

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VĂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VĂRSTNICE
ORPOSDRU REGIUNEA CENTRU

CENTRUL DE CONSULTANȚĂ
ȘI STUDII EUROPENE

FEDERAȚIA
"SOLIDARITATEA SANITARĂ"
DIN ROMÂNIA

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

Investește în oameni!

Colecția

CERCETĂRI SOCIALE

EDITURA SODALITAS

2014

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

UNIUNEA EUROPEANĂ

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VĂRSTNICE
AMPOSDRU

Fondul Social European
POSDRU 2007-2013

Instrumente Structurale
2007-2013

GUVERNUL ROMÂNIEI
MINISTERUL MUNCII, FAMILIEI,
PROTECȚIEI SOCIALE ȘI
PERSOANELOR VĂRSTNICE
ORPOSDRU REGIUNEA CENTRU

CENTRUL DE CONSULTANȚĂ
ȘI STUDII EUROPENE

FEDERAȚIA
"SOLIDARITATEA SANITARĂ"
DIN ROMÂNIA

Proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013

Investește în oameni!

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

Studiu realizat în cadrul Centrului de Cercetare și Dezvoltare Socială „Solidaritatea”

Coordonator: Lector univ. dr. Viorel Rotilă

Expert cercetare: Conf. univ. dr. Rarița Mihail

Asistenți cercetare: Tetiva Elena, Stoica Ana-Maria

Lector univ. Traian Palade

Expert IT Lungu Laurențiu

SODALITAS 2014

Centrul de Cercetare și Dezvoltare Socială „Solidaritatea”

Str. Col. Nicolae Holban, Nr. 10, Corp C1, Galați

Telefon: 0336/106.365

Fax: 0336/109.281

e-mail: contact@cercetare-sociala.ro

www.cercetare-sociala.ro

Referenți științifici :

- Conf. univ. dr. Ivan Ivlampie
- Conf. univ. dr. Răzvan Dinică

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subzistență din mediul rural al județului Galați/ Viorel Rotilă; Rarița Mihail - Galați: Sodalitas, 2014

Bibliogr.

ISBN

I. Rotilă, Viorel (coord.)

II. Mihail, Rarița

331.108.45:61(498)

Copyright © 2014

Toate drepturile sunt rezervate Editurii Sodalitas

Printed in Romania

CUPRINS

REPERE CONTEXTUALE	7
I. Cercetare privind evaluarea situației socio-economice a șomerilor, persoanelor inactive, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență și tendințele de dezvoltare locală în mediul rural din județul Galați.....	9
A. Analiza nevoilor de formare profesională pentru accesul la ocupare a categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați.....	9
Introducere.....	9
1. Aspecte metodologice.....	11
Structura și profilul populației investigate.....	15
2. Analiza datelor	21
2.1. <i>Percepții asupra crizei economice</i>	21
2.2. <i>Experiența de muncă</i>	27
2.3. <i>Informare și consiliere</i>	36
2.4. <i>Experiența de formare</i>	39
2.5. <i>Inițiativa antreprenorială</i>	45
2.6. <i>Intenția de migrare</i>	51
Concluzii	58
Bibliografie	62
B. Tendințe și oportunități de dezvoltare a ocupării în mediul rural din județul Galați.....	64
Introducere.....	64
1. Aspecte metodologice.....	65
Profilul eșantionului.....	67
2. Analiza datelor	69
2.1. <i>Percepții privind evoluția economică a României și a propriei firme</i>	69
2.2. <i>Resursa umană</i>	73
2.3. <i>Bariere de dezvoltare a pieței muncii din mediul rural</i>	81
2.4. <i>Oportunități și tendințe de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale</i>	83
Concluzii	87
Bibliografie	90
II. Cercetare privind determinarea și evaluarea nevoilor specifice șomerilor, persoanelor inactive, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență și angajaților din mediul rural al județului Galați ...	91
A. Analiza factorilor determinanți ai accesului pe piața muncii pentru categoriile vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați – componenta cantitativă.....	91
Introducere.....	91
1. Aspecte metodologice.....	93
2. Analiza datelor	96
2.1. <i>Aspecte socio-demografice</i>	96
2.2. <i>Experiența de muncă</i>	101
2.3. <i>Experiența de formare</i>	113

2.4. Antreprenoriat rural	118
2.5. Surse de venit	129
Concluzii	133
Bibliografie	137
B. Dificultăți și oportunități de acces pe piața muncii - componenta calitativă.....	139
Introducere.....	139
1. Aspecte metodologice.....	140
2. Obstacole privind accesul pe piața forței de muncă.....	142
3. Comportamentul grupurilor vulnerabile pe piața forței de muncă.....	152
4. Percepții privind munca în străinătate.....	156
5. Percepții privind antreprenoriatul	157
6. Percepții privind problemele sociale asociate perioadei de inactivitate	162
Concluzii	166
Bibliografie	167
C. Provocări și oportunități în domeniul antreprenoriatului rural din județul Galați.....	168
Introducere.....	168
1. Aspecte metodologice.....	170
Profilul eșantionului.....	172
2. Analiza datelor	175
2.1. Percepții privind mediul de afaceri	175
2.2. Problematika resurselor umane	177
Concluzii	187
Bibliografie	190
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI	191
BIBLIOGRAFIE GENERALĂ	198
ANEXE	201
Anexa 1: CHESTIONAR privind situația șomerilor și a persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural	201
Anexa 2: CHESTIONAR privind tendințele pe piața muncii din mediul rural	208
Anexa 3: CHESTIONAR privind determinarea și evaluarea nevoilor grupului țintă.....	211
Anexa 4: CHESTIONAR privind tendințele de dezvoltare locală în mediul rural	217
Anexa 5: GHID FOCUS-GRUP privind dificultățile și oportunitățile de acces pe piața muncii a grupului țintă	221
Anexa 6: CHESTIONAR DE RECRUTARE a participanților la sesiunile de focus-grup	223

REPERE CONTEXTUALE

În cadrul proiectului POSDRU – ID 87371 **Formare și informare pentru piața muncii! Dezvoltarea competențelor esențiale pentru integrare și reintegrare în viața activă a persoanelor inactive, șomerilor, persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați**, una dintre activitățile menite să faciliteze atingerea obiectivelor se referă la realizarea unui studiu pentru identificarea și evaluarea nevoilor specifice ale diferitelor grupuri țintă din zonele rurale în vederea integrării/reintegrării pe piața muncii.

Proiectul, implementat de Federația Solidaritatea Sanitară din România în parteneriat cu Centrul de Consultanță și Studii Europene, este orientat către creșterea oportunităților de (re)inserție socio-profesională a persoanelor ce aparțin unor grupuri vulnerabile ocupațional prin creșterea competențelor lor profesionale și antreprenoriale.

Pentru identificarea și evaluarea nevoilor specifice ale șomerilor, persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, angajaților cu risc de excluziune de pe piața muncii, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență în vederea integrării/reintegrării pe piața muncii, *Activitatea 3* a proiectului amintit a constatat în organizarea și desfășurarea a două activități de cercetare. Formularea obiectivelor acestor cercetări a fost inspirată de țintele specifice ale proiectului:

- în prima cercetare vizăm identificarea nevoilor de formare profesională, cu scopul de a oferi programe de formare profesională adaptate grupurilor vulnerabile ocupațional și evaluarea tendințelor de dezvoltare locală în mediul rural din județul Galați (analiză aprofundată în a doua etapă a activității de cercetare);
- în a doua cercetare urmărim evaluarea nevoilor specifice grupurilor țintă în domeniul facilitării accesului la ocupare și în vederea stabilirii unor strategii adecvate (re)inserției în viața activă a acestora. Datorită caracterului său exploratoriu, prin cercetarea cantitativă urmărim să construim bazele unui model explicativ al situației grupurilor vulnerabile pe piața muncii, care apoi să fie dezvoltat și aprofundat printr-o cercetare de tip calitativ.

În relație cu aceste obiective, cercetarea a avut un puternic caracter exploratoriu, din două puncte de vedere:

1. Situația de cercetare a fost una complexă dacă ținem cont de caracteristicile specifice forței de muncă din mediul rural în încercarea de a determina nevoile de formare profesională la nivelul zonei de implementare a proiectului.
2. Descrierea pieței muncii, a oportunităților de muncă salariată în mediul rural pentru determinarea șanselor de integrare socio-profesională a grupurilor țintă.

Pornind de la formularea problematicii în acești termeni, pot fi desprinse mai multe arii de investigație de care cercetarea a ținut cont:

1. În primul rând, am considerat important punctul de vedere al grupurilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați privind dificultățile de acces și oportunitățile pieței muncii, propriile nevoi și aspirații.
2. În al doilea rând, am încercat să aflăm perspectiva angajatorilor și tendințele de dezvoltare locală cu privire la problematica menționată.
3. În al treilea rând, am încercat să înțelegem nevoile de formare și perspectivele de (re)inserție socio-profesională în contextul mai larg al situației de viață a persoanelor vulnerabile ocupațional și al firmelor din mediul rural Galați.

Cercetarea a avut în vedere trei tipuri de surse de date:

- categorii vulnerabile ocupațional: șomeri, persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, persoane ocupate în agricultura de subsistență, persoane casnice și angajați cu risc de excludere de pe piața muncii;
- agenții economici din mediul rural al județului Galați;
- datele statistice referitoare la economia României, la firme și la forța de muncă publicate de Institutul Național de Statistică.

Volumul de față a fost elaborat astfel încât să constituie nu numai o raportare la studiul empiric realizat în cadrul proiectului **Formare și informare pe piața muncii**, ci și o legătură logică între diversele activități de implementare a proiectului. Deși activitate distinctă, cercetarea sociologică este totuși folosită în cadrul proiectului ca un punct de pornire în elaborarea unor mecanisme și acțiuni ulterioare în vederea creșterii șanselor de (re)inserție în viața activă a unor categorii vulnerabile ocupațional.

I. Cercetare privind evaluarea situației socio-economice a șomerilor, persoanelor inactive, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență și tendințele de dezvoltare locală în mediul rural din județul Galați

A. Analiza nevoilor de formare profesională pentru accesul la ocupare a categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați

Introducere

Tranziția la economia de piață în România a fost însoțită o serie de dezechilibre pe o piață a muncii aflată încă în formare având în vedere că include atât elemente și mecanisme moștenite de la economia de piață, cât și elemente noi, specifice unei economii de piață moderne. Creșterea șomajului, degradarea sistemului de protecție socială a muncii, utilizarea ineficientă a forței de muncă, scăderea productivității muncii, reducerea substanțială a salariilor reale ale lucrătorilor datorită, mai ales, scăderii puterii de cumpărare a monedei naționale constituie o parte din disfuncționalitățile pieței muncii care au antrenat înrăutățirea calității vieții populației, degradarea capitalului uman și diminuarea indicatorilor economici. Motivul principal al acestor disfuncționalități îl constituie proasta guvernare, organizarea instituțională ineficientă și reglementările neadecvate și neclare în domeniul muncii, al fiscalității, protecției și asigurărilor sociale (Voineagu și Pistică, 2012, p. 49). În plus, corupția și birocrăția au constituit adevărate bariere în dezvoltarea mediului de afaceri. Dacă forța de muncă non-salarială (patroni și lucrători pe cont propriu) este prea puțin reprezentată în mediul urban, situația este și mai puțin încurajatoare în mediul rural, unde majoritatea populației este ocupată în agricultura de subsistență și gospodăria proprie, departe de mecanismele economiei de piață.

Problema forței de muncă în mediul rural este una vitală pentru performanța economică a României având în vedere ponderea însemnată a populației localizate în spațiul rural. Dacă o parte ridicată din populația activă din mediul rural este sub-utilizată sau, și mai rău, șomeră ori asistată social, acest lucru se reflectă nu atât în lipsa contribuției la bugetul de stat, cât mai ales în faptul că devine consumatoare a finanțelor publice. Vulnerabilitatea populației rurale se datorează în mare parte faptului că 45% din veniturile gospodăriei sunt asigurate din producția agricolă, pe când în zonele urbane 61,1% provin din salarii. Potrivit diagnozei realizate de Guvernul României în cadrul Programului Național de Dezvoltare Rurală (2010, pp. 15-16),

peste 70% din oamenii săraci locuiesc la țară, ceea ce înseamnă că sărăcia predomină în mediul rural.

Un alt aspect care potențează lipsa de performanță a economiei naționale este pregătirea resursei umane din mediul rural și, implicit, șansele ei de a se integra în economia modernă a secolului XXI. În ciuda faptului că mediul rural este foarte bine reprezentat la nivelul teritoriului administrativ al României, nivelul de calificare pentru muncă salariată de orice fel este cu mult sub cel din mediul urban. Majoritatea competențelor profesionale dezvoltate de locuitorii satelor în prezent sunt abilități informale de muncă învățate în gospodărie, în principal în domeniul agriculturii și al creșterii animalelor. Competențele profesionale obținute într-un cadru instituționalizat au fost dobândite mai ales în cadrul diverselor locuri de muncă pe care le-au avut indivizii în experiența lor profesională. Pe de altă parte, oportunitățile de muncă salariată sunt destul de rar întâlnite în mediul rural. În plus, tinerii din mediul rural fie nu au calificarea necesară, fie nu sunt interesați să investească timp și bani în agricultură. Nici pregătirea în domeniul agricol nu este suficient de atractivă pentru tineri, de aceea numărul absolvenților de învățământ agricol nu acoperă necesarul de personal în concordanță cu ponderea agriculturii în economia țării. Nivelului scăzut de calificare a capitalului uman din mediul rural i se adaugă o lipsă acută de pregătire în gestionarea fermelor și în managementul muncilor agricole, iar producția agricolă nu este suficient de diversificată astfel încât să asigure o productivitate ridicată. Consolidarea educației, prin dobândirea de noi competențe profesionale și dezvoltarea spiritului antreprenorial, este una dintre metodele cele mai eficiente de combatere a inegalității și sărăciei din zonele rurale.

Formarea profesională poate avea efecte directe pentru beneficiari atât prin însușirea de cunoștințe, practici și tehnici, cât și prin încurajarea spiritului antreprenorial menit să genereze noi locuri de muncă. Însă dincolo de avantajul formării profesionale ca mecanism de completare a școlarizării și educației formale, există și un beneficiu socio-cultural datorat oportunităților de socializare, de creștere a respectului de sine, emancipare și prestigiu profesional. Din această perspectivă, formarea profesională poate fi încadrată printre strategiile de viață în care intervin elemente de context social, economic și cultural care includ piața muncii, gospodăria, familia și comunitatea.

În aceste condiții, devine prioritară investiția în capitalul uman din mediul rural și reconfigurarea structurii acestuia prin programe de formare profesională, în special ca urmare a implementării proiectelor finanțate prin POSDRU 2007-2013. Având că în vedere că mobilitatea ocupațională este în creștere în contextul economic actual, nevoile de formare profesională se fac cu atât mai mult simțite, iar cursurile de formare se constituie într-o alternativă la învățământul profesional instituționalizat, permițând o organizare flexibilă în funcție de cererea pieței și de nevoile reale ale grupurilor vulnerabile în plan profesional.

Ținând cont de aceste considerente, cercetarea noastră pleacă de la premisa că programele de formare profesională subvenționată se constituie în modalități practice prin care cresc șansele de inserție pe piața muncii a grupurilor vulnerabile ocupațional, iar rezultatele obținute

vor fi folosite de membrii echipei de implementare pentru selectarea cursurilor de formare profesională destinate acestora.

1. Aspecte metodologice

Întrebări și obiective ale cercetării

În contextul obiectivelor proiectului, tematica de studiu reiese din formularea unor întrebări adresate realității empirice:

- Care sunt constrângerile regionale privind piața muncii generate de contextul socio-economic al zonei în condițiile crizei actuale?
- Care sunt resursele și șansele de viață menite să faciliteze (re)inserția în viața activă a șomerilor, persoanelor casnice și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență?
- Care este nevoia subiectivă de formare profesională în vederea accesului la ocupare a categoriilor vulnerabile ocupațional?

Obiectivul general al cercetării îl constituie identificarea nevoilor de formare pentru a oferi programe de formare profesională adaptate grupurilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați. În acest scop, studiul va investiga măsura în care contextul socio-economic, experiența de muncă și experiența profesională pot contribui la explicarea comportamentului activ pe piața muncii a șomerilor, persoanelor casnice și persoanelor din agricultura de subsistență (fără a lua în calcul riscurile/implicațiile sociale) în vederea integrării pe piața muncii.

Obiectivele specifice ale cercetării:

- evaluarea situației actuale a pieței muncii din mediul rural pentru a corela caracteristicile socio-economice ale zonei cu nevoile auto-percepute de formare profesională ale beneficiarilor direcți ai proiectului: populația din mediul rural, în mod particular, cea ocupată în agricultura de subsistență, șomerii și persoanele inactive;
- identificarea constrângerilor regionale din perspectiva grupului țintă;
- analiza situației existente a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din perspectiva resurselor sociale și materiale favorabile ocupării;
- evaluarea nevoilor de informare și consiliere ale grupului țintă privind ocuparea pe piața muncii;
- identificarea nevoilor de formare profesională, calificare și recalificare ale șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență pe piața forței de muncă;
- identificarea formelor de sprijin de care au nevoie persoanele din grupul țintă în vederea accesului pe piața muncii;
- evaluarea potențialului de dezvoltare a spiritului antreprenorial al participanților la studiu;

- evaluarea intenției de a migra ca strategie de viață pentru persoanele vulnerabile ocupațional.

Grupul țintă al studiului este reprezentat de persoanele din mediul rural care au nevoie de formare profesională:

- șomeri / persoane aflate în căutarea unui loc de muncă;
- persoane ocupate în agricultura de subsistență, respectiv lucrători familiari neremunerați, lucrători pe cont propriu în domeniul agricol/zilieri;
- persoane inactive, în special persoane casnice.

Metodele de cercetare și eșantionare

Pentru a atinge obiectivele de analiză propuse, am realizat o analiză primară pe datele culese printr-o anchetă sociologică pe bază de chestionar. Eșantionul a cuprins 935 de subiecți, cu o marjă de eroare de $\pm 3,2\%$ la un grad de încredere de 95%. Criteriile de stratificare a eșantionului final au fost genul, vârsta și statutul ocupațional.

Analiza statistică a datelor publice oficiale, la nivel național și local, completează informațiile furnizate de grupul țintă.

Instrumentele de cercetare

Colectarea datelor cantitative a pornit de la un set de întrebări care au reflectat natura exploratorie și explicativă a cercetării. Structura chestionarului a urmărit surprinderea elementelor relevante pentru obiectivele cercetării:

- percepții asupra crizei economice;
- experiența de muncă;
- informare și consiliere;
- experiența de formare;
- inițiativa antreprenorială;
- intenția de migrație;
- date socio-demografice.

Înainte de aplicarea efectivă a chestionarelor la nivelul populației studiate, s-a realizat etapa de pretestare a instrumentului de culegere a datelor. Această etapă a presupus o procedură de analiză a validității instrumentului de cercetare în cadrul unei anchete-pilot cu câteva persoane din grupul-țintă. După parcurgerea etapei de pretestare, s-au realizat modificările finale ale chestionarelor și s-au definitivat instrucțiunile adresate operatorilor de interviu care au aplicat chestionarele în cadrul anchetei sociale reale. De asemenea, operatorii de interviu au fost instruiți pentru a oferi explicații și exemple în timpul desfășurării interviului.

Formularele de chestionar au avut o dimensiune cantitativă pronunțată întrucât cele mai multe întrebări au fost închise pentru a diminua eforturile respondenților și pentru a facilita centralizarea și cuantificarea datelor culese în teren.

Chestionarele au fost aplicate "face-to-face", la domiciliul subiecților, în perioada noiembrie 2012 – ianuarie 2013. Chestionarul a avut o durată medie de completare de 25-30 minute, varianta de autoaplicare sau influențarea răspunsurilor subiecților nefiind acceptate.

Selecția străzilor, gospodăriilor și a respondenților:

- a fost aleasă strada principală a localității și s-a plecat dintr-unul din capetele străzii, fiind selectată ca primă gospodărie cea de-a doua casă;
- celelalte gospodării au fost selectate în continuare cu pas statistic de 3, alternativ, de o parte și alta a străzii;
- în fiecare gospodărie selectată conform pasului statistic 3, operatorul a aplicat chestionarul unei persoane care îndeplinește condițiile enunțate mai sus (gen, vârsta, statut ocupațional);
- s-a aplicat un singur chestionar în cadrul aceleiași gospodării.

Precizări privind conceptele utilizate. Limite structurale și de analiză

Conceptul de ocupare se referă la orice fel de activitate productivă: munca salariată, munca independentă, munca de ziler, munca „la negru”, activitatea în gospodărie, voluntariatul. Având în vedere specificul studiului nostru, identificarea nevoilor de formare profesională a categoriilor ocupaționale vulnerabile, ne-au interesat mai ales tipurile de activități care includ angajarea non-formală, fără contract de muncă, care nu oferă venituri constante și securitate socială.

Clasificarea standard privind situația ocupațională cuprinde trei categorii: persoană ocupată, șomer și inactiv economic.

Persoana ocupată este definită drept cea care a desfășurat o activitate economică producătoare de bunuri și servicii cel puțin o oră pe săptămână în scopul obținerii de venituri. Populația ocupată este formată din angajați, lucrători pe cont propriu în activități agricole și ne-agricole, lucrători familiari neremunerați, zilieri agricoli și non-agricoli.

Lucrătorul familial neremunerat este persoana care-și exercită activitatea într-o unitate economică familială condusă de un membru al familiei sau o rudă, pentru care nu primește remunerație sub formă de salariu sau plată în natură. Gospodăria țărănească (agricolă) este considerată o astfel de unitate. Dacă mai multe persoane dintr-o gospodărie lucrează în gospodăria agricolă proprie, una dintre acestea - în general capul gospodăriei - este considerat *lucrător pe cont propriu*, iar ceilalți, lucrători familiari neremunerați.

În contextul POS DRU, prin *populația ocupată în agricultură* se înțelege populația care are un venit din activitățile agricole, fie ca tehnicieni sau fermieri în întreprinderile agricole zootehnice, fie producători agricoli autorizați independenți, în timp ce *populația din agricultura de subsistență* înseamnă lucrători familiari neremunerați, în cadrul producției gospodărești pentru consumul final propriu.

Șomerul este persoana care îndeplinește cumulativ condițiile:

- este în căutarea unui loc de muncă de la vârsta de minimum 16 ani și până la îndeplinirea condițiilor de pensionare;
- starea de sănătate și capacitățile fizice și psihice o fac aptă pentru prestarea unei munci;
- nu are loc de muncă, nu realizează venituri sau realizează, din activități autorizate potrivit legii, venituri mai mici decât indemnizația de șomaj ce i s-ar cuveni potrivit legii;
- este disponibilă să înceapă lucrul în perioada imediat următoare dacă ar găsi loc de muncă;
- este înregistrată la ANOFM sau la alt furnizor de servicii de ocupare, care funcționează în condițiile prevăzute de lege.

Această definiție, prevăzută în legislația românească (Legea nr. 76/2002 privind sistemul asigurărilor pentru șomaj și stimularea ocupării forței de muncă, art. 5, alin. IV), este aliniată la standardele europene. Însă definiția de mai sus nu acoperă în integralitate fenomenul cercetat, întrucât măsurarea șomajului este doar aparent facilă. Dificultatea constă în identificarea persoanelor care sunt în căutarea unui loc de muncă, dar nu figurează în evidențele oficiale ca șomeri.

Șomerii neînregistrați sunt persoane care ar dori să lucreze, dar sunt prea descurajați de a mai căuta, din cauza unor eșecuri repetate de a găsi un loc de muncă. Aceștia nu apar în statisticele oficiale, fiind introduși fie în categoria inactivilor din punct de vedere economic, fie în categoria lucrătorilor ocupați în gospodăria proprie. În țara noastră, sunt considerate persoane în căutarea unui loc de muncă cele care apelează, într-un interval de patru săptămâni, la cel puțin una dintre metodele de obținere a unui loc de muncă: înscrierea la AJOFM sau la agenții particulare pentru plasare pe piața forței de muncă, acțiuni pentru începerea unei activități pe cont propriu, publicarea de anunțuri, apelarea la rude, prieteni, cunoștințe etc.

Inactivii economic sunt persoanele care nu fac parte din cele două categorii, cuprinzând elevii, studenții, persoanele casnice și pensionarii. Sunt incluse de asemenea persoanele absente de la domiciliu pentru un an și peste, plecate în străinătate din diferite motive (la lucru, studii, interes de afaceri, spitalizare etc.). Pentru a respecta criteriile de eligibilitate a categoriilor ce pot fi incluse în programele de formare profesională și, implicit, grupul țintă specificat în cererea de finanțare a proiectului, studiul a inclus în populația supusă cercetării doar persoanele casnice din categoria celor inactivi economic.

Pentru că există „arii” de întrepătrundere între populația ocupată și cea în șomaj, pe de o parte, și între șomeri și populația inactivă, pe de altă parte, Institutul Național de Statistică a introdus 3 indicatori suplimentari, reprezentând categorii de populație ocupată sau inactivă având unele similitudini cu populația în șomaj și grade diferite de atașament față de piața muncii: persoane subocupate (persoane ocupate cu program parțial doreau și erau disponibile să lucreze mai multe ore decât în prezent), persoane inactive care caută un loc de muncă,

dar nu sunt disponibile să înceapă lucrul; persoane inactive care nu caută un loc de muncă, dar sunt disponibile să înceapă lucrul. În ceea ce privește cercetarea noastră, limitarea provine din faptul că nu avem date statistice la nivel de județ privind acești indicatori, astfel încât să avem o imagine completă și detaliată a situației forței de muncă din aria de implementare a proiectului.

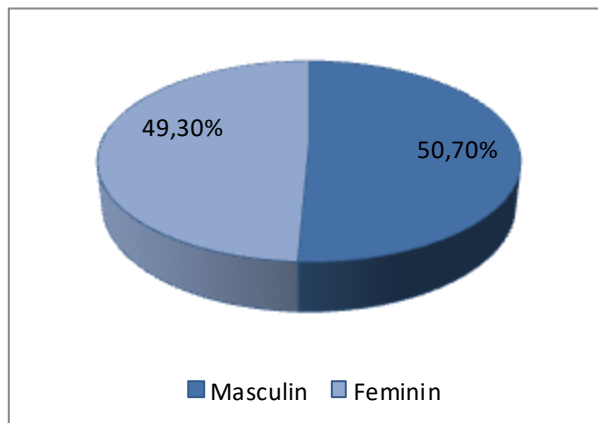
Prin urmare, cercetarea prezintă o serie de *limite* impuse de modalitatea de selectare a respondenților și caracteristicile speciale ale eșantionului. Cu toate acestea, studiul oferă o imagine generală asupra situației grupurilor dezavantajate din perspectiva oportunităților ocupaționale din mediul rural al județului Galați.

Structura și profilul populației investigate

Grupul țintă al acestui studiu cantitativ este reprezentat de persoanele cu dificultăți de (re)integrare pe piața muncii și care au nevoie de formare profesională pentru îmbunătățirea situației lor prezente din zona de interes a proiectului: mediul rural al județului Galați.

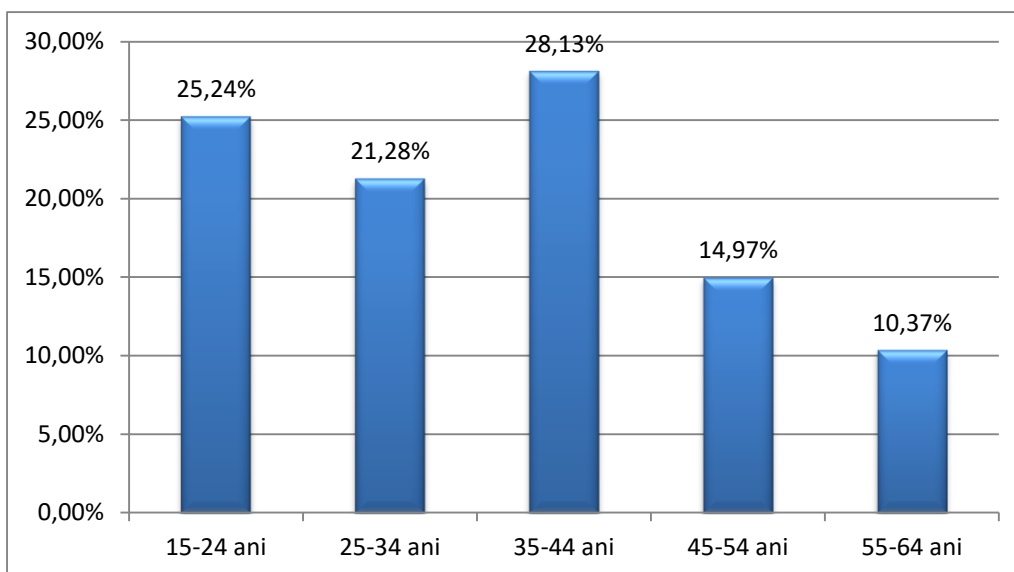
În ceea ce privește structura populației investigate în funcție de gen, constatăm o distribuție aproximativ egală între bărbații și femeile cu o situație dificilă pe piața forței de muncă (**Grafic 1**), deși statisticile oficiale indică o mai slabă integrare pe piața muncii a femeilor ca urmare a dezindustrializării masive din anii 1990, migrației transnaționale pentru muncă începută tot atunci și feminizării muncii în agricultură.

Grafic 1. Distribuția eșantionului după gen

Din totalul populației cu o situație dificilă pe piața muncii, se remarcă ponderile foarte mari ale populației de 35-44 de ani (**Grafic 2**), distribuție care reflectă disponibilizările forței de muncă odată cu criza economică. Și în intervalul 15-24 de ani, ponderea celor fără un loc de muncă din mediul rural este destul de ridicată, tendința înscriindu-se în trend-ul național de creștere a ratei șomajului în rândul tinerilor. Există o pondere însemnată a populației de peste 45 de ani care nu este activă pe piața muncii, fapt ce reflectă procesul de îmbătrânire corelat cu exodul populației din mediul rural al județului Galați.

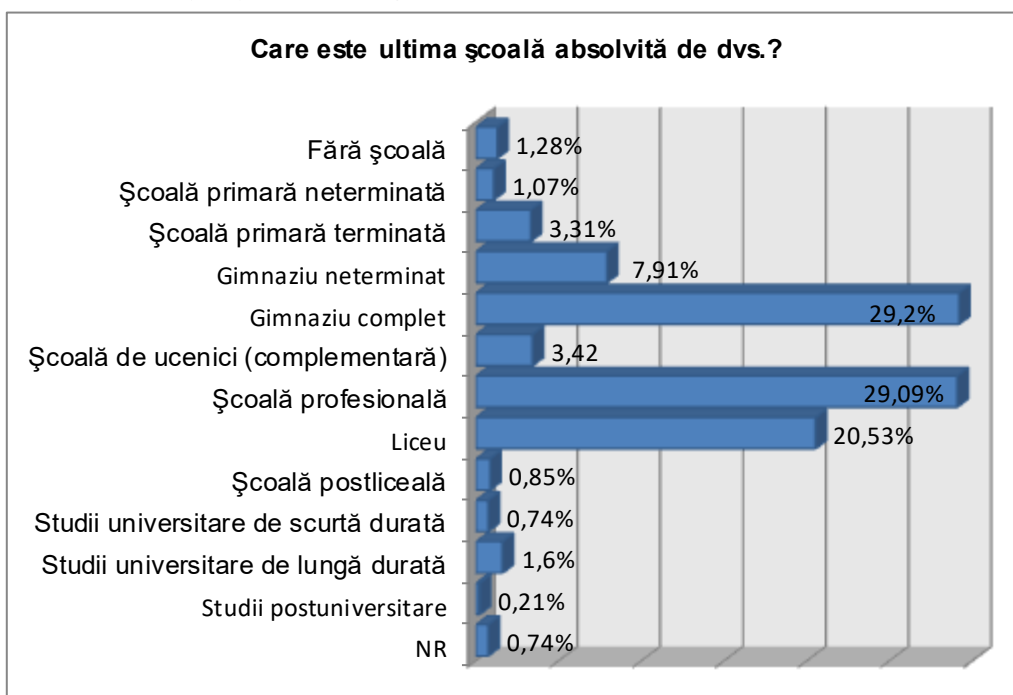
Grafic 2. Distribuția eșantionului pe categorii de vârstă

Din punctul de vedere al profilului educațional, populația cuprinsă în cadrul studiului cantitativ este caracterizată în cea mai mare proporție de un nivel sub-mediu și mediu de pregătire școlară: câte 29% dintre respondenți au terminat studiile gimnaziale și școala profesională, iar în jur de 20% studiile liceale (**Grafic 3**).

Asociind vârsta subiecților cu nivelul de instruire, constatăm că cea mai mare parte a populației care a urmat o școală înainte de 1989 a absolvit școala gimnazială sau, în cel mai bun caz, școala profesională. Însă și o parte însemnată a tinerilor din categoriile de vârstă 15-24 ani (21,6%) și 25-34 ani (38,7%) au absolvit doar ciclul gimnazial, ceea ce denotă atât lipsa interesului pentru continuarea studiilor cât preferința pentru implicarea în activitățile gospodăriei.

Grafic 3. Distribuția eșantionului după nivelul de studii

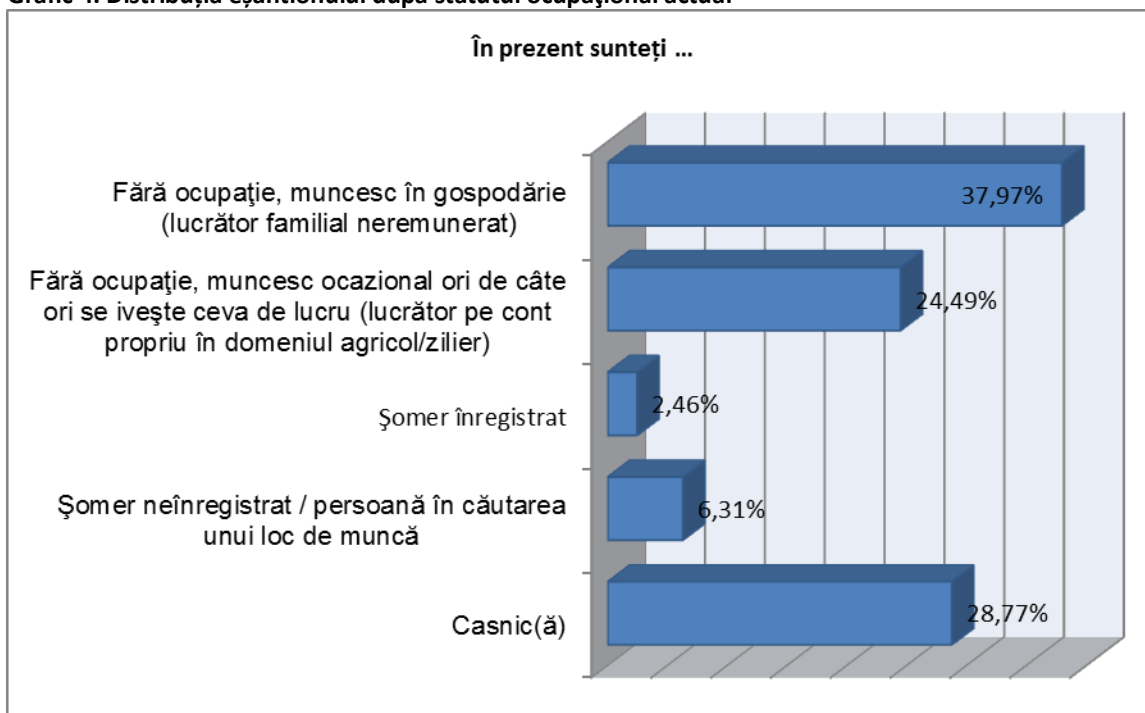

Analizând structura eșantionului după participarea/neparticiparea la activitatea economică (**Grafic 4**), se constată că predomină în rândul categoriilor vulnerabile ocupațional persoanele ocupate în agricultura de subsistență (lucrători familiari neremunerați - 37,97% și lucrători pe cont propriu agricoli/zilieri - 24,49%). Chiar dacă munca neplătită, desfășurată în gospodărie, este o muncă importantă din punctul de vedere al asigurării traiului, prestarea unor munci care aduc venituri, prin angajări de diferite tipuri sau prin activități ziliere, prestate în economia formală sau cea informală, asigură mai multă securitate socială și o poziționare mai favorabilă în raport cu piața muncii.

Un element specific populației din mediul rural îl constituie ponderea însemnată a celor care se declară casnici/casnice (28,77%). Nu se poate vorbi însă de o totală lipsă de activitate în cazul acestei categorii ocupaționale, ci mai degrabă de o componentă activă neformalizată, fie în gospodăria proprie, fie în economia informală. Având în vedere rezidența în mediul rural, unde activitățile agricole în gospodăria proprie sunt foarte răspândite, persoanele declarate casnice se află de fapt la granița dintre activitate și inactivitate.

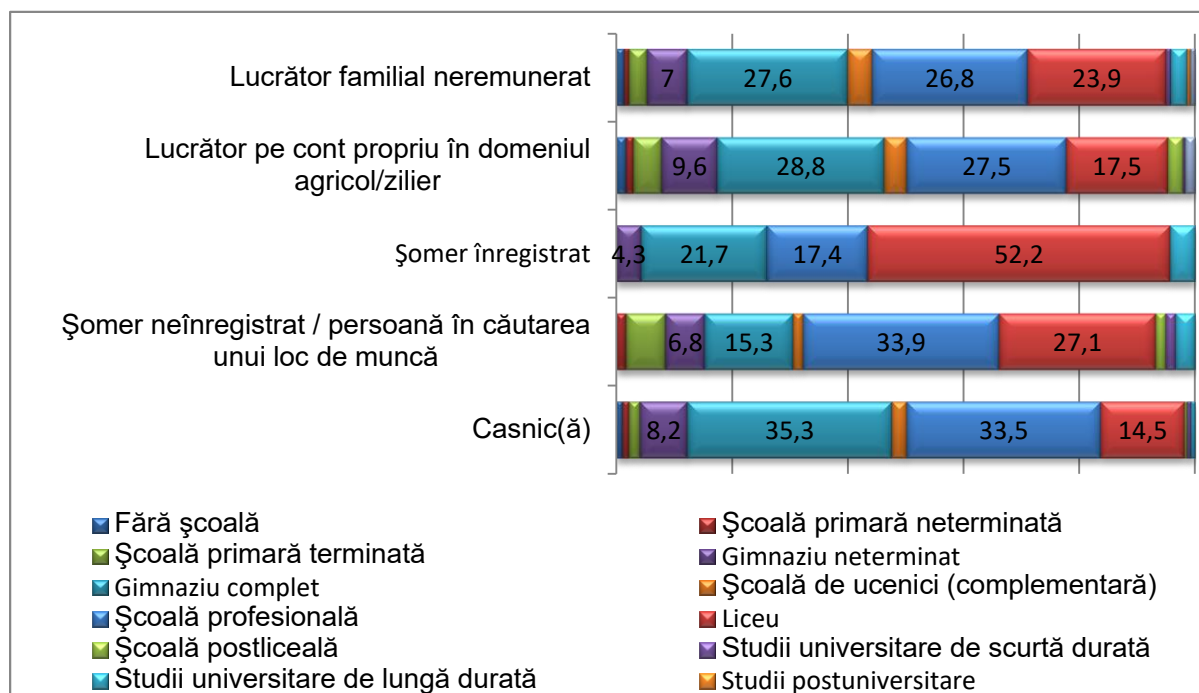
Per total, ponderea celor care se declară șomeri înregistrați (2,46%) sau șomeri neînregistrați, respectiv persoane aflate în căutarea unui loc de muncă (6,31%) este ceva mai mare comparativ cu nivelul ratei șomajului BIM la nivel național (7,3%, în 2010, în România). Acest aspect poate fi explicat prin faptul că ponderea șomerilor de foarte lungă durată (24 de luni sau mai mult) a fost în 2010 mai mare în rândul șomerilor de gen masculin și al celor din mediul rural (Voineagu și Pistică, 2012, pp. 61-62). Comparativ cu celelalte categorii vulnerabile, statutul de șomer nu este perceput în mod necesar ca o poziție ocupațională indezirabilă având în vedere beneficiile asociate: primirea venitului de inserție și asistență în găsirea unui loc de muncă.

Grafic 4. Distribuția eșantionului după statutul ocupațional actual

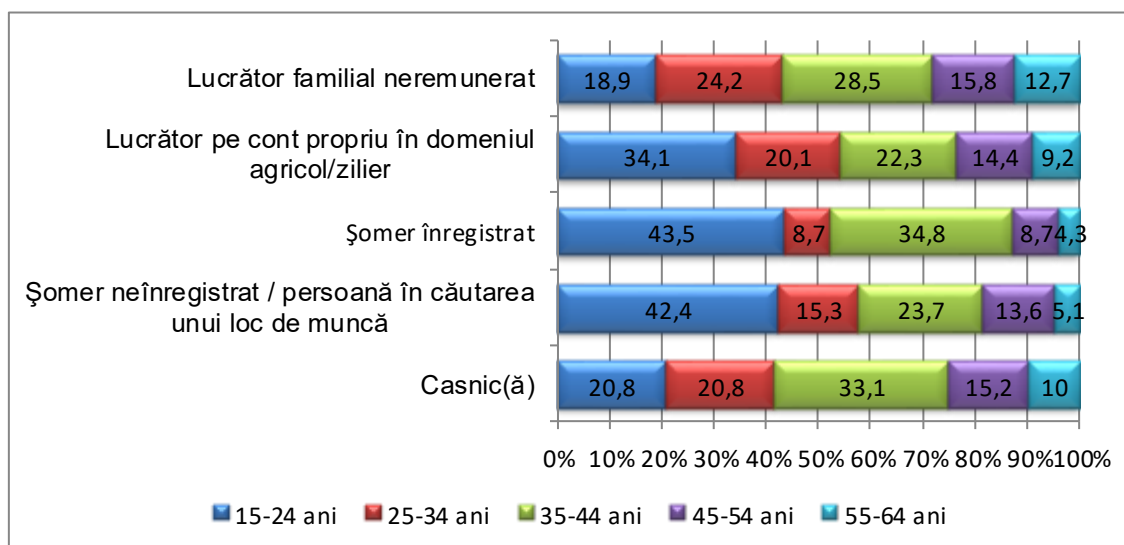
Statutul ocupațional al unei persoane este influențat în mod indiscutabil de mediul de rezidență, educație, vârstă și gen. Faptul de a locui în mediul rural este în sine un factor de risc privind accesibilitatea la un loc de muncă mai sigur și mai bine plătit. De asemenea, nivelul de educație mai scăzut al populației rurale este un obstacol important în inserția pe piața muncii. În general, nivelul de pregătire școlară și profesională corelează cu statutul ocupațional: un nivel înalt de pregătire poziționează indivizii în partea de sus a ierarhiei profesionale și, invers, un nivel scăzut de educație și pregătire profesională atrage după sine poziții la baza ierarhiei. Și în cazul cercetării noastre, nivelul educațional corelează puternic cu statutul ocupațional: aproape jumătate dintre persoanele casnice au absolvit cel mult studii gimnaziale (**Grafic 5**), care le asigură doar o educație de bază, fără o pregătire profesională, indispensabilă pentru intrarea pe piața muncii. Pe de altă parte, există ponderi importante de persoane din fiecare categorie socio-profesională care au absolvit cel puțin școala profesională, ceea ce constituie o resursă educațională atât pentru participarea la programe de formare, cât și pentru găsirea unui loc de muncă.

Grafic 5. Statutul ocupațional și nivelul de educație al respondenților (%)

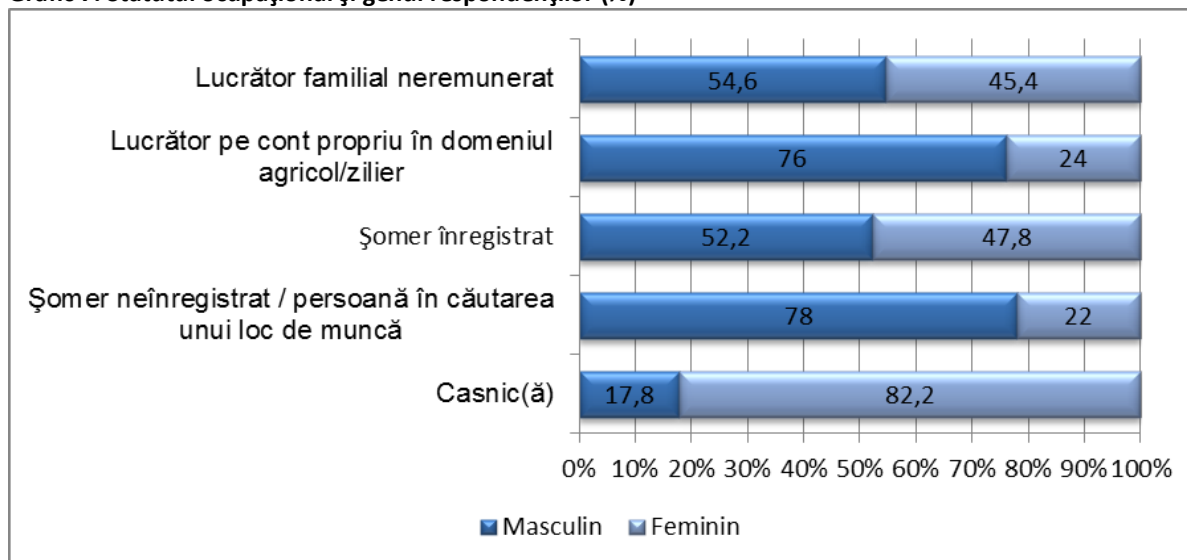
Vârsta și genul reprezintă doi factori care favorizează părți din populația de vârstă activă în detrimentul altora. Astfel, 43,5% dintre șomerii înregistrați sunt tineri din segmentul de vârstă 15-24 de ani (**Grafic 6**), care beneficiază de veniturile de inserție oferite de stat, ceea ce i-ar putea transforma în persoane dependente, neinteresate de muncă și angajare. În schimb, 13% dintre șomerii înregistrați au peste 45 de ani, iar șansele de a găsi un loc de muncă scad proporțional cu înaintarea în vârstă. Acest aspect ar putea deveni o problemă socială, având în vedere prelungirea vârstei de pensionare la 65 de ani pentru bărbați și 63 de ani pentru femei.

Grafic 6. Statutul ocupațional și vârsta respondenților (%)

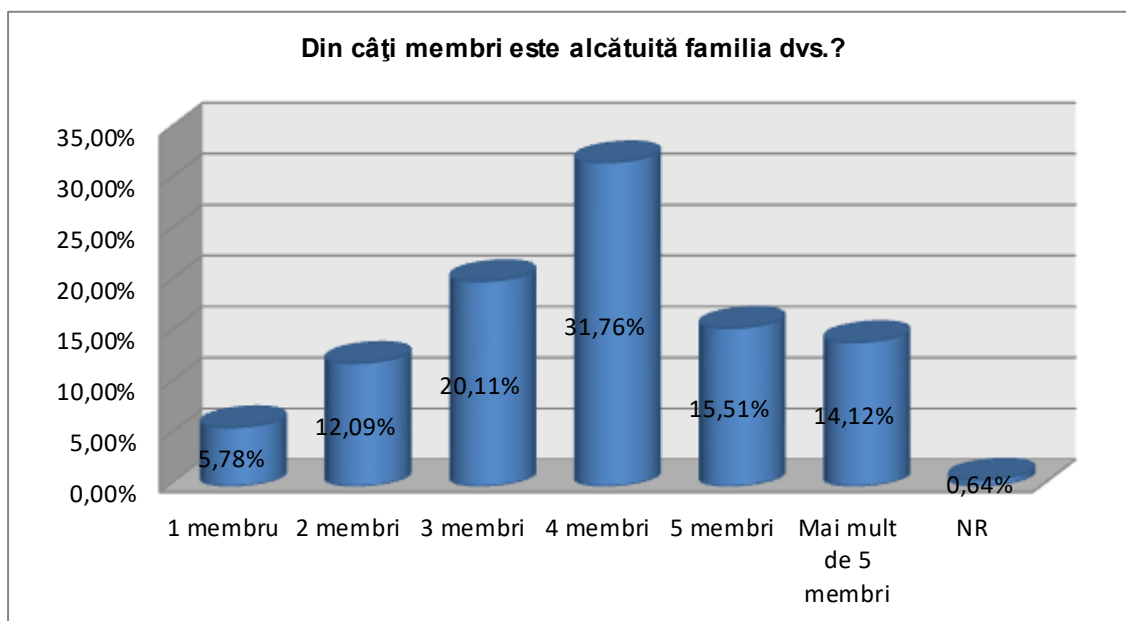
În ceea ce privește genul, bărbații au o probabilitate mai ridicată de a găsi un loc de muncă comparativ cu femeile, dacă ținem cont de faptul că 52,2% dintre șomerii înregistrați și 78% dintre cei neînregistrați, dar care își caută un loc de muncă, sunt bărbați de vârstă activă (**Grafic 7**). Proporțiile se inversează în cazul persoanelor casnice, unde predomină femeile, dar se mențin în cazul lucrătorilor familiari neremunerați și al lucrătorilor pe cont propriu.

Grafic 7. Statutul ocupațional și genul respondenților (%)

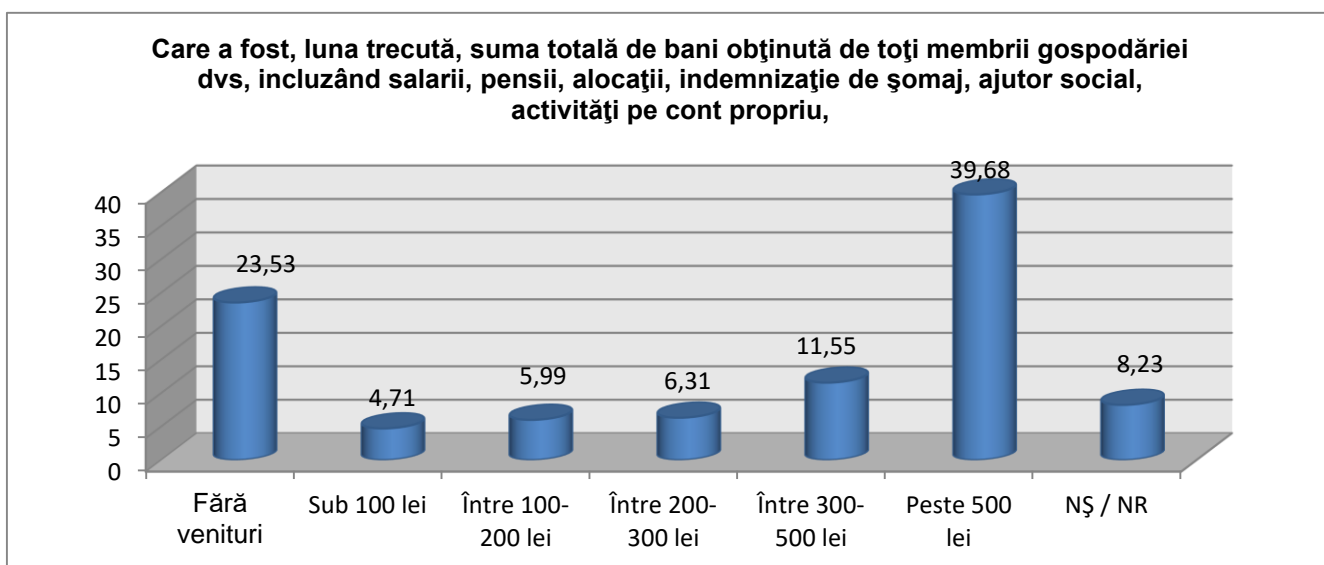
Din punctul de vedere al mărimii gospodăriei, se poate observa că cele mai multe gospodării sunt formate din 3 sau 4 persoane (**Grafic 8**). Procentul celor care fac parte din gospodării de 5 membri este comparabil cu cel al gospodăriilor formate din mai mult de 5 membri.

Grafic 8. Mărimea gospodăriei

Ponderea mare a celor fără niciun venit (23,53%) trebuie luată în considerare prin prisma statutului de activitate al populației chestionate, în cadrul căreia procentul persoanelor inactive este de aproximativ 29%, ceea ce înseamnă că majoritatea familiilor din care provin aceste persoane se află sub pragul sărăciei. De asemenea, în jur de 28% dintre respondenți au venituri foarte mici, sub 500 de lei (**Grafic 9**). În condițiile acestor venituri foarte scăzute, riscul de sărăcie crește mai ales pentru cei care lucrează fără forme legale ca agricultori sau zilieri. Pentru aceste persoane, ieșirea din sărăcie înseamnă accesul la un loc de muncă mai bine plătit, lucru puțin probabil datorită nivelului actual de calificare. De aceea, participarea la un curs de calificare, disponibil prin intermediul proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, constituie un real avantaj pentru persoanele cu un nivel de calificare scăzut, ale căror șanse de angajare sporesc considerabil.

Grafic 9. Veniturile familiei

Persoanele din mediul rural, alături de alte grupuri considerate vulnerabile, precum vârstnicii, tinerii, persoanele cu nivel scăzut de educație și calificare etc., întâmpină dificultăți majore în accederea pe piața muncii, iar explicațiile sunt multiple: scăderea ocupării forței de muncă și deteriorarea structurii acesteia în condițiile tranziției la economia de piață și a restructurării economiei naționale, îmbătrânirea demografică și emigrarea masivă.

Județul Galați are o situație mai specială datorită concentrării activității industriale în jurul Combinatului Siderurgic SIDEX (devenit Arcelor Mittal, după privatizare). Ca prim efect al tranziției economice și ca urmare a privatizării combinatului, s-a redus dramatic activitatea industrială, ceea ce a dus la concedierea treptată a celor care făceau naveta din spațiul rural spre unitățile industriale amplasate în majoritatea lor în mediul urban. O mare parte a populației rurale rămase fără un loc de muncă remunerat s-a apucat de agricultura de subsistență.

2. Analiza datelor

2.1. Percepții asupra crizei economice

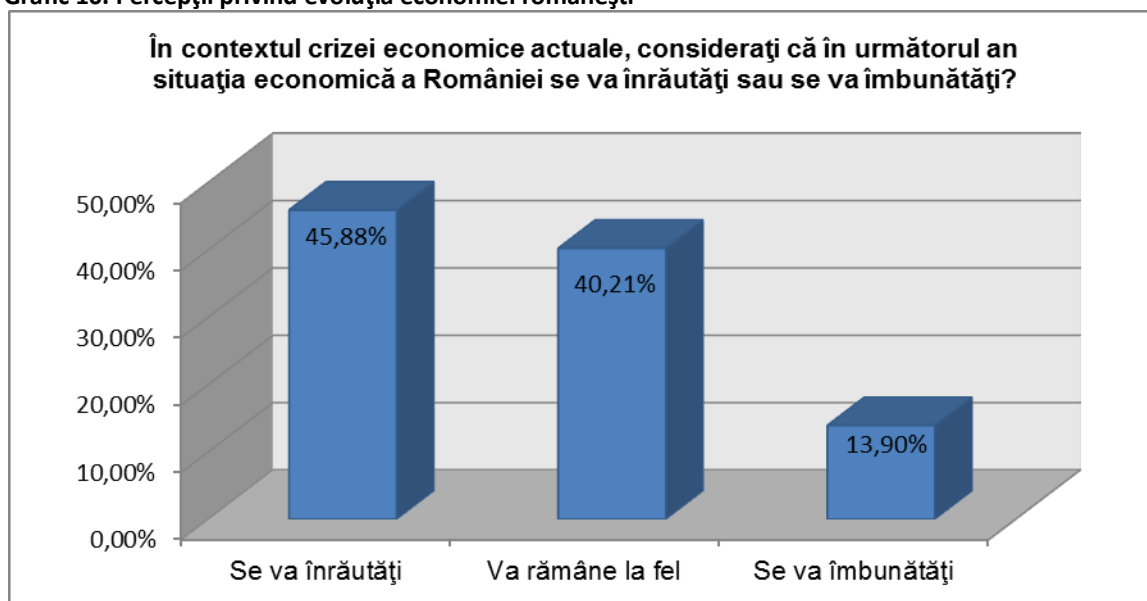
Criza economică globală a afectat puternic piața muncii din toate statele Uniunii Europene, iar scăderea activității economice a avut consecințe dramatice asupra situației grupurilor cu risc ridicat de excluziune socio-profesională din România. Anumite sectoare de activitate, cum ar fi construcțiile sau serviciile, au fost cele mai lovite de criza economică, cauzând pierderea locurilor de muncă și șomaj crescut în rândul lucrătorilor români. În categoriile cele mai afectate de criză în ceea ce privește participarea pe piața muncii sunt tinerii și bărbații. Una din posibilele explicații pentru creșterea șomajului în rândul acestor categorii poate fi și concentrarea acestora în sectoare de activitate care sunt corelate cu ciclurile economice sau sunt de tip sezonier. Astfel, se pare că cel mai puternic resimt impactul crizei muncitorii necalificați și cei care muncesc fără forme legale. Muncitorii calificați sunt oarecum protejați față de riscul pierderii locurilor de muncă datorită calificării și, adeseori, a investiției pe care a făcut-o angajatorul în formarea și, respectiv, angajarea lor.

Evoluțiile legate de criza economică și financiară la nivel național au avut ca efect și înrăutățirea situației forței de muncă din mediul rural, oricum dezavantajată din cauza pregătirii, calității și perspectivelor de viitor. Problemele sociale și economice au devenit cu atât mai acute și au avut un impact cu atât mai puternic asupra populației rurale, în special asupra persoanelor marginalizate pe piața muncii, cu capital uman și material reduse și cu venituri mici.

În urma procesului de restructurare economică, pierderea locurilor de muncă a fost însoțită și de scăderea salariilor. O evoluție particulară a avut-o județul Galați, care, datorită prezenței industriei grele, a înregistrat la începutul tranziției un salariu județean peste media națională (107% în 1991, 120% în 1997, 106% în 2003). Din păcate, scăderea salarială a continuat și în ultimii ani, iar recesiunea economică a condus la închiderea mai multor firme și la restrângerea anumitor sectoare economice din județ, accentuând dificultatea accesării unui loc de

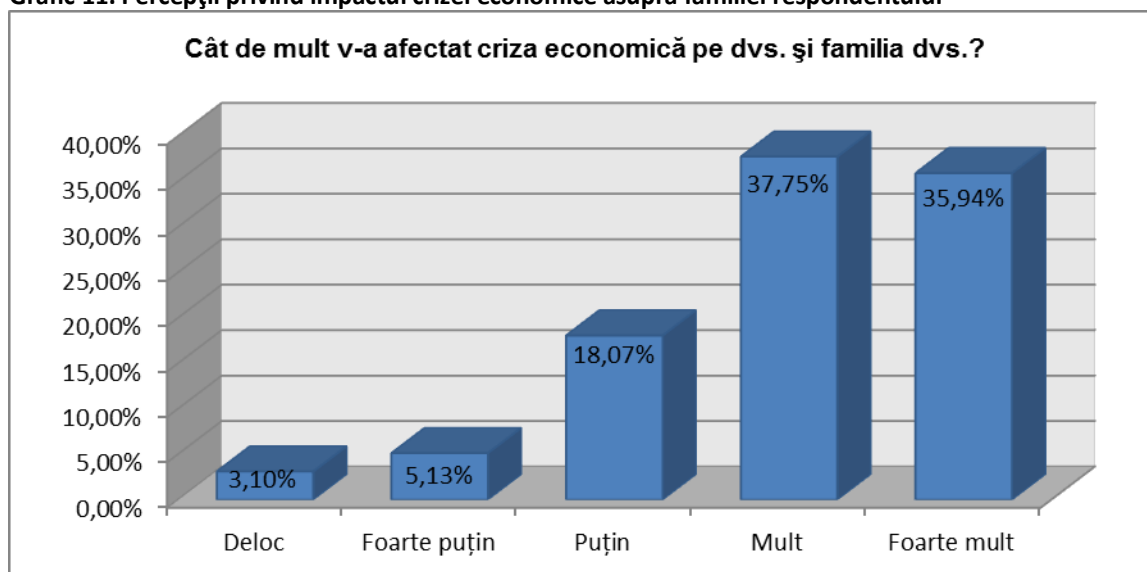
muncă. În aceste condiții, așteptările pentru 2013 sunt pesimiste. Există un consens aproape generalizat la nivelul populației investigate (**Grafic 10**) că actuala criză economică care a afectat România va continua să degradeze starea economiei sau cel puțin va stagna dezvoltarea economică. Aproape jumătate din populația studiată (indiferent de categorie) crede că „în următorul an, situația economică a României se va înrăutăți” (45,88%), în timp ce aproximativ 40% se așteaptă să rămână la fel și doar 13,9% cred că se va îmbunătăți.

Grafic 10. Percepții privind evoluția economiei românești

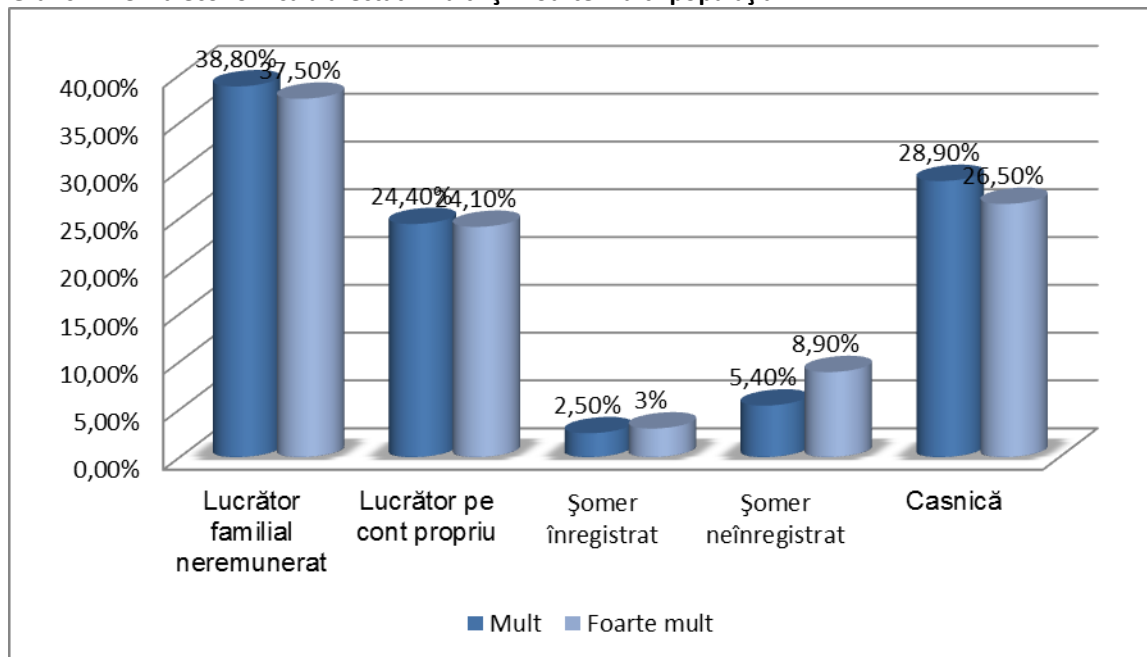
Marea majoritate a respondenților consideră de asemenea că ei și familiile lor au fost „foarte mult” (35,94%) sau „mult” (37,75%) afectați (**Grafic 11**). Persoanele lipsite de posibilități materiale și cu venituri mici nu sunt cele care se percep ca fiind cele mai afectate de criză, ci mai degrabă persoanele cărora li s-au diminuat veniturile odată cu adâncirea crizei economice.

Grafic 11. Percepții privind impactul crizei economice asupra familiei respondentului

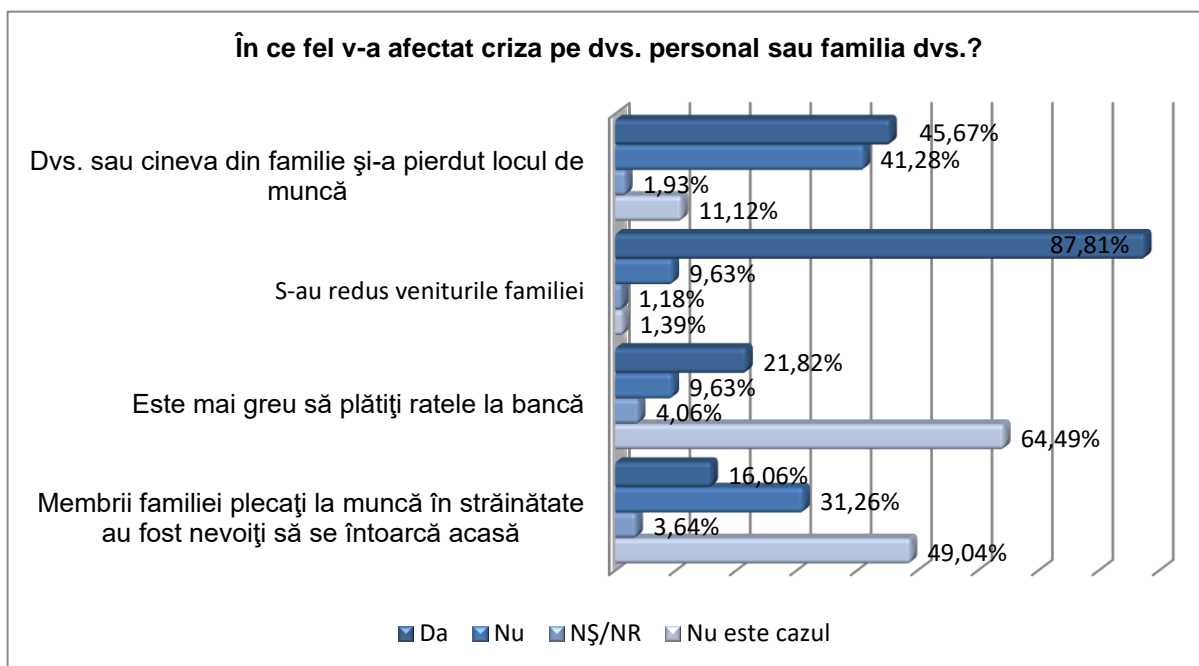
Se declară mai mult afectați de criza economică în semnificativ mai mare măsură (76,3% „mult” și „foarte mult”) persoanele fără ocupație (**Grafic 12**), care muncesc în gospodăria proprie (lucrători familiari neremunerați) comparativ cu șomerii (19,8%), cei cu venituri de peste 500 lei pe gospodărie și cu familii alcătuite din cel puțin 4 membri, absolvenții de gimnaziu (59% „mult” și „foarte mult”) și școli profesionale (58,1%).

Grafic 12. Criza economică a afectat "mult" și "foarte mult" populația

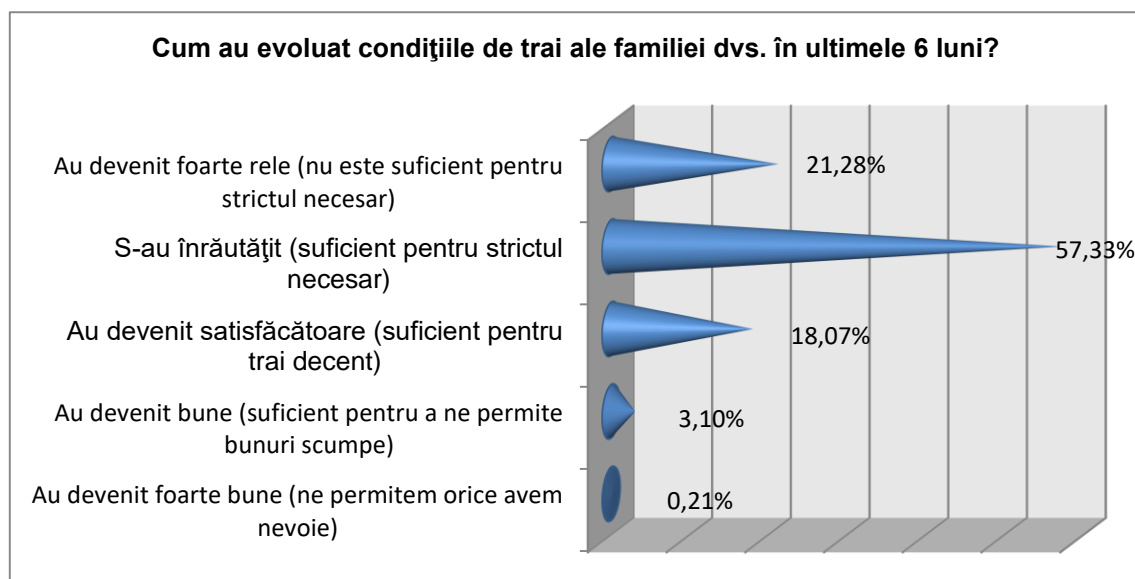
Opinia dominantă privind impactul negativ al crizei economice este împărtășită de cei mai mulți dintre respondenții din mediul rural al județului Galați având în vedere că aproape 90% susțin la unison că veniturile familiei s-au redus ca urmare a crizei (**Grafic 13**). De asemenea, în aproape o jumătate dintre gospodăriile cineva din familie și-a pierdut locul de muncă de la începutul crizei, însă gradul de îndatorare la bănci este mult mai redus comparativ cu mediul urban, dacă ținem cont de faptul că aproape 65% dintre respondenți au declarat că nu au contractat împrumuturi în sistemul bancar. Totuși, 21,82% dintre persoanele intervievate au greutăți în plata ratelor la bănci, ca urmare a diminuării veniturilor sau pierderii locului de muncă de către un membru al familiei. Pe lângă efectele negative asupra veniturilor și locului de muncă, criza economică a făcut ca „membri ai familiei plecați la muncă în străinătate să fie nevoiți să se întoarcă acasă” în cazul a 16% dintre gospodăriile. Percepția negativă asupra efectelor crizei economice s-a datorat într-o anumită măsură și diminuării remitențelor trimise de membrii de familie care lucrează în străinătate, fapt ce a avut o incidență semnificativă asupra veniturilor acestor familii. Însă cea mai afectată latură a vieții persoanelor neocupate rămâne nivelul de trai, consecință clară a scăderii veniturilor prin pierderea locului de muncă.

Grafic 13. Efectele crizei economice asupra locului de muncă, veniturilor, capacității de plată și deciziei de revenire a migranților

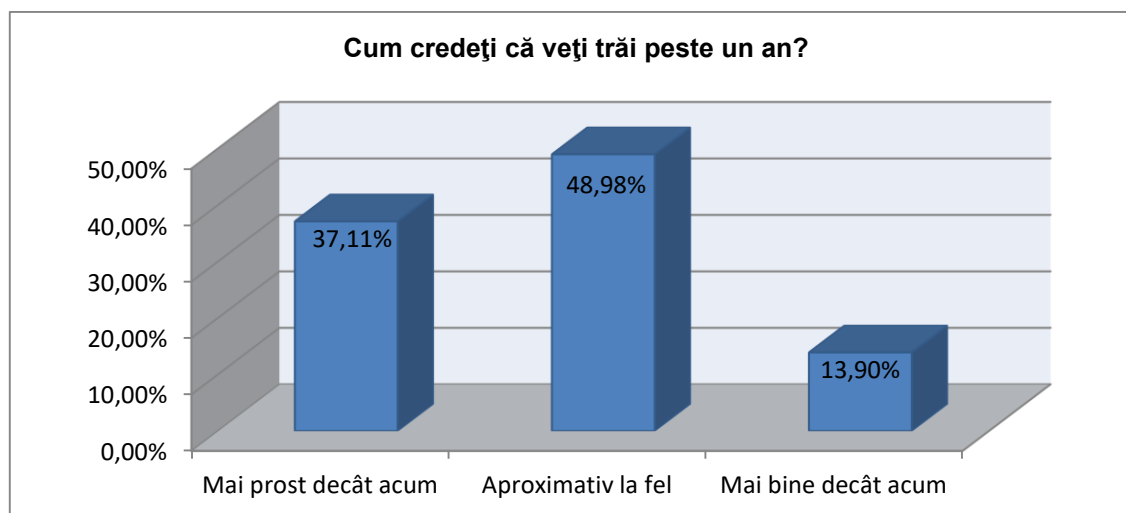
Scăderea veniturilor, diminuarea economiilor și pierderea locurilor de muncă duc la înrăutățirea condițiilor de trai (**Grafic 14**). Astfel, 78,61% dintre respondenți susțin că, în ultimele 6 luni, condițiile de trai ale familiei s-au înrăutățit (venituri suficiente doar pentru strictul necesar) sau au devenit foarte rele (venituri insuficiente chiar și pentru strictul necesar). În consecință, și consumul gospodăriilor a fost afectat. Având în vedere că cea mai mare parte a veniturilor sunt cheltuite pe alimente, utilități și întreținerea sănătății, alte nevoi, precum educația, sunt neglijate. Cheltuielile pentru educație, specifice mai ales familiilor cu copii, au înregistrat o scădere constantă în ultima perioadă, potrivit statisticilor oficiale (Raț, 2012).

Grafic 14. Evoluția condițiilor de trai în ultimele 6 luni

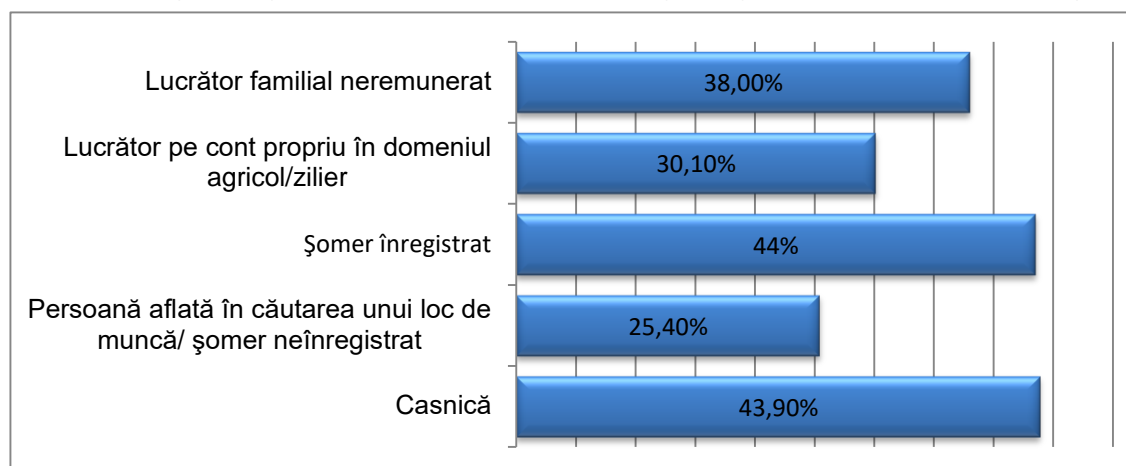
Cel puțin la nivelul percepției, criza economică a dus la reducerea veniturilor, pierderea locurilor de muncă, diminuarea capacității de plată și amplificarea disponibilității de revenire în țară a migranților care nu mai găsesc de lucru în străinătate. În aceste condiții, nici așteptările respondenților cu privire la nivelul de trai pentru anul 2013 nu sunt foarte optimiste (**Grafic 15**). O bună parte dintre cei intervievați (37,11%) estimează că se vor înrăutăți condițiile generale de trai ale familiei, în timp ce aproape jumătate cred că lucrurile nu se vor schimba în următorul an. Această atitudine pare una justificată dacă ținem cont de faptul că deși se prognozează o creștere economică pentru 2013, această creștere nu se reflectă și în nivelul de trai al populației.

Grafic 15. Percepții privind evoluția nivelului de trai în viitorul apropiat

Cei mai pesimiști privind nivelul de trai din viitorul apropiat sunt șomerii înregistrați (**Grafic 16**), care probabil vor ieși din sistemul de asigurări sociale, iar perspectiva ocupării unui loc de muncă este destul de îndepărtată. Un pesimism ridicat se înregistrează atât la persoanele casnice, care nu întrevăd schimbări majore în situația ocupațională, cât și la cele de peste 45 de ani, a căror pondere crește în totalul celor ocupați în agricultură, iar această ocupație nu asigură decât parțial nevoile de consum alimentar.

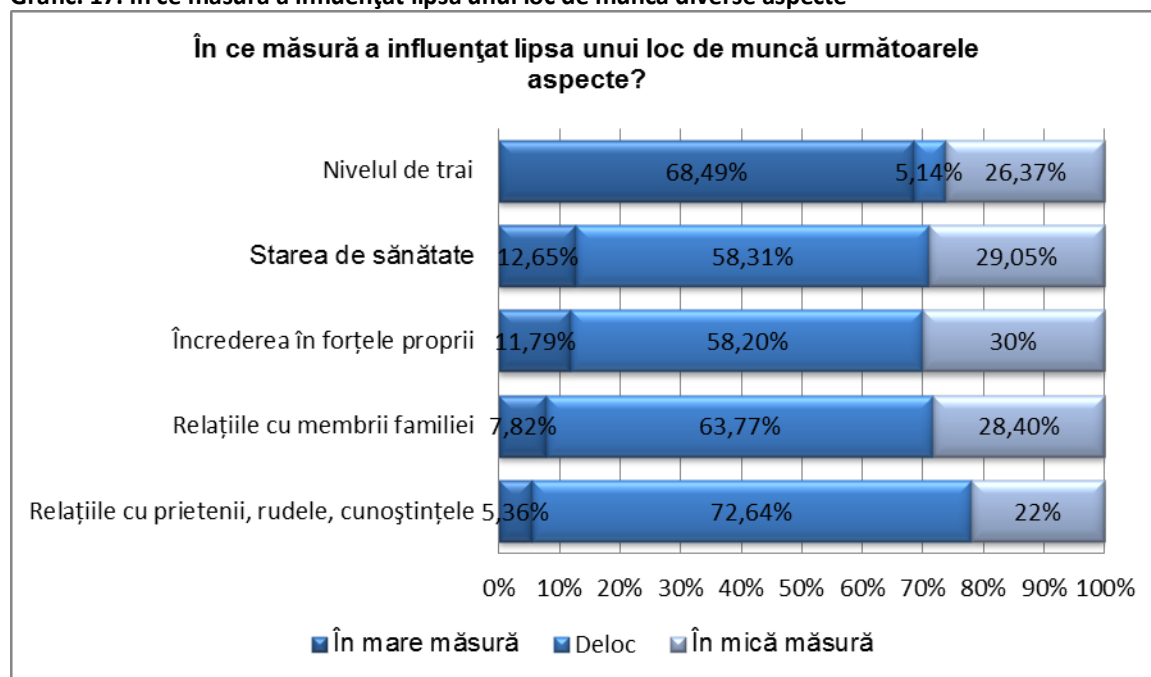
Grafic 16. Categoriile ocupaționale care cred ca vor trai „mai prost” peste un an (% din totalul categoriei)

Prin amploarea îngrijorătoare, prin structurile complexe, dar mai ales prin consecințele nefaste, șomajul, adică lipsa locurilor de muncă, a devenit problema cea mai arzătoare a populației din mediul rural. Pe lângă consecințele directe asupra deteriorării multor indicatori socio-economici, șomajul are multiple consecințe indirecte, în plan social: reducerea veniturilor, creșterea sărăciei, a inegalităților, erodarea capitalului uman, creșterea criminalității, anxietății, ajutoarelor sociale și taxelor. Prin urmare, șomajul poate conduce la mari pierderi de producție și de venituri ale societății, la degradarea calificării, îndemânării individuale, la pierderi de venit și statut social, la descurajare și demotivare, la sărăcirea familiei etc.

Din cercetarea noastră, reiese că lipsa unui loc de muncă a afectat în cea mai mare măsură nivelul de trai al populației investigate (**Grafic 17**), la polul opus aflându-se relațiile cu prietenii, cunoștințele sau rudele, aspecte afectate însă într-o proporție nesemnificativă. Asociind această variabilă cu caracteristicile socio-demografice, a rezultat că lipsa locului de muncă a afectat în mai mare măsură nivelul de trai al lucrătorilor familiali neremunerați (38,7%) comparativ cu al celorlalte categorii ocupaționale. De asemenea, bărbații (52,1%) resimt mai acut lipsa unui loc de muncă din perspectiva nivelului de trai comparativ cu femeile, la fel și persoanele adulte din segmentul de vârstă 34-45 de ani (29,6%).

Grafic. 17. În ce măsură a influențat lipsa unui loc de muncă diverse aspecte

Recenta criză financiară, resimțită mai intens în România începând din a doua jumătate a anului 2008, a afectat serios progresul economiei și, implicit, piața muncii: sectorul privat și-a restrâns activitatea și a recurs la disponibilizări, iar în sectorul bugetar măsurile de austeritate au vizat reducerile de personal și reducerile salariale. Invocând criza și tăierile salariilor bugetarilor, și reprezentanții firmelor au redus salariile angajaților. Efectele imediate ale acestor măsuri au fost scăderea puterii de cumpărare a populației, implicit scăderea nivelului de trai, și creșterea șomajului. Aceste consecințe sunt resimțite mult mai acut în mediul rural, unde lo-

curile de muncă în economia formală sunt extrem de limitate, iar veniturile salariale reprezintă doar 55% din totalul venitului pe gospodărie, restul provenind din producția agricolă (Guvernul României, 2010).

2.2. Experiența de muncă

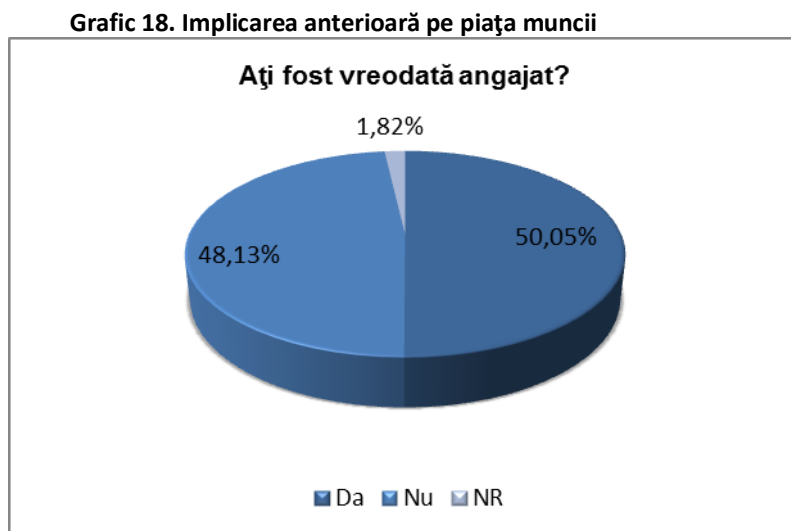
Aparent, situația pe piața forței de muncă din mediul rural este ceva mai bună comparativ cu cea din mediul urban din moment ce rata de ocupare din mediul rural a depășit-o pe cea din mediul urban în perioada 1996-2010, potrivit datelor statistice furnizate de Institutul Național de Statistică (2010). În realitate, „populația ocupată din mediul rural prezintă o structură arhaică, cu un nivel redus de educație și calificare, îmbătrânită și aproape în totalitate implicată în activități agricole efectuate, în cea mai mare parte, în mod tradițional, manual” (Voineagu și Pisciă, 2012, p. 56). Scăderea constantă a populației țării și îmbătrânirea segmentului principal de populație implicată în agricultură au avut drept consecință directă scăderea treptată a populației ocupate din sectorul agricol (de la 3.078,7 mii de persoane în 2005 la 2.689 mii în 2009, potrivit Anuarului Statistic al României, 2009). În schimb, în aceeași perioadă a crescut numărul lucrătorilor pe cont propriu și cel al lucrătorilor familiari neremunerați de la 90,5% la 94% dintre cei ocupați în agricultură.

Situația ocupării forței de muncă calificate este dificilă întrucât o mare parte a populației apte de muncă cu competențe profesionale nu este prezentă pe piața muncii rurale. Aceste persoane, unele disponibilizate din marile întreprinderi urbane, preferă fie emigrarea în străinătate pentru căutarea unui loc de muncă mai bine plătit, fie munca la negru, care îi poate asigura un venit mai mare sau este singura variantă pentru un loc de muncă.

În schimb, populația aptă de muncă care continuă să activeze în mediul rural este ocupată în cea mare parte în agricultura de subsistență, fie în gospodăria proprie, fie ca activitate la negru, ceea ce nu contribuie la o creștere rapidă a productivității muncii, nici nu asigură venituri pentru un trai decent. În plus, lipsa mijloacelor materiale și nivelul scăzut de cooperare comunitară (mai ales în sectorul economic) au generat o concentrare aproape exclusivă a celor fără un loc de muncă din mediul rural pe resursele familiale pentru munca agricolă. Pe de altă parte, o pondere destul de scăzută în structura ocupării din mediul rural o reprezintă ocuparea în sectorul public (educație, sănătate, cultură, asistență socială), iar salariile angajaților depind de posibilitățile limitate ale bugetului local.

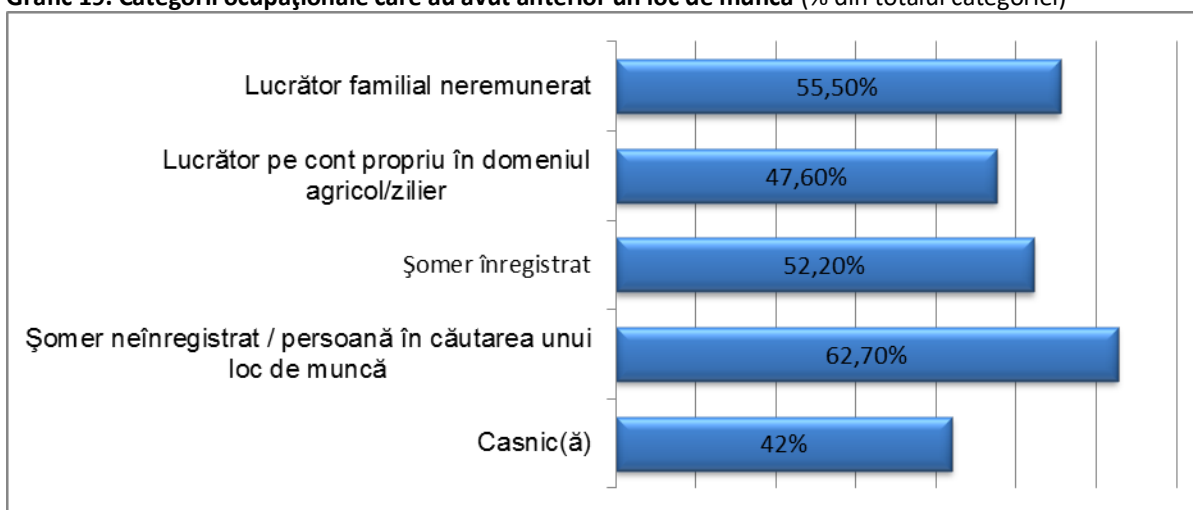
Situația ocupării forței de muncă în domenii non-agricole din mediul rural este mult mai dificilă comparativ cu mediul urban pentru că numărul locurilor de muncă este extrem de limitat, iar meseriile solicitate, foarte puțin diversificate. În cazul șomajului, se păstrează același decalaj, mai ales că unii care au devenit șomeri în mediul urban fie au migrat în scop de muncă în străinătate, fie au revenit în mediul rural în agricultura de subsistență pentru că nu mai reușeau să-și asigure cele necesare traiului după pierderea locului de muncă și expirarea perioadei în care au beneficiat de indemnizația de șomaj.

Din cercetarea noastră reiese că jumătate dintre subiecții eșantionului au beneficiat de experiență profesională anterioară (**Grafic 18**), ceea ce îi transformă în candidați cu șanse reale pentru angajare, în condițiile disponibilității lor pentru formare profesională. Totuși, faptul că 48% dintre respondenți declară nu au avut niciodată un loc de muncă arată atât un nivel de educație scăzut (36% dintre aceștia au doar studii gimnaziale), cât și faptul că persoanele tinere sunt destul de vulnerabile în raport cu piața muncii (35% dintre cei neangajați în trecut sunt tineri din segmentul de vârstă 15-24 de ani).

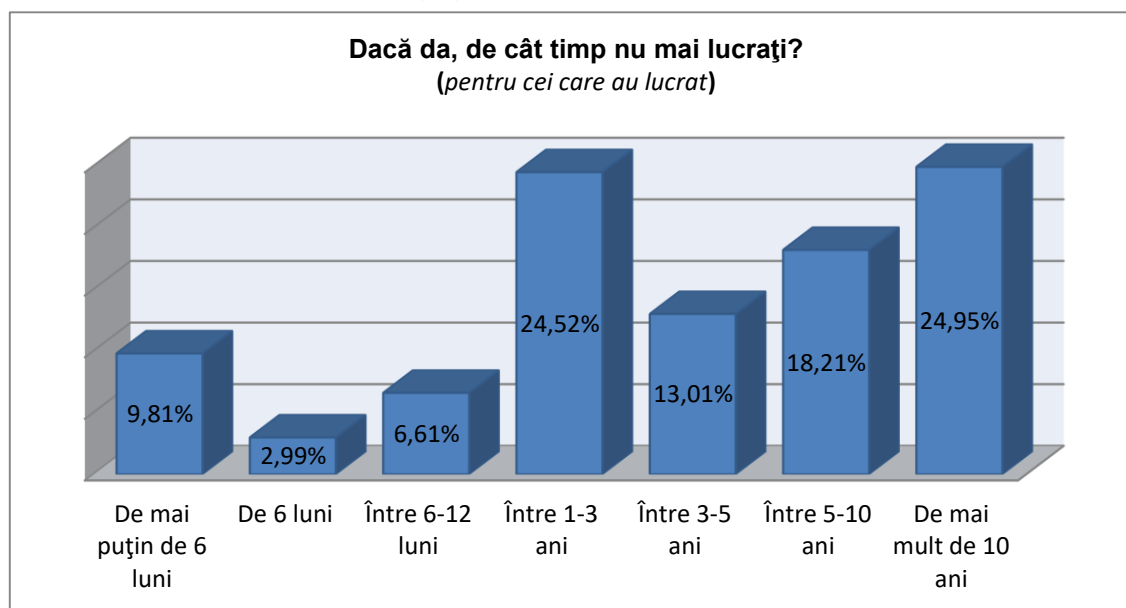
Urmărind caracteristicile persoanelor care declară că au avut anterior un loc de muncă, observăm că există diferențe semnificative între categoriile ocupaționale (**Grafic 19**) în ceea ce privește experiența profesională anterioară, iar persoanele casnice sunt cele mai dezavantajate din această perspectivă. De asemenea, există decalaje și în funcție de gen: 61,2% dintre bărbați și 38,6% dintre femei declară că au avut anterior un loc de muncă.

Grafic 19. Categoriile ocupaționale care au avut anterior un loc de muncă (% din totalul categoriei)

Observăm incidența mare a șomajului de lungă durată (mai mult de 12 luni) și a șomajului de foarte lungă durată (mai mult de 24 de luni) în rândul categoriilor vulnerabile ocupațional care fac obiectul cercetării noastre (**Grafic 20**), iar lucrătorii familiari neremunerați și persoanele casnice sunt categoriile cele mai afectate. Cu cât se mărește perioada de la pierderea locului de muncă, cu atât se diminuează șansele de reangajare, sporind astfel vulnerabilitatea în raport cu piața muncii. De aceea, prin recalificare profesională, abilitățile și competențele achiziționate pot fi în mare măsură în concordanță cu cerințele actuale ale angajatorilor.

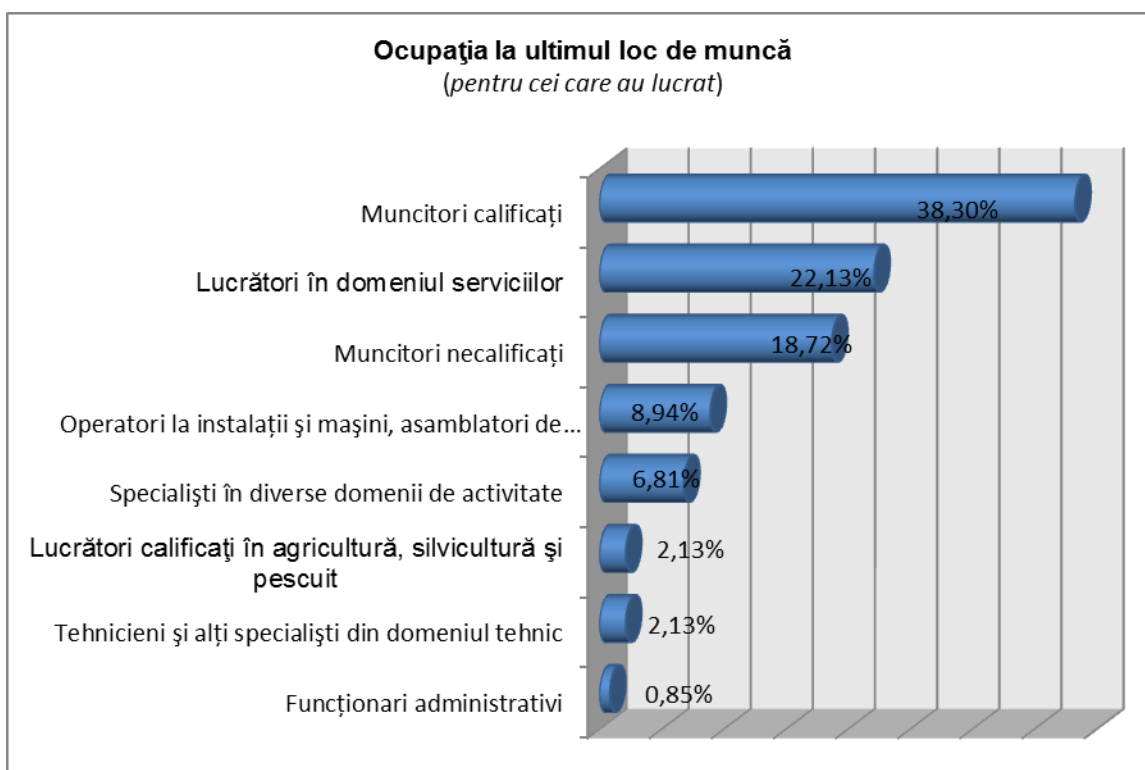
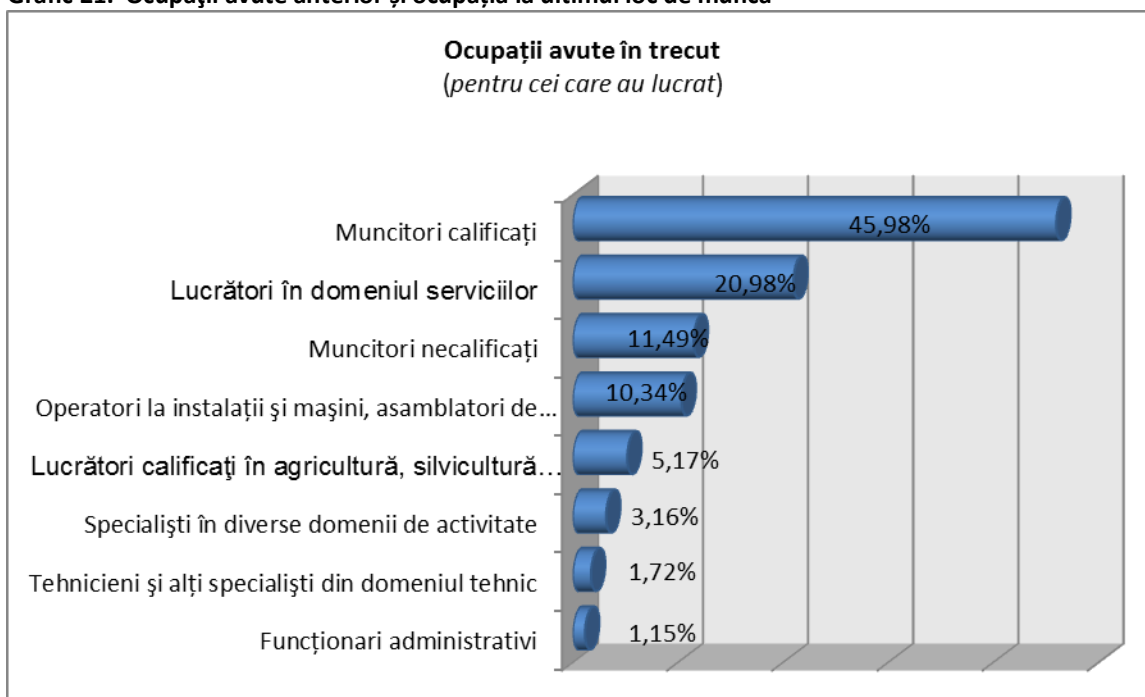
Grafic 20. Perioada de când a ieșit de pe piața muncii

Se observă că jumătate dintre respondenții care au lucrat în trecut provin din industrie întrucât au calificări (**Grafic 21**) în diverse domenii industriale, pe când ponderea în agricultură a celor care au avut un loc de muncă este foarte scăzută, de doar 5%. Ocupația de la ultimul loc de muncă nu diferă semnificativ față de ocupațiile avute în trecut. Observăm doar că scade procentul celor ocupați formal în agricultură, urmând astfel tendința descendentă înregistrată și la nivel național.

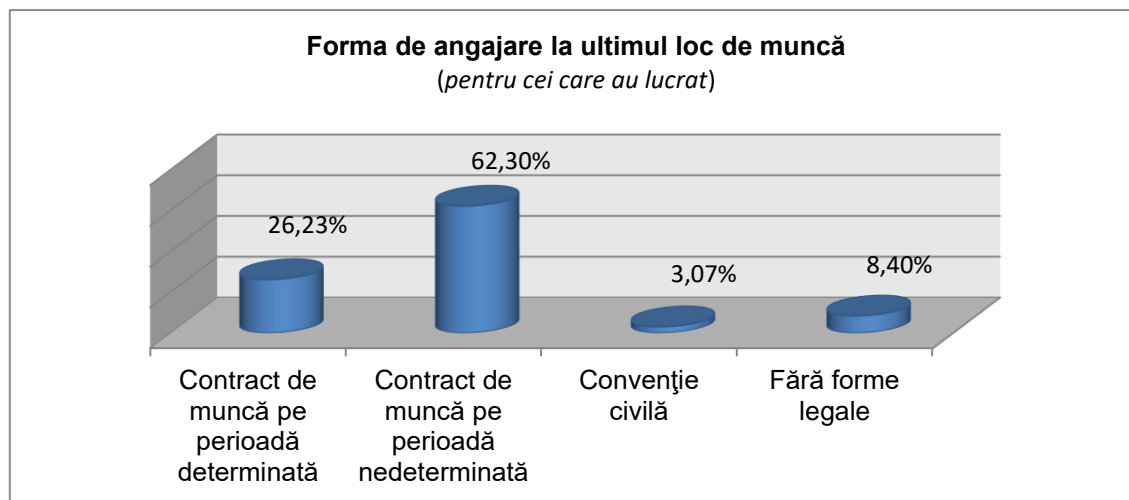
Muncitorii calificați reprezintă aproximativ 46% dintre persoanele care au fost încadrate în muncă, întrucât industria la nivelul județului Galați are o pondere însemnată ca sector de activitate. Ca vârstă, muncitorii calificați au cele mai ridicate ponderi în intervalele de vârstă 35-44 de ani (29,4%) și 45-54 de ani (28,1%). O posibilă explicație ar putea fi continuarea activității Combinatului Siderurgic din Galați, cel mai mare de acest tip și unul dintre cei mai mari angajatori din industrie la nivel național. Cea mai mare pondere (35%) a muncitorilor necalificați se află în categoria de vârstă 35-44 ani.

Grafic 21. Ocupații avute anterior și ocupația la ultimul loc de muncă

Dintre respondenții care declară că au avut un loc de muncă în trecut, cei mai mulți au lucrat cu contract de muncă, pe perioadă nedeterminată (62%) sau determinată (23%). Ponderea celor care au lucrat fără contract este destul de redusă, de doar 8 procente (**Grafic 22**).

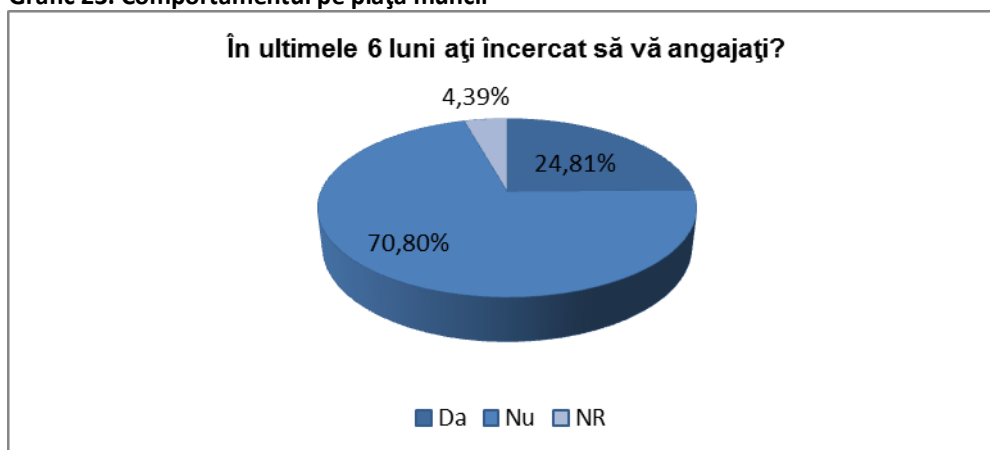
Grafic 22. Forma de angajare

În ultima jumătate de an, doar aprox. 25% dintre persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii s-au interesat în vederea găsirii unui loc de muncă (**Grafic 23**), ceea ce dovedește pe de parte o anumită descurajare în privința șanselor de a găsi de lucru, dar și o anumită inerție în schimbarea statutului ocupațional, pe de altă parte.

Asociind experiența anterioară de muncă cu comportamentul activ pe piața muncii a rezultat că 72% dintre cei care declară că au căutat de lucru în ultimele 6 luni au muncit în trecut, iar. De asemenea, comportamentul activ pe piața muncii caracterizează mai mult bărbații decât femeile întrucât 65% dintre cei care și-au căutat un loc de muncă sunt bărbați, tinerii comparativ cu persoanele în vârstă.

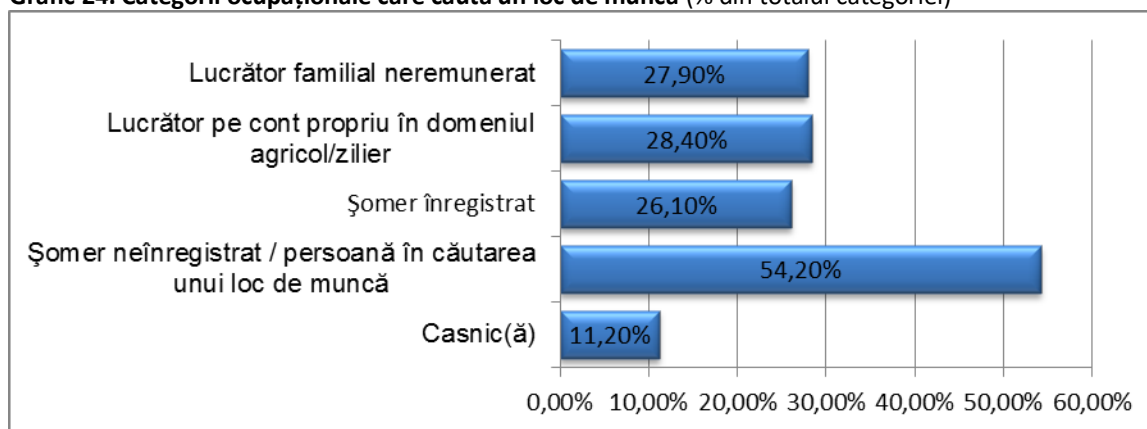
Grafic 23. Comportamentul pe piața muncii

Șomerii neînregistrați au fost cei mai interesați să-și găsească un loc de muncă, la popul opus situându-se persoanele casnice (**Grafic 24**). Deși o bună parte a persoanelor fără un loc de muncă din mediul rural al județului Galați se declară casnice, de fapt se află la granița dintre activitate și inactivitate întrucât 11,2% declară că și-au căutat de lucru în ultimele 6 luni, ceea ce le scoate într-o oarecare măsură din rândul celor inactivi. De asemenea, casnicii au avut în trecut ocupații economice fără contract (zilieri sau la negru) în proporție de 2,3%, iar marea lor majoritate au lucrat cu contract de muncă pe perioadă nedeterminată. Problema este că

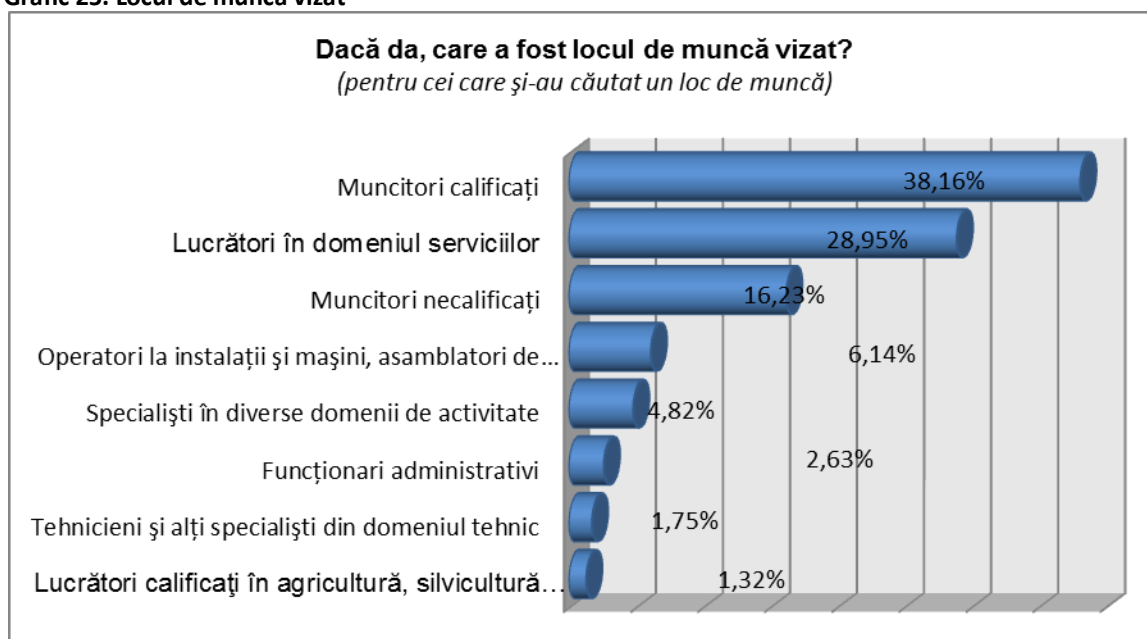
au ieșit cu mult timp în urmă de pe piața muncii, fapt ce le accentuează vulnerabilitatea socială.

Grafic 24. Categoriile ocupaționale care caută un loc de muncă (% din totalul categoriei)

În ceea ce privește locul de muncă vizat (**Grafic 25**), rezultatele au arătat o frecvență ridicată a răspunsului este „indiferent/oricare”, ceea ce poate indica lipsa unei calificări, a unei specializări (motiv pentru care am inclus aceste opțiuni în categoria „muncitori necalificați”), dar și urgența/necesitatea de a-și găsi un loc de muncă. Cei mai mulți dintre respondenții care își caută un loc de muncă se bazează atât pe experiența anterioară în domeniul muncii, cât și pe experiența profesională într-un anumit domeniu de activitate, de aceea locurile de muncă vizate sunt specifice muncitorilor calificați și a lucrătorilor în domeniul serviciilor. Spre agricultură se îndreaptă mai ales persoanele cu nivel scăzut de școlarizare și calificare, vizând în special munca la negru sau zilierat, în lipsa unei alternative mai bune.

Grafic 25. Locul de muncă vizat

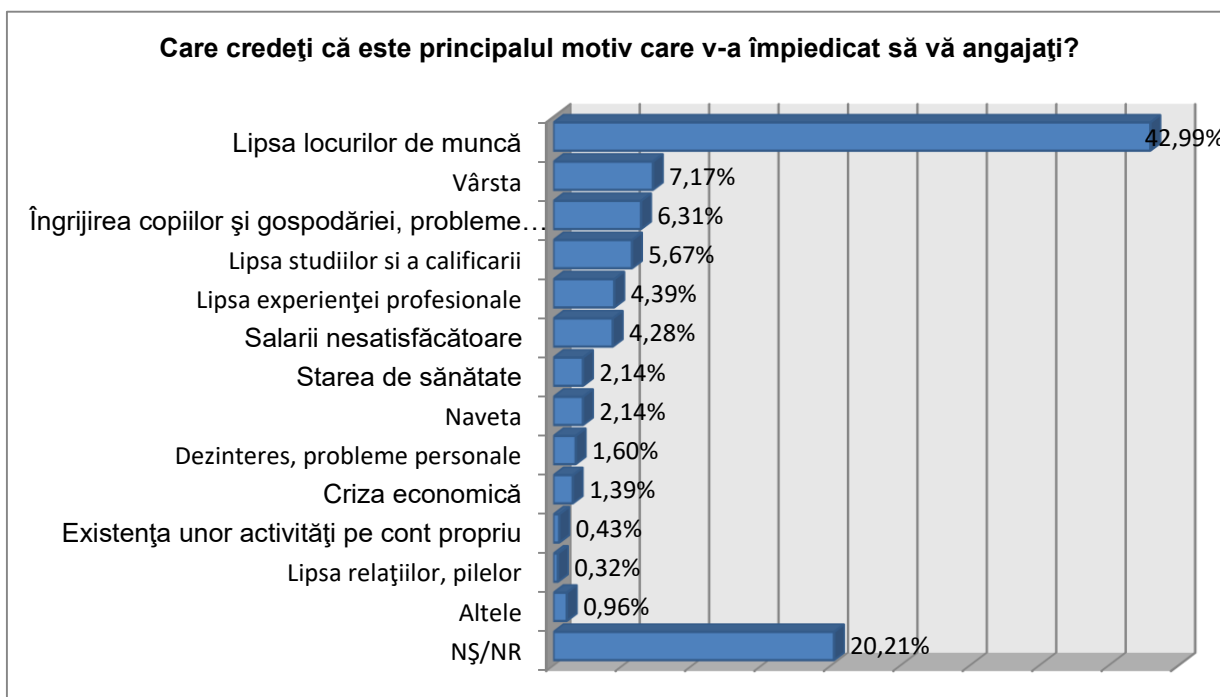

Proape jumătate dintre respondenți consideră lipsa locurilor de muncă în mediul rural principalul motiv pentru care au șanse minime de (re)inserție pe piața muncii (**Grafic 26**). Lipsa

locurilor de muncă poate fi justificată și de interesul scăzut al firmelor de a-și deschide puncte de lucru în rural. Astfel, existența unor calificări sau a unei experiențe colective de muncă în domeniul de activitate al firmei nu sunt valorificate la potențial maxim de angajatori prin extinderea propriei afaceri și în mediul rural.

La distanță apreciabilă de lipsa locurilor de muncă este vârsta ca obstacol în găsirea unui loc de muncă, în opinia respondenților. Există două perspective care ar putea explica motivul pentru care vârsta constituie un impediment serios în neangajarea pe piața muncii. Pe de o parte, se consideră că persoanele mai tinere fie nu au experiență profesională, fie sunt mai mobile și demisionează mai ușor în momentul în care sunt nemulțumite. În schimb, tinerii au o disponibilitate mai mare de a rămâne peste program întrucât lipsa responsabilităților în afara programului le permite acest lucru, dând dovadă în același timp de mai multă inițiativă. Pe de altă parte, persoanele de 30 de ani și peste, deși dispun de experiența necesară, au anumite responsabilități care le împiedică să rămână peste program, sunt mai vulnerabile deoarece acceptă condiții mai grele de muncă. În schimb, angajatorii apreciază indivizii din această categorie de vârstă întrucât obțin cele mai bune rezultate și dau dovadă de mai multă seriozitate. Alte motive invocate pentru a justifica neangajarea în muncă sunt legate în principal de obligațiile familiale (în special, îngrijirea copiilor și a gospodăriei), lipsa pregătirii școlare și/sau a calificării profesionale, salariile neatractive, starea de sănătate sau cheltuielile cu naveta, dar și de situația din țară generată de criza economică. Diferă semnificativ motivele invocate de femei de cele ale bărbaților: pentru femei principala piedică în calea ocupării unui loc de muncă a fost creșterea copiilor, în timp ce bărbații declară că lipsa locurilor de muncă și criza economică i-a împiedicat să ocupe un loc de muncă.

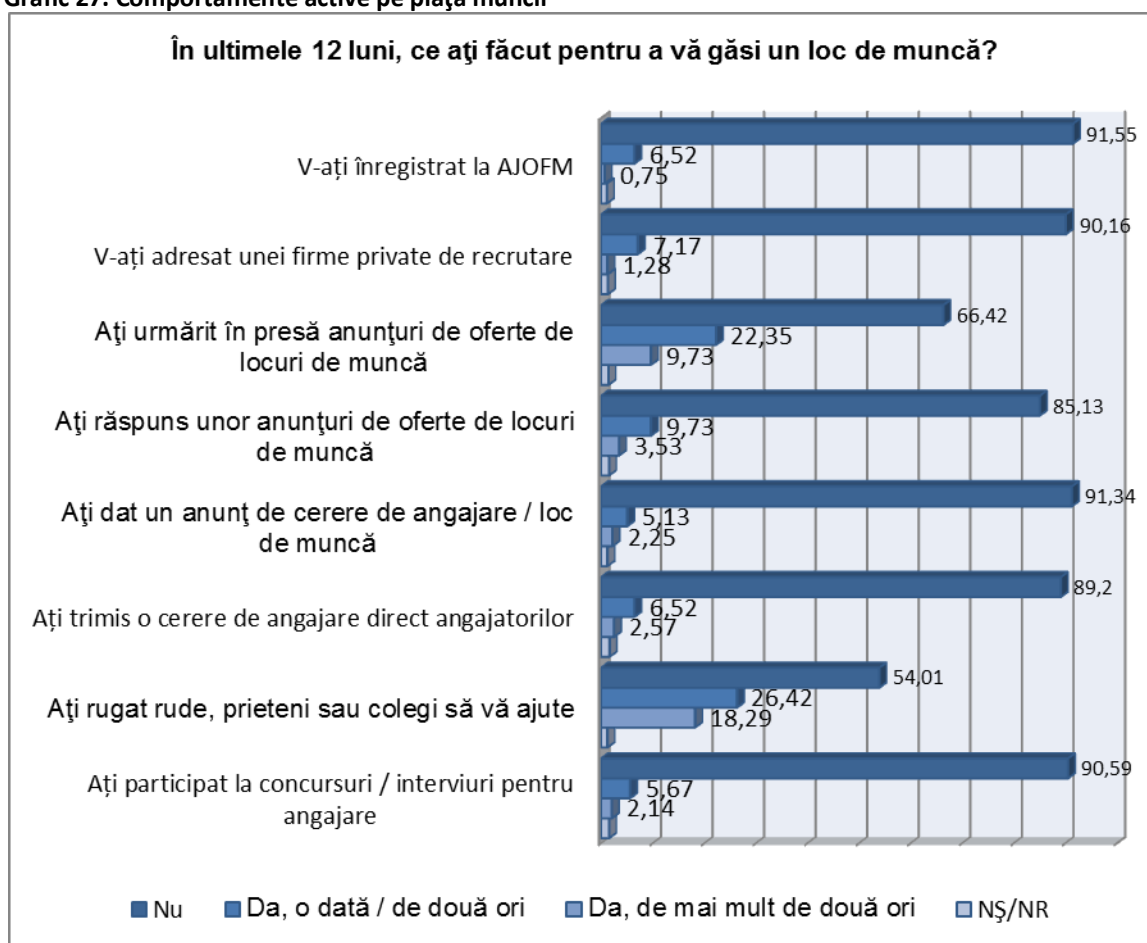
Grafic 26. Motivul neangajării

Ca sursă de informare pentru găsirea unui loc de muncă (**Grafic 27**), prietenii, rudele și cunoștințele ocupă cea mai mare pondere (aprox. 45% dintre respondenți au apelat cel puțin o dată la relațiile sociale în demersurile lor de (re)inserție în viața activă). Șomerii neînregistrați/persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă au folosit în mai mare măsură capitalul de relații sociale pentru a-și găsi un loc de muncă comparativ cu celelalte categorii ocupaționale, bărbații mai mult decât femeile, tinerii mai mult decât vârstnicii, persoanele cu nivel scăzut de școlarizare mai mult decât cei cu pregătire școlară mai ridicată.

O altă sursă importantă pentru ocuparea unui loc de muncă o constituie ziarele întrucât aprox. 32% dintre cei cu dificultăți de integrare pe piața muncii au urmărit anunțurile cu privire la locurile de muncă vacante.

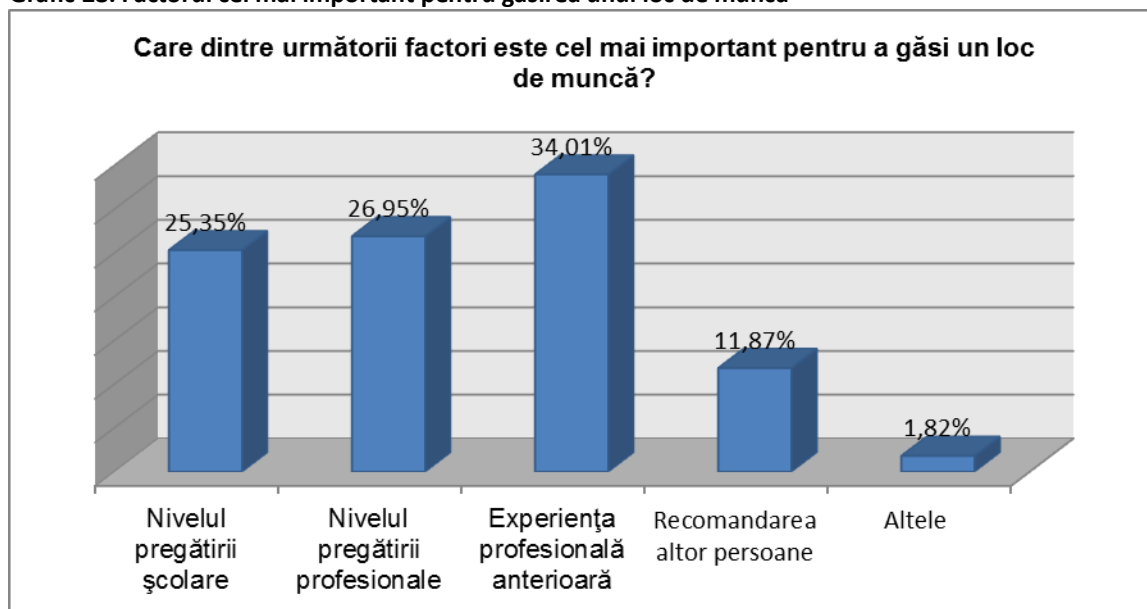
Grafic 27. Comportamente active pe piața muncii

Cei mai mulți dintre respondenți (34%) consideră că experiența în câmpul muncii este hotărâtoare în ocuparea unui loc de muncă (**Grafic 28**). Există o mică diferență de gen în raport cu această opțiune: mai mulți bărbați (50,9%) decât femeii (49,1%) apreciază că experiența profesională anterioară este factorul decisiv în accederea pe piața muncii. Observăm de asemenea că acest factor este menționat mai ales de lucrătorii familiali neremunerați și de tineri, probabil pentru că au întâmpinat dificultăți în încercarea de a ocupa un loc de muncă datorită lipsei de experiență. Alți factori menționați au fost: nivelul pregătirii profesionale (cca. 27%), nivelul studiilor (cca. 25%) și recomandarea altor persoane (cca. 12%).

Asociind experiența anterioară pe piața muncii cu factorul decisiv pentru ocuparea unui loc de muncă, observăm că cei care au mai fost angajați percep experiența anterioară profesională (37,4%) ca fiind cea mai importantă pentru revenirea în câmpul muncii, în timp ce respondenții care nu au mai lucrat niciodată pun pe primul plan nivelul pregătirii școlare (31,3%).

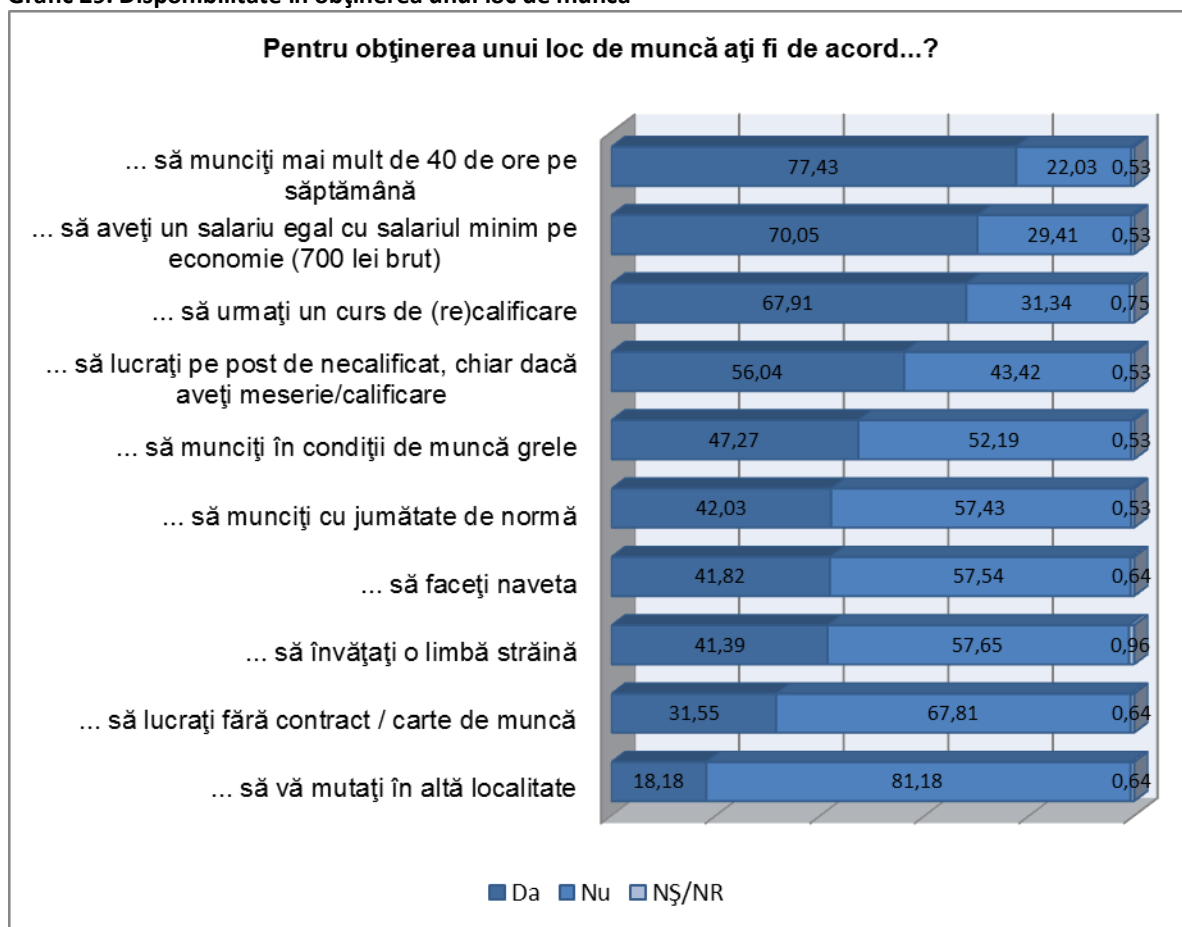
Grafic 28. Factorul cel mai important pentru găsirea unui loc de muncă

Perturbarea echilibrului pieței muncii este dată de un nivel ridicat al șomajului și diminuarea numărului de angajatori și locuri de muncă, implicând la nivel individual o creștere a competiției pentru accesarea unui loc de muncă. Soluțiile alternative la găsirea locului de muncă dorit sunt în general de compromis: 77% dintre subiecți ar fi de acord să muncească mai mult de 40 ore/săptămână, 70% să muncească pentru salariul minim pe economie, aproape 68% să urmeze un curs de calificare, iar 56% dintre subiecți ar accepta locuri de muncă pentru o calificare inferioară (**Grafic 29**). Alte variate pentru care ar opta în eventualitatea găsirii unui loc de muncă sunt: condiții de muncă dificile (47%), să învețe o limbă străină (41%), să muncească cu jumătate de normă (42%), departe de casă (18%) sau la negru (31%).

Mai mult de jumătate dintre respondenți sunt mai puțin dornici de mobilitate în piața muncii, focalizându-și căutările pentru un loc de muncă în localitatea de reședință, în mare parte datorită unei necorelări între salariul oferit de angajatori și cheltuielile de transport. În plus, angajatorii din mediul urban nu acordă sprijin financiar pentru navetă celor care aleg să-și păstreze reședința în rural, mai ales pentru a nu încărca astfel cheltuielile firmei.

Grafic 29. Disponibilitate în obținerea unui loc de muncă

Pentru evaluarea șanselor de (re)inșeție profesională a categoriilor vulnerabile ocupațional sunt deosebit de relevante raporturile anterioare și actuale cu piața muncii a acestora. Astfel, experiența profesională anterioară și comportamentul activ pe piața muncii creează premise favorabile pentru o disponibilitate crescută în vederea participării la programele de formare profesională.

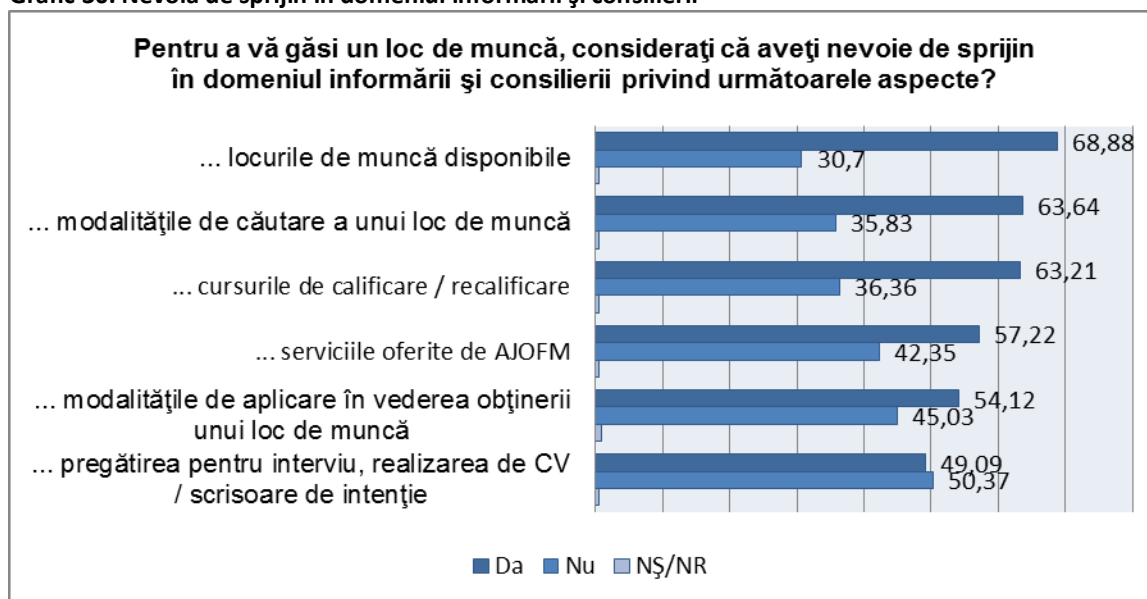
2.3. Informare și consiliere

Pentru a diminua riscul excluderii de pe piața muncii din cauza reducerii accesului la o formă de angajare, pentru a îmbunătăți legătura dintre educație și muncă, dar și pentru a reduce barierele de învățare apare tot mai pregnantă nevoia de informare și consiliere în diverse domenii legate de piața muncii. Creșterea competențelor profesionale și antreprenoriale ale șomerilor, persoanelor inactive, persoanele ocupate în agricultura de subsistență (ca lucrători pe cont propriu sau lucrători familiari neremunerați) și, nu în ultimul rând, ale angajaților din mediul rural presupune în prealabil acumularea de informații legate de piața muncii astfel încât decizia de a alege un anumit domeniu de pregătire profesională să fie luată în cunoștință de cauză.

În general, din răspunsurile respondenților intervievați reiese nevoi de informare destul de acute. De exemplu, cca. 69% consideră că au nevoie de sprijin în domeniul informării cu privire la locurile de muncă vacante (**Grafic 30**), ceea ce denotă percepția conform căreia persoanele din mediul rural nu dispun de informații legate de domeniile în care ar putea aplica pentru ocuparea unui post. Un nivel ridicat de informare se solicită și în privința modalităților de căutare a unui loc de muncă sau a cursurilor de calificare organizate de AJOFM sau de alți furnizori de formare profesională. Interesant este faptul că nevoia de informare cu privire la serviciile oferite de AJOFM sau la modalitățile practice de aplicare pentru obținerea unei slujbe sunt resimțite într-o proporție ceva mai redusă, ceea ce ar putea semnala fie o lipsă de încredere în agenția județeană de ocupare, fie o neîncredere în șansele de a ocupa un loc de muncă.

Dacă luăm în considerare faptul că nevoia de informare și consiliere pentru fiecare domeniu menționat variază între 49% și 69%, putem concluda că numărul celor care au nevoie de informații despre posibilitățile lor pe piața muncii este mare. Prin asta se justifică încă odată nevoia de proiecte ca ale noastre, care informează oamenii despre locuri de muncă, și/ sau despre proceduri și modalități de angajare.

Grafic 30. Nevoia de sprijin în domeniul informării și consilierii

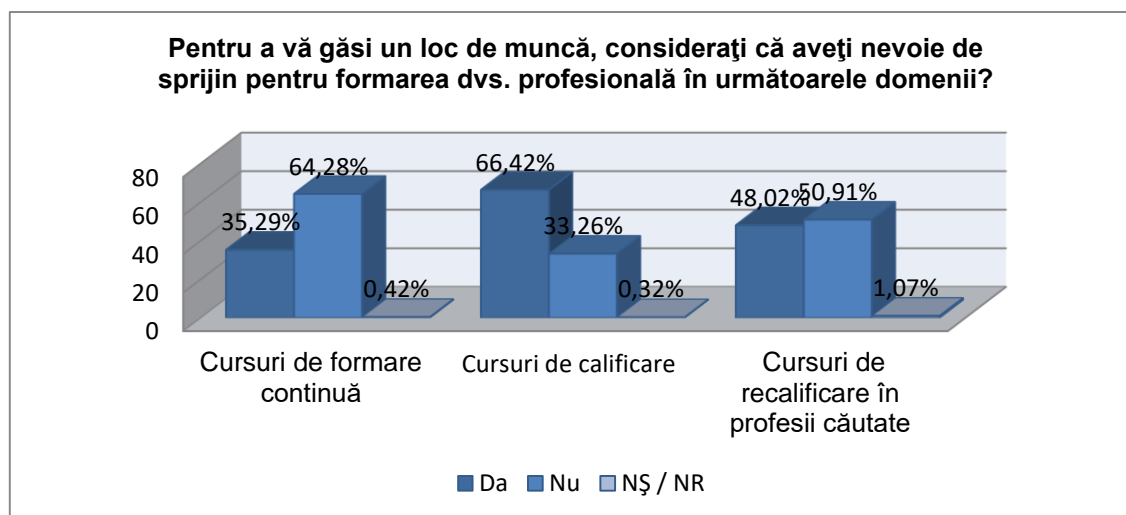
Participarea la un curs de calificare profesională, culminând cu finalizarea lui, constituie un real avantaj pentru persoanele din mediul rural ale căror șanse de angajare sporesc astfel, cel puțin teoretic. Există, prin urmare, unele aspecte care pot limita beneficiile unui asemenea tip de pregătire. Mai întâi, cursurile de formare profesională sunt cu atât mai utile persoanelor cu un nivel scăzut de calificare cu cât sunt mai concentrate pe achiziția de abilități practice. Slaba concentrare pe componenta practică poate reduce încrederea beneficiarilor în formare și poate constitui un factor de stres în eventualitatea unei probe practice la un interviu de angajare. În al doilea rând, imposibilitatea aplicării imediate a achizițiilor dobândite în cadrul cursurilor poate conduce la o scădere a credibilității acestora. În al treilea rând, accesul la

cursurile de calificare este limitat de nivelul scăzut de școlarizare a potențialilor cursanți, mai ales a celor care nu au diplomă de finalizare cel puțin a ciclului gimnazial.

În ciuda acestor limitări, percepția privind utilitatea formării profesionale este destul de ridicată în rândul categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați. Astfel, cca. 66% dintre respondenți consideră că au nevoie de sprijin pentru a participa la cursuri de calificare (**Grafic 31**). Analiza rezultatelor studiului arată că femeile mai mult decât bărbații, persoanele ocupate în agricultura de subsistență mai mult decât celelalte categorii ocupaționale sunt mai interesate de a-și îmbunătăți pregătirea profesională. În schimb, nevoia de instruire prin cursuri de calificare este corelată cu vârsta: persoanele din categoria de vârstă 34-45 de ani consideră într-o mai mare măsură că au nevoie calificare profesională comparativ cu persoanele din celelalte segmente de vârstă. În mod similar, faptul de a avea un nivel scăzut de pregătire școlară determină absolvenții de gimnaziu să aibă mai multă nevoie de sprijin în formarea profesională prin cursuri de calificare comparativ cu persoanele cu un nivel mai ridicat de instruire.

Interesul pentru cursurile de formare continuă este destul de scăzut (35%), ceea ce înseamnă că cei mai mulți dintre respondenți doresc să participe la programe de formare profesională în alte domenii decât pregătirea lor de bază obținută fie în sistemul național de educație, fie la locul de muncă avut în trecut. Astfel, 48% dintre participanții la studiu consideră că ar fi mai util să se recalifice în profesii căutate pe piața muncii, în speranța că vor avea o șansă în plus de a se reintegra în viața activă.

Grafic 31. Nevoia de sprijin pentru formare profesională

Nevoia categoriilor vulnerabile ocupațional de a obține mai multe informații despre locurile de muncă disponibile sau modalitățile de căutare/aplicare în vederea ocupării unui loc de muncă, despre cursurile de calificare sau instituțiile responsabile dovedesc că perspectiva lor asupra posibilităților de acțiune este destul de restrânsă, limitată, de aceea orice sprijin din exterior pentru îmbunătățirea cunoștințelor în domeniile menționate sunt apreciate pozitiv de majoritatea respondenților.

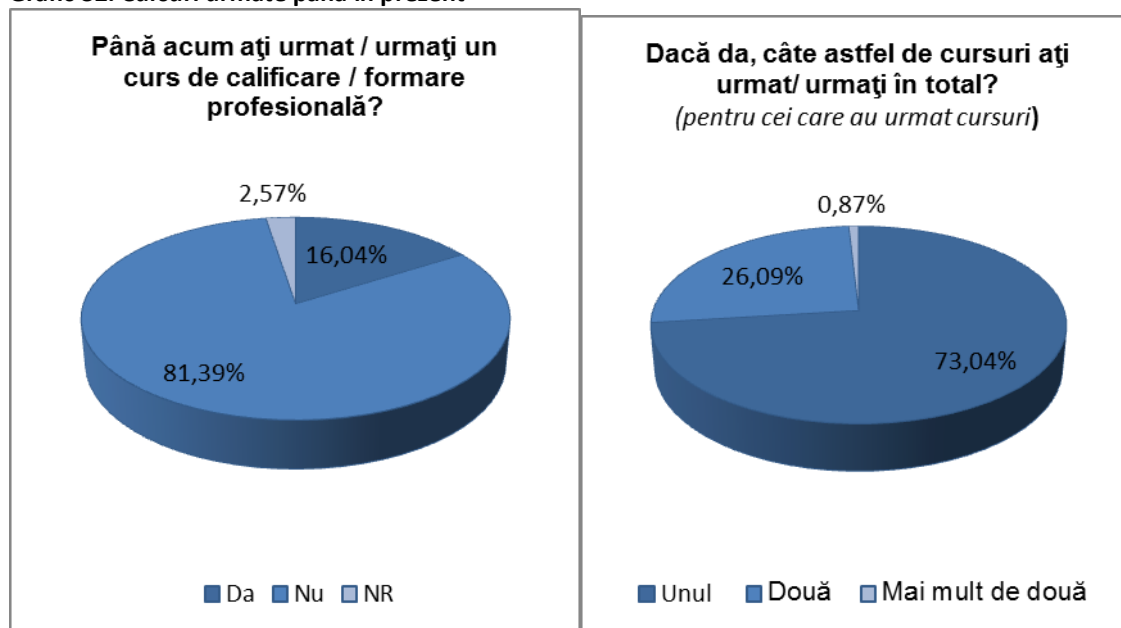
2.4. Experiența de formare

Reforme economice de după 1990 au generat o intensificare a fluxurilor migratorii dinspre urban spre rural, din sectorul industriilor și serviciilor spre cel agricol, astfel încât în 2010 la nivel național sectorul agricol concentra 31,9% din totalul persoanelor ocupate (Voineagu și Pisică, 2012, p. 56). Într-un studiu care aprofundează problematica forței de muncă din mediul rural (Aligică și Matei, 2011), se arată că în 2010 aproape 52% din populația activă din mediul rural lucra în agricultură, de unde reiese că piața muncii din zonele rurale ale României este dominată de ocupații calificate manuale, în special agricultori și meșteșugari (pp. 6-7). O mare parte din persoanele active fiind ocupate în agricultura de subsistență, implică în mod direct o decuplare de la mecanismele economiei de piață, iar indirect un anumit tip de comportament și un nivel scăzut de performanță economică, cu repercusiuni negative asupra creșterii avuției naționale. În consecință, preocuparea pentru pregătirea și integrarea resursei umane din zona rurală este una cât se poate de legitimă și stringentă. De aceea, politicile publice trebuie să încurajeze atât însușirea de cunoștințe, practici, tehnici în rândul populației implicate în agricultura de subsistență, cât și dezvoltarea sectorului antreprenorial menit să pună lucrurile în mișcare, să creeze noi locuri de muncă într-o economie cuplată la fluxurile europene și internaționale. Prin urmare, există două direcții majore prin care pot fi diminuate decalajele dintre mediul urban și cel rural, pe de o parte, și dintre sectorul industrial și cel agricol al economiei naționale, pe de altă parte: schimbarea profilului resursei umane și dinamizarea sectorului antreprenorial. Programele de pregătire, reconversie sau calificare profesională ar putea fi o soluție viabilă pentru reconfigurarea structurii capitalului uman.

Potrivit Raportului Comisiei Europene privind educația formală pentru adulți, majoritatea statelor membre UE oferă sprijin financiar pentru educația și formarea formală obligatorie, direcționat în special spre cele mai vulnerabile grupuri, în special adulții sub-calificați și cei cu risc de excludere socială (2011, p. 77). Cu toate acestea, este dificil de evaluat măsura în care autoritățile publice din România se asigură că adulții sub-calificați beneficiază de acces suficient la învățământ adecvat. Situația este cu atât mai dificilă în mediul rural, unde participarea scăzută la educația nonformală (cursuri, seminarii, ateliere, conferințe) limitează șansele de ocupare și, implicit, de (re)inserție în viața activă.

Din cercetarea noastră rezultă o participare scăzută la programe de formare de-a lungul vieții profesionale a persoanelor din mediul rural cu o situație dificilă pe piața muncii: 16% dintre respondenți declară că au beneficiat de cursuri de calificare, iar ceva mai mult de două treimi dintre aceștia au urmat doar un singur curs (**Grafic 32**).

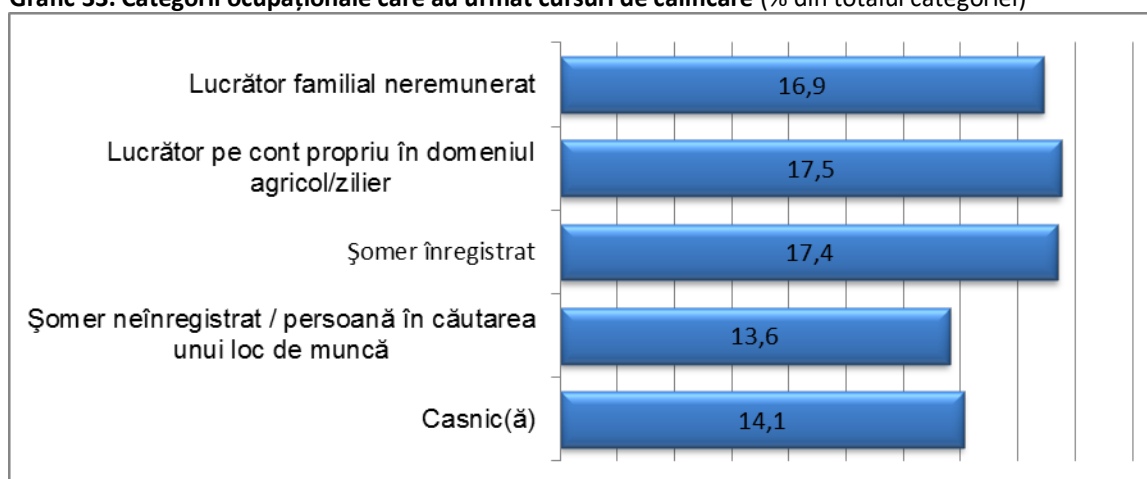
Grafic 32. Cursuri urmate până în prezent

Cercetarea oferă informații cu privire la participarea la programe de calificare/recalificare în funcție de statutul ocupațional. Observăm că lucrătorii familiari neremunerați și lucrătorii de cont propriu în domeniul agricol au declarat participarea la cursuri de calificare în procente destul de ridicate (**Grafic 33**), ceea ce confirmă ideea migrării forței de muncă calificate din spre mediul urban spre mediul rural ca urmare a restructurării economice.

Există diferențe în ceea ce privește participarea la cursuri de formare atât între bărbați și femei – 17,3% dintre bărbați au urmat o formă de pregătire profesională în timp ce doar 14,8% din femei s-au înscris și au absolvit un astfel de curs, cât și în funcție de vârstă: persoanele din categoria de vârstă 34-45 de ani declară o participare de 21,3% spre deosebire de persoanele de peste 45 de ani care au participat în proporție de 12% la cursuri de calificare. Respondenții cu un nivel scăzut de pregătire au urmat într-un procent foarte scăzut un curs de calificare, ceea ce are ca efect adâncirea discrepanțelor pe piața muncii întrucât persoanele cu o slabă pregătire profesională rămân pe termen lung în această categorie.

Grafic 33. Categoriile ocupaționale care au urmat cursuri de calificare (% din totalul categoriei)

Participarea în cadrul programelor de calificare/recalificare, de-a lungul vieții profesionale a respondenților, ne arată că cel mai mare număr de calificări/recalificări pe categorii de ocupații (**Grafic 34**) s-au obținut în meserii precum electrician, mecanic, strungar, lăcătuș, sudor (19,59%), lucrător în construcții (10,81%), muncitor calificat în agricultură (9,46%), croitor, cizmar, țesător (8,78%), lucrător în comerț (8,11%), ospătar, barman, bucătar (7,43%), coafură, frizerie (6,08%) etc.

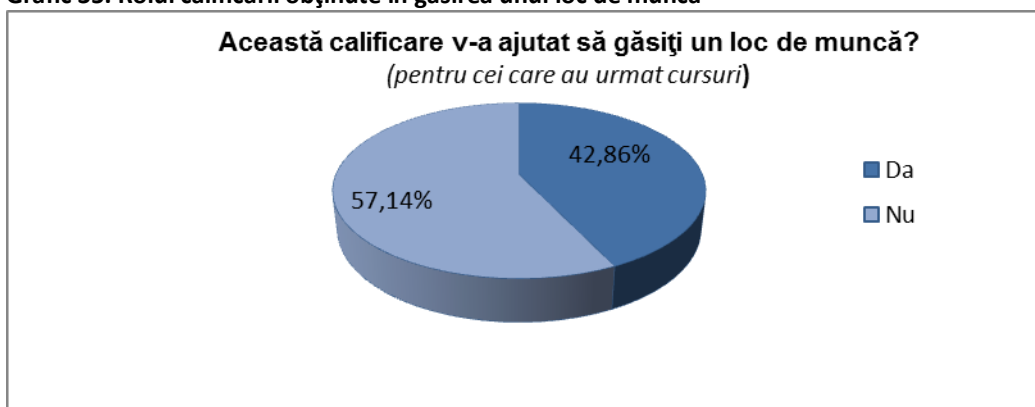
Slaba pregătire profesională a persoanelor cu o situație dificilă pe piața muncii se reflectă și în procentul foarte scăzut al cursurilor de perfecționare/specializare absolvite (2,03% - asistent medical și 1,35% - limbi străine).

Grafic 34. Calificări dobândite

Măsurarea eficienței programelor de formare profesională presupune, din perspectiva cercetării noastre, evaluarea de către respondenți a utilității absolvirii cursurilor de calificare/recalificare. Ținând cont de faptul că grupul țintă al cercetării noastre îl reprezintă persoane neocupate sau inactive, eficiența poate fi apreciată prin prisma găsirii unui loc de muncă. Din analiza datelor, rezultă că impactul calificării asupra șanselor de ocupare este unul pozitiv având în vedere că în jur de 57% dintre cei care au absolvit un curs de formare profesională și-au găsit un loc de muncă (**Grafic 35**).

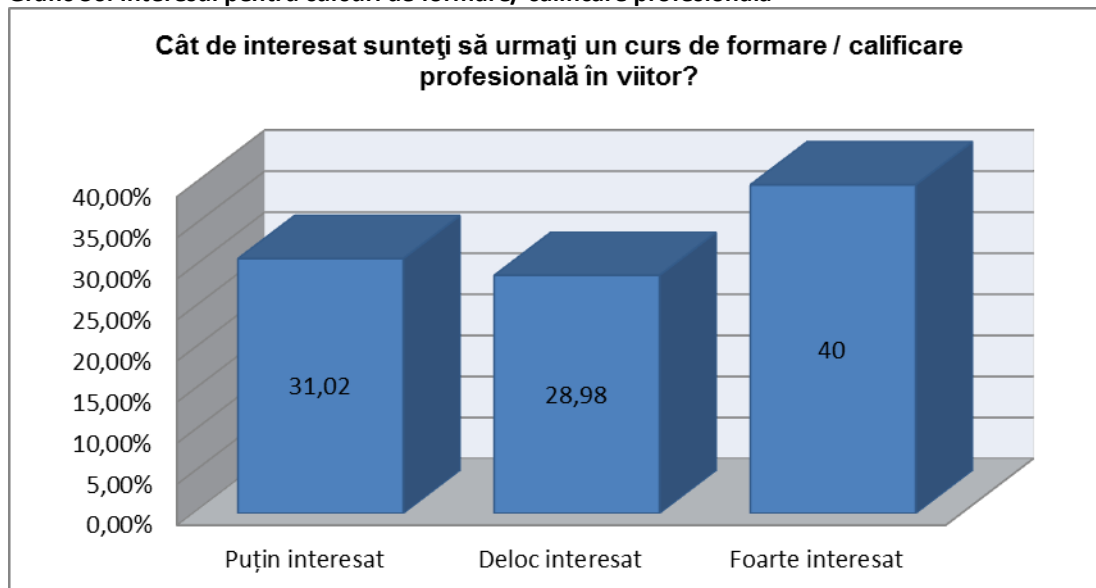
Grafic 35. Rolul calificării obținute în găsirea unui loc de muncă

În vederea creșterii participării adulților la procesul de învățare de-a lungul vieții, în special a celor cu un nivel scăzut de calificare, Cadrul Strategic European pentru cooperare în educație și formare profesională prevede participarea până în 2020 a cel puțin 15% din populația cu vârsta cuprinsă între 25-64 de ani la un program de formare continuă o dată pe an (Comisia Europeană, 2009, p. 7).

Din cercetarea noastră reiese un interes moderat pentru participarea la cursuri de calificare/formare profesională: doar 40% dintre respondenți sunt „foarte interesați” să urmeze o astfel de pregătire, în timp ce și 31% se declară „puțin interesați” (**Grafic 36**).

Grafic 36. Interesul pentru cursuri de formare/ calificare profesională

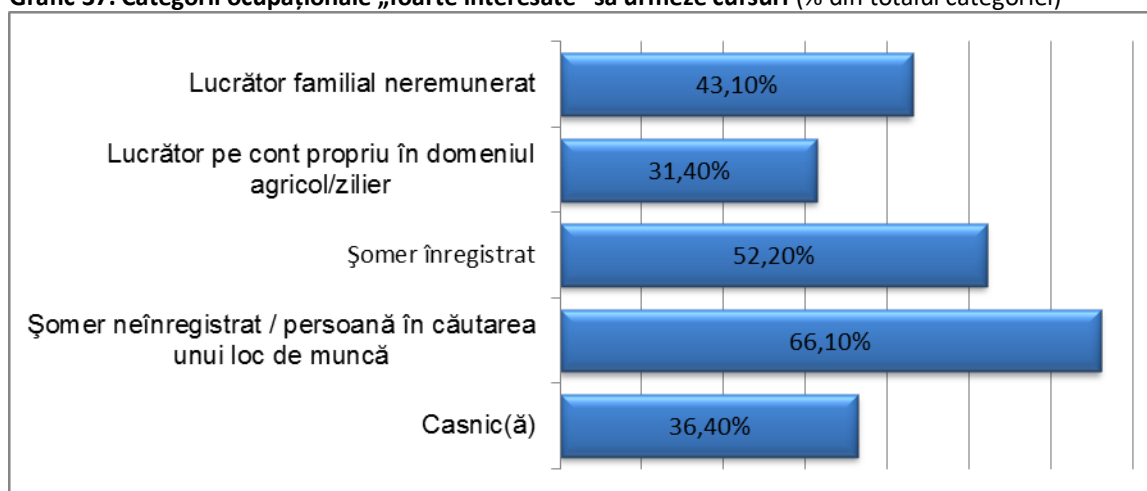
În funcție de statutul ocupațional, rezultatele cercetării arată că șomerii, inclusiv persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă, sunt interesați în mai mare măsură de formare profesională comparativ cu persoanele ocupate în agricultura de subsistență sau persoanele casnice (**Grafic 37**). Există de asemenea diferențe semnificative statistic între femei și bărbați – 42,3% dintre femei doresc să participe la cursuri și doar 37,8% dintre bărbați declară un interes ridicat în acest sens. Observând dorința de participare la programe de calificare/recalificare în funcție de vârstă, constatăm că persoanele de peste 55 de ani au un interes cu mult mai scă-

zut (17,5%) decât persoanele mai tinere din categoria de vârstă 35-44 de ani (47,9%). În funcție de nivelul de pregătire școlară a respondenților, se constată un interes ridicat pentru (re)calificare mai ales în rândul absolvenților de liceu comparativ cu interesul persoanelor cu un nivel scăzut de educație.

Asociind experiența anterioară pe piața muncii cu interesul pentru formare profesională, constatăm că nu există diferențe semnificative între persoanele angajate în trecut și cele care nu au avut niciodată un loc de muncă cu privire la dorința de urma un curs de calificare prin care să crească șansele la ocupare.

Un alt aspect interesant a rezultat din asocierea interesului de a urma în viitor un curs de (re)calificare și experiența anterioară de formare, reieșind că 77,3% dintre respondenții care au declarat un interes foarte ridicat pentru participarea la programe de formare profesională nu au absolvit în trecut cursuri de calificare/recalificare, dovedind disponibilitatea persoanelor fără o pregătire profesională corespunzătoare cerințelor pieții pentru îmbunătățirea competențelor și, implicit, creșterea șanselor de (re)inserție în viața activă.

Grafic 37. Categoriile ocupaționale „foarte interesate” să urmeze cursuri (% din totalul categoriei)

Ținând cont de importanța (re)orientării profesionale prin cursuri de (re)calificare pentru îmbunătățirea șanselor de acces pe piața muncii, activitățile de informare și conștientizare ale proiectului nostru vor fi completate cu modalități concrete de sprijin financiar pentru cei care se vor înscrie și vor finaliza astfel de cursuri. Pe de altă parte, echipa de implementare a proiectului va selecta cursurile pentru instruirea persoanelor din grupul țintă și pe baza rezultatelor cercetării cu privire la preferințele respondenților pentru calificare în diverse ocupații.

Din lista cursurilor oferite prin intermediul proiectului nostru, 26% dintre respondenți au optat pentru calificarea de „agent vânzări” (**Grafic 38**), cei mai mulți dintre aceștia fiind bărbați (53,7%), lucrători familiari neremunerați (34%), tineri de 15-24 de ani (36,5%), absolvenți de școală profesională (32%).

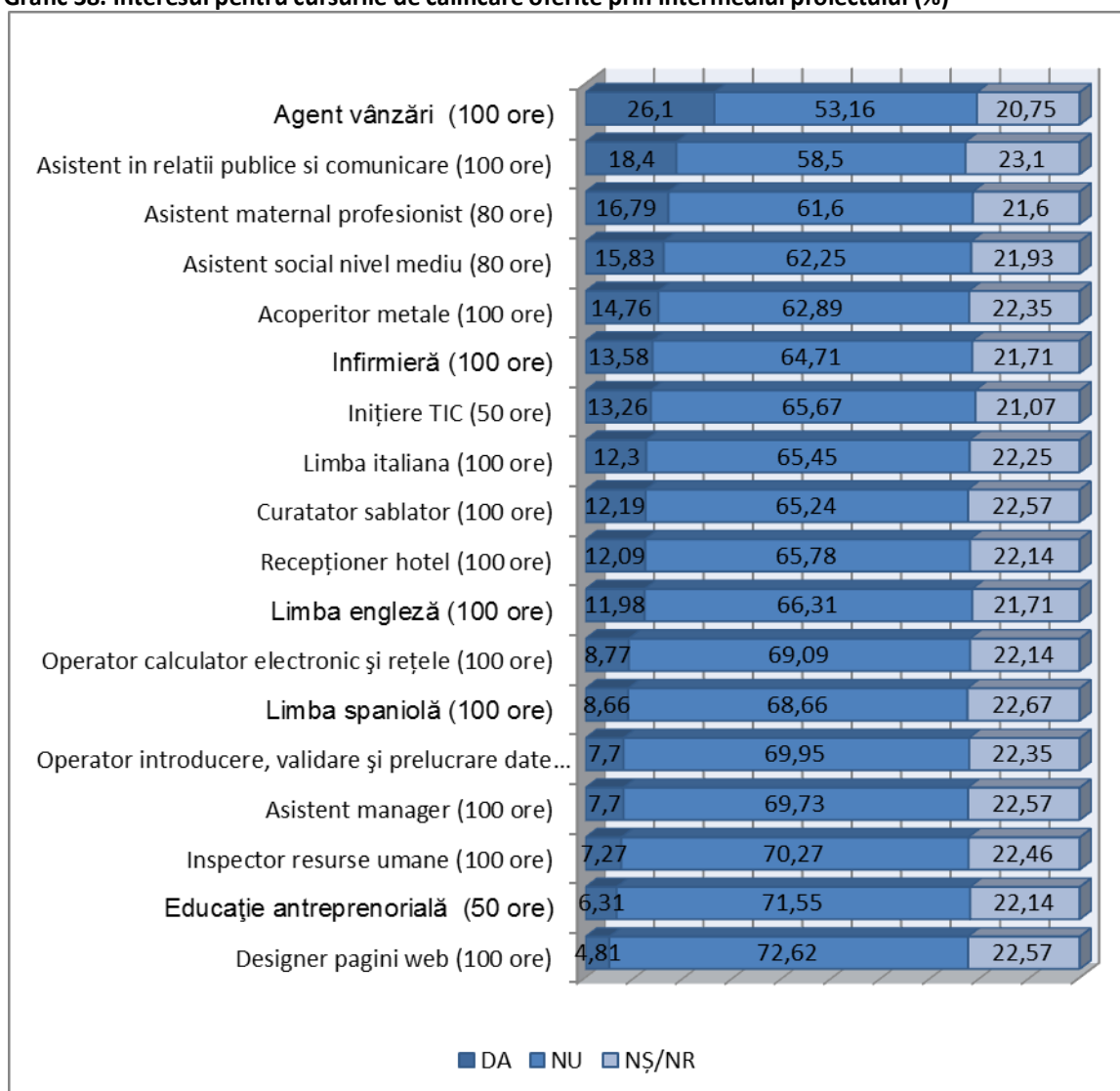
Modalitățile de instruire în meseriile preferate pentru (re)calificare continuă să fie teoretice. Astfel, preferințele pentru cursul de „asistent în relații publice și comunicare” a fost mențio-

nat de 18,4% dintre respondenți, în egală măsură bărbați și femei, din segmentul de vârstă 35-44 de ani, care lucrează în gospodăria proprie.

Un interes destul de ridicat se manifestă și pentru limbile străine: „limba italiană” (12,3%), „limba engleză” (11,98%) și „limba spaniolă” (8,66%). În schimb, remarcăm un interes mai scăzut pentru cursul de „educație antreprenorială” a respondenților (6,31%), în rândul cărora predomină femeile (52,5%), lucrătorii pe cont propriu (44%), de 35-44 de ani (37,3%), absolvenți de liceu / gimanziu (câte 28% pentru fiecare categorie).

Pentru cursul de „inițiere TIC” au optat 13,26% dintre respondenți, fără diferențe semnificative în funcție de gen, dar preferat în special de tinerii din segmentul de vârstă 15-24 de ani (46,8%), absolvenți de liceu (36,3%), ceea ce pare cel puțin ciudat în condițiile în care competențele digitale se dobândesc pe parcursul studiilor liceale.

Grafic 38. Interesul pentru cursurile de calificare oferite prin intermediul proiectului (%)

O economie devine performantă dacă se clădește pe capital uman specializat și calificat, iar programele de formare profesională adresate adulților contribuie la îmbunătățirea participării

active a forței de muncă pe piața muncii și la asigurarea de oportunități sporite de angajare. Formarea profesională, printr-o abordare simplistă, înseamnă o activitate care schimbă comportamentul persoanelor. Pe lângă creșterea productivității, instruirea și formarea sunt esențiale și în motivarea persoanelor fără un loc de muncă de a adopta un comportament activ pe piața muncii, oferindu-le în același timp informațiile necesare pentru a reuși în demersul lor.

2.5. Inițiativa antreprenorială

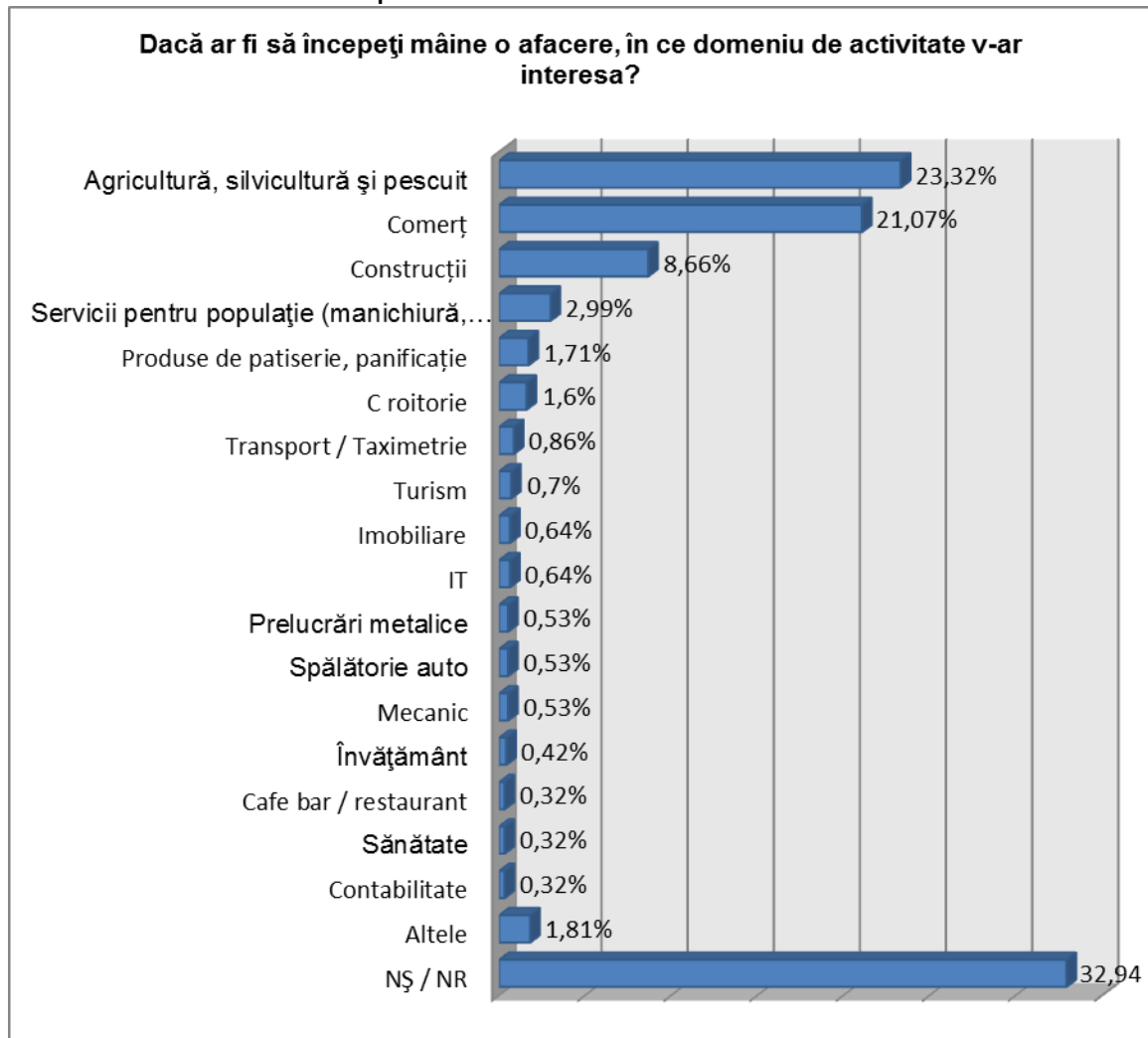
Adoptarea unei noi strategii de viață ca alternativă la ocupare, antreprenoriatul, în condițiile unui mediu social și economic nesigur, presupune implicarea mai multor forme de capital – uman, material, relații de utilitate și relații de încredere - în confruntarea cu riscurile și incertitudinea asociate procesului de inițiere și dezvoltare a unei afaceri (Sandu, 1999, p. 98). În mediul rural, nivelul de încredere în administrația centrală și, mai ales, în cea locală este destul de scăzut, ca și interesul de asociere cu persoane din afara familiei în vederea dezvoltării mai rapide a afacerii. De aceea, dezvoltarea competențelor antreprenoriale în rural ar trebui să se bazeze pe valorizarea propriului potențial și a relațiilor de rudenie. În plus, dezvoltarea capacităților antreprenoriale presupune, odată cu inițierea unei afaceri, și o adaptabilitate continuă la cerințele pieței, o capacitate de anticipare și de asumare a riscului.

Mediul socio-economic din zona studiată corelat cu problematica locală influențează decisiv dezvoltarea antreprenoriatului. Pe baza unor indicatori macroeconomici de analiză a practicii antreprenoriale în profil regional, județul Galați a fost catalogat ca având o rată de antreprenoriat de nivel mediu-scăzut (rata firmelor active – 61, rata înmatriculărilor -233, rata întreprinzătorilor privați – 23, rata antreprenoriatului în sectoare favorabile - 105), nivel datorat în mare parte faptului că este unul dintre județele cu un profil industrial de tradiție (Mihalache și Croitoru, 2011, p. 77).

În mediul rural, dezvoltarea afacerilor este afectată de resursele materiale limitate, de o educație antreprenorială insuficientă, de o infrastructură deficitară și, nu în ultimul rând, de fenomenul migrației. Astfel, proporția de antreprenori rurali efectivi în totalul populației active este foarte scăzută (4% în 1998), însă Dumitru Sandu (1999, pp. 99-100) propune extinderea orientării antreprenoriale la acel segment de populație care exprimă o intenție de a deschide o afacere sau care ar dori cel puțin să aibă una. Această extrapolare este perfect justificată în condițiile în care potențialul agricol din zona rurală creează premisele dezvoltării spiritului antreprenorial la nivelul masei de agricultori și implicit, pătrunderea economiei de piață în acest spațiu de producție.

Din cercetarea noastră rezultă că agricultura rămâne principalul domeniu (23,32%) în care antreprenorii prin dorință¹ ar fi interesați să-și deschidă o afacere (**Grafic 39**). Interesul pentru o afacere în domeniul comerțului cu amănuntul continuă să fie ridicat (21,07%), probabil datorită percepției că nu necesită resurse financiare mari, iar perioada de recuperare a investiției inițiale este relativ redusă. Deși efectele crizei încă se resimt la nivel individual, o parte dintre respondenți apreciază că investițiile în construcții (8,66%) sunt de viitor, de aceea optează pentru o afacere în acest domeniu. Alte domenii menționate nu necesită neapărat capital financiar mare la pornire, dar presupun o formare profesională specializată (asistență IT, coafură/frizerie/manichiură, contabilitate, mecanic).

Grafic 39. Domeniul de activitate pentru o viitoare afacere

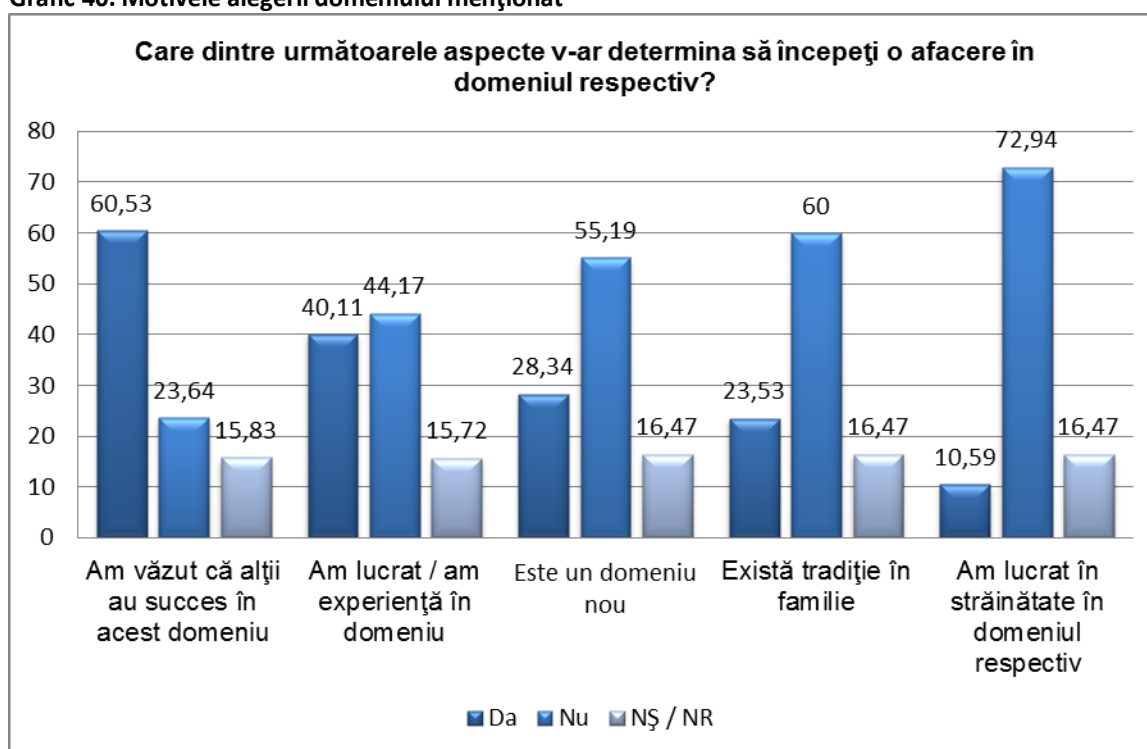
Pentru cei mai mulți dintre respondenți (60,53%), modelul oferit de alți întreprinzători de succes este hotărâtor în alegerea ipotetică a unui anumit domeniu în care ar investi pentru o eventuală afacere. De asemenea, o parte dintre cei intervievați declară că au lucrat în țară

¹ Dumitru Sandu precizează că antreprenorul prin dorință este un tip ideal în sensul că nu se referă la cel care dorește să deschidă o afacere, ci numai la cel care manifestă o astfel de dorință, neînsoțită însă de comportament sau intenție (1999, p. 100).

(40%) sau în străinătate (10,59%) în domeniul respectiv, considerând astfel că experiența în acea activitate este importantă pentru a iniția o afacere (**Grafic 40**).

Respondenții care au menționat agricultura ca posibilă afacere de viitor au justificat această alegere mai ales prin experiența în domeniu și succesul pe care l-au obținut alți antreprenori în sectorul agricol. Doar 17% dintre aceștia declară că au lucrat în străinătate în agricultură, motiv pentru care au optat pentru o afacere în acest domeniu. Alegerea comerțului ca domeniu de activitate în care merită investit se datorează în cea mai mare parte percepției că reprezintă o investiție de succes prin raportare la experiența altor întreprinzători din mediul rural.

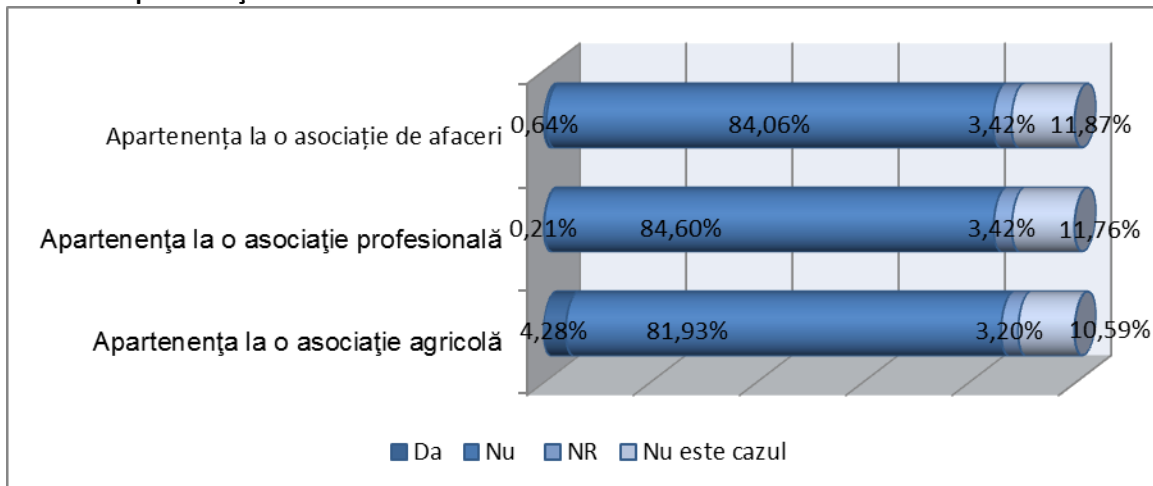
Grafic 40. Motivele alegerii domeniului menționat

Potențialul agricol al județului Galați ar putea fi un argument pentru asociere atât în vederea cultivării terenurilor agricole, cât și a prelucrării materiilor prime provenite din această sursă. Însă asocierea în agricultură rămâne limitată, în mare parte datorită unor probleme de informare, mentalitate și suprafiscalizare, potrivit studiului *Analiza socio-economică în perspectiva dezvoltării rurale 2014-2020*. În jur de 150 de cooperative agricole sunt înregistrate la nivel național, 20,4% dintre acestea activând în partea de Sud-Est (MADR, 2013a, p. 22).

La nivelul eșantionului, apartenența la o asociație de afaceri sau una profesională este nesemnificativă (**Grafic 41**). În schimb, în jur de 4% dintre respondenți declară că fac parte dintr-o asociație agricolă, categorie în care predomină femeile, din categoria de vârstă 45-54 de ani, ocupate în agricultura de subsistență, absolvente de liceu.

Grafic 41. Apartenența asociativă

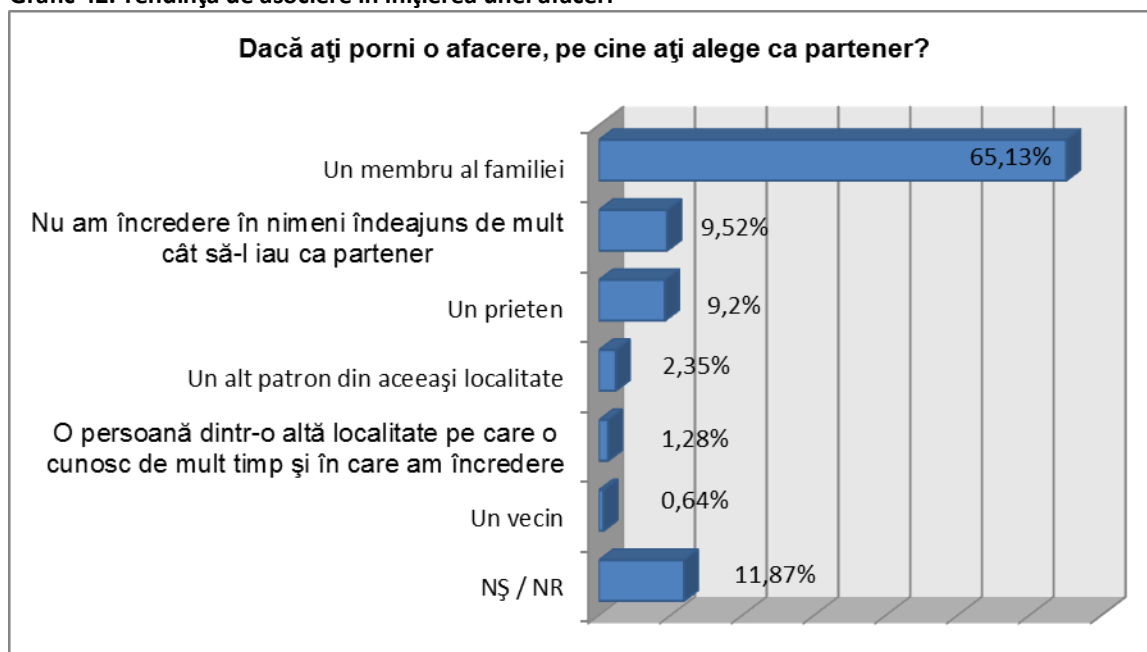
În condițiile unei economii instabile și a unei lipse acute de resurse financiare, asocierea în vederea inițierii și dezvoltării unei afaceri poate a fi o soluție viabilă pentru dezvoltarea antreprenoriatului rural și, implicit, crearea de noi locuri de muncă. Însă practica antreprenoriatului în mediul rural implică un nivel redus de încredere personală, iar relația negativă dintre cele două variabile se manifestă mai ales în comunitățile rurale, consideră D. Sandu (1999, pp. 108-109).

Ținând cont de această realitate, dezvoltarea asocierii bazate pe încredere și cooperare în condițiile valorificării rolului social și simbolic al familiei și relațiilor de rudenie în mediul rural ar putea duce la diversificarea producției agricole, la apariția unui management performant în agricultură și, implicit, la creșterea productivității agricole. Asociațiile familiale ar putea oferi mai multă protecție, socială și financiară, în condiții economice dificile (Sabates-Wheeler, 2007).

Analizând tendința de asociere a respondenților în vederea inițierii unei afaceri (**Grafic 42**), observăm că se confirmă nivelul scăzut de încredere interpersonală la nivelul comunităților rurale în practica antreprenorială: 9,52% declară că nu au încredere în nimeni, iar aproximativ 13% s-ar asocia cu altcineva din afara familiei pentru a iniția o afacere. În schimb, 65% dintre respondenți se bazează pe relațiile de familie în eventualitatea inițierii unei afaceri.

Observăm diferențe semnificative între bărbați și femei privind încrederea interpersonală: femeile s-ar asocia în mai mare măsură cu membri de familie (55,5%) în schimb, bărbații preferă în mai mare măsură să se asocieze cu persoane din afara familiei.

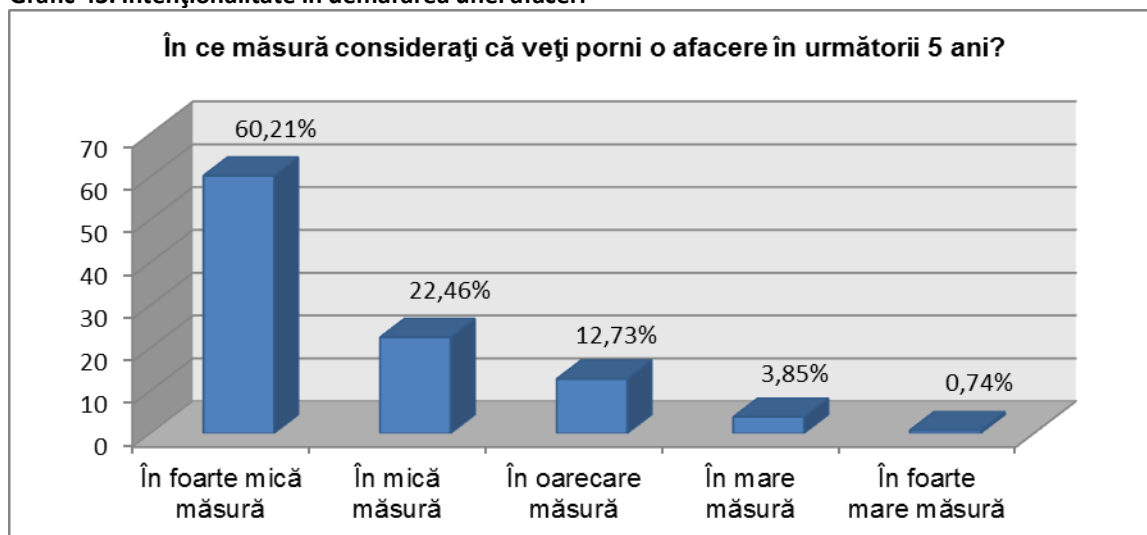
Grafic 42. Tendința de asociere în inițierea unei afaceri

Evaluând spiritul antreprenorial al populației adulte din România în conformitate cu criteriile științifice internaționale, rezultatele studiului *Monitorizarea globală a antreprenoriatului* (Gyorfy et al., 2008, p. 33) arată că în România s-a constatat una dintre cele mai scăzute rate ale activității antreprenoriale în stadiu incipient (4%).

Intenția respondenților de a porni o afacere în următorii 5 ani (**Grafic 43**) se înscrie în mare măsură în acești parametri. Există însă diferențe semnificative în funcție de gen în ceea ce privește intenționalitatea în demararea unei afaceri: 5,2% dintre bărbați (procent rezultat din cumularea răspunsurilor „în mare măsură” și „în foarte mare măsură”) estimează că vor iniția în viitor o afacere comparativ cu 4% dintre femei. De asemenea, se detașează persoanele din categoria de vârstă 34-45 ani (5,7%), absolvenții de liceu (8,8%) și șomerii neînregistrați/persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă (6,8%).

Grafic 43. Intenționalitate în demararea unei afaceri

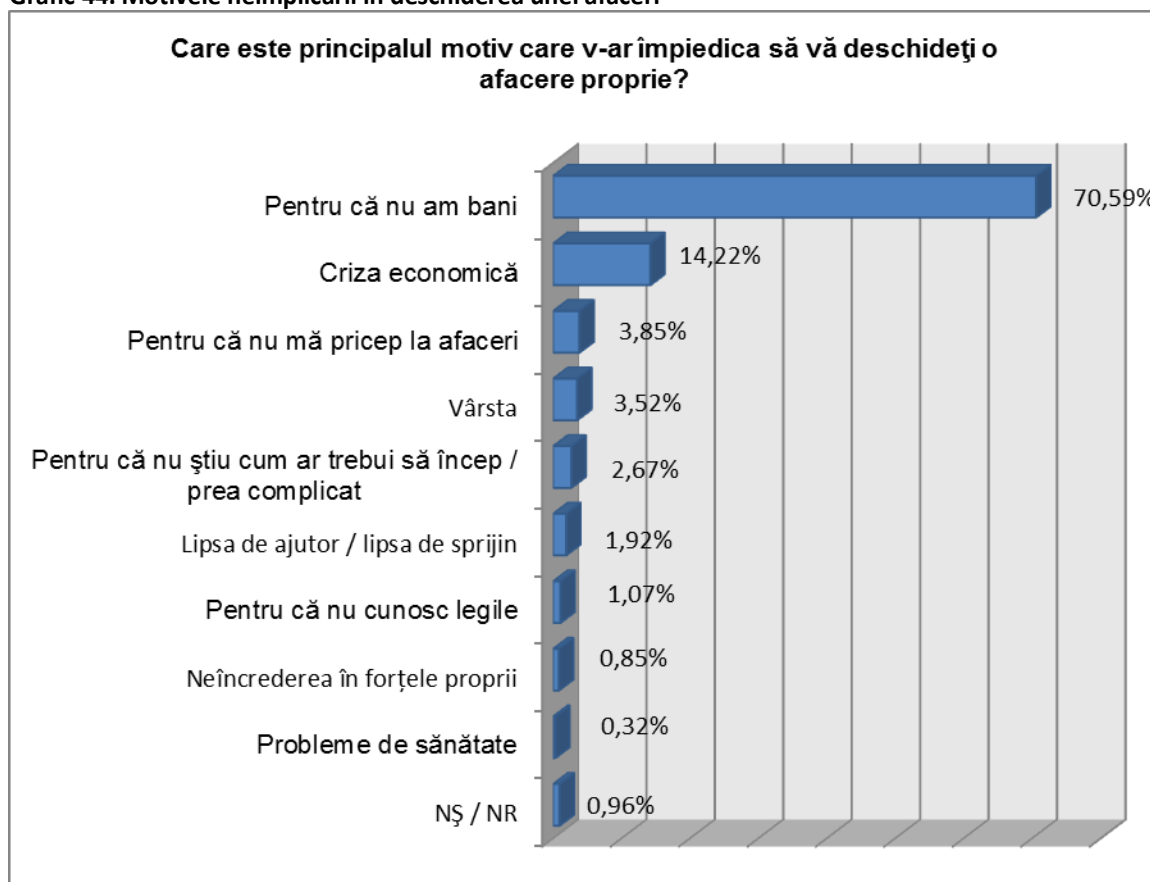

În general, munca pe cont propriu și afacerile mici sunt văzute ca o sursă importantă de creare de locuri de muncă și, implicit, ca un motor de dezvoltare a zonelor înapoiate. Însă obstacolele în calea pornirii unei afaceri proprii sunt mari din mai multe motive: lipsa resurselor financiare, lipsa de cunoștințe (în domeniul administrativ, contabilitate, management), lipsa sistemelor de suport sau lipsa de aptitudini.

Capacitatea antreprenorială a persoanelor din mediul rural nu este apreciată întotdeauna la nivelul real întrucât de multe ori categoriile de *patron* și *lucrător pe cont propriu* sunt interpretate ca fiind complementare. În realitate, patroni nu sunt doar cei implicați în comerțul cu amănuntul, așa cum este percepută această categorie profesională, mai ales în mediul rural, iar lucrătorii pe cont propriu pot fi și antreprenori chiar dacă activitatea lor este interpretată de ei înșiși ca o afacere de familie.

Analizând în acest context barierele care i-ar împiedica să inițieze o afacere, observăm că lipsa banilor este motivul menționat de două treimi dintre cei intervievați (**Grafic 44**). Alte motive invocate de respondenți au fost criza economică (14,22%), lipsa pregătirii antreprenoriale (3,85%, respectiv 2,67%) sau chiar vârsta (3,52%).

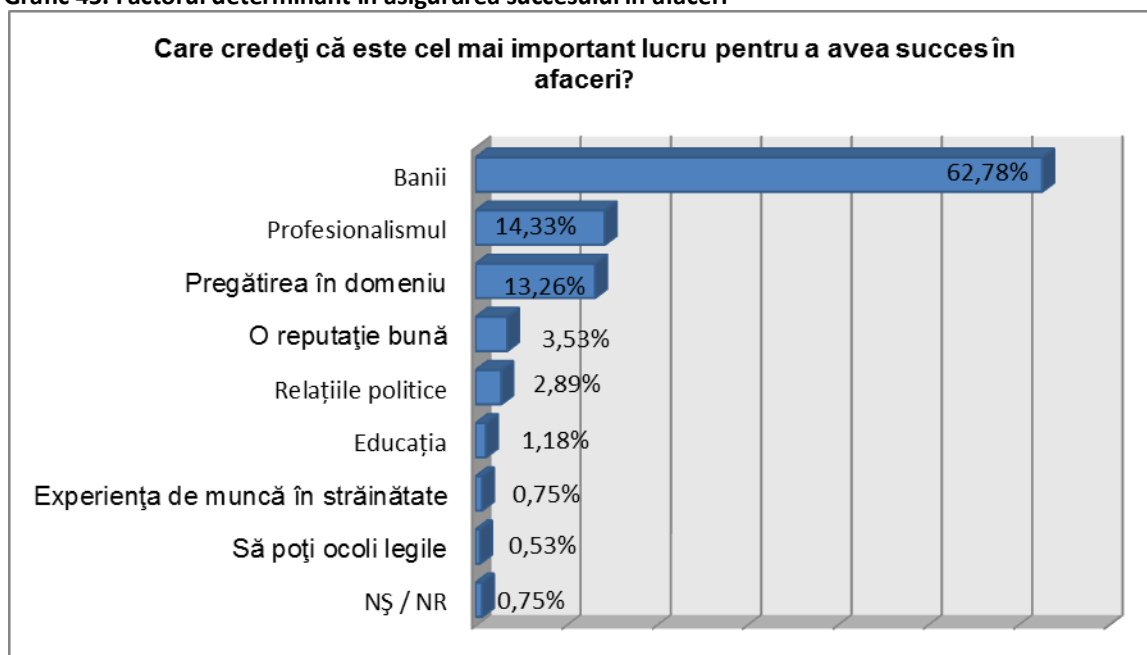
Grafic 44. Motivele neimplicării în deschiderea unei afaceri

Plecând de la constatările de mai sus privind piedicile care împiedică inițierea unei afaceri, pare firească menționarea „banilor” ca element determinant în asigurarea succesului antreprenorial de către cei mai mulți dintre respondenți (62,78%). Alți factori care ar putea garanta

reușita în afaceri sunt: o bună pregătire de specialitate, dar și în administrarea afacerilor, calități personale, relații bune cu mediul politic sau experiența muncii în străinătate (**Grafic 45**).

Grafic 45. Factorul determinant în asigurarea succesului în afaceri

Lipsa capitalului necesar inițierii unei afaceri și lipsa unei culturi antreprenoriale reprezintă principalele obstacole în deschiderea și dezvoltarea unei afaceri în domenii non-agricole și în special în zona serviciilor din mediul rural. Problema finanțării și creditării cu capital necesar micilor afaceri din spațiul rural întâmpină dificultăți serioase și de aceea este nevoie de programe speciale de sprijinire a antreprenoriatului rural ca alternativă la ocupare. În schimb, problema educației antreprenoriale își poate găsi rezolvarea prin organizarea unor cursuri cu persoanele interesate din mediul rural, iar proiectul nostru are prevăzute activități pentru formarea/îmbunătățirea competențelor antreprenoriale ale categoriilor vulnerabile ocupațional.

2.6. Intenția de migrare

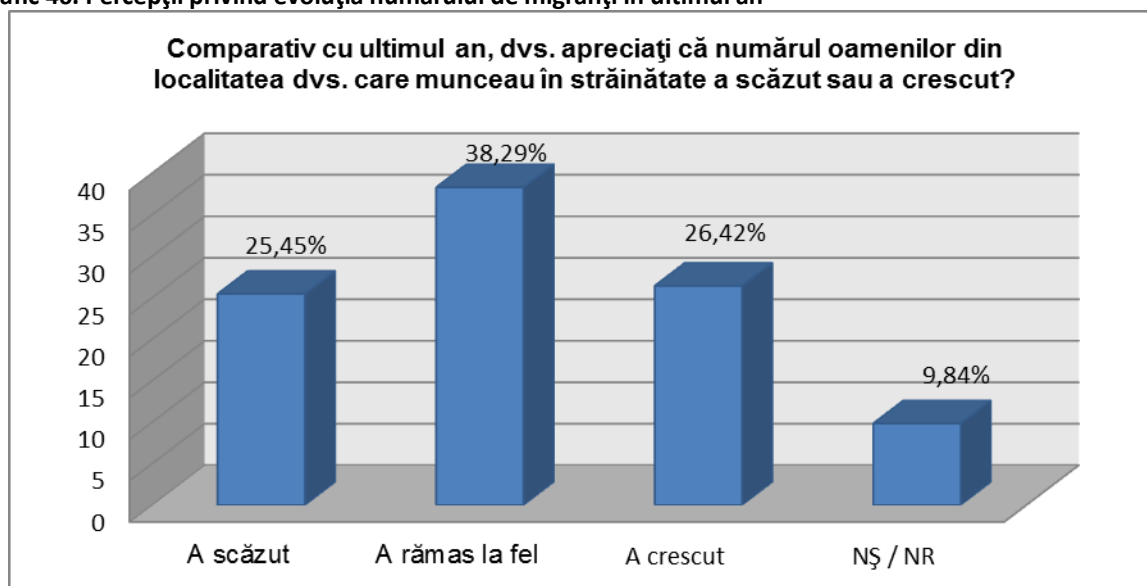
Reformele statului român menite să îmbunătățească sectorul agrar, precum desființarea cooperativelor agricole și înființarea asociațiilor agricole, împroprietărirea țăranilor cu pământ, privatizarea pământului etc. nu au avut efectul scontat în privința îmbunătățirii condițiilor de trai și creșterea nivelului de ocupare a forței de muncă în mediul rural. În aceste condiții, populația activă economic din mediul rural nu are prea multe oportunități de a-și ameliora situația precară. O alternativă o constituie acceptarea unui loc de muncă prost plătit, condiții nefavorabile de muncă, risc sporit de îmbolnăvire, în concluzie o calitate a vieții sub standardele multor state europene. Astfel, o altă variantă luată în calcul de cei fără un loc de muncă din mediul rural o constituie fie migrarea în mediul urban în vederea găsirii unui loc de muncă

mai atractiv și mai bine plătit, fie plecarea la muncă în străinătate pentru întreținerea întregii familii.

Situația dificilă a populației active din mediul rural s-a accentuat odată cu instalarea crizei economice care a afectat puternic piața muncii din România prin reducerea ocupării și creșterea numărului de șomeri. Ideea de a pleca în străinătate pentru muncă a devenit tot mai atractivă pentru mulți români, iar contextul socio-economic generat de criză a transformat emigrarea într-un orizont de viață. Însă criza economică și financiară nu a avut consecințe directe doar asupra intenției de migrare a românilor, ci și asupra migrației de revenire (Stănculescu, 2011, p. 12).

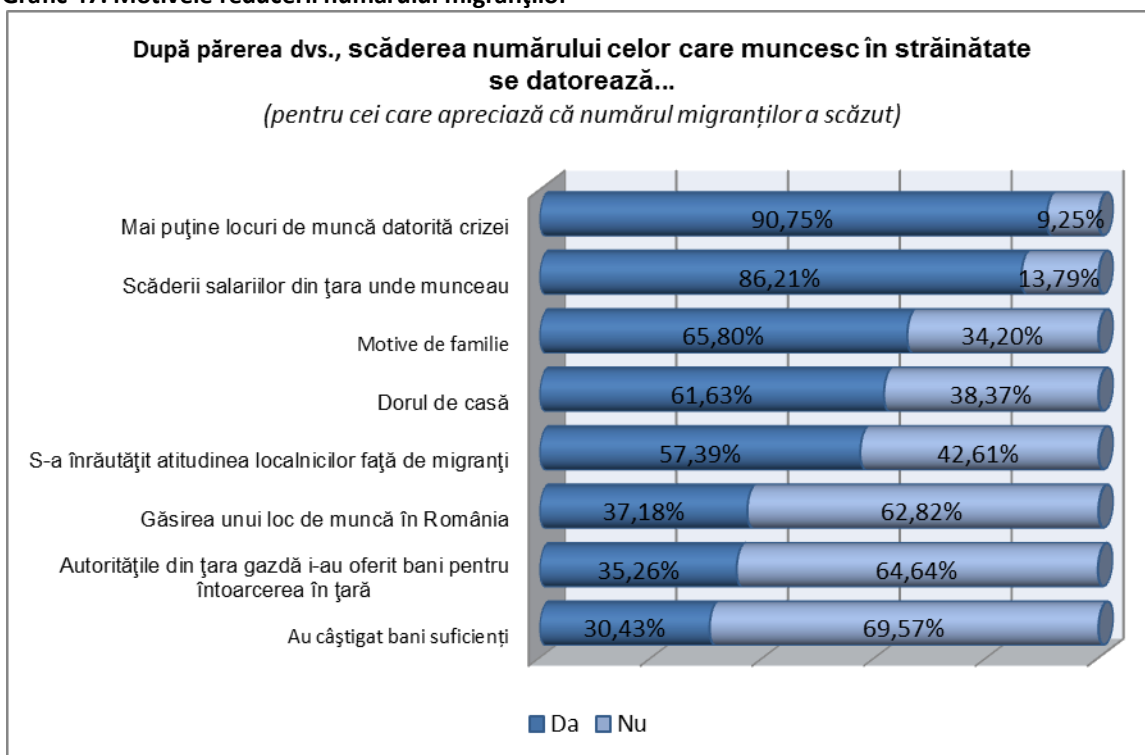
Analizând percepțiile respondenților cu privire evoluția migrației în localitatea de rezidență (**Grafic 46**), constatăm că nu există diferențe semnificative statistic între cei care estimează că în 2012 numărul migranților a crescut (25,45%) față de cei care cred că migrația a fost în scădere (26,42%). În schimb, genul induce diferențieri considerabile privind evoluția fenomenului migratoriu: bărbații consideră în mai mare măsură că migrația a crescut, spre deosebire de femei care sunt de părere că fenomenul este în scădere.

Grafic 46. Percepții privind evoluția numărului de migranți în ultimul an

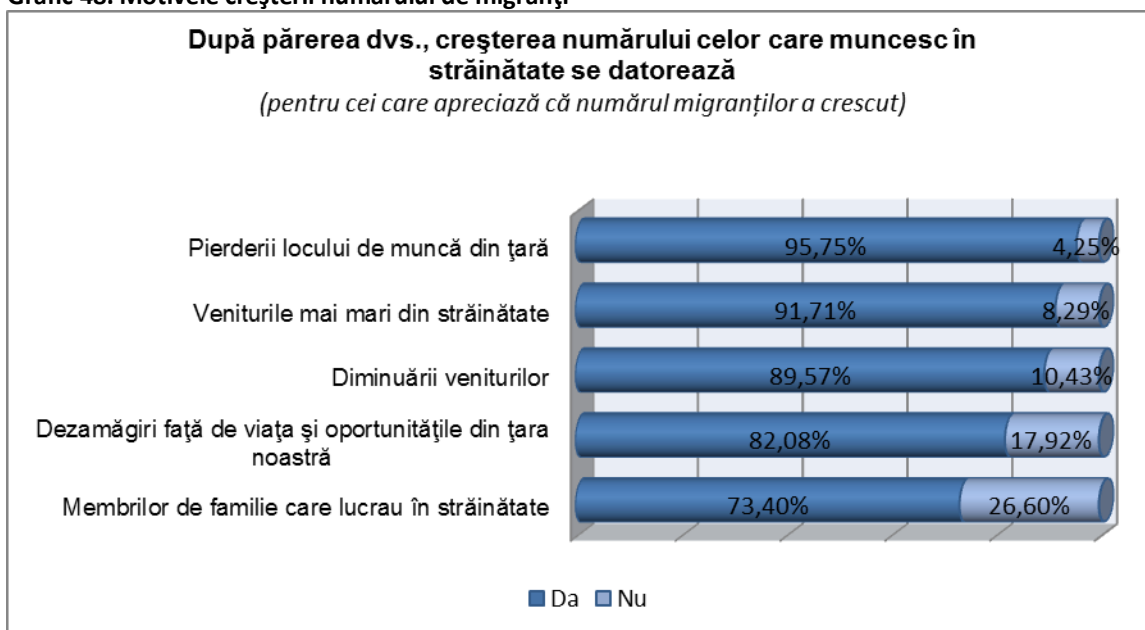
Persoanele care cred că migrația pentru muncă în străinătate a scăzut în 2012 (**Grafic 47**), indiferent de categoria ocupațională din care fac parte, se referă la limitarea locurilor de muncă și la diminuarea veniturilor, dar nu în România, ci în țările în care migranții muncesc. Alte motive invocate de respondenți cu o frecvență destul de ridicată sunt problemele familiale sau dorul de casă. Găsirea unui loc de muncă în România și obținerea câștigurilor bănești de care aveau nevoie drept motive de revenire în țară au o frecvență mult mai redusă.

Grafic 47. Motivele reducerii numărului migranților

Pe de altă parte, persoanele care cred că migrația a crescut (**Grafic 48**), consideră că acest fenomen este cauzat de înrăutățirea situației din România în perioada de criză, fapt ce a implicat pierderea locului de muncă, diminuarea veniturilor, o stare de nemulțumire față de oportunitățile oferite de țara noastră. În aceste condiții, veniturile mai mari obținute în străinătate sau reîntregirea familiei sunt alte motive invocate de respondenți pentru a justifica estimările cu privire la creșterea fenomenului migrației.

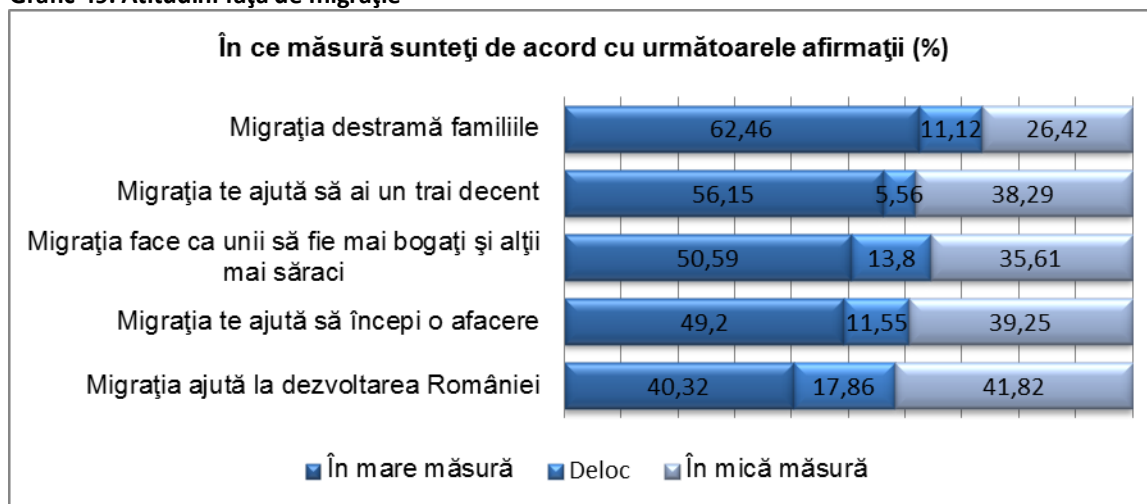
Grafic 48. Motivele creșterii numărului de migranți

De-a lungul tranziției economice în care trecerea la economia de piață a însemnat, dincolo de restructurare, o reducere masivă a populației ocupate, tot mai multe categorii de populație au început să considere migrația o „oportunitate de a obține resurse necesare menținerii traiului cotidian sau susținerii materiale a statusului social” (Horváth, 2012, p. 206). Criza economică a mai atenuat din această percepție favorabilă migrației, pe măsură ce românii plecați în străinătate au început să trimită mai puțini bani, să revină în țară ca urmare a pierderii locului de muncă sau a unei atitudini ostile din partea populației din țările de destinație.

Evaluând atitudinile respondenților cu privire migrația pentru muncă în străinătate (**Grafic 49**), constatăm că aceștia accentuează în egală măsură efectele negative - instabilitatea instituției familiei sau adâncirea polarității între bogați și săraci - și efectele pozitive - migrația ajută la creșterea nivelului de trai al populației și, eventual la inițierea unei afaceri, dar și la dezvoltarea țării.

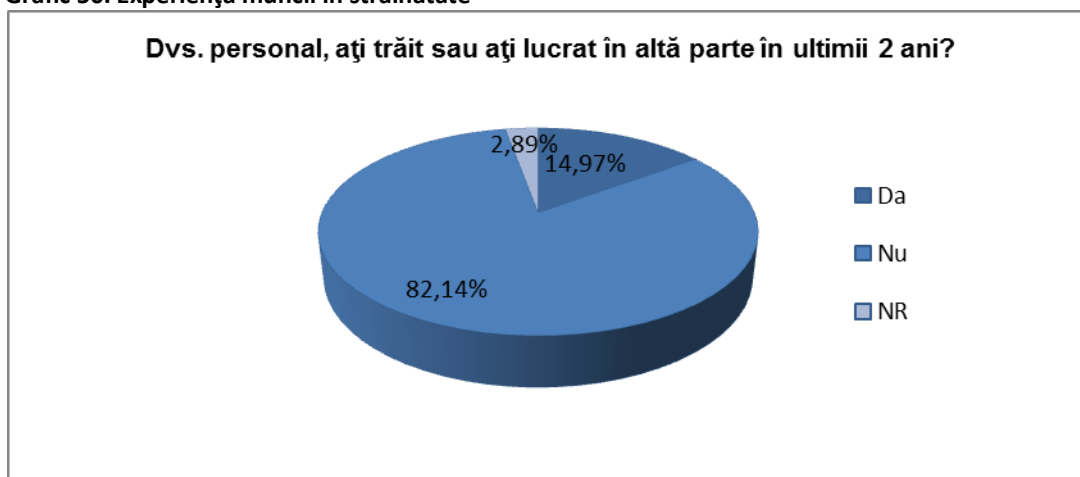
Grafic 49. Atitudini față de migrație

Criza economică din ultimii ani a limitat accesul populației active din mediul rural în special la anumite segmente ale pieței muncii, locuri de muncă formale și pe termen lung, pe de o parte, dar și la resurse suficiente pentru un mod de viață în conformitate cu aspirațiile de status, pe de altă parte (Horváth, 2012, p. 208). În aceste condiții, migrația a devenit o alternativă viabilă pentru a compensa marginalitatea accesului la muncă în zonele rurale și un nivel mai ridicat al sărăciei comparativ cu mediul urban.

La nivelul eșantionului, aproximativ 15% dintre respondenți (**Grafic 50**) declară o experiență directă de muncă în străinătate în ultimii 2 ani (2011-2012). Comportamentul migratoriu a caracterizat mai mult bărbații (65,7%) comparativ cu femeile (34,3%), tinerii cu vârste de 15-34 de ani (57,8%) mai mult decât persoanele din celelalte categorii de vârstă, absolvenții de școală profesională (33,6%) mai mult decât persoanele cu alte niveluri de școlarizare și persoanele care lucrează în agricultură (67,9%, însumând lucrătorii familiari neremunerați și lucrătorii pe cont propriu) mai mult decât celelalte categorii ocupaționale.

Grafic 50. Experiența muncii în străinătate

Criza economică din România se constituie într-un catalizator al intenției de migrație determinând un posibil nou val de plecări la muncă în afara granițelor. Adaptarea migranților la noile condiții de pe piața muncii în țările de destinație depinde în mare măsură de rețelele sociale și mobilitatea profesională a acestora. În condițiile în care și țările de destinație se confruntă cu o creștere a șomajului, rețelele migratorii sunt esențiale în decizia individului de a migra, la fel și calificarea profesională care să-i mărească șansele de a găsi de lucru în străinătate.

Intenția de deplasare în străinătate nu poate fi pusă într-o legătură prea strânsă cu un posibil viitor comportament de migrare. Mai întâi, persoanele care își declară intenția de a pleca sunt nemulțumite de situația în care se află, luând în calcul posibilitatea schimbării locului de rezidență, în căutarea unui mai bine destul de vag definit. Mai apoi, probabilitatea de a pleca în străinătate este cu atât mai mare cu cât individul deține informații despre oportunitățile pe care le are la destinație. Astfel că, de la intenție până la comportamentul de migrație, drumul este lung și adesea marcat de renunțare: fie nu există resursele necesare pentru transpunerea intenției în realitate, fie alte oportunități intervin până când decizia de a migra devine una fermă (Sandu, 2010).

Întrebarea legată de intențiile unei deplasări în străinătate în scop de muncă (**Grafic 51**) indică opțiuni clare: cum era ușor de anticipat, marea majoritate a respondenților manifestă o opțiune de stabilitate – 34% dintre intervievați nu iau în calcul plecarea în străinătate, iar cca. 20% înclină spre un răspuns negativ. De asemenea, cca. 19% dintre respondenți nu știu dacă vor pleca sau nu în străinătate, în timp ce aproximativ 10 procente sunt siguri că vor pleca, iar aproape 17% înclină spre această opțiune.

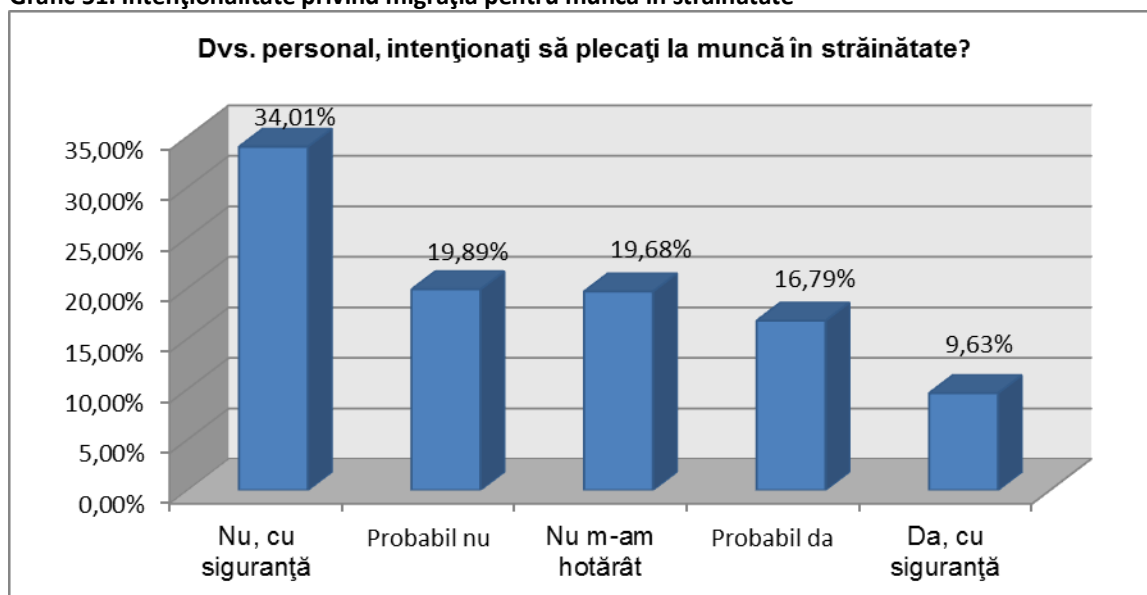
Străinătatea pare, așadar, puternic asociată cu oportunitatea de a obține venituri prin muncă. La nivelul categoriilor ocupaționale, locul de muncă în străinătate pare a fi în mod particular opțiunea persoanelor ocupate în agricultură cu 67,7 procente (lucrători familiari neremunerați și lucrători pe cont propriu agricoli/zilieri) și a persoanelor casnice (18,9%), restul de 13,4% fiind șomeri. Aceste diferențe majore între modul de valorizare (prin intenție) a muncii nu se

justifică prin profilul ocupațional al celor care intenționează să plece având în vedere lipsa unui loc de muncă în economia formală a grupului țintă.

Genul induce diferențieri considerabile în cadrul respondenților care intenționează să se deplaseze în afara granițelor țării în scop de muncă: 66,7% dintre cei care sunt siguri că vor pleca sunt bărbați. Cum era de așteptat, dorința de a munci în străinătate este marcată de diferențe la nivelul vârstei: cei care doresc să plece sunt considerabil mai tineri (64,4% au vârste cuprinse între 15 și 34 de ani) prin comparație cu cei care nu sunt interesați de o asemenea opțiune.

Datele de mai sus ne arată că nu există diferențe semnificative între profilul migrantului și profilul celui care intenționează să migreze: bărbat, ocupat în agricultură, cu vârsta până în 34 de ani. În plus, observăm că există o puternică corelație între experiența muncii în străinătate și intenția de migrare întrucât 34,3% dintre respondenții care au fost plecați la muncă în străinătate în ultimii doi ani declară că „da, cu siguranță” vor pleca din nou, iar 33,6% „probabil da”. Prin urmare, cu cât o persoană are o experiență mai recentă și mai directă cu migrația pentru muncă în străinătate, cu atât este mai mare propensiunea de a adopta din nou această strategie.

Grafic 51. Intenționalitate privind migrația pentru muncă în străinătate

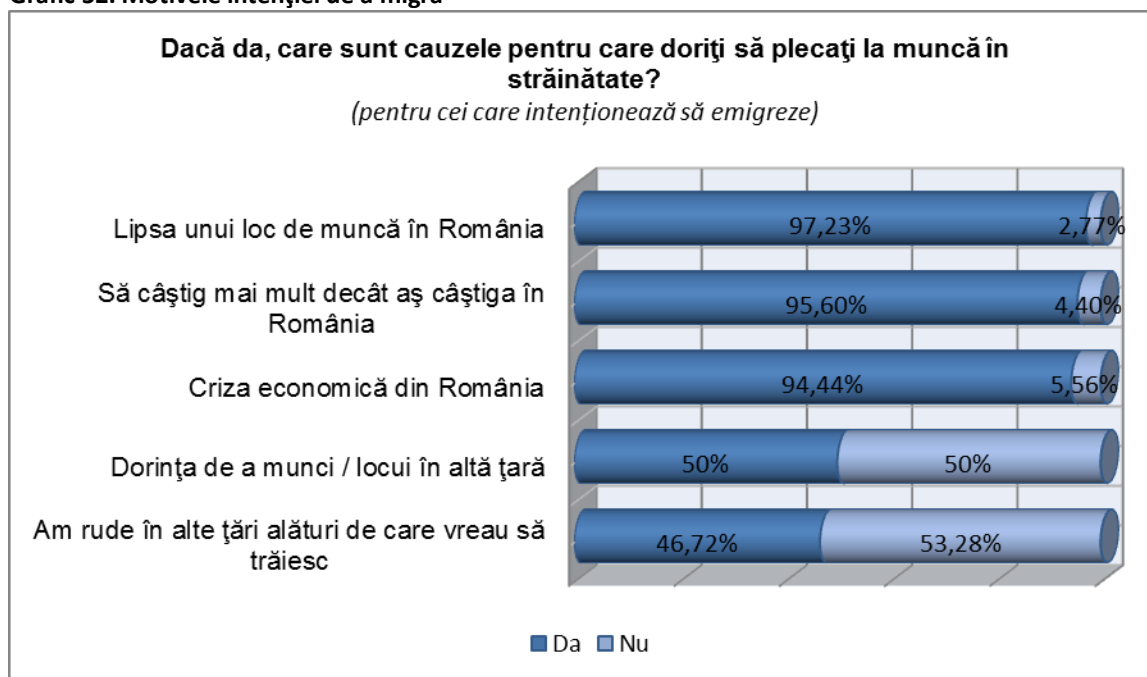
Dacă în anii '90 plecarea la muncă în străinătate era considerată o adevărată aventură, o întreprindere ieșită din comun, succesul emigranților a transformat migrația, ca formă de inovare socială, într-o alternativă preferată de tot mai mulți români (Horváth, 2012, p. 208).

Migrarea temporară în străinătate în scop de muncă reprezintă pentru persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii rurale o alternativă la ocupare și, implicit, o sursă semnificativă de venituri. Complementar, ar putea însemna și dobândirea unor competențe noi în contextul accesului la un stil de viață superior și o mentalitate economică occidentală, mai ales pentru tinerii din mediul rural. Având în vedere că migrația temporară reprezintă în același timp o

experiență economică și socială complexă, poate oferi contextul unei recalificări profesionale pentru dobândirea de competențe căutate pe piața muncii.

Analizând motivele deciziei de a pleca în străinătate, majoritatea respondenților asociază criza economică cu lipsa unui loc de muncă și venituri insuficiente pentru a avea un mod de viață specific aspirațiilor de status (**Grafic 52**). Având în vedere că migrația românească poate fi fundamental caracterizată ca una în rețele sociale, în cadrul cărora legăturile de rudenie joacă un rol important, unii dintre respondenții care intenționează să plece în străinătate (46,72%) o fac și pentru reîntregirea familiei.

Grafic 52. Motivele intenției de a migra

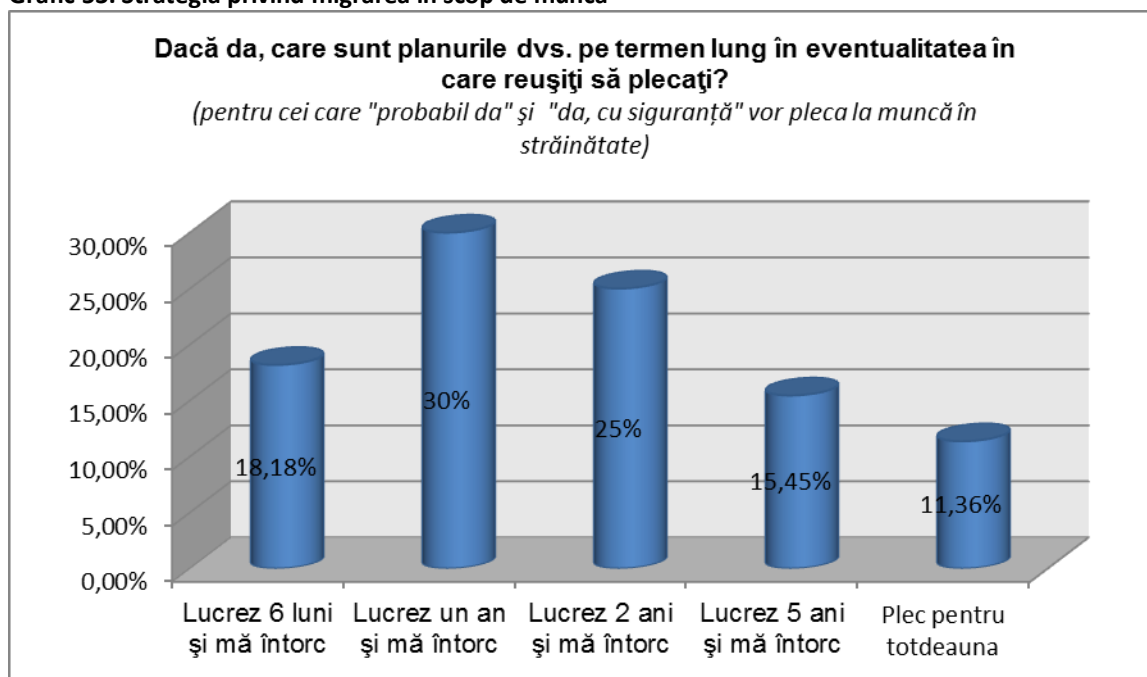

În ultimele două decenii s-au schimbat strategiile migratorii ale românilor atât din punctul de vedere al formelor legale ale rezidenței, cât și al caracterului temporar al șederii. Astfel, se poate distinge între migrația pe termen scurt care nu depășește un an și migrația pe termen lung, implicând o rezidență legală, mai lungă de un an, cu perspectiva de a fi prelungită pe o perioadă nedefinită (Horváth, 2012, p. 212).

Din cercetarea noastră reiese că decizia de a pleca în străinătate este una pe termen scurt, de până la un an, pentru aproape jumătate dintre respondenții care au exprimat această opțiune (**Grafic 53**). Printre migranții care au planuri să plece pe termen scurt (între 6 luni și un an) nu există diferențe de gen, în schimb sunt supra-reprezentate persoanele tinere cu vârste cuprinse între 15 și 24 de ani, fără ocupație și care muncesc în gospodăria proprie.

În jur de 40% dintre respondenții care intenționează să plece la muncă în străinătate estimează că această deplasare va fi una pe termen lung, alternativă pentru care optează bărbații tineri, absolvenți de școală profesională și care lucrează în agricultură.

Grafic 53. Strategia privind migrarea în scop de muncă

Experiența mobilității în afara țării la populația vulnerabilă ocupațional din mediul rural este majoritar o experiență a muncii în condițiile unor resurse limitate și a unui nivel ridicat al sărăciei. Emigrarea forței de muncă din mediul rural ca strategie alternativă la ocupare poate fi o soluție viabilă la nivel individual, dar poate avea consecințe dramatice la nivel comunitar, cum ar fi depopularea localităților rurale.

Concluzii

Spațiul rural limitează oportunitățile, fie că sunt cele legate de angajare, mobilitate sau educație, iar efectele se traduc prin ocuparea preponderentă în agricultura de subsistență, munca sezonieră/zilieră, pierderea abilităților rămase după ultima concediere sau chiar lipsa oricăror competențe profesionale. În acest context, prin formare profesională, concepută ca o activitate cu finalitate în ocuparea unui loc de muncă, se urmărește crearea de oportunități pentru (re)integrarea în viața activă.

Obiectivul cercetării a fost identificarea nevoilor de formare care să permită adaptarea programelor de formare profesională grupurilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați. Formarea profesională, așa cum este concepută în cadrul acestui proiect – cu adresabilitate șomerilor, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență și persoanelor inactive – se vrea a fi un mecanism de integrare pe piața muncii, în condițiile în care găsirea unui loc de muncă în mediul rural este o reală provocare.

Studiul face o cercetare amplă asupra situației categoriilor vulnerabile ocupațional, factorilor care influențează poziționarea lor pe piața muncii – contextul socio-economic, experiența de

muncă, experiența de formare, precum și asupra strategiilor alternative la ocupare – antreprenoriatul și migrarea pentru muncă în străinătate.

La finalul studiului se poate contura un profil general al beneficiarilor potențiali – șomeri, persoane ocupate în agricultura de subsistență și persoane casnice din mediul rural al județului Galați – pentru adaptarea și adecvarea programelor de formare la profilul grupului țintă:

- provin din mediul rural, subdezvoltat din punct de vedere socio-economic;
- provin din familii cu un status socio-economic scăzut datorită neintegrării pe piața muncii și, implicit, lipsei veniturilor / venituri foarte scăzute;
- din punctul de vedere al profilului educațional, majoritatea au un nivel sub-mediu și mediu de pregătire școlară, cel mult studii gimnaziale / școli profesionale sau studii liceale;
- în cele mai multe cazuri, nivelul scăzut de educație este asociat cu lipsa de calificare profesională: 16% dintre respondenți declară că au beneficiat de cursuri de calificare, iar ceva mai mult de două treimi dintre aceștia au urmat doar un singur curs;
- în ultima jumătate de an, doar aprox. 25% dintre persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii s-au interesat în vederea găsirii unui loc de muncă, ceea ce dovedește atât o anumită descurajare în privința șanselor de a găsi de lucru, cât și o anumită inerție în schimbarea statutului ocupațional. De asemenea, întrebați asupra cauzelor de eșec la angajare, majoritatea acuză lipsa locurilor de muncă;
- această descurajare generează un puternic efect de demotivare și dependență, mai ales a asistaților social. Multe dintre persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii nu au apelat la instituțiile abilitate pentru a beneficia de servicii de ocupare, preferând rețelele sociale pentru găsirea unui loc de muncă;
- pentru majoritatea respondenților, soluțiile alternative la găsirea locului de muncă dorit sunt în general de compromis: să muncească mai mult de 40 ore/săptămână, pentru salariul minim pe economie, să urmeze un curs de calificare, un loc de muncă pentru o calificare inferioară etc.;
- mai mult de jumătate dintre respondenți sunt mai puțin dornici de mobilitate în piața muncii, focalizându-și căutările pentru un loc de muncă în localitatea de reședință, în mare parte datorită distanței față de un centru urban sau necorelării între salariul oferit de angajatori și cheltuielile de transport;
- nevoia categoriilor vulnerabile ocupațional de a obține mai multe informații despre locurile de muncă disponibile sau modalitățile de căutare/aplicare în vederea ocupării unui loc de muncă, despre cursurile de calificare sau instituțiile responsabile dovedesc că perspectiva lor asupra posibilităților de acțiune este destul de restrânsă, limitată, de aceea orice sprijin din exterior pentru îmbunătățirea cunoștințelor în domeniile menționate sunt apreciate pozitiv de majoritatea respondenților, dovedind astfel că înțeleg semnificația și implicit importanța serviciilor de consiliere profesională;

- persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii au interese și viziuni diferite prin raportare la formarea profesională: doar 40% dintre respondenți sunt „foarte interesați” să participe la cursuri de calificare/formare profesională, în timp ce 31% se declară „puțin interesați”;
- din lista cursurilor oferite prin intermediul proiectului nostru, 26% dintre respondenți au optat pentru calificarea de „agent vânzări”, cei mai mulți dintre aceștia fiind bărbați, din categoria de vârstă 15-24 de ani, lucrători familiari neremunerați, absolvenți de școală profesională.
- modalitățile de instruire în meseriile preferate pentru (re)calificare continuă să fie teoretice. Astfel, preferințele pentru cursul de „asistent în relații publice și comunicare” a fost menționat de 18,4% dintre respondenți, în egală măsură bărbați și femei, din segmentul de vârstă 35-44 de ani, care lucrează în gospodăria proprie.
- un interes destul de ridicat se manifestă și pentru limbile străine: „limba italiană” (12,3%), „limba engleză” (11,98%) și „limba spaniolă” (8,66%). În schimb, remarcăm un interes mai scăzut al respondenților (6,31%) pentru cursul de „educație antreprenorială”, în rândul celor interesați predominând femeile, care lucrează pe cont propriu, de 35-44 de ani, absolvente de liceu / gimnaziu.
- pentru cursul de „inițiere TIC” au optat 13,26% dintre respondenți, fără diferențe semnificative în funcție de gen, dar preferat în special de tinerii din segmentul de vârstă 15-24 de ani, fără ocupație, dar care lucrează în gospodăria proprie, absolvenți de liceu.

Factorii care afectează poziționarea categoriilor vulnerabile ocupațional pe piața forței de muncă țin atât de contextul economic mai general al momentului, cât și de experiența anterioară pe piața muncii a acestora și de calificările de care dispun sau dimpotrivă de lipsa lor.

Accesibilitatea pe piața muncii și opțiunea pentru anumite munci a unor grupuri dezavantajate din perspectiva oportunităților ocupaționale sunt determinate de factori macro-structurali. Există un consens aproape generalizat la nivelul populației investigate că actuala criză economică care a afectat România va continua să degradeze starea economiei sau cel puțin va stagna dezvoltarea economică. Marea majoritate a respondenților consideră de asemenea că ei și familiile lor au fost „foarte mult” (35,94%) sau „mult” (37,75%) afectați de criza economică întrucât în aproape o jumătate dintre gospodăriile cineva din familie și-a pierdut locul de muncă de la începutul crizei, iar veniturile familiei s-au redus substanțial. Astfel, 78,61% dintre respondenți susțin că, în ultimele 6 luni, condițiile de trai ale familiei s-au înrăutățit (venituri suficiente doar pentru strictul necesar) sau au devenit foarte rele (venituri insuficiente chiar și pentru strictul necesar). Prin urmare, categoriile vulnerabile ocupațional percep ca fiind nefavorabil mediul economic și social în care doresc să se integreze.

Pe lângă contextul socio-economic actual, capitalul economic, cultural și social al oamenilor, prin care ei trebuie să se descurce în viață, structurează alegerile lor în domeniul muncii și șansele de (re)integrare în viața activă. Din cercetarea noastră reiese că jumătate dintre sub-

ecții eșantionului au avut în trecut experiență în muncă, ceea ce îi transformă în candidați cu șanse reale pentru angajare, în condițiile disponibilității lor pentru formare profesională. Totuși, faptul că 48% dintre respondenți declară nu au avut niciodată un loc de muncă arată atât un nivel de educație scăzut (36% dintre aceștia au doar studii gimnaziale), cât și faptul că persoanele tinere sunt destul de vulnerabile în raport cu piața muncii (35% dintre cei neangajați în trecut sunt tineri din segmentul de vârstă 15-24 de ani).

Nivelul educațional este unul din factorii principali care influențează pătrunderea pe piața muncii, implicit accesul la locuri de muncă formale și stabile pe termen lung. Deși sub aspectul pregătirii și instruirii categoriile vulnerabile din mediul rural al județului Galați se situează la un nivel destul de scăzut, manifestă disponibilitate pentru participarea la cursuri de (re)calificare profesională. Un interes ridicat pentru formare profesională manifestă în special șomerii, de gen feminin, din categoria de vârstă 35-44 de ani, cu un nivel mediu de pregătire școlară. Experiența anterioară pe piața muncii nu influențează interesul declarat pentru formare profesională. În schimb, majoritatea respondenților care au declarat un interes foarte ridicat pentru participarea la programe de formare profesională nu au absolvit în trecut cursuri de calificare/recalificare, dovedind astfel disponibilitatea persoanelor fără o pregătire profesională corespunzătoare cerințelor pieții pentru îmbunătățirea competențelor lor.

Adoptarea unei noi strategii de viață ca alternativă la ocupare, antreprenoriatul, nu reprezintă o prioritate pentru categoriile vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați. Lipsa capitalului necesar inițierii unei afaceri și lipsa unei culturi antreprenoriale reprezintă principalele obstacole în deschiderea și dezvoltarea unei afaceri. Dacă finanțarea și creditarea cu capital necesar micilor afaceri din spațiul rural întâmpină dificultăți serioase, problema educației antreprenoriale își poate găsi rezolvarea prin organizarea unor cursuri cu persoanele interesate din mediul rural, iar proiectul nostru are prevăzute activități pentru îmbunătățirea competențelor antreprenoriale ale categoriilor vulnerabile ocupațional.

Migrarea temporară în străinătate în scop de muncă reprezintă pentru persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii rurale o alternativă la ocupare și, implicit, o sursă semnificativă de venituri. Intenția de deplasare în străinătate nu poate fi pusă într-o legătură prea strânsă cu un posibil viitor comportament de migrare: 10% dintre respondenți sunt siguri că vor pleca, iar aproape 17% înclină spre această opțiune. Străinătatea pare, așadar, puternic asociată cu oportunitatea de a obține venituri prin muncă. Mai mult, cu cât o persoană are o experiență mai recentă și mai directă cu migrația pentru muncă în străinătate, cu atât este mai mare propensiunea de a adopta din nou această strategie: 34,3% dintre respondenții care au fost plecați la muncă în străinătate în ultimii doi ani declară că „da, cu siguranță” vor pleca din nou, iar 33,6% „probabil da”.

Pe scurt, pe baza celor observate mai sus, putem concluziona că opțiunile în domeniul ocupării, și implicit în cel al formării profesionale, sunt influențate de interacțiunea mai multor factori: resursele sociale și materiale (statut socio-economic, experiența de muncă, experiența

de formare) contextul socio-economic, strategiile alternative la ocupare și, nu în ultimul rând, modul cum acești factori sunt (auto)percepuți. Interdependența factorilor menționați mai sus structurează cadrele în care trăiesc persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii, de aceea intervențiile într-o comunitate sau alta trebuie să se raporteze la problemele cu care se confruntă pentru a implementa soluții sustenabile. De aceea, implementarea programului de formare profesională prevăzut în proiect are ca puncte de reper rezultatele acestui studiu. În plus, plecând de la premisa că formarea profesională este cea mai bună metodă pentru facilitarea accesului și reintegrării pe piața forței de muncă a celor cu dificultăți în integrare și reintegrare, activitățile proiectului **Formare și informare pentru piața muncii** converg în această direcție.

Bibliografie

- Aligică, P. D., Matei, A. (coord.), 2011, *Forța de muncă în mediul rural. Contribuții exploratorii* (Raport de cercetare), Centrul de Analiză și Dezvoltare Instituțională – Fundația CADI-Eleutheria, București, disponibil pe http://initiativerurale.ro/doc/raport_fara%20grafice.pdf.
- Gyorfy, L.N., Nagy, A., Pete, St., Matias, D., Benyoreski, A., Petru, T.P., 2008, *Monitorizarea globală a antreprenoriatului: Raportul de țară al României*, Cluj-Napoca: Editura Abel.
- Horváth, I., 2012, „Migrația internațională a cetățenilor români după 1989”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 199-218.
- Mihalache, F. și Croitoru, A., 2011, *Mediul rural românesc: evoluții și involuții. Schimbare socială și antreprenoriat*, București: Editura Expert.
- Sabates-Wheeler, R., 2007, „Safety in small numbers: Local strategies for survival and growth in Romania and the Kyrgyz Republic”, *Journal of Development Studies*, 43: 8, pp. 1423-1447.
- Sandu, D., 1999, *Spațiul social al tranziției*, Iași: Polirom.
- Sandu, D., 2010, *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*, Iași: Polirom.
- Stănculescu, E., Stoiciu, V., Alexe, I., Motoc, L., 2011, *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românești*, Fundația Soros Romania, disponibil pe http://www.fes.ro/media/images/publications/Impactul_crizei.pdf.
- Raț, C., 2012, „Sărăcie și marginalizare socială în rândul familiilor cu copii”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 179-196.
- Voineagu, V. și Pistică, S., 2012, „Munca, structura forței de muncă, ocupare și șomaj”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 45-95.
- ***Comisia Europeană, 2009, „Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale

(„ET””, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, disponibil pe <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:RO:PDF>

***Comisia Europeană, 2011, *Educația formală pentru adulți. Politici și uzanțe în Europa*, disponibil pe http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/128RO.pdf.

***Guvernul României, 2010, *Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013*, disponibil pe http://old.madr.ro/pages/dezvoltare_rurala/pndr-versiune-iunie2010-romana.pdf

***Institutul Național de Statistică, 2010, *România în cifre 2010*, disponibil pe <http://www.insse.ro/cms/files%5Cpublicatii%5CRomania%20in%20cifre%202010.pdf>

***MADR, 2013a, *Analiza socio-economică în perspectiva dezvoltării rurale 2014-2020*, disponibil pe <http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/analiza-dezvoltarii-rurale-agricultura-iulie-2013.pdf>.

B. Tendințe și oportunități de dezvoltare a ocupării în mediul rural din județul Galați

Introducere

În ultimele două decenii de tranziție la economia de piață, economia națională s-a confruntat cu o serie de disfuncționalități care au impus schimbări structurale, instituționale, legislative, comportamentale pentru a asigura o funcționare optimă a noului mecanism economic bazat pe raporturi de piață, concurență și eficiență. Perioada de tranziție pe care am parcurs-o scoate în evidență faptul că atât la nivelul autorităților locale cât și al cetățeanului de rând se conturează o nouă mentalitate. Aceasta este reflectată de ideea potrivit căreia pentru a fi competitiv la nivelul european, dar și mondial, este necesară o reevaluare profundă a resurselor de care dispune fiecare comunitate/zonă și găsirea modalităților eficiente de valorificare a acestora, în sensul creșterii gradului de dezvoltare atât a regiunii cât și a standardelor de viață ale comunităților implicate în acest proces. O asemenea strategie trebuie însă adaptată la specificul local, mai ales dacă ținem cont de eterogenitatea ruralului românesc generată de o dezvoltare inegală a satelor (Mihalache și Croitoru, 2011, p. 9).

Analizând realitățile dominante ale spațiului rural românesc după 20 de ani de tranziție, academicianul Păun Ion Otiman (2012, p. 340) identifică fenomene economice și sociale destul de grave: depopularea și îmbătrânirea accentuată a populației rurale, reducerea calitativă și profesională a forței de muncă agricole, zone rurale afectate de o sărăcie severă, preponderența agriculturii primare (de cca. 60%) în structura economiei rurale, cu efecte negative asupra gradului de ocupare a populației rurale active. Folosirea forței de muncă din mediul rural sub potențialul său economic și limitarea creării de noi locuri de muncă în zonele rurale se datorează în mare parte faptului că economia rurală este slab diversificată și depinde într-o prea mare măsură de agricultura dominată de ferme de subsistență și semi-subsistență, care produc în principal pentru consum propriu și doar marginal pentru piață. O sursă alternativă pentru obținerea de venituri și pentru ocuparea forței de muncă este dezvoltarea sectorului non-agricol. Însă mediul antreprenorial din spațiul rural este prea puțin dezvoltat, iar activitatea economică principală desfășurată este comerțul.

Pentru revitalizarea economiei rurale, prin crearea de noi locuri de muncă și asigurarea de venituri non-agricole, este nevoie de dezvoltarea în prealabil a infrastructurii de acces și de utilități, dar și de atragerea în zonele rurale a marilor investitori, atât români cât și străini. Sprijinul autorităților locale acordat firmelor pentru a crea noi locuri de muncă ar putea fi o soluție pentru creșterea șanselor (re)integrării în viața activă a grupurilor vulnerabile. În acest scop, ar trebui redusă birocrăția și acordate facilități fiscale. Ajutorul acordat pentru accesa-

rea de fonduri și revizuirea cadrului legislativ local constituie, de asemenea, aspecte importante în crearea de noi locuri de muncă pe plan local.

Oportunitățile de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale influențează în mod direct potențialul de (re)inserție ocupațională a forței de muncă disponibile. În acest context, considerăm că cercetarea prin care am analizat situația șomerilor, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență și persoanelor casnice trebuie corelată cu evaluarea tendințelor de dezvoltare locală. Astfel, activitatea de cercetare vizează, în plan secund, analizarea potențialului mediului de afaceri din zona rurală a județului Galați de a absorbi forța de muncă disponibilă. Percepțiile și opiniile angajatorilor întregesc imaginea pieței muncii, oferindu-ne informații relevante legate de perspectivele de viitor privind resursa umană: estimări ale numărului de angajări în viitorul apropiat, meseriile pentru care estimează că vor face angajări, criteriile de recrutare (nivel de pregătire școlară, nivel de calificare, experiență profesională anterioară, vârstă etc.). Neconcordanța dintre calificările cerute de angajatori și calificările deținute de cei aflați în căutarea unui loc de muncă reprezintă unul dintre motivele dezechilibrelor de pe piața muncii. Așa că ne interesează să identificăm, pe lângă deficitul de calificări din rândul grupurilor țintă ale proiectului, și dificultățile cu care se confruntă angajatorii în găsirea personalului calificat. Urmărim astfel ca prin programele de formare profesională oferite prin intermediul proiectului nostru să remediem, cel puțin parțial, această posibilă incompatibilitate.

1. Aspecte metodologice

Obiectivul general al cercetării este de a identifica și descrie mecanismele de luare a deciziei privind angajarea din perspectiva firmei, determinate atât de factorii structurali ai economiei, cât și de factorii culturali și sociali care se referă printre altele la așteptările și imaginile pe care se bazează firmele în practicile lor de recrutare. Introducând în analiza situației ocupaționale a categoriilor vulnerabile ocupațional firmele care mediază între structura economică și forța de muncă, datele solicitate de la angajatorii din zona rurală a județului Galați au rolul de a contura percepțiile acestora cu privire la mediul social și economic în care își desfășoară activitatea și dinamica preconizată a locurilor de muncă.

Obiective specifice:

- evaluarea contextului general al mediului socio-economic la nivel național și local din perspectiva angajatorilor;
- identificarea practicilor de angajare folosite de firme raportate la grupurile cele mai vulnerabile de lucrători;
- evaluarea barierelor percepute de angajatori privind dezvoltarea pieței muncii din mediul rural al județului Galați;
- identificarea oportunităților și tendințelor de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale.

Grupul țintă al studiului este reprezentat de angajatorii rezidenți în mediul rural. Angajatorii determină nevoile de formare și sunt, în mare măsură, unii dintre cei mai relevanți factori de decizie în ceea ce privește proiectele ocupaționale și de viață ale categoriilor socio-profesionale din grupul-țintă al proiectului.

Metodele de cercetare și eșantionare

Pentru a atinge obiectivele de analiză propuse, am realizat o analiză primară pe datele culese printr-o anchetă sociologică pe bază de chestionar. Ancheta sociologică a fost derulată în perioada noiembrie 2012 - ianuarie 2013 pe un eșantion de conveniență din comunele și satele din județul Galați. Metoda de eșantionare s-a bazat pe accesibilitate, alegându-se acei membri ai populației studiate de la care s-au putut obține cel mai ușor informațiile. Datele au fost culese pe baza unui chestionar aplicat unei persoane din conducerea fiecărei firme (proprietar, administrator). În total au fost completate 167 de chestionare.

Analiza statistică a datelor publice oficiale, la nivel național și local, completează informațiile furnizate de grupul țintă.

Instrumentele de cercetare

Prin forma și conținutul chestionarului am urmărit să abordăm mai multe dimensiuni ale funcționării firmelor, cum ar fi cea economică, socială și culturală. Au fost utilizate o serie de variabile de identificare ale firmelor la care s-a completat chestionarul, o serie de variabile privind datele economice generale ale firmelor (de ex. domeniul de activitate, număr de angajați, anul înființării firmei etc.), precum și o serie de variabile legate de structura și dinamica forței de muncă utilizate de firmă, forme de angajare și modalități de recrutare a resursei umane. O altă serie de variabile se referă la opiniile angajatorilor, opinii pe care le-am obținut formulând întrebări închise cu variante de răspunsuri date în prealabil, dar și prin utilizarea întrebărilor deschise. Angajatorii și-au exprimat opiniile față de climatul economic al României, performanțele așteptate ale firmei, caracteristicile și abilitățile forței de muncă din localitate, bariere în dezvoltarea pieței muncii locale și oportunități de dezvoltare a mediului de afaceri.

Interviurile au fost realizate exclusiv în mediul rural. Culegerea datelor a fost realizată cu ajutorul studenților de la specializarea Sociologie din cadrul Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați. Înainte de începerea investigației de teren, operatorii de interviu au fost instruiți la sediul Federației Solidaritatea Sanitară din România. Interviurile au fost realizate față-în-față la sediul firmelor.

Constrângeri și limite ale cercetării

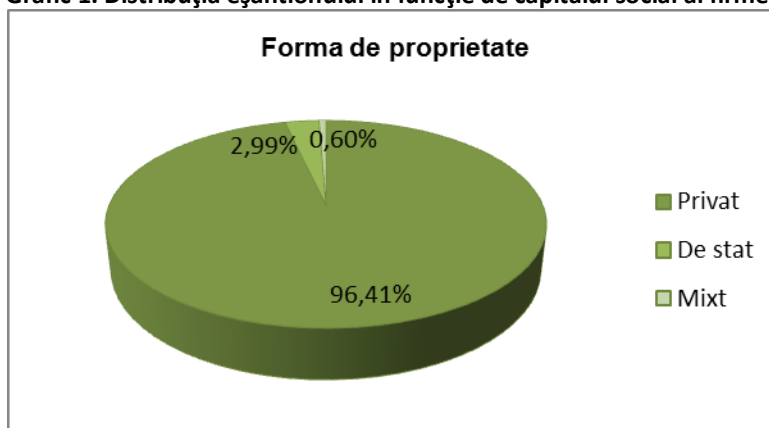
O limită însemnată de ordin metodologic se referă la reprezentativitatea datelor cantitative referitoare la grupul țintă avut în vedere. Datorită eșantionării neprobabilistice, rezultatele cercetării nu pot fi extrapolate la nivelul mediului de afaceri deoarece nu am avut eșantioane reprezentative pentru zona rurală a județului Galați, ci s-au bazat pe eșantioane aleatorii de conveniență. Cu toate aceste limitări metodologice, ele creionează modul cum percep între-

prințatorii locali barierele și obstacolele cu privire la conjunctura economică și impactul acesteia asupra pieței locale a muncii.

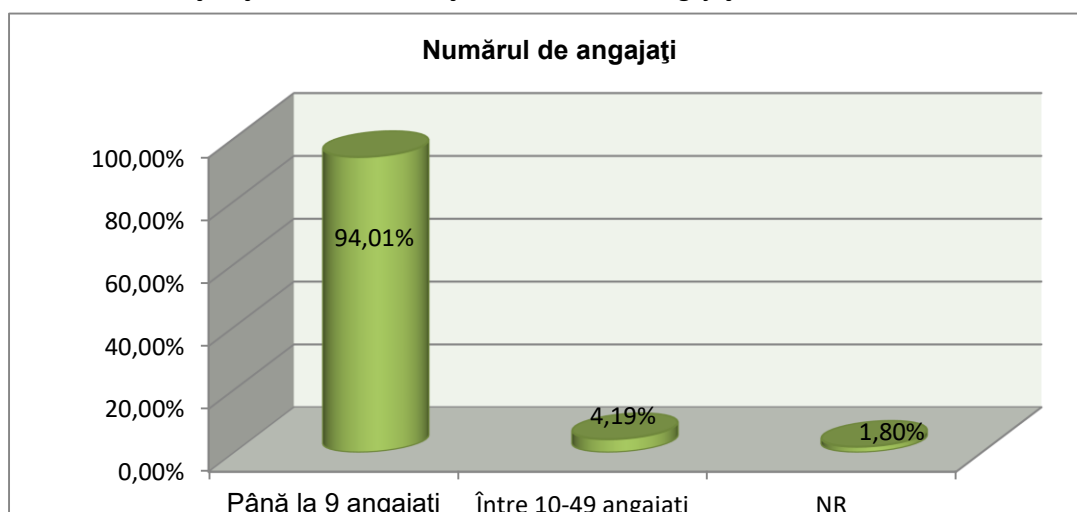
Profilul eșantionului

Pentru a oferi o imagine completă cu privire la situația categoriilor vulnerabile ocupațional, cercetarea noastră urmărește să prezinte perspectiva și rolul firmelor în articularea pieței forței de muncă, situând astfel analiza la nivel local, ceea ce ne conduce la reliefarea factorilor particulari care influențează piața forței de muncă. Datele cercetării ne arată că majoritatea firmelor respondente din mediul rural al județului Galați (**Grafic 1**) au capital privat (96,41%), iar o mică parte, capital de stat (cca. 3%). În economia rurală a zonei de implementare a proiectului *Formare și informare pentru piața muncii* predomină firmele de mici dimensiuni (0-9 angajați), deținând o pondere de 94% (**Grafic 2**), în timp ce firmele mici și mijlocii (10-49 angajați) au o pondere de cca. 4%.

Grafic 1. Distribuția eșantionului în funcție de capitalul social al firmei

Grafic 2. Distribuția eșantionului în funcție de numărul de angajați al firmei

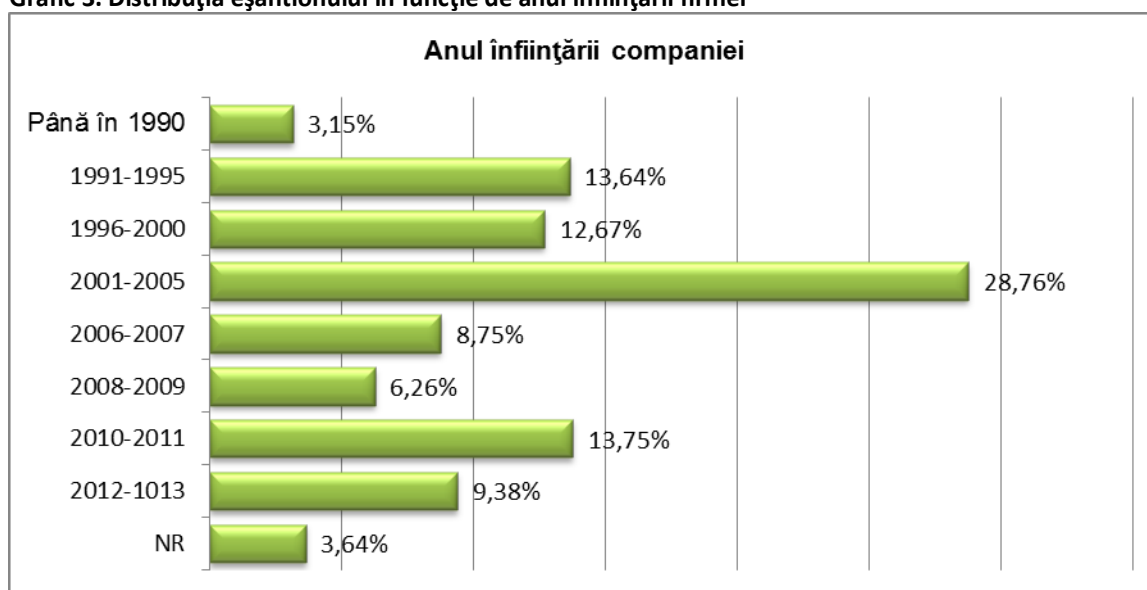

Potrivit datelor cercetării, în jur de 3% dintre agenții economici declară că firmele lor au fost înființate înainte de 1990 (**Grafic 3**), majoritatea activând în prezent în domeniul comerțului.

Analizând sectorul neagricol din mediul rural în perioada 1930-2002, Ana Bleahu (2004) precizează că după 1971 au început să apară mici ateliere private, în care activau mici meșteșugari și mici fermieri, controlate de către stat, dar și muncitori la domiciliu care, practic, munceau în industria cooperatistă.

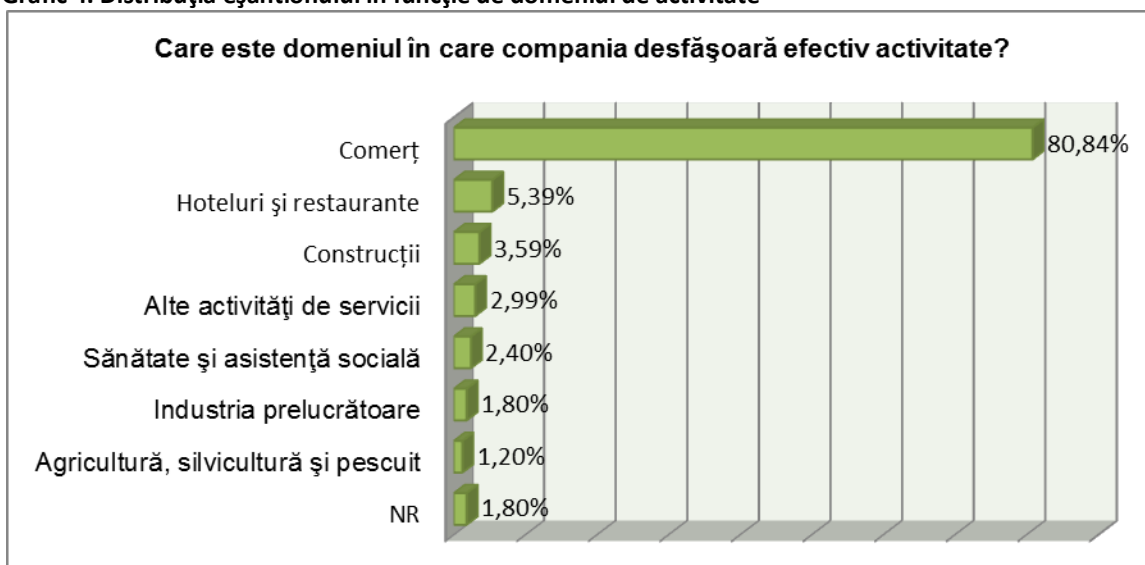
Observăm, de asemenea, că în jur de 26% dintre agenții economici intervievați declară că firmele lor au fost înființate în perioada 1991-2000. Potrivit aceluiași studiu, în 1997, doar 17% din totalul IMM-urilor din România se aflau în mediul rural, procentul crescând până la 19% în 2001 ca urmare a facilităților fiscale acordate de statul român (Bleahu, 2004). Aceiași tendință ascendentă se observă și în perioada următoare, având în vedere că aproape o treime dintre firmele din eșantion au fost înființate în perioada 2001-2005. După 2005 se observă o scădere a numărului firmelor nou înființate, tendință care se accentuează odată cu instalarea crizei economice. Însă, după anul 2010 reapare tendința ascendentă cu privire la înființarea de firme noi în mediul rural al județului Galați, pe fondul reluării creșterii economice la nivel național (în anul 2011 creșterea a fost de 2,5% comparativ cu 2010).

Grafic 3. Distribuția eșantionului în funcție de anul înființării firmei

Schimbările suferite de sistemul economic din ultimele două decenii sunt pe de o parte structurale, iar pe de altă parte țin de modificările și practicile generale de angajare. Atât pe plan național cât și pe plan local s-a trecut de la o economie bazată preponderent pe industrie și agricultură la o economie a serviciilor. Această restructurarea economică a dislocat o mare parte a forței de muncă, transferând-o dintr-un sector economic în altul sau trimițând-o în șomaj. Economia rurală prezintă oportunități limitate pentru grupurile vulnerabile ocupațional în privința sectoarelor economice în care se pot angaja. Datele cercetării ne arată că cele mai multe dintre firmele din mediul rural al județului Galați (**Grafic 4**) activează în comerț (cca. 81%), urmate la mare distanță de firmele din domeniul „hoteluri și restaurante” (5,39%), din construcții (3,59%), din industria prelucrătoare (1,8%), din agricultură (1,2%) etc.

Grafic 4. Distribuția eșantionului în funcție de domeniul de activitate

Mediul de afaceri din mediul rural al județului Galați este slab dezvoltat și în mare parte dependent de activitățile agricole. În plus, sectorul neagricol se reduce, în cele mai multe dintre cazuri la activități comerciale sau de producție. În aceste condiții, forma de activitate economică cea mai des întâlnită la nivelul comunităților rurale din județul Galați este reprezentată de micile magazine sătești care aprovizionează populația cu produse de folosință curentă. Doar în unele localități rurale importante (cum ar fi Tudor Vladimirescu, de exemplu) putem vorbi de activități de producție mai intense, ca urmare a implicării unor investitori locali. Având în vedere atât limitarea ca număr cât și ca domeniu de activitate a firmelor din mediul rural, considerăm că mediul de afaceri din zona de implementare a proiectului poate contribui într-o măsură redusă la potențialul de (re)inserție ocupațională a forței de muncă disponibile, ceea ce arată un rural dublu dezavantajat în planul ofertei de schimbare: prin ponderea mică a firmelor în rural și prin participarea limitată a acestora la oferta ocupațională în viitor.

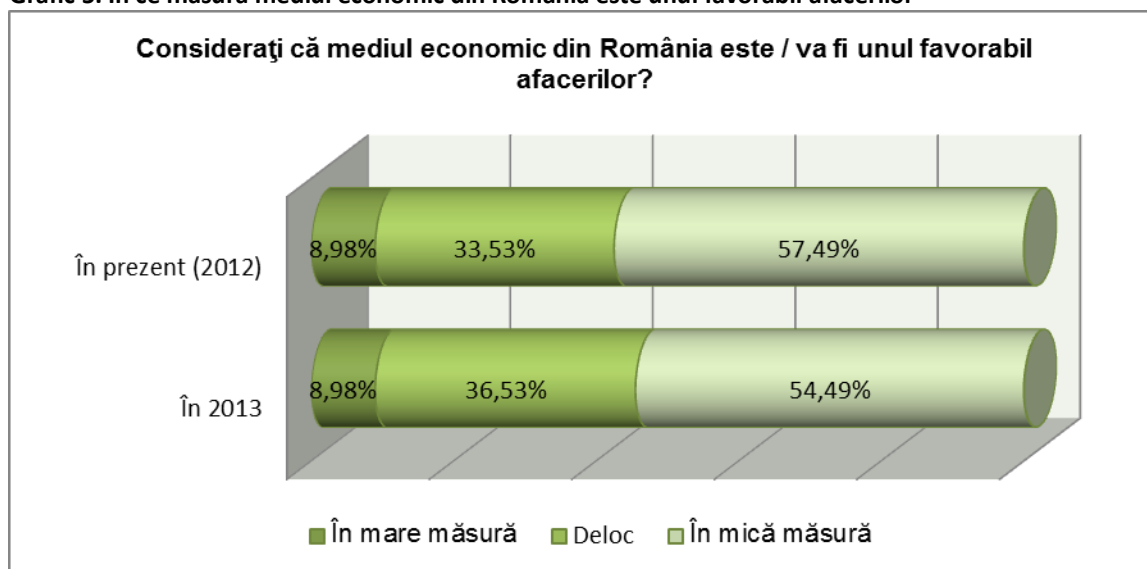
2. Analiza datelor

2.1. Percepții privind evoluția economică a României și a propriei firme

În prezent, piața muncii din România se confruntă, la nivel de angajator / firmă / micro-unitate, cu depășirea perioadei de criză economică, o provocare similară celei pentru nivelul macro. Printre măsurile luate de angajatorii din mediul privat pentru eficientizarea activității în vederea supraviețuirii propriilor afaceri se numără reducerea nivelului salarial, încă din anul 2008, reducerea costurilor, restructurarea posturilor și reducerile de personal. În schimb, pentru a evita eventualele conflicte sociale și pentru a minimiza costurile de disponibilizare a personalului, unele întreprinderi de stat nu au operat reduceri masive ale personalului angajat, preferând anumite forme de sub-ocupare, precum șomajul tehnic sau reducerea timpului de lucru.

Se știe că nevoile angajatorilor se schimbă în funcție de nevoile economiei, iar percepția nivelului favorabil/nefavorabil al mediului de afaceri este influențată de starea economiei. Percepțiile agenților economici din mediul rural al județului Galați asupra situației actuale a mediului economic și a impactului acestuia asupra mediului de afaceri arată o stare de nemulțumire generalizată. Deși creșterea economiei la nivel național indică ieșirea din recesiune, micii antreprenori nu resimt decât într-o „mică măsură” că mediul economic din România este favorabil afacerilor (**Grafic 5**). Nici în viitorul apropiat (2013) nu se întrevăd schimbări radicale care să schimbe percepția prudentă a angajatorilor față de starea economiei și capacitatea guvernanților de a încuraja investitorii și mediul de afaceri.

Grafic 5. În ce măsură mediul economic din România este unul favorabil afacerilor

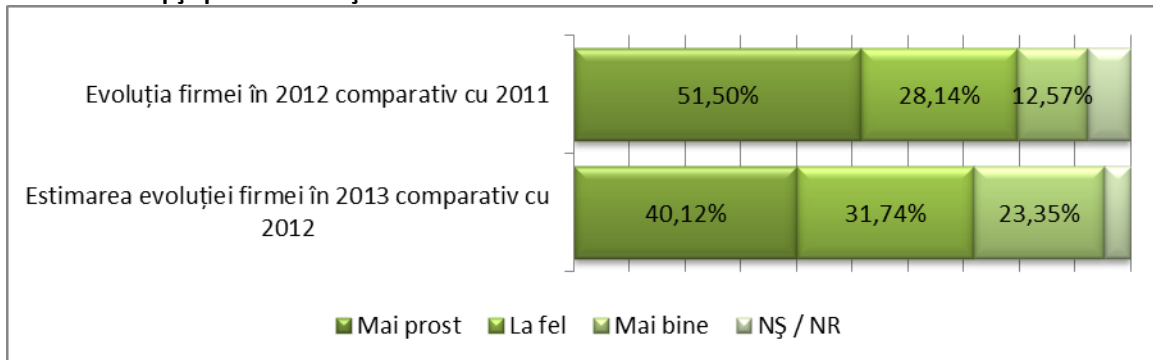

Firmele mici sunt cele mai vulnerabile la riscurile evoluției economice, iar impactul dezechilibrelor din economie poate afecta în mod semnificativ activitatea acestora. Din punct de vedere economico-financiar, majoritatea firmelor din mediul rural al județului Galați nu au obținut, conform propriilor evaluări, rezultate pozitive în ultimul an de activitate (**Grafic 6**). Astfel, 51,5% nu au avut o activitate profitabilă, având în vedere că managerii acestora apreciază negativ evoluția firmei în 2012 comparativ cu 2011. Pentru circa 28% situația a rămas neschimbată comparativ cu perioada anterioară, în timp ce doar 12,57% apreciază că firma a avut rezultate mai bune în anul 2012 față de anul anterior. Firmele din industria prelucrătoare și comerț par a se fi confruntat cu cele mai serioase obstacole în dezvoltarea unor activități profitabile, în mare parte datorate crizei economico-financiare. Pe de altă parte, problemele din agricultură tind să devină cronice mai ales datorită faptului că este un sector cu valoare adăugată scăzută și cu o dezvoltare neomogenă la nivel regional.

Estimarea performanței economice a firmelor pentru următorul an (2013) comparativ cu anul 2012 arată că, indiferent de performanțele economice anterioare, există o anumită rezervă cu privire la atingerea țintelor de performanță în viitorul apropiat. Astfel, 40% dintre patronii intervievați estimează că firma pe care o conduc va avea în 2013 rezultate mai slabe față de

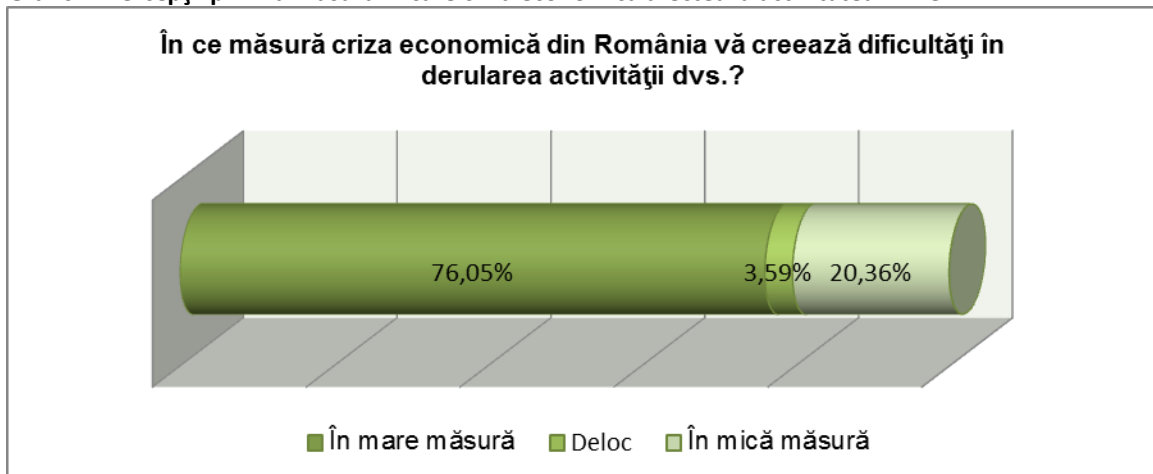
2012, în timp ce 23% cred că vor avea rezultate mai bune. Acest optimism se manifestă mai ales în rândul agenților economici cu firme în domeniul construcțiilor.

Grafic 6. Percepții privind evoluția firmei

Dificultatea menținerii și, mai ales, a extinderii afacerii s-a accentuat în urma crizei economice. În plus, recesiunea economică din ultimii ani a condus la închiderea mai multor firme și la restrângerea anumitor sectoare economice, pe fondul scăderii dramatice a cererii și, implicit, a consumului. În aceste condiții, majoritatea agenților economici intervievați (76%) apreciază că afacerea pe care o conduc a fost afectată în „mare măsură” de criza economică, obligându-i să-și reducă nivelul de activitate și, implicit, să treacă la reduceri de personal (**Grafic 7**). Doar pentru cca. 4% dintre respondenți criza economică nu se asociază cu dificultăți în derularea activității.

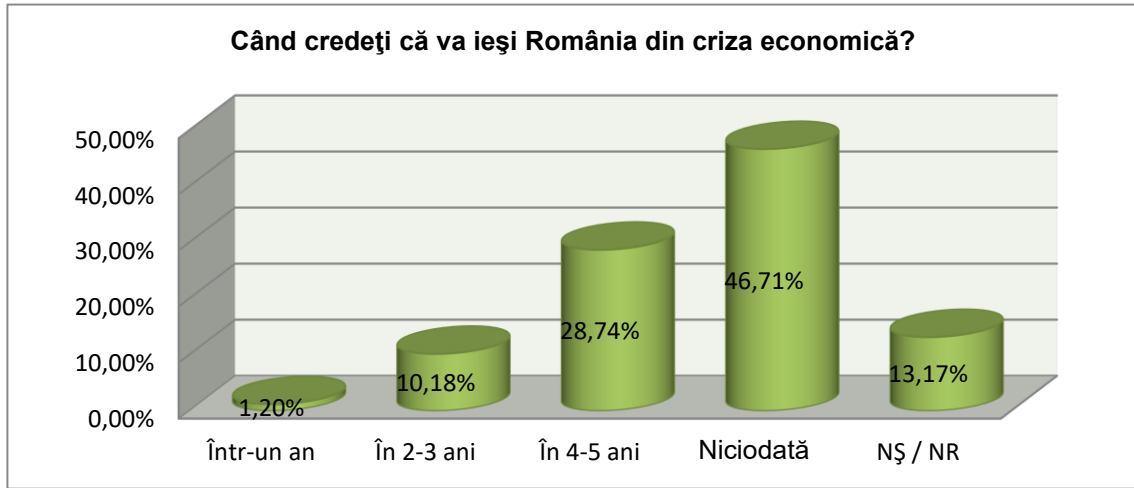
Grafic 7. Percepții privind măsura în care criza economică afectează activitatea firmei

Deși România a ieșit din recesiune la nivel macroeconomic, percepțiile la nivel de angajator/firmă arată că ultima criză economico-financiară a lăsat urme adânci mai ales în ceea ce privește încrederea în capacitatea guvernărilor de a gestiona momentele dificile din plan economic: 47% dintre agenții economici intervievați declară că România nu va ieși niciodată din criză (**Grafic 8**). Statisticile macroeconomice semnaleză ieșirea din criză și totuși, la nivelul firmelor, lucrurile se simt acum altfel întrucât condițiile din economia reală, în care se desfășoară afacerile, nu sunt foarte prielnice. Din acest motiv, în jur de 40% dintre agenții eco-

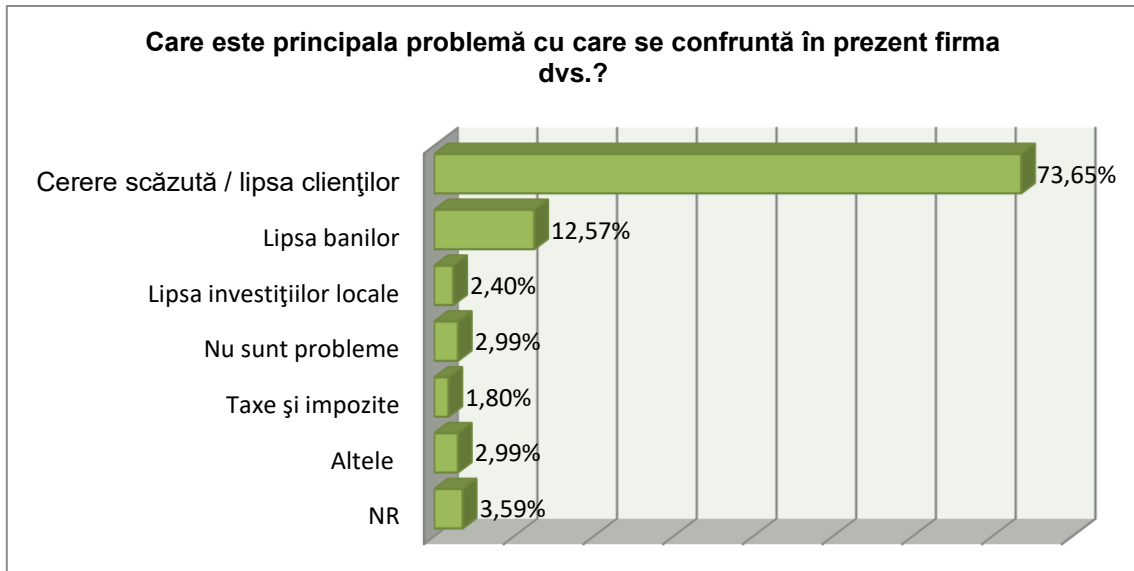
nomici intervievați estimează că România urmează să iasă din criza economică într-un orizont de timp mai apropiat sau ceva mai îndepărtat.

Grafic 8. Percepții privind momentul ieșirii României din criza economică

Pentru majoritatea agenților economici intervievați principala problemă cu care se confruntă în derularea curentă a afacerii lor este scăderea cererii interne sau, altfel spus, lipsa clienților (**Grafic 9**). Asigurarea resurselor financiare pentru supraviețuirea firmei este o dificultate majoră pentru 12,57% dintre patronii intervievați, în timp ce aprox. 2% reclamă lipsa investițiilor locale sau fiscalitatea ridicată.

Grafic 9. Principala problemă a firmei

Semnele îmbunătățirii la nivel macro a economiei nu se resimt și la nivelul firmelor din moment ce nu există date concludente despre indicatorul cel mai relevant privind reluarea creșterii economice și anume, evoluția numărului de locuri de muncă. Datele statistice ne indică evoluția ratei șomajului, fără să avem informații cât mai exacte cu privire la domeniile în care crește numărul de locuri de muncă, ca o consecință firească a relansării activității firmelor.

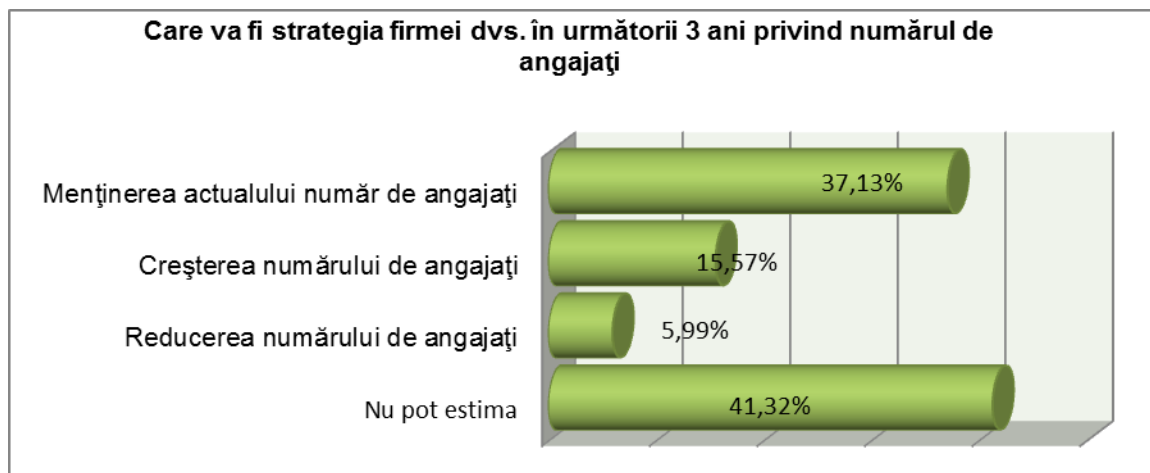
2.2. Resursa umană

Deși, statistic vorbind, șomajul din mediul rural înregistrează rate mai mari comparativ cu mediul urban² (Institutul Național de Statistică, 2009, p. 60), în realitate mulți dintre cei care se declară șomeri lucrează de fapt ca lucrători pe cont propriu sau lucrători familiari neremunerați. Potrivit studiului „Riscuri, vulnerabilități și soluții pe piața muncii” (Stănculescu, 2009, pp. 54-55), persoanele din mediul rural care lucrau în 2008 în sectorul informal se ridicau la aproximativ un milion de persoane, în rândul cărora predominau tinerii cu vârsta cuprinsă între 15 și 34 de ani, cu un nivel de instruire scăzut (mai ales absolvenți ai ciclului gimnazial). Lipsa pregătirii profesionale a forței de muncă din mediul rural este resimțită și de angajatori, care percep lipsa acută de personal calificat necesar derulării optime a afacerilor. Acesta este și principalul motiv invocat de angajatorii intervievați în cadrul unei cercetări derulate de Agenția pentru Strategii Guvernamentale în 2008, la solicitarea Guvernului României. Astfel, peste 48% dintre angajatorii privați și 32% dintre angajatorii publici au menționat lipsa personalului calificat drept principalul motiv care îngreunează recrutarea personalului și, implicit, dezvoltarea afacerii / instituției respective (Guvernul României, 2008, p. 9).

Criza economică, concurența și nesiguranța piețelor de desfacere au schimbat perspectiva asupra pieței forței de muncă și, implicit, au afectat în mod diferit comportamentul angajatorilor. În acest context, firmele private conștientizează tot mai mult faptul că este imposibil de previzionat (41,32%) viitorul companiei și, implicit, strategia privind recrutarea de personal, cel puțin pe termen mediu (**Grafic 10**). Pentru unii agenți economici, criza economică aduce disponibilizări (5,99%) în vederea reducerii cheltuielilor. În alte situații, opțiunea disponibilizării nu a intrat în politica de personal, firmele focalizându-se pe păstrarea angajaților actuali. Astfel, criza economică a avut și aspecte pozitive legate de strategia angajatorilor de fidelizare a personalului pentru reducerea costurilor directe și indirecte aferente recrutării.

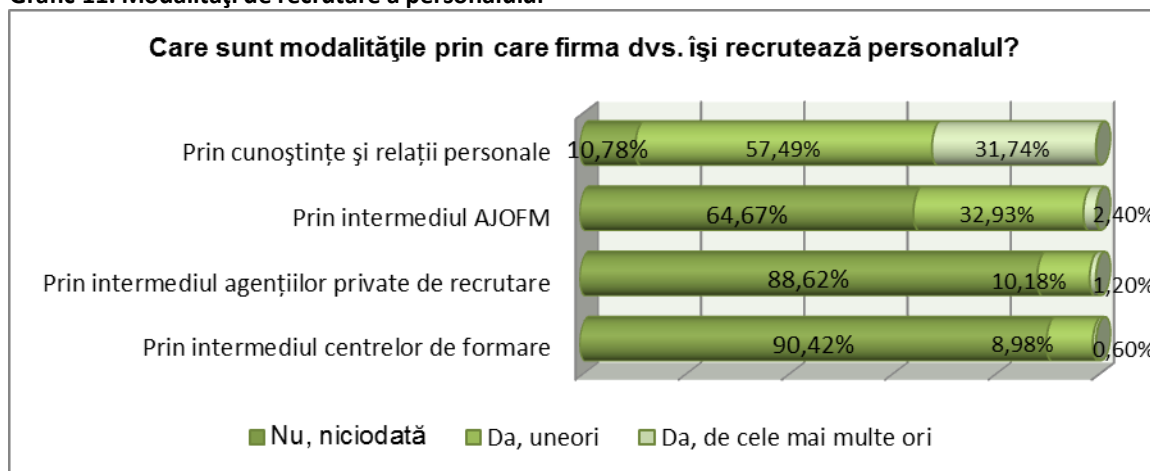
Grafic 10. Strategia firmei privind recrutarea de personal în următorii 3 ani

² La sfârșitul lunii septembrie 2013, în mediul urban erau înregistrați 174.954 șomeri, iar în mediul rural, 253.912 (ANOFM, 2013).

Aspectul financiar, altfel spus, profitul este prioritar pentru firme, iar resursele umane sunt importante în măsura în care contribuie la atingerea acestui deziderat. În procesul de recrutare, dacă acesta există, candidații sunt evaluați diferit de angajatori. În general, însă, viitorii angajați se caută prin intermediul cunoștințelor și rudelor. Această practică este preferată mai ales de angajatorii din mediul rural, având în vedere că doar 10,78% dintre aceștia nu au apelat niciodată la o astfel de modalitate de recrutare a personalului (**Grafic 11**). De asemenea, aproape 65% dintre agenții economici intervievați nu au apelat niciodată la Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă pentru recrutarea personalului de care au avut nevoie. Prin urmare, serviciile agenției teritoriale de ocupare a forței de muncă sunt utilizate într-o proporție destul de redusă de agenții economici care caută să angajeze personal, fiind preferate ca modalități principale de căutare recomandările cunoștințelor și relațiile personale. În general, firmele din mediul rural al județului Galați valorizează modalitățile informale de recrutare de personal, manifestând încredere scăzută în mecanismele publice de mediere între cerere și ofertă pe piața muncii.

Grafic 11. Modalități de recrutare a personalului

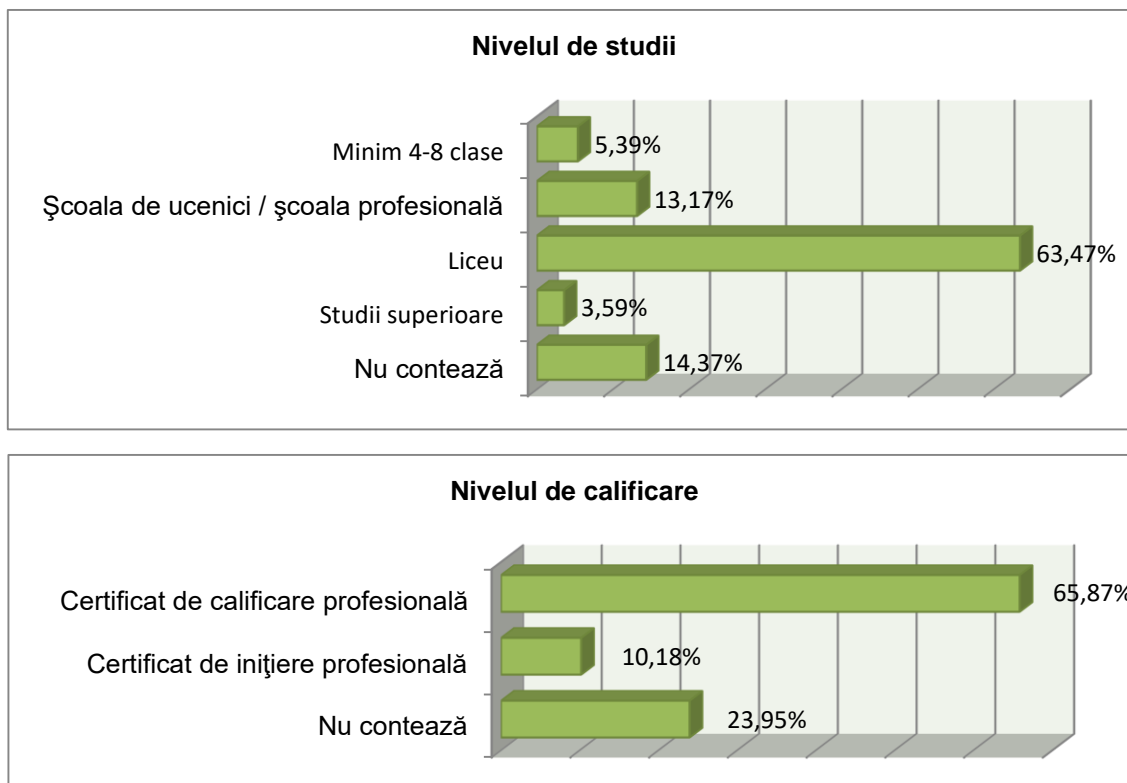

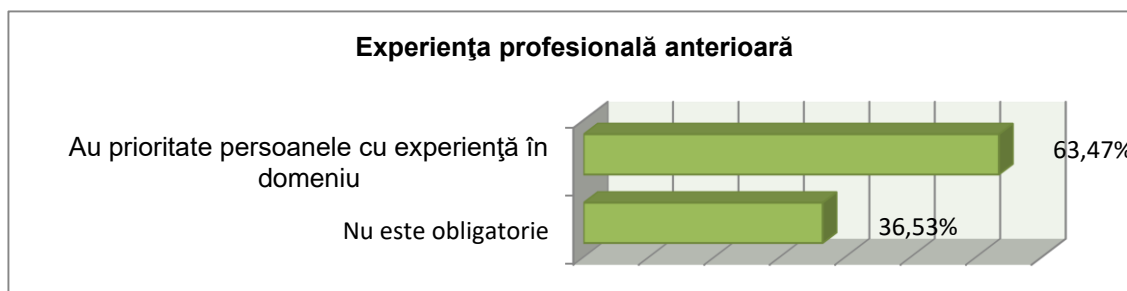
Percepțiile angajatorilor cu privire la profilul candidatului ideal pentru pozițiile vacante din cadrul firmelor relevă calitățile profesionale pe care aceștia le așteaptă de la candidați. Astfel, în viziunea angajatorilor din mediul rural al județului Galați, competențele și abilitățile dezira-

bile pentru postul vizat (**Grafic 12**) presupun un nivel mediu de pregătire (63,47%), deținerea unui certificat de calificare profesională (65,87%) și experiență profesională anterioară (63,47%). În mod cert, aceste calități trebuie completate de caracteristici ce țin de personalitatea individului, precum motivația de a munci, flexibilitatea, disponibilitatea de a munci peste program atunci când situația o cere sau de a îndeplini sarcini care nu sunt incluse în fișa postului. De asemenea, nu trebuie neglijate nici competențele generale ce țin de comunicare, adaptabilitate sau lucru în echipă.

Surprinzător este faptul că pentru 23,95% dintre angajatori nu contează nivelul de calificare a potențialilor candidați, ceea ce sugerează că de fapt intenționează să recruteze și forță de muncă sezonieră, în funcție de fluxul de lucrări, sau pe perioadă determinată, în mare parte datorită lipsei de încredere în candidații pe care angajatorul nu-i cunoaște. De asemenea, nici nivelul de studii nu reprezintă un criteriu de selecție a personalului pentru aprox. 14% dintre angajatorii intervievați, ceea ce confirmă ipoteza intenției de angajare sezonieră. Pe de altă parte, faptul că aprox. 36% dintre patronii intervievați declară că experiența anterioară pe piața muncii nu contează la angajare pare a fi un avantaj mai ales pentru tinerii absolvenți care au astfel o șansă în plus de a dobândi experiența pe care o solicită cei mai mulți dintre angajatori.

Grafic 12. Politica firmei privind competențele viitorilor angajați

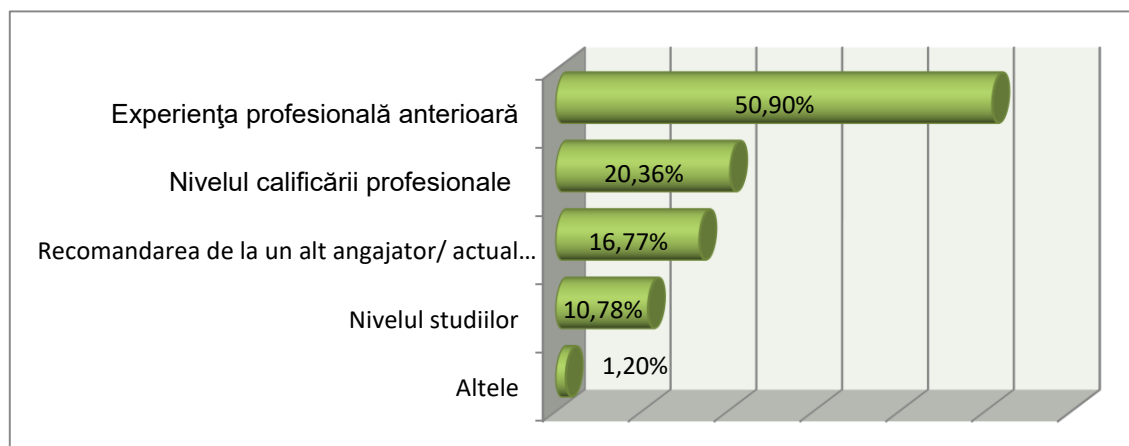

În procesul de selecție și recrutare a personalului angajatorii iau în calcul criteriile dintre cele mai diverse: calificarea, studiile, experiența, recomandările etc. Prezența sau absența diplomelor poate fi interpretată în mod diferit în procesele de angajare. Pe de o parte, angajatorii tind să se folosească de absența diplomelor de formare ca pretext pentru a nu angaja o persoană, în timp ce, pe de altă parte, sunt foarte multe situații în care angajatorii pretind că experiența este mai importantă decât orice diplomă. Prin urmare, diplomele de formare profesională și modul lor de interpretare în procesele de selecție a personalului prezintă riscul ca formarea profesională să devină din ce în ce mai puțin valorizată, atât de angajatori cât și de candidați. Dintr-o serie de motive, formarea profesională tinde să fie irelevantă pentru anumiți angajatori, chiar dacă, în plan personal, ar fi foarte recomandată ca un instrument eficient de profesionalizare și pregătire generală pentru piața muncii. Experiența practică, recomandările, „pilele”, sunt elementele luate în calcul la angajare de către firme și, din acest motiv, tind să ofere formării profesionale un loc marginal în situațiile de angajare.

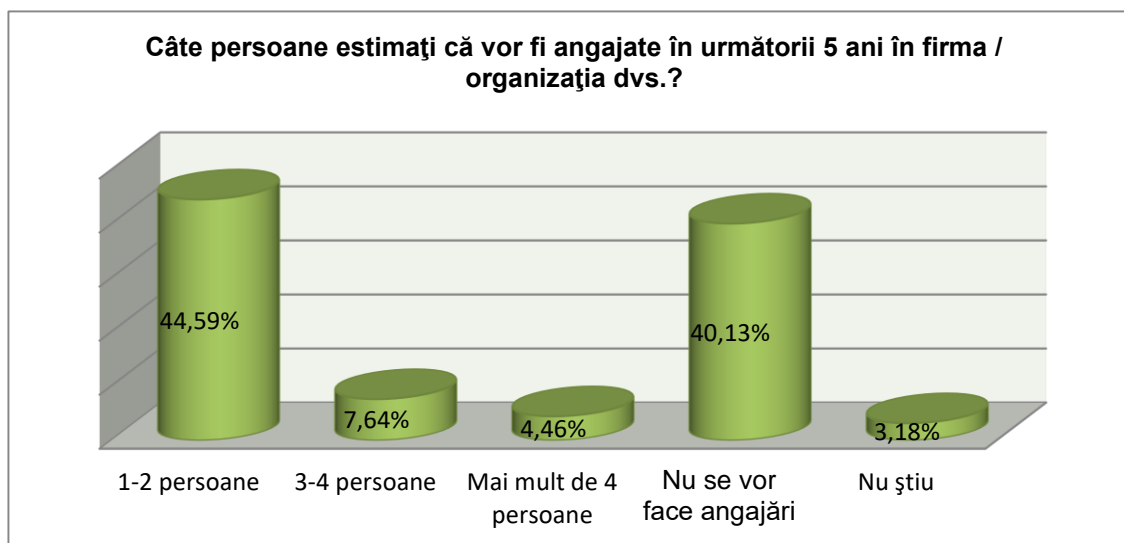
Datele cercetării noastre arată că, cel puțin la nivel declarativ, experiența profesională anterioară este criteriul cel mai important luat în calcul de peste jumătate dintre angajatori în vederea recrutării personalului (**Grafic 13**). Acest aspect relevă șansele scăzute ale tinerilor din mediul rural în încercarea lor de inserare pe piața muncii. Poate că angajatorii ar trebui să țină cont de faptul că această lipsă de experiență poate fi compensată de motivația și dorința tinerilor de a se dedica muncii în firma respectivă, de disponibilitatea de a-și asuma responsabilități suplimentare fișei postului. Diploma de formare profesională contează în procesul de angajare pentru aproximativ 20% dintre angajatorii intervievați, în timp ce alții (cca. 11%) consideră diploma de studii drept principalul criteriu de angajare a potențialilor candidați.

Grafic 13. Elementul cel mai important luat în considerare de firmă la angajarea personalului

Intenția de angajare a firmelor depinde în mod hotărâtor de contextul economic actual, dominat de incertitudine și imprevizibil, mai ales datorită unor discursuri contradictorii la nivel guvernamental. În acest mediu economic incert, patronii manifestă destul de multă reticență atât în ceea ce privește dezvoltarea afacerii, cât și în ce privește resursa umană pentru supraviețuirea, menținerea sau extinderea afacerii. Întrebați în legătură cu numărul de persoane pe care estimează că le vor angaja în următorii 5 ani (**Grafic 14**), 40% dintre agenții economici declară că nu vor angaja forță de muncă în viitor, mai ales dacă mediul economic va continua să arate și să funcționeze la fel în următoarea perioadă. În jur de 3% din firme nu știu dacă vor face sau nu angajări pe termen mediu, ceea ce dovedește că nu au un plan stabilit pentru angajări. În schimb, mai mult de jumătate dintre firme (56,69%) sunt hotărâte în privința angajărilor, însă majoritatea dintre acestea estimează că vor angaja cel mult 1-2 persoane. În realitate, ne putem aștepta ca doar o parte dintre firmele care și-au exprimat intențiile de angajare să le pună în practică. Pentru cei în căutarea unui loc de muncă, disponibilitatea redusă pentru angajări a firmelor se traduce în oportunități limitate și, în consecință, într-o competiție mai intensă pe piața muncii. În aceste condiții, oportunitatea calificării profesionale prin intermediul activităților din cadrul proiectului nostru, **Formare și informare pe piața muncii**, ar putea fi valorificată de categoriile vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați pentru a le spori șansele de (re)inserție în viața activă.

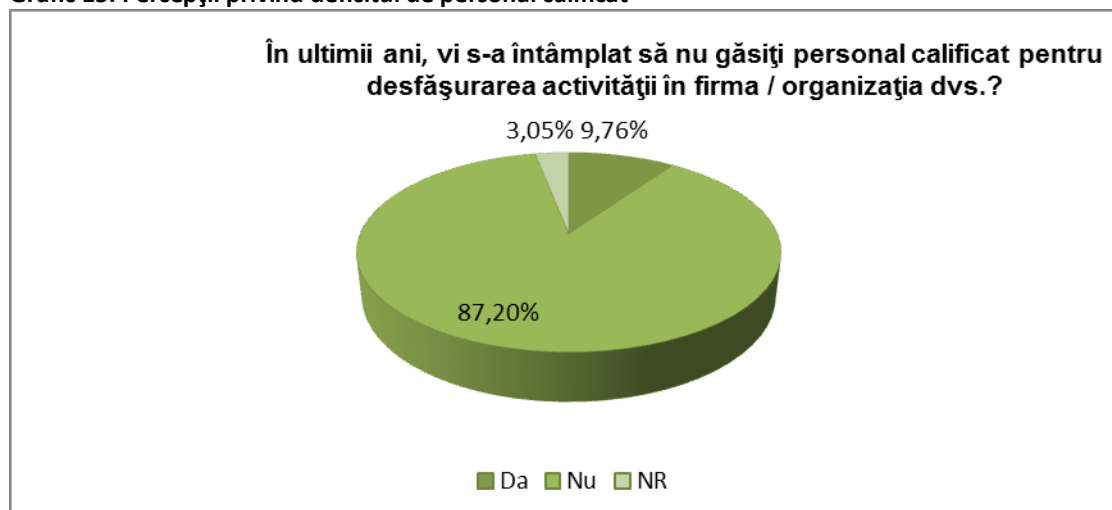
Grafic 14. Intenția de angajare a firmelor în următorii 5 ani

Privind piața muncii și forța de muncă din perspectiva creșterii competiției pentru accesarea unui loc de muncă, angajatorii corelează criza economică cu reducerea dificultăților în găsirea de personal specializat necesar acoperirii nevoilor de resurse umane ale firmei. În mod normal, mediatizarea unui post vacant în vederea ocupării adună sute de candidaturi ale persoanelor care se află în căutarea unui loc de muncă. În atare condiții, diplomele de calificare profesională pot avea o relevanță sporită, mai ales dacă formează personal pentru activități care să depășească atribuțiile specificate în fișele de post.

Din cercetarea noastră reiese că majoritatea angajatorilor intervievați (cca. 87%) nu a întâmpinat dificultăți în găsirea personalului necesar desfășurării în condiții optime a activității firmei (**Grafic 15**). Doar aprox. 10% dintre aceștia reclamă lipsa personalului calificat.

Grafic 15. Percepții privind deficitul de personal calificat

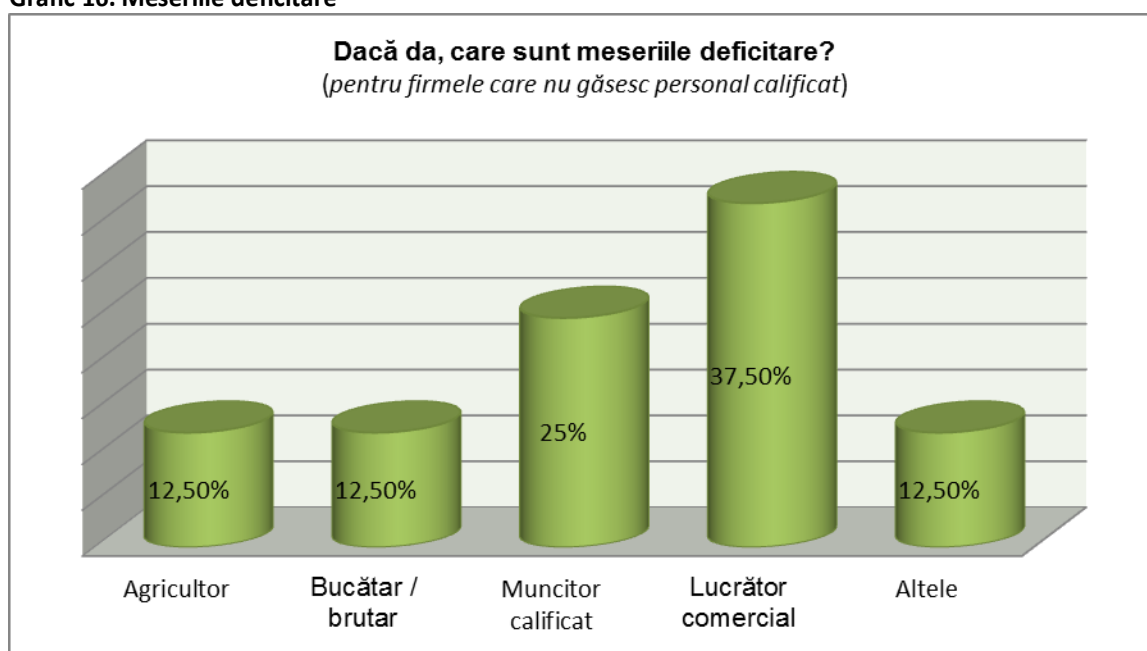

Angajatorii din mediul rural care derulează afacerii în sectorul non-agricol se confruntă cu o problemă specifică zonei în care își desfășoară activitatea: indisponibilitatea sezonieră a forței de muncă în perioadele de munci agricole, în condițiile în care unii dintre angajați au tendința de a-și părăsi temporar locul de muncă pentru a participa alături de familie la activitățile din agricultură. Acest lucru explică caracterul fluctuant al disponibilității forței de muncă de a se

angaja în activități non-agricole, fiind unul din elementele care formează cercul vicios al stagnării economice din rural.

Lipsa lucrătorilor comerciali, menționată de cei mai mulți dintre angajatorii intervievați care nu găsesc personalul calificat necesar, se justifică prin dezvoltarea prioritară în sectorul non-agricol din mediul rural a activităților comerciale (**Grafic 16**). Lipsa muncitorilor calificați în diferite meserii, menționată de 25% dintre angajatorii care reclamă dificultăți în găsirea de personal specializat, poate fi și o consecință a faptului că instituțiile de învățământ se axează în principal pe studii universitare, plasând pe locuri secundare programele de formare profesională cu specific tehnic sau școlile vocaționale.

Grafic 16. Meseriile deficitare

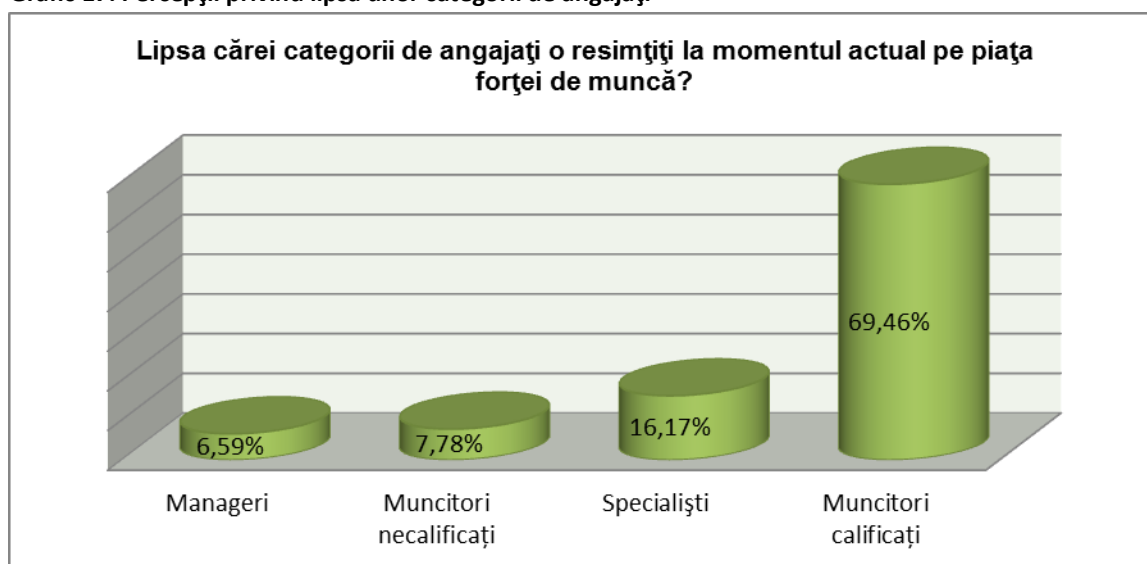
Potrivit studiului anual privind deficitul de talente, realizat de ManpowerGroup România, pozițiile care ridică cel mai mare grad de dificultate angajatorilor români în 2013 sunt cele de muncitori calificați. Aceștia se află în topul celor mai dificil de acoperit poziții în perioada 2008-2010, fiind detronați în 2011 (când s-au situat pe poziția a treia), însă au revenit pe primul loc începând cu 2012. Analistii pieței forței de muncă justifică lipsa muncitorilor calificați atât prin trecerea în plan secund a învățământului profesional, cât și prin numărul din ce în ce mai scăzut al persoanelor nou intrate pe piața muncii comparativ cu al celor care se pensionează din rândul muncitorilor calificați. Astfel, se estimează că va crește deficitul de personal calificat, problemă cu care se vor confrunta majoritatea economiilor mondiale (ManpowerGroup, 2012, p. 5).

Având în vedere că rata șomajului depășește 7 procente în 2013, poate părea surprinzător faptul că 1 din 2 angajatori români raportează dificultăți în a ocupa pozițiile vacante, potrivit aceluiași studiu. O posibilă explicație a acestei situații este nepotrivirea dintre competențele deținute de cei care doresc să se angajeze și competențele solicitate de angajatori. Pe de altă

parte, lipsa muncitorilor calificați este valabilă mai ales pentru meserii elementare și se datorează parțial desființării, în anii 1990, a unor industrii importante și a restructurării activității economice în majoritatea sectoarelor industriale.

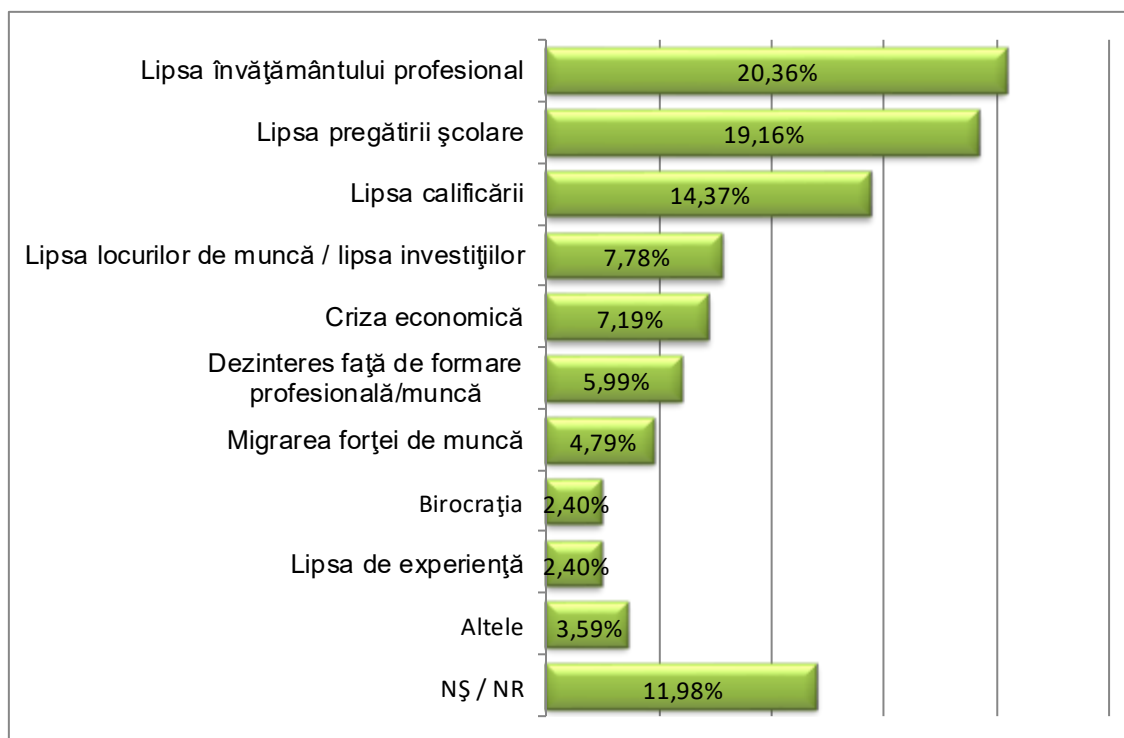
Datele cercetării noastre arată că cea mai mare parte a angajatorilor intervievați (aproape 70%) resimte lipsa muncitorilor calificați pentru locurile de muncă disponibile în mediul rural (**Grafic 17**). În cazul în care recrutează personal necalificat, unii angajatori adoptă practici de promovare sau calificare la locul de muncă în mod selectiv, astfel încât devine dificilă motivarea pentru lucru de calitate a acestei categorii. Cu toate acestea, în jur de 8% dintre agenții economici intervievați resimt lipsa muncitorilor necalificați de pe piața forței de muncă din mediul rural al județului Galați. Lipsa specialiștilor, menționată de cca. 16% dintre angajatorii intervievați, poate fi explicată atât prin neatractivitatea mediului rural, cât și prin salariile mai mici decât în mediu urban. Prin urmare, prezența redusă a persoanelor cu un grad ridicat de profesionalizare este adesea substituită cu angajați fără studii de specialitate, fapt ce contribuie la perpetuarea subdezvoltării mediului rural.

Grafic 17. Percepții privind lipsa unor categorii de angajați

În opinia angajatorilor din mediul rural al județului Galați deficitul de personal se datorează în primul rând trecerii în plan secund a învățământului profesional și tehnic (20,36%), mai ales ca urmare a extinderii învățământului superior (**Grafic 18**). Un alt motiv invocat de angajatori pentru a justifica deficitul de personal este nivelul scăzut de pregătire școlară a forței de muncă din mediul rural (19,16%), știindu-se că absolvirea cel mult a ciclului gimnazial nu asigură o calificare formală. Pe lângă lipsa calificării (14,37%) și dezinteresul față de formare profesională (5,99%), angajatorii invocă și motive conjuncturale: criza economică (7,19%), lipsa locurilor de muncă (7,78%) sau migrarea forței de muncă (4,79%).

Grafic 18. Motivele deficitului de personal din categoria menționată

Plecând de la premisa că resursa cea mai importantă a unei companii este dată de personal, angajatorii ar trebui să-și asume și partea proprie de responsabilități și obligații față de viitorii angajați, mai ales în ceea ce privește calificarea la locul de muncă. Lipsa angajaților / potențialilor angajați care să posede competențele potrivite nu face decât să frâneze performanțele afacerilor. O posibilă soluție pentru eficientizarea activității o constituie angajarea de personal policalificat, astfel încât o persoană să poată fi utilizată în prestarea mai multor tipuri de activități profesionale, ceea ce poate genera costuri semnificativ mai reduse pentru segmentul de resurse umane.

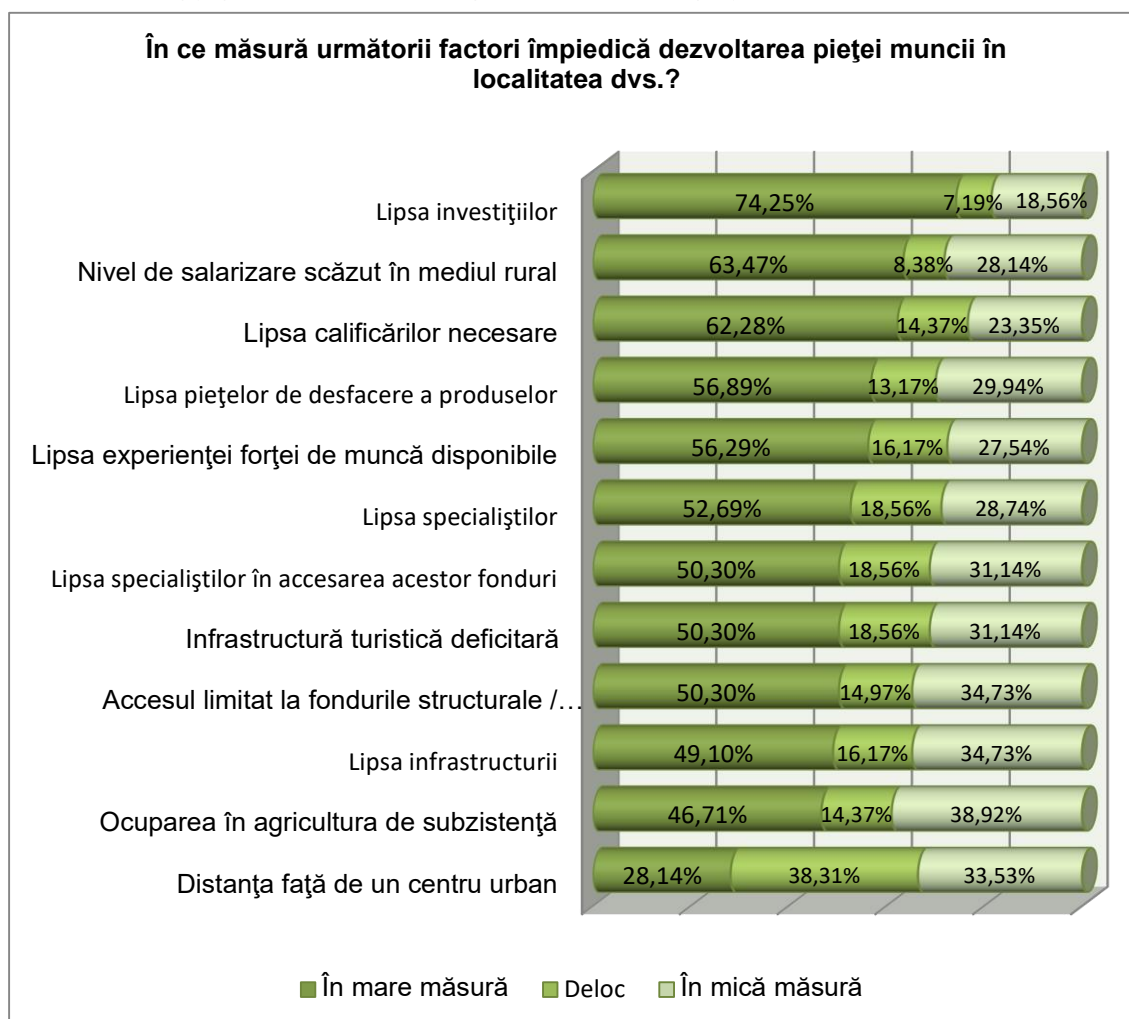
2.3. Bariere de dezvoltare a pieței muncii din mediul rural

Există un cumul de factori care influențează mai mult sau mai puțin creșterea cererii de forță de muncă pe piață: nevoia de progres tehnologic și productivitate a muncii, fenomenul de emigrare-imigrare, dinamica demografică și educațional-culturală a populației, capitalul disponibil al firmelor, nivelul de calificare profesională a potențialilor candidați. Pe lângă acești factori, mai pot interveni elementele specifice economiei locale care oferă contextul general pentru comportamentul firmelor. De exemplu, existența marilor asociații agricole din mediul rural descurajează dezvoltarea micilor afaceri din domeniul agriculturii întrucât nu pot concura cu puterea lor financiară. În plus, agricultura de subsistență practică nu oferă cadrul necesar de dezvoltare în condițiile lipsei infrastructurii pentru prelucrarea produselor agricole sau animaliere. Dezvoltarea sectoarelor agricole și zootehnice dincolo de nivelul de subsistență este împiedicată și de lipsa piețelor de desfacere, astfel încât producătorii se confruntă

și cu problema comercializării produselor, fapt ce diminuează nivelul de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale.

Datele cercetării ne arată că o serie de elemente structurale existente la nivelul economiei locale împiedică „în mare măsură” dezvoltarea pieței muncii (**Grafic 19**) din mediul rural al județului Galați: lipsa investițiilor (74,25%), lipsa comenzilor sau absența piețelor de desfacere a produselor (56,89%), infrastructura turistică deficitară (50,3%), lipsa infrastructurii (49,1%), accesul limitat la fonduri structurale/guvernamentale (50,3%). O altă serie de factori care pun piedici în calea dezvoltării pieței muncii, din perspectiva angajatorilor, țin de caracteristicile forței de muncă disponibile: lipsa calificării (62,28%), lipsa experienței (56,29%), lipsa specialiștilor (56,29%). De asemenea, cei mai mulți dintre angajatori sunt conștienți că forța de muncă din mediul rural este demotivată din cauza veniturilor mici și a costurilor mari ale vieții, iar nivelul scăzut de salarizare (63,47%) poate fi o piedică în deblocarea pieței muncii. Prin urmare, calitatea slabă a forței de muncă poate frâna dezvoltarea afacerii și, implicit, crearea de noi locuri de muncă, iar starea proastă a economiei și nivelul ridicat al fiscalității fac aproape imposibilă creșterea veniturilor pentru angajați/potențiali angajați, aspecte care creează un cerc vicios al subdezvoltării în economia rurală.

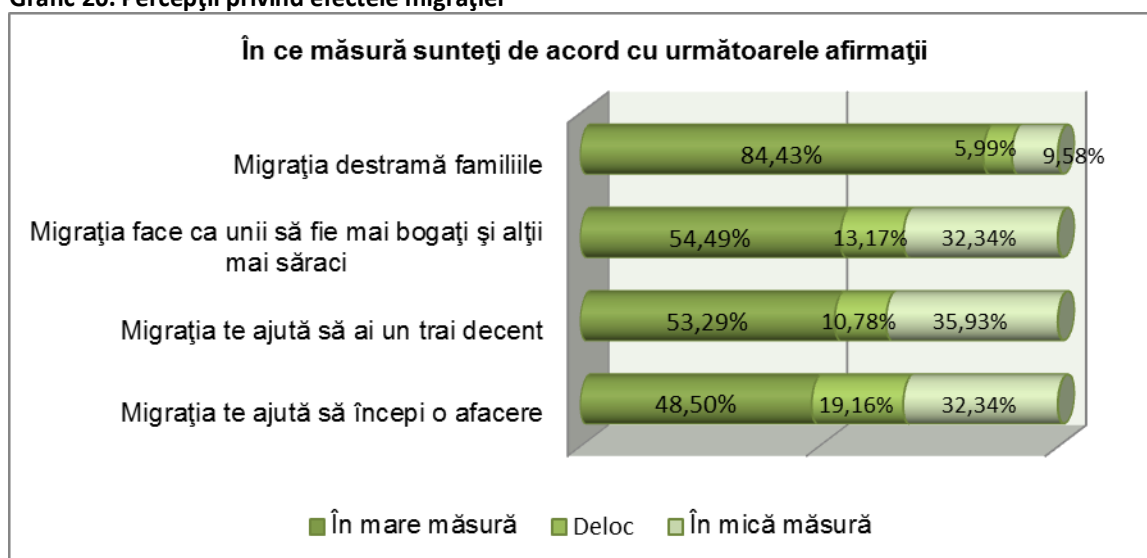
Grafic 19. Percepții privind factorii care împiedică dezvoltarea pieței muncii din localitate

Impactul migrației asupra pieței locale a muncii poate avea efecte negative prin scăderea calității forței de muncă, dar și efecte pozitive ca urmare a diminuării presiunilor generate de rata ridicată a șomajului și a modificării comportamentului membrilor gospodăriei pe piața muncii (Son și Noja, 2012). În general, angajatorii admit că cei care au lucrat în străinătate sunt mai serioși și performanți în ceea ce fac (vin cu un model nou de viață și civilizație). Sub aspectul efectelor macroeconomice ale emigrării se constată că acest segment din populația activă este creator de locuri de muncă, în condițiile în care unii se întorc în țară cu un capital de început necesar inițierii unei mici afaceri.

Întrebați în legătură cu efectele percepute ale migrației (**Grafic 20**), angajatorii intervievați susțin ideea că veniturile câștigate în străinătate, completate uneori și de anumite cunoștințe legate de mersul afacerilor dobândite ca urmare a migrării, ajută „în mare măsură” la începerea unei afaceri (48,5%) sau, cel puțin, la asigurarea unui anumit standard de viață (53,29%). Efectele negative în plan social sunt însă mult mai vizibile în opinia acestora: migrația contribuie la adâncirea polarizării sociale (54,49%) sau la destabilizarea instituției familiei (84,43%).

Grafic 20. Percepții privind efectele migrației

Barierile existente în dezvoltarea mediului de afaceri din zonele rurale ale județului Galați limitează extinderea pieței forței de muncă și, implicit, posibilitatea (re)insertiei în viața activă a șomerilor și persoanelor casnice, precum și limitarea ocupării în agricultura de subsistență a lucrătorilor familiali neremunerați. Slaba conexiune între sistemul educațional și nevoile de pe piața muncii, precum și insuficienta preocupare pentru incluziunea socială a grupurilor dezavantajate ne arată o realitate cu puține perspective de viitor.

2.4. Oportunități și tendințe de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale

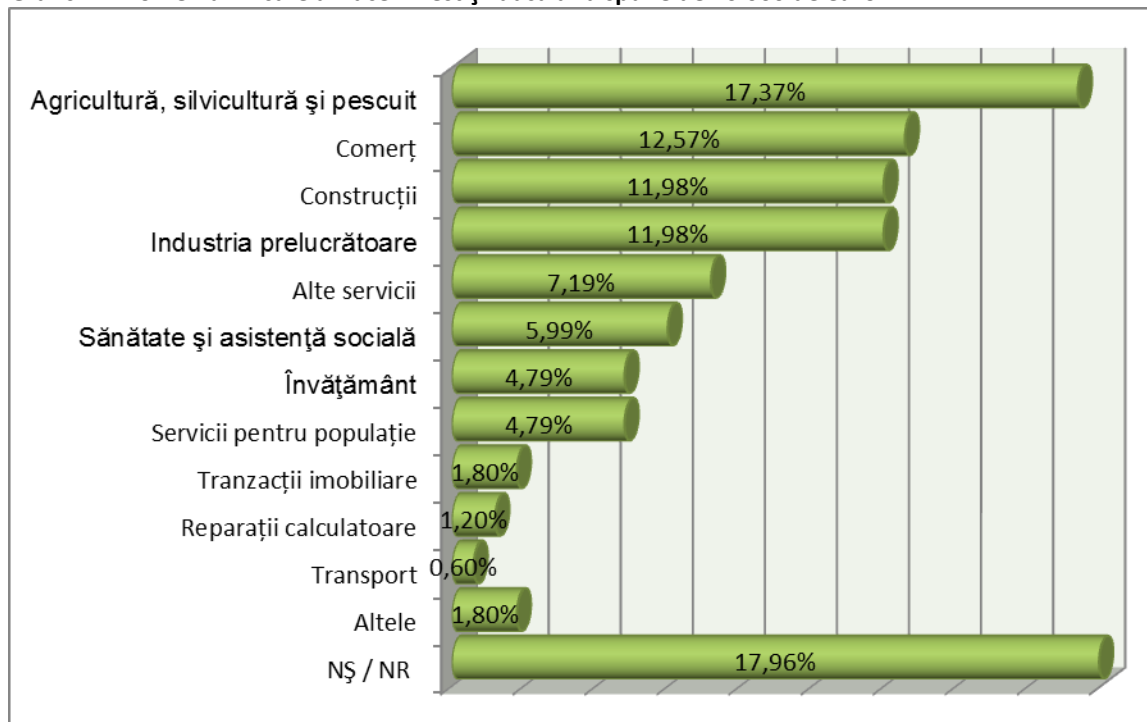
Activitatea economică în cele mai multe dintre localitățile rurale este axată în jurul practicilor agricole, în timp ce sectorul non-agricol se reduce, în cele mai multe cazuri, la mici activități comerciale sau de producție și la activitățile autorităților locale. Doar în localitățile dezvoltate,

aflate în zona de extindere a orașelor importante, pot fi identificate activități economice mai intense (Mihalache și Croitoru, 2011, pp. 48-53). În aceste condiții, oportunitățile și tendințele de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale vizează în primul rând activitățile conexe agriculturii. O posibilitate ar fi înființarea unor centre de prelucrare a produselor agricole (de exemplu, centre de fabricare a conservelor de legume și alte produse tradiționale) sau a sereilor de flori/legume, care au potențial de extindere mare datorită posibilității de accesare a fondurilor structurale. Dezvoltarea sectorului zootehnic ar putea implica atât creșterea animalelor, cât și valorificarea și prelucrarea produselor animaliere.

Întrebați în legătură cu domeniul în care ar investi dacă ar dispune de o anumită sumă de bani (10.000 de euro), cei mai mulți dintre angajatorii intervievați au ales agricultura (17,37%), știindu-se că în județul Galați solarile și serele de legume reprezintă o afacere de succes (**Grafic 21**). În sectorul non-agricol, domeniile prioritare în care ar investi sunt comerțul (12,57%), industria prelucrătoare și construcțiile (cu câte 11,98 de procente). Aceasta pare a fi și tendința de dezvoltare a mediului de afaceri la nivel național. Potrivit celui mai recent studiu ManpowerGroup (2013), angajatorii din sectoarele industria prelucrătoare și comerțul cu amănuntul au raportat cele mai puternice perspective de angajare, implicit de extindere a afacerilor în aceste domenii.

Datele cercetării ne arată însă un procent destul de ridicat de respondenți (cca. 18%) care refuză să se pronunțe cu privire la proiecțiile investiționale din viitor, poate și din cauza unor perspective limitate în această direcție.

Grafic 21. Domeniul în care ar face investiții dacă ar dispune de 10.000 de euro

Pentru a obține informații cât mai detaliate cu privire la perspectivele de dezvoltare rurală, au fost adresate două întrebări deschise angajatorilor din mediul rural cu privire la activitățile

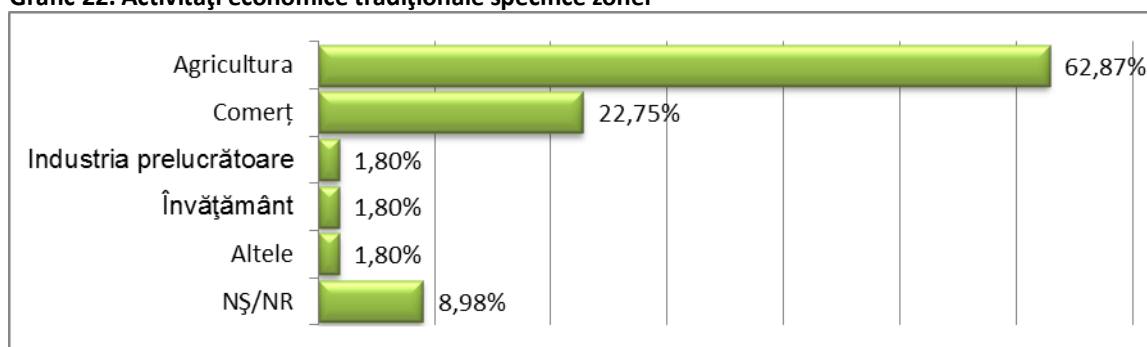
tradiționale specifice zonei și meseriile pe care le consideră de viitor în localitatea de rezidență. Diversitatea opiniilor cu privire la activitățile tradiționale specifice zonei, precum și numărul mare de non-răspunsuri pentru a doua și a treia opțiune ne-au determinat să realizăm o analiză cantitativă a opiniilor respondenților doar pentru prima opțiune, preferând o analiză calitativă a informațiilor obținute pentru a doua și a treia opțiune, în cazul în care acestea au fost exprimate.

Cei mai mulți dintre agenții economici intervievați (cca. 63%) menționează agricultura drept activitatea economică specifică mediului rural, ceea ce reflectă o stare de fapt (**Grafic 22**). Ca în majoritatea zonelor rurale ale țării, și economia rurală a județului Galați este axată în cea mai mare parte pe agricultura dominată de ferme de subsistență și semi-subsistență, care produc în principal pentru consum propriu și doar ocazional pentru piață. Însă, din punctul de vedere al destinației produselor agricole, este dificil uneori să se facă o diferențiere între activitățile economice ale gospodăriilor agricole și activitățile fără scop economic, cum ar fi satisfacerea nevoilor de uz casnic (Turtoi, 2005).

Agricultura a devenit un „tampon ocupațional” (Chițea, 2007, p. 147) mai ales pentru muncitorii disponibilizați de la Combinatul Siderurgic din Galați, odată cu privatizarea acestuia. O parte dintre șomerii cu domiciliul în mediul rural s-au întors acasă, implicându-se mai ales în activități cu profil agricol. În consecință, pentru obținerea aceluiași recolte lucrează un număr mai mare de membri ai gospodăriei, fapt ce influențează negativ randamentele agricole, generând implicit sărăcie și utilizarea forței de muncă sub potențialul său economic.

O cale de ieșire din sărăcie sau o strategie de supraviețuire la nivelul gospodăriilor o reprezintă diversificarea activităților non-agricole. Din păcate, sectorul ne-agricol se reduce, în cele mai multe cazuri, la mici activități comerciale. Prin urmare, nu este de mirare că o parte din angajatorii intervievați (22,75%) consideră comerțul una dintre activitățile economice specifice mediului rural. Subutilizarea resurselor locale ar putea fi compensată prin dezvoltarea unor activități economice cu tradiție în mediul rural. Din perspectiva angajatorilor, unele dintre activitățile care în trecut au constituit o sursă importantă de locuri de muncă, ar putea fi reluate: prelucrarea lemnului, meșteșugărit, olărit, zidărie, panificație, cizmărie, croitorie, fabricarea mobilierului, tâmplărie etc.

Grafic 22. Activități economice tradiționale specifice zonei

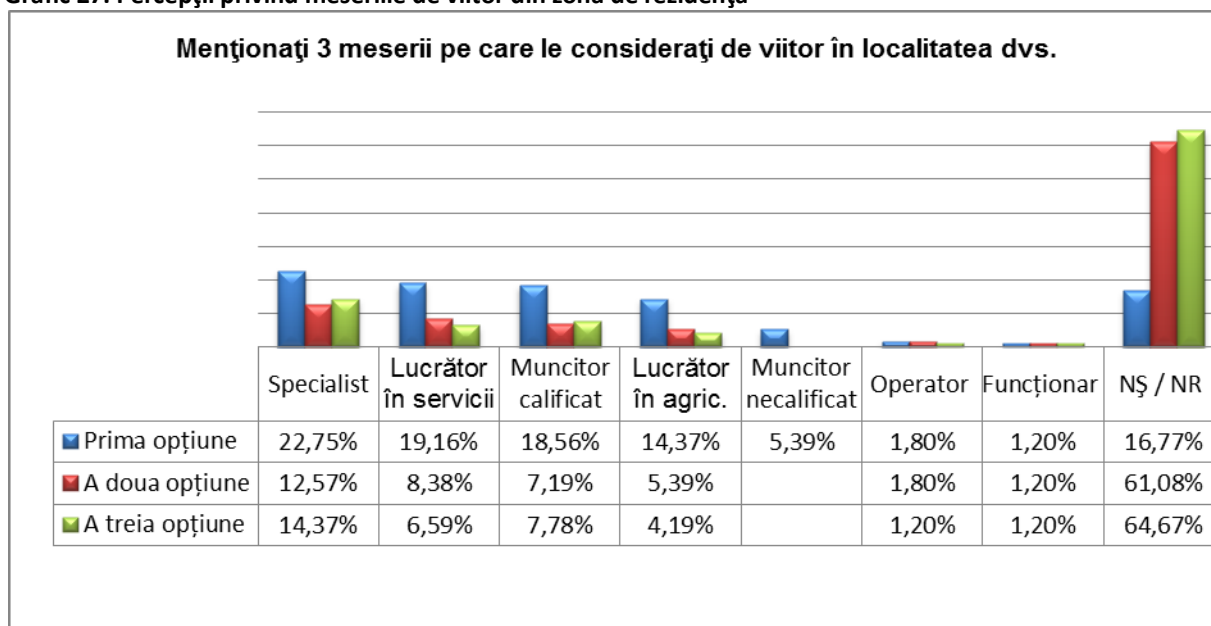

În ceea ce privește meseriile pe care le consideră de viitor în mediul rural, agenții economici intervievați pun pe primul plan pe cele care implică o pregătire de specialitate: medic, profesor, farmacist, inginer agricol, asistent medical, contabil, medic veterinar, zootehnist, avocat, educator, economist, inginer, psiholog etc. O posibilitate de acoperire a acestor profesii ar fi ca tinerii din mediul rural care au dobândit o specializare în instituțiile de învățământ liceal și superior să se întoarcă în localitatea natală. Însă, lipsa locurilor de muncă în conformitate cu pregătirea lor, calitatea vieții net inferioară din mediul rural comparativ cu cea din mediul urban sunt principalele motive care fac localitățile natale destul de neatractive.

Alte meserii de viitor, în opinia respondenților, sunt cele care fac parte din categoria „lucrător în servicii”: vânzător, frizer, agent de vânzări, gestionar, prestator servicii, coafeză, ospătar, poștaș, barman, agent pază etc. Programele de formare profesională prin intermediul fondurilor europene reprezintă o bună oportunitate pentru dobândirea acestor calificări, mai ales în condițiile în care costurile nu sunt suportate de beneficiari.

Pentru angajatorii intervievați, de viitor în mediul rural sunt și meseriile care presupun atât o calificare profesională (zidar, zugrav, tâmplar, dulgher, patiser, electrician, croitor, cofetar), cât și cele care implică munci necalificate, în special în agricultură.

Grafic 27. Percepții privind meseriile de viitor din zona de rezidență

Oportunitățile alternative de dezvoltare a mediului de afaceri sunt extrem de limitate în condițiile în care nu sunt valorificate resursele locale din zona rurală a județului Galați. Încurajarea micii industrii alimentare, sprijin financiar pentru cei care doresc să înființeze ferme agricole, dezvoltarea pieței agricole interne prin asocierea producătorilor agricoli pentru vânzarea produselor, promovarea meșteșugurilor și a produselor tradiționale sau încurajarea turismului ar putea constitui posibilități alternative de dezvoltare a mediului antreprenorial.

Concluzii

Accesibilitatea la anumite munci ale diferitelor categorii vulnerabile ocupațional este determinată nu numai de factori macro-structurali, ci și de politicile de ocupare a firmelor, de mediul rezidențial sau de capitalul uman al celor aflați în căutarea unui loc de muncă. În plus, oportunitățile de angajare se articulează într-un mod particular în contextul dat de economia locală.

Obiectivul cercetării a fost analizarea potențialului mediului de afaceri din zona rurală a județului Galați de a absorbi forța de muncă disponibilă. Având în vedere rolul firmelor de a media între structura economică și forța de muncă, am luat în calcul în analiza mecanismelor de luare a deciziei privind angajarea atât factori structurali ai economiei, cât și factori culturali și sociali care se referă printre altele la așteptările și imaginile pe care se bazează firmele în practicile lor de recrutare. În subsidiar, estimarea șanselor de (re)insertie ocupațională a forței de muncă disponibile a presupus și o evaluare a barierelor percepute de angajatori în dezvoltarea pieței muncii din mediul rural al județului Galați, pe de o parte, și a oportunităților de dezvoltare a mediului de afaceri, pe de altă parte.

Oportunitățile de angajare depind de intenția firmelor de a coopta forță de muncă. Intenția de a angaja este dominată în mare măsură de poziția firmei în sistemul economic al localității. Cea mai mare parte a firmelor existente în zona rurală a județului Galați activează în comerț (cca. 81%), sunt de mici dimensiuni (cu 0-9 angajați) și au capital privat (cca. 96%). Prin urmare, mediul de afaceri din zona de implementare a proiectului **Formare și informare pentru piața muncii** este slab dezvoltat și în mare parte dependent de activitățile agricole, în timp ce sectorul neagricol se reduce, în cele mai multe dintre cazuri, la activități comerciale. Capacitatea redusă a mediului de afaceri de a furniza locuri de muncă pentru populația din mediul rural rezultă atât din limitarea, în cazul celor mai multe firme, la activități de comerț, în special mici magazine sătești cu posibilități reduse de dezvoltare, cât și din dimensiunea redusă a firmelor, fiind vorba în cele mai multe dintre cazuri de un antreprenariat de subsistență.

Depășirea crizei financiare la nivel macro-economic nu se resimte și la nivel de firmă/micro-unitate. Deși creșterea economică la nivel național indică ieșirea din recesiune, micii antreprenori din mediul rural al județului Galați nu resimt decât într-o „mică măsură” că mediul economic din România este favorabil afacerilor. Nici în viitorul apropiat (2013) nu se întrevăd schimbări radicale care să schimbe percepția prudentă a angajatorilor față de starea economiei. Această percepție este justificată de faptul că, din punct de vedere economico-financiar, majoritatea firmelor din mediul rural al județului Galați (51,5%) nu au obținut, conform propriilor evaluări, rezultate pozitive în ultimul an de activitate (2012). Firmele din industria prelucrătoare și comerț par a se fi confruntat cu cele mai serioase obstacole în dezvoltarea unor activități profitabile, iar problemele din agricultură se perpetuează mai ales datorită faptului că este un sector cu valoare adăugată scăzută și cu o dezvoltare neomogenă la nivel regional.

Estimarea performanței economice a firmelor pentru următorul an (2013) comparativ cu anul 2012 arată că, indiferent de performanțele economice anterioare, există o anumită rezervă cu privire la atingerea țintelor de performanță în viitorul apropiat. Doar 23% dintre angajatori cred că vor avea rezultate mai bune în 2013, optimism care se manifestă mai ales în rândul agenților economici cu firme în domeniul construcțiilor. Pe de altă parte, pentru majoritatea agenților economici intervievați principala problemă cu care se confruntă în derularea curentă a afacerii lor este scăderea cererii interne sau, altfel spus, lipsa clienților.

Strategia angajatorilor privind evoluția resursei umane din cadrul firmelor în următorii 3 ani arată o tendință de menținere a numărului actual de angajați (37,13%) pentru reducerea costurilor directe și indirecte aferente recrutării. În jur de 16% dintre angajatori estimează o sporire a personalului angajat, ceea ce implică o concurență acerbă între muncitorii disponibilizați pentru puținele posturi scoase la concurs. O mare parte dintre conducătorii firmelor (cca. 41%) sunt mai precauți în a-și proiecta orice schimbare în privința resursei umane cu care vor lucra în viitor.

Rețelele informale în accesarea ocupării forței de muncă sunt preferate de majoritatea angajatorilor din mediul rural al județului Galați, în timp ce serviciile agenției teritoriale de ocupare a forței de muncă sunt utilizate într-o proporție destul de redusă de agenții economici care caută să angajeze personal.

Având în vedere importanța rețelelor informale pentru ocuparea unui loc de muncă, capitalul uman este rareori evaluat la angajare. Cu toate acestea, standardele impuse de angajatorii intervievați potențialilor candidați sunt: un nivel mediu de pregătire, deținerea unui certificat de calificare profesională și experiență profesională anterioară. Surprinzător este faptul că pentru 23,95% dintre angajatori calificarea formală nu este o caracteristică așteptată în mod necesar de la viitorii angajați, ceea ce sugerează de fapt că intenționează să recruteze și forță de muncă sezonieră. Experiența practică, recomandările, „pilele”, sunt elementele luate în calcul la angajare de către firme și, din acest motiv, tind să ofere formării profesionale un loc marginal în situațiile de angajare. Mai mult de jumătate dintre firme (56,69%) sunt hotărâte în privința angajărilor, însă majoritatea dintre acestea estimează că vor angaja cel mult 1-2 persoane. În realitate, ne putem aștepta ca doar o parte dintre firmele care și-au exprimat intențiile de angajare să le pună în practică.

Majoritatea angajatorilor corelează criza economică cu reducerea dificultăților în găsirea de personal necesar acoperirii nevoilor de resurse umane ale firmei. Dificultăți în găsirea personalului calificat au întâmpinat doar aprox. 10% dintre angajatorii intervievați, iar meseriile deficitare în opinia acestora sunt cele de lucrător comercial, muncitor calificat sau lucrător în agricultură. În opinia angajatorilor, deficitul de personal se datorează în primul rând trecerii în plan secund a învățământului profesional și tehnic, mai ales ca urmare a extinderii învățământului superior, nivelului scăzut de pregătire școlară a forței de muncă din mediul rural, lipsei calificării sau dezinteresului față de formare profesională.

Barierile existente în dezvoltarea mediului de afaceri din zonele rurale ale județului Galați limitează extinderea pieței forței de muncă și, implicit, posibilitatea (re)insertiei în viața activă a șomerilor și persoanelor casnice, precum și limitarea ocupării în agricultura de subsistență a lucrătorilor familiali neremunerați. Din perspectiva angajatorilor, dezvoltarea pieței muncii din mediul rural al județului Galați este împiedicată „în mare măsură” de elemente structurale specifice economiei locale (lipsa investițiilor, lipsa comenzilor sau absența piețelor de desfacere a produselor, infrastructura turistică deficitară, lipsa infrastructurii, accesul limitat la fonduri structurale/guvernamentale), de caracteristici ale capitalului uman (lipsa calificării, lipsa experienței, lipsa specialiștilor) și de lipsa de motivare a forței de muncă din mediul rural datorită nivelului scăzut de salarizare.

Oportunitățile de dezvoltare a mediului de afaceri sunt extrem de limitate în condițiile în care nu sunt valorificate resursele locale din zona rurală a județului Galați. Având în vedere că activitatea economică este axată în jurul practicilor agricole, în timp ce sectorul non-agricol se reduce mai ales la mici activități comerciale, proiecțiile investiționale ale agenților economici se limitează în principal la aceste domenii. Perspectivele de dezvoltare rurală sunt în strânsă legătură cu activitățile tradiționale specifice zonei. Cei mai mulți dintre agenții economici intervievați (cca. 63%) consideră că cea mai bună oportunitate pentru dezvoltarea pieței muncii o constituie agricultura, fie că e vorba de prelucrarea produselor agricole, de sectorul zootehnic, de cultivarea legumelor sau de creșterea animalelor. De asemenea, unele dintre activitățile care în trecut au constituit o sursă importantă de locuri de muncă, ar trebui reluate: prelucrarea lemnului, meșteșugărit, olărit, zidărie, panificație, cizmărie, croitorie, fabricarea mobilierului, tâmplărie etc.

Percepțiile angajatorilor privind meseriile de viitor în mediul rural al județului Galați, de la cele care presupun pregătire de specialitate și până la cele ce necesită calificare profesională, constituie un punct de plecare în identificarea oportunităților de angajare și a nevoilor de formare profesională a forței de muncă. În acest scop, se impune menținerea unei colaborări active permanente cu angajatorii din raza de acțiune a proiectului pentru corelarea cererii cu oferta de locuri de muncă, pe de o parte, și oferta de formare profesională cu oferta de locuri de muncă, pe de altă parte.

Bibliografie

- Bleahu, A., 2004, „O perspectivă istorică asupra sectorului neagricol din mediul rural: 1930-2002”, *Revista Calitatea Vieții*, XV, nr. 1-2, București, pp. 85-94.
- Chițea, M., 2007, „Coordonate socio-economice ale spațiului rural românesc”, în *Dezvoltare rurală. Abordare multidisciplinară*, Florian V. (coord.), Iași: Terra Nostra, pp. 145-149.
- Mihalache, F. și Croitoru, A., 2011, *Mediul rural românesc: evoluții și involuții. Schimbare socială și antreprenoriat*, București: Editura Expert.
- Oțiman, Pl., 2012, „Structura agrară actuală a României - o mare (și nerezolvată) problemă economică și socială a țării”, *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XXIII, nr. 5-6, București, pp. 339-360.
- Son, L., Noja, G.G., 2012, „Migrația internațională și impactul asupra pieței muncii”, în *Revista Română de Statistică*, nr. 9/2012, disponibil pe http://www.revistadestatistica.ro/Articole/2012/RRS09_2012_a4_ro.pdf
- Stănculescu, M., 2009, „Riscuri, vulnerabilități și soluții pe piața muncii”, în *Riscuri și inechități sociale în România*, M. Preda (coord.), Iași: Polirom, pp. 30-65.
- Turtoi, C., 2005, „Structural aspects regarding agricultural labour force in the perspective of Romania's accession to the EU”, *Agricultural Economics and Rural Development*, 2(7), București, pp. 49-58.
- ***ANOFM, 2013, *Situația statistică a șomajului înregistrat la 31 octombrie 2013*, <http://www.anofm.ro/files/Rata%20somajului%20oct%202013.pdf>
- ***Guvernul României, 2009, *Angajatorul român (public și privat) și piața forței de muncă: Raport comparativ privind opiniile angajatorilor publici și privați din România privind evoluția pieței muncii*, Agenția pentru Strategii Guvernamentale, septembrie 2009, <http://www.slideshare.net/prezentari/asg-studiu-piata-forței-de-munca-presentation>.
- *** ManpowerGroup, 2012, Studiul privind deficitul de talente, disponibil pe <https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/996f8b804b6f3428ab45fb4952b5bce9/2012+Studiul+Deficitul+de+talente+RO.pdf?MOD=AJPERES>.
- *** ManpowerGroup, 2013, Comunicat de presă - Studiul privind deficitul de talente, https://candidate.manpower.com/.../2013_Comunicat+de+presa+Deficitul+de+talente.

II. Cercetare privind determinarea și evaluarea nevoilor specifice șomerilor, persoanelor inactive, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență și angajaților din mediul rural al județului Galați

A. Analiza factorilor determinanți ai accesului pe piața muncii pentru categoriile vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați – componenta cantitativă

Introducere

Evoluția economiei și fenomenele sociale care au însoțit-o au condus la o puternică segmentare a pieței muncii între cele două medii de rezidență – urban și rural. Din analiza datelor statistice și a literaturii de specialitate (INS, 2011; Rotariu și Voineagu, 2012; Kerekes et al., 2010) a reieșit că situația ocupării în mediul rural este cu mult mai dificilă decât în mediul urban din mai multe motive:

- cea mai mare pondere a populației ocupate din mediul rural desfășoară fie activități agricole (în mare pentru asigurarea traiului zilnic și prea puțin pentru comercializare), fie este ocupată în sectorul public (educație, administrație publică, sănătate, asistență socială);
- creșterea ponderii populației ocupate în mediul rural, dar preponderent în sectorul agricol ca urmare a refugului în agricultură a forței de muncă disponibilizate din mediul urban;
- procesul de îmbătrânire demografică este mult mai intens pentru populația rurală;
- depopularea localităților rurale ca urmare a faptului că tinerii pleacă la studii și nu se mai întorc sau aleg calea străinătății pentru a găsi un loc de muncă;
- mobilitatea profesională dintr-un segment în altul al pieței muncii se realizează cu dificultate, mai ales în cazul persoanelor cu un nivel scăzut de calificare; în schimb, se manifestă o mobilitate profesională ridicată în cazul migrării spre centrele urbane a populației apte de muncă;
- neatractivitatea localităților rurale (spectrul îngust al ocupațiilor și meseriilor solicitate în mediul rural, sărăcie), iar oportunitățile de angajare a populației apte de muncă în zonele rurale sunt extrem de limitate;

- slaba dezvoltare a sectorului privat în mediul rural, mai ales în activități non-agricole, iar afacerile mici și mijlocii se dezvoltă mai ales în agricultură și comerț;
- lipsa pregătirii persoanelor care doresc să inițieze o afacere în domeniul dat și lipsa unui climat favorabil;
- nivelul instructiv – educațional și cultural al populației rurale este cu mult mai scăzut comparativ cu al celei urbane;
- profilul ocupațional deficitar din mediul rural se datorează lipsei de oportunități pe piața muncii și slabei pregătiri profesionale a indivizilor;
- nivelul foarte slab de calificare pentru munca salariată de orice fel, mai ales pentru că majoritatea competențelor profesionale dezvoltate de locuitorii mediului rural în prezent sunt abilități informale de muncă învățate în gospodărie, în principal în domeniul agriculturii și al creșterii animalelor. Competențele profesionale dobândite într-un cadru instituționalizat au fost dobândite mai ales în cadrul diverselor locuri de muncă pe care le-au avut indivizii în experiența lor profesională.

Situația ocupării în mediul rural al județului Galați nu diferă semnificativ față de cea înregistrată la nivel național, însă prezintă câteva particularități datorate specificului local³:

- județul Galați prezintă este cea mai mare densitate a populației la nivelul Regiunii Sud-Est, cu 139 loc/kmp;
- în 2010, distribuția populației județului Galați pe cele două medii de rezidență se prezenta astfel: 343756 în mediul urban și 265642 în mediul rural, reprezentând 44% din totalul populației; astfel, ponderea populației rurale la nivelul județului Galați se situează în jurul mediei naționale;
- din punct de vedere al raportului dintre populația activă, populația ocupată și numărul de salariați, județul Galați avea următoarea structură în 2009: 216,4 mii persoane populație activă, 191,8 mii persoane populație ocupată și 117,7 mii persoane salariați;
- județul Galați înregistrează un nivel mediu de dezvoltare economică, iar agricultura deține o pondere importantă în economia județului;
- problemele cronice care afectează sectorul agricol, limitează exploatarea potențialul extraordinar al acestei regiuni, având în vedere că suprafața agricolă este utilizată de unități agricole de dimensiuni medii foarte mici care practică o agricultură de subsistență sau semi-subsistență și care, în momentul de față, reprezintă un obstacol în calea dezvoltării și modernizării sectorului, în special într-o situație în care asocierea micilor proprietari este aproape inexistentă;
- rata de ocupare în rural în Regiunea Sud-Est, din care face parte și județul Galați, se situează sub media la nivel național și sub valorile înregistrate în aceleași zone pentru mediul urban;
- nivelul de ocupare crește odată cu nivelul de pregătire școlară: ponderea populației cu studii superioare în totalul populației rurale ocupate este de 1,6% în 2009 în Regiunea

³ Surse: INS, TEMPO <https://statistici.insse.ro/shop/>; AMIGO, 2009 http://www.insse.ro/cms/files/Rapoarte%20de%20calitate/Amigo/RO_AMIGO%202009_rap%20calitate_rom_nou.pdf.

Sud-Est, în timp ce proporția persoanelor ce au absolvit maxim școala generală se păstrează la cote destul de ridicate: 45% în această regiune;

- procentul persoanelor domiciliat în rural care lucrează pe cont propriu sau care au statut de lucrători familiari neremunerați este semnificativ mai mare pentru zona de sud-est a țării comparativ cu situația la nivel național.

Toate aceste dificultăți adâncesc decalajul între cele două medii de rezidență în ceea ce privește piața forței de muncă. Mai ales că o populație lipsită de resurse, ce trăiește la limita subsistenței din practicarea agriculturii tradiționale prin mijloace rudimentare, nu poate constitui baza dezvoltării durabile a ruralului. Astfel că, transformarea acestei vaste categorii de populație prin facilitarea schimbării statutului ei ocupațional presupune îmbinarea a două strategii de acțiune: calificarea, instruirea, specializarea populației în cauză pentru domenii viabile pe piața muncii și dezvoltarea sectorului antreprenorial non-agricol la nivelul localităților rurale.

1. Aspecte metodologice

Obiectivele și întrebările care ghidează cercetarea de față au ca punct de pornire principalele rezultate ale primei cercetări ce a vizat în principal identificarea nevoilor de formare profesională a categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați. Aprofundarea cercetării inițiale se justifică prin faptul că abordarea domeniului resurselor umane și a ocupării forței de muncă presupune și o amplă analiză pentru identificarea factorilor de creștere a oportunităților de angajare și a calității vieții grupurilor țintă ale proiectului.

În cadrul primei componente de cercetare, s-a conturat mai întâi un profil general al beneficiarilor – șomeri, inclusiv persoane aflate în căutarea unui loc de muncă, persoane ocupate în agricultura de subsistență și persoane casnice, pentru adaptarea și adecvarea programelor de formare profesională la profilul grupului țintă. Realizarea acestui profil a presupus o amplă descriere a factorilor care influențează poziționarea acestor categorii vulnerabile ocupațional pe piața muncii – contextul socio-economic, experiența de muncă, experiența de formare, precum și a strategiilor alternative la ocupare – antreprenoriatul și migrarea pentru muncă în străinătate.

Cea de-a doua componentă de cercetare, la care facem referire în studiul de față, își propune să aprofundeze atât întrebările survenite în cadrul primei componente a cercetării, cât și a unor teme de interes pentru evaluarea nevoilor specifice grupurilor țintă în domeniul facilitării accesului la ocupare și în vederea stabilirii unor strategii adecvate (re)inserției în viața activă a acestora. Datorită caracterului său exploratoriu, prin cercetarea cantitativă urmărim să construim bazele unui model explicativ al situației grupurilor vulnerabile pe piața muncii, care apoi să fie dezvoltat și aprofundat prin cercetarea de tip calitativ.

Întrebări și obiective ale cercetării

În contextul principalelor rezultate ale cercetării inițiale, tematica de studiu în cercetarea de față reiese din formularea următoarelor întrebări adresate realității empirice:

- care sunt factorii care favorizează, respectiv împiedică valorificarea oportunităților existente în vederea ocupării grupurilor vulnerabile?
- care sunt factorii care favorizează, respectiv împiedică dezvoltarea de noi oportunități de ocupare pentru categoriile vulnerabile?
- există disponibilitate de a depăși obstacolele de acces pe piața muncii prin adoptarea unui comportament activ de căutare a unui loc de muncă?
- cum s-a modificat imaginea grupurilor cu o situație dificilă pe piața muncii cu privire la formare profesională?

Obiectivele specifice ale cercetării

- identificarea situației sociale și economice a persoanelor din grupul țintă;
- evaluarea tendințelor și oportunităților de dezvoltare a ocupării;
- analizarea potențialilor determinanți ai ocupării pentru a vedea în ce măsură caracteristicile persoanei, mediul rezidențial și mediul social influențează comportamentul pe piața muncii a categoriilor vulnerabile ocupațional;
- identificarea situației ocupaționale și profesionale a categoriilor de angajați aflați în situație de risc pe piața muncii.
- analizarea percepțiilor grupului țintă cu privire la experiența anterioară de formare profesională.
- identificarea de soluții și particularizarea acestora în vederea implicării pe piața muncii a persoanelor din mediul rural.

Grupul țintă al studiului este reprezentat de persoanele din mediul rural cu o situație dificilă pe piața muncii:

- șomeri / persoane aflate în căutarea unui loc de muncă;
- persoane ocupate în agricultura de subsistență, respectiv lucrători familiari neremunerați, lucrători pe cont propriu în activități agricole și neagricole / zilieri agricoli și non-agricoli;
- persoane inactice, în special persoane casnice;
- angajați în sectorul privat.

Spre deosebire de prima componentă a cercetării, populația supusă investigației a fost extinsă în a doua parte a activității de cercetare prin includerea în grupul țintă și a angajaților cu risc de excludere de pe piața muncii rurale. Justificarea unei asemenea decizii ține atât de necesitatea de a corela grupul țintă al cercetării cu al celorlalte activități ale proiectului, cât și de necesitatea de a oferi o imagine cât mai detaliată și completă asupra vulnerabilității forței de muncă din mediul rural al județului Galați.

Metodele de cercetare și eșantionare

Metodele abordate (ancheta prin chestionar, analiza secundară a datelor statistice) și criteriile de stratificare (gen, statut ocupațional, vârstă) au fost menținute aceleași ca la prima compo-

nență a cercetării. Eșantionul a cuprins 1026 de subiecți, cu o marjă de eroare de $\pm 3,04\%$ la un grad de încredere de 95%.

Instrumentele de cercetare

Structura chestionarului a urmărit surprinderea elementelor relevante pentru obiectivele cercetării:

- Date socio-demografice
- Experiența de muncă
- Experiența de formare
- Antreprenoriat rural
- Surse de venit
- Secțiune pentru operator

Chestionarul elaborat pentru prima componentă a cercetării a fost dezvoltat și îmbunătățit pentru cea de-a doua componentă de cercetare. Așadar, o mare parte a întrebărilor se repetă, cu variante de răspuns ușor modificate pe alocuri (spre exemplu, în sensul includerii unor răspunsurilor deschise înregistrate cel mai frecvent în variantele de răspuns predefinite, sau al eliminării acelor variante redundante). De asemenea, secțiunea *experiența de muncă* a fost dezvoltată pe două direcții diferite: una pentru persoanele care nu au un loc de muncă sau sunt șomere și una pentru persoanele angajate sau care lucrează pe cont propriu.

Pre-testarea chestionarului, modificările ulterioare ale acestuia și instructajul operatorilor de interviu s-au derulat conform proiectării inițiate în prima rundă de culegere a datelor. Chestionarele au fost aplicate „face-to-face”, la domiciliul subiecților, în perioada iunie–august 2013. Aplicarea instrumentelor de cercetare în teren s-a realizat cu ajutorul studenților de la specializarea Sociologie din cadrul Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie, Universitatea Dunărea de Jos din Galați.

Selecția străzilor, gospodăriilor și a respondenților:

- a fost aleasă strada principală a localității și s-a plecat dintr-unul din capetele străzii, fiind selectată ca primă gospodărie a 2-a casă;
- celelalte gospodării au fost selectate în continuare cu pas statistic de 3, alternativ, de o parte și alta a străzii;
- în fiecare gospodărie selectată conform pasului statistic 3, operatorul a aplicat chestionarul unei persoane care îndeplinește condițiile enunțate mai sus (gen, vârsta, statut ocupațional);
- s-a aplicat un singur chestionar în gospodărie.

Precizări privind conceptele utilizate. Limite structurale și de analiză

Structura relativă a populației investigate după statutul ocupațional a suferit modificări, având în vedere includerea angajaților printre grupurile țintă ale cercetării. Astfel, ne-au interesat și alte tipuri de activități, precum angajarea formală, cu contract de muncă pentru a completa

imaginea cu privire la comportamentele și alegerile care caracterizează populația din mediul rural pe piața muncii.

Pe lângă aceste precizări conceptuale, trebuie să menționăm posibile limite ale cercetării impuse de datele folosite. Mai întâi, comparația cu datele INS pentru perioada când a fost făcută culegerea datelor este imposibil de făcut pentru toți indicatorii, cu excepția ratei șomajului, deoarece aceștia nu sunt încă disponibili (datele cu privire la populația ocupată, de exemplu, apar cu întâzieri semnificative). Apoi, conform metodologiei INS, persoanele care practică agricultura de subsistență sunt considerate lucrători neremunerați în propria gospodărie, motiv pentru care fac parte din categoria persoanelor ocupate deși nu produc bunuri sau servicii destinate schimbului în economia reală, ci pentru autoconsum, și nici nu realizează venituri drept contraprestație a muncii depuse. Din aceste considerente, respondenții au avut libertatea de a se declara ca făcând parte dintr-o anumită categorie în funcție de principala sursă de venit și principala activitate pe care o desfășoară. În al treilea rând, comparațiile între rezultatele celor două anchete sunt afectate de diferențele metodologice (în principal legate de stabilirea grupului țintă) și de faptul că s-au administrat și unele întrebări diferite pentru investigarea ariilor tematice respective.

2. Analiza datelor

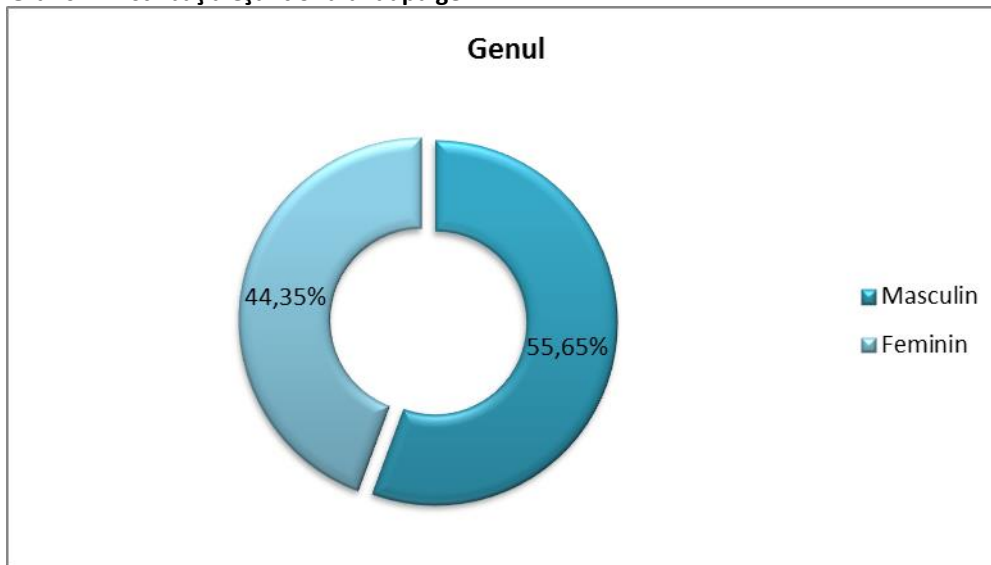
2.1. Aspecte socio-demografice

Trecerea la economia de piață a fost însoțită de transformări radicale la nivel macroeconomic și social: restructurare economică (trecerea angajaților dintr-un sector în altul, mai ales din industrie în sectorul serviciilor), reducerea populației active (mai ales cea din industrie), creșterea șomajului, reducerea drastică a populației de navetiști. În aceste condiții, „un număr considerabil de gospodării rurale, a căror stabilitate economică se sprijinea pe doi piloni, munca în industrie a unui membru de familie și exploatarea gospodăriei familiale, este redusă numai la agricultura de subsistență” (Horváth, 2012, p. 206). Schimbările de structură economică din perioada de tranziție determină o creștere a numărului de persoane, începând cu 1992, care se mută de la oraș la sat (mai ales cele care nu s-au putut reintegra în noul sistemul economic și de aceea au fost nevoite să-și adapteze modul de viață la resursele avute la dispoziție). Această tendință se amplifică spre sfârșitul deceniului nouă al secolului trecut, rezultând o creștere a populației rurale și a celei care se ocupa cu agricultura, majoritatea practicând doar o agricultură de subsistență (Stănculescu, 2009, pp. 36-37). Amplificarea procesului de mobilitate în direcția unor zone rurale în decursul anilor '90, proces relansat odată cu declanșarea crizei economice în 2008, are ca efect creșterea numărului de persoane din mediul rural cu acces limitat la muncă.

Datele statistice arată că ponderea bărbaților din categoriile vulnerabile ocupațional analizate în cercetarea de față o depășește pe cea a femeilor (**Grafic 1**), cu toate că prima componentă

a cercetării ne-a arătat o distribuție mai echilibrată în funcție de gen a populației cu dificultăți de integrare pe piața muncii. O astfel de schimbare în raport cu piața muncii ar putea fi explicată prin includerea în grupul țintă, în cadrul celei de-a doua componente a cercetării, și a angajaților din sectorul privat cu risc de excludere de pe piața forței de muncă, iar distribuția pe sexe a populației ocupate arată o pondere superioară a populației de gen masculin comparativ cu cea de gen feminin în perioada 1996-2010, pondere situată în jurul valorii de 55% (Voineagu și Pisică, 2012, p. 51).

Grafic 1. Distribuția eșantionului după gen

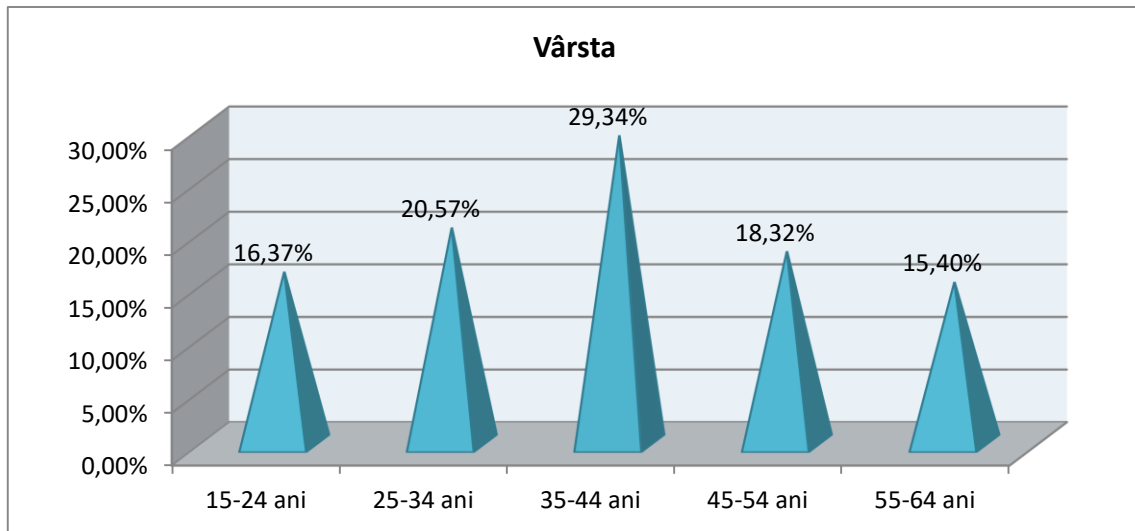

Structura pe vârste a populației cu dificultăți pe piața muncii din zona rurală a județului Galați (**Grafic 2**) evidențiază faptul că segmentul de vârstă 35-44 de ani deține ponderea cea mai mare (cca. 29%), fără diferențieri semnificative între bărbați și femei. Observăm de asemenea o pondere însemnată a populației vulnerabile ocupațional în segmentul de vârstă 55-64 de ani (15,4%), evidențiind atât un proces de îmbătrânire mai pronunțat a forței de muncă din mediul rural, cât și o creștere a intensității migrației urban – rural odată cu apropierea persoanelor de sfârșitul vieții active. Schimbările de sens ale fluxurilor migrației interne au ca principală cauză asigurarea subsistenței. După vârsta de 55 de ani, mobilitatea profesională scade în intensitate deoarece în preajma pensionării, capacitatea persoanei de a-și căuta un loc de muncă sau de a-și schimba profilul profesional devine foarte mică. În concluzie, schimbările de sens ale fluxurilor migrației interne au ca principală cauză asigurarea subsistenței.

Populația tânără sub 25 de ani din mediul rural formează un alt segment de vârstă cu dificultăți de (re)integrare în viața activă. Tranziția de la școală la integrarea tineretului pe piața forței de muncă constituie una dintre cele mai critice și presante probleme a funcționării pieței forței de muncă, cu impact economic și social deosebit de puternic.

Comparativ cu prima componentă a cercetării constatăm diminuarea ponderii populației tinere în rândul categoriilor vulnerabile ocupațional și creșterea proporțională a populației de peste 45 de ani, fapt explicabil prin schimbarea structurii ocupaționale a grupului țintă.

Grafic 2. Distribuția eșantionului după vârstă

Printre factorii care conduc la nesiguranța poziției pe piața muncii a categoriilor vulnerabile ocupațional se află și educația lor școlară. Acest lucru ridică problema obstacolelor ce stau în fața accesului la pregătire școlară și profesională care să le asigure locuri de muncă stabile și bine plătite. Echilibrarea acestor dezavantaje, mai ales în cazul adulților, presupune ca strategiile pentru creșterea accesului la locuri de muncă să le completeze pe cele care ținesc asigurarea accesului la formare profesională. Însă participarea la altfel de programe integrate devine cu atât mai dificilă pentru persoanele care au puține clase/nu au deloc școală (cca. 16%), așa cum reiese din cercetarea noastră (**Grafic 3**).

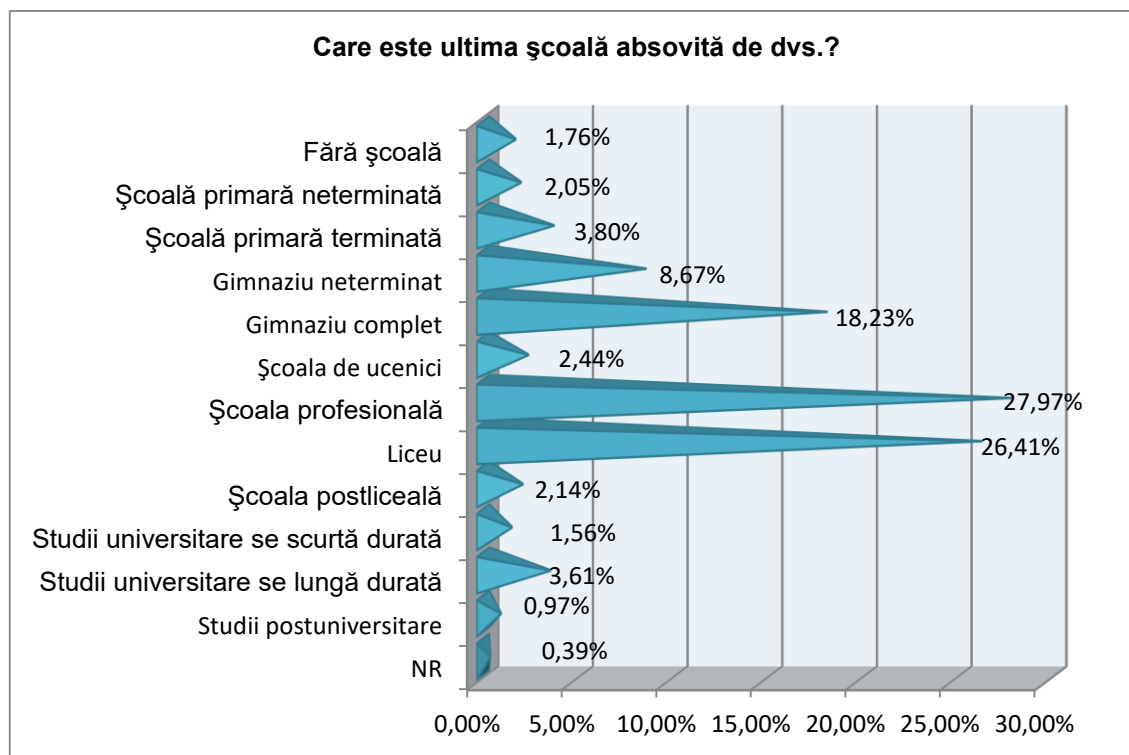
Comparând rezultatele cu privire la nivelul de educație al respondenților din cele două cercetări observăm că în eșantionul în care am inclus și angajații în grupul țintă (respectiv cercetarea de față) scade ponderea celor care au studii gimnaziale și crește proporțional procentul absolvenților de liceu și școli postliceale. De unde rezultă că un nivel de pregătire școlară mai ridicat crește semnificativ șansele la angajare.

Datele noastre arată că educația școlară nu este singurul factor care determină dacă o persoană ajunge sau nu să lucreze pentru venit. Dacă comparăm situația femeilor și bărbaților în acest sens, putem observa următoarele: chiar dacă femeile au același grad de școlaritate cu bărbații, ele devin mai degrabă inactive decât bărbații, adică sunt expuse riscului de a ajunge în situația de a nu putea lucra pentru venit. De exemplu, dintre femeile cu pregătire liceală, circa 30% devin casnice, în timp ce printre bărbații cu acest nivel educațional procentul inactivilor este de aprox. 16%.

Dincolo de diferențele de gen, datele noastre arată că persoanele din categoriile vulnerabile ocupațional se confruntă în general cu mari probleme în accesul la munca plătită. Nu este vorba aici doar de persoanele cu o educație elementară sau fără școală (25,6%, respectiv 50%

din aceste categorii declară că sunt inactive), ci și de persoanele cu nivel educațional mai ridicat. De exemplu, dintre cele care declară că au absolvit gimnaziul, 33% spun că sunt inactive, iar dintre cele cu școală profesională, 25% se află în această situație. Mai mult decât atât, procentul casnicilor printre persoanele cu pregătire liceală și cu pregătire superioară de lungă durată este destul de mare (câte 22 de procente pentru fiecare categorie). Aceste cifre confirmă faptul că și persoanele cu un nivel educațional ridicat pot avea dificultăți în accesul la munca plătită, de multe ori pentru că sunt supra-calificate.

Grafic 3. Distribuția eșantionului după nivelul de educație

Cercul vicios al influențării reciproce dintre șansele educației și ocupării este unul dintre mecanismele care reproduce prin cumulare statutul de dezavantajat, iar locuirea în mediul rural nu face decât să potențeze acest statut. În ceea ce privește natura statutului de șomer (înregistrat sau nu), datele noastre arată că doar cca. 5% dintre șomeri declară că sunt înregistrați (**Grafic 4**), dintre care două treimi sunt bărbați și doar o treime femei. Pentru a beneficia de serviciile ce le revin șomerilor înregistrați, ar trebui luate măsuri care să contribuie la înregistrarea cât mai multor șomeri, activitate ce trebuie intensificată mai ales în cazul femeilor din mediul rural.

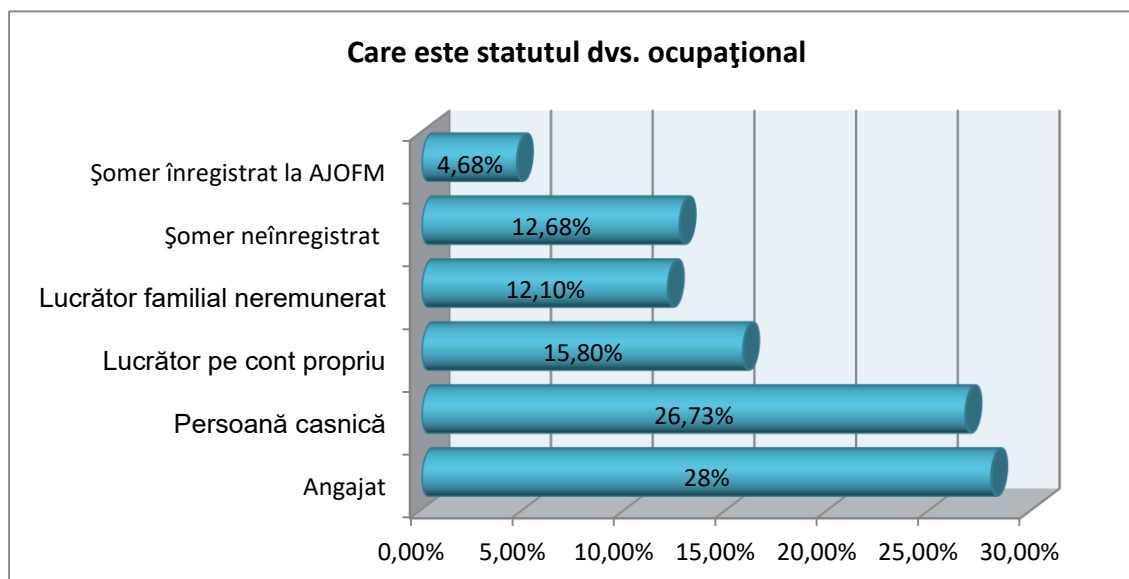
Ponderea ridicată a respondenților care se declară șomeri neînregistrați, respectiv persoane aflate în căutarea unui loc de muncă (12,68%) indică o importantă resursă de muncă neutilizată. Însă potențialul acesteia depinde în mare măsură de baza educațională și calificarea celui care caută un loc de muncă, pe de o parte, și de oportunitățile oferite de economia locală, pe de altă parte.

Șomajul de lungă durată în mediul rural este rezultatul unei largi implicări în ocuparea pe cont propriu, mai ales în agricultură. În fața reducerii veniturilor în raport cu consumul minim necesar, populația a activat resursele potențiale personale conturându-se diverse strategii de supraviețuire, între care și munca pământului – slab productivă din cauza fragmentării terenurilor, a slabei dotări cu echipamente agricole, dar și a tendinței de îmbătrânire a populației rurale. Lucrătorii familiali neremunerați sunt aproape integral membri ai gospodăriilor rurale fără alt loc de muncă, care lucrează în comun lotul de teren al familiei. Aceste condiții explică ponderea ridicată a respondenților care se declară lucrători pe cont propriu (15,8%) sau lucrători familiali neremunerați (12,1%). Iar datele furnizate de Institutul Național de Statistică arată că la nivelul anului 2010, lucrătorii pe cont propriu și lucrătorii familiali neremunerați reprezentau 33% din populația ocupată și locuiau în proporție de 87,7% în mediul rural (Voineagu și Pisciă, 2012, p. 67).

Agricultura constituie și astăzi principalul domeniu de ocupare a femeilor în zonele rurale, situație generată de necesitatea asigurării traiului zilnic al familiei. Chiar și persoanele care se declară casnice desfășoară ocazional diferite activități economice, motiv pentru care pot fi situate la granița dintre populația activă și cea inactivă. În această situație de află și o pondere însemnată a respondenților cercetării noastre care se declară persoane casnice (26,73%).

În ultimul timp, a apărut un fenomen mult mai îngrijorător decât șomajul și anume, erodarea ocupării, precarizarea populației ocupate în sfera salarială. De asemenea, au apărut și se dezvoltă diferite forme de ocupare precară și de sub-ocupare involuntară, noi forme mixte între slujba cu program fix și program flexibil. Natura ocupării a suferit schimbări dramatice, de la munca cu normă întreagă la contractul de muncă cu timp parțial, de la munca slab calificată spre înalta calificare. A avut loc o degradare și o precarizare a ocupării, în sensul că s-au înrăutățit condițiile de muncă, iar în anumite cazuri se încalcă drepturi de bază ale angajatului, forțându-l să lucreze în condiții de exploatare, periculoase, dăunătoare sănătății. Acestea sunt, în mare, motivele care ne-au determinat să includem în categoria grupurilor vulnerabile ocupațional și angajații din mediul rural, ținând cont nu numai de vulnerabilitatea lor pe piața muncii ci și de necesitatea de a corela grupul țintă al cercetării cu cel al proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**.

Grafic 4. Distribuția eșantionului după statutul ocupațional

Creșterea și dezvoltarea economică a comunităților rurale sunt strâns legate de resursele utilizate, iar principala resursă o reprezintă factorul muncă. Astfel încât, șomajul, sub-ocuparea sau ocuparea exclusivă în agricultura de subsistență reprezintă o risipă de resurse. În condițiile în care omul, cu forța sa de muncă, constituie resursa regenerabilă cea mai prețioasă și practic nelimitată, folosirea sa la nivelul cel mai eficient și mai deplin posibil implică atât conștientizarea investiției care trebuie făcute în capitalul uman, cât și promovarea și susținerea în mai mare măsură a sectorului privat ca fiind generator de locuri de muncă.

2.2. Experiența de muncă

Pentru fiecare individ, locul de muncă nu reprezintă doar un ansamblu de atribuții și responsabilități, ci și o anumită ocupație, profesie, calificare, un anumit tip de contacte umane, o traiectorie proprie a carierei, o recunoaștere sau nerecunoaștere a performanțelor profesionale de către o piață imperfectă și, nu în ultimul rând, un venit. Însă succesul unei persoane pe piața muncii este puternic influențat de educație, vârstă, mediu de rezidență și gen. În special nivelul educațional este un predictor puternic al statutului ocupațional, în timp ce locuirea în mediul rural scade semnificativ probabilitatea ca o persoană ocupată să aibă un loc de muncă stabil și bine plătit. Din acest motiv, în categoria grupurilor vulnerabile sunt incluse persoane aflate conjunctural într-o situație dificilă: nu doar șomerii, ci și persoanele cu locuri de muncă nesigure. Dezvoltarea comportamentului activ de căutare a unui loc de muncă și identificarea strategiilor individuale și de grup de reintegrare pe piața muncii ar putea fi soluții viabile nu numai pentru persoanele care declară că nu au loc de muncă, ci și pentru alte categorii aflate la limita neocupării sau cu risc de excluziune de pe piața muncii.

Cercetarea factorilor care favorizează sau împiedică valorificarea oportunităților existente în vederea ocupării grupurilor vulnerabile presupune o abordare diferențiată pentru persoanele care sunt angajate sau lucrează pe cont propriu și pentru persoanele care nu au un loc de

muncă sau sunt șomere. În felul acesta, vom avea o imagine completă și nuanțată asupra situației grupului țintă (care include și angajații cu risc de excluziune de pe piața muncii), pe de o parte, și vom putea compara datele obținute cu cele din prima cercetare referitoare la șomeri, persoane casnice și persoane ocupate în agricultura de subsistență, pe de altă parte.

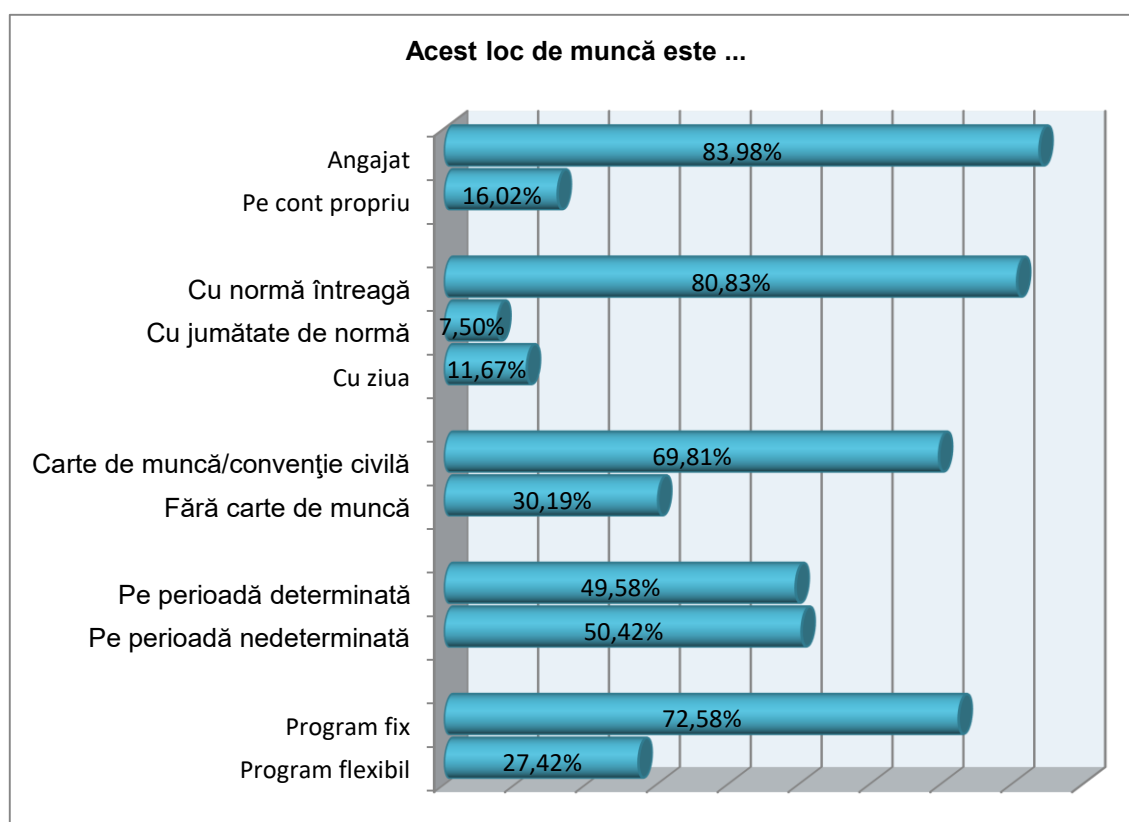
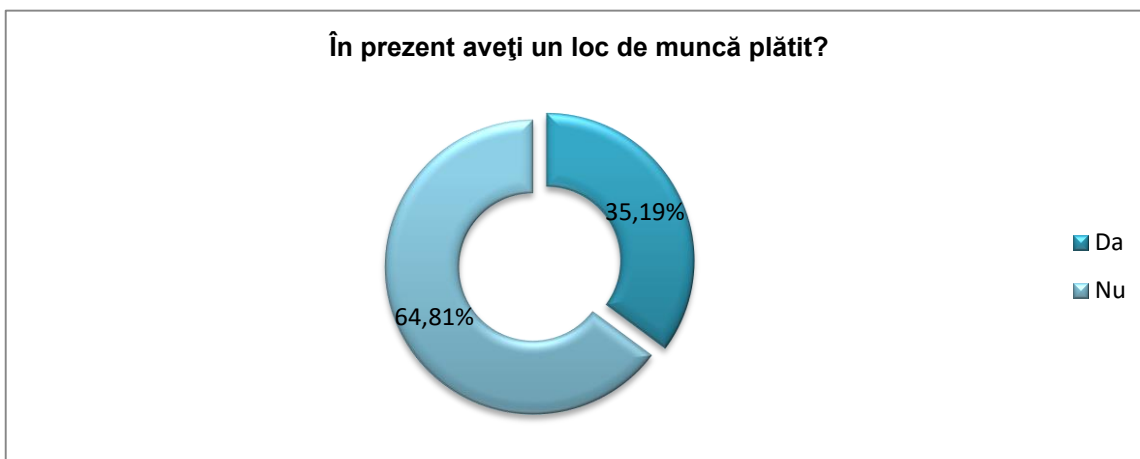
La nivelul eșantionului, ponderea populației ocupate cu locuri de muncă plătite și relativ stabile este de aproximativ 35% (**Grafic 5**), incluzând în principal angajați și lucrători pe cont propriu. Aproximativ 2,5% din populația investigată (declarați inițial ca fără ocupație sau casnici) desfășoară ocazional diferite activități economice în urma cărora sunt obținute venituri bănești. Statutul de ocupat per ansamblu (angajat/lucrător pe cont propriu) este în mai mare măsură asociat bărbaților (56% din totalul celor care declară că au în prezent un loc de muncă plătit). Dacă inactivitatea este mai degrabă asociată cu lipsa studiilor, angajarea este mai probabilă în urma studiilor liceale sau profesionale: 33,5% dintre persoanele care au loc de muncă au absolvit liceul, iar 28,3% școala profesională. În segmentele de vârstă 15-24 de ani și 55-64 de ani se regăsesc cei mai puțini respondenți care declară că un loc de muncă plătit.

Raportându-ne la cei care lucrează pentru a obține venituri, cca. 84% dintre aceștia declară că sunt angajați, în timp ce 16 procente lucrează pe cont propriu. Constatăm însă că o parte însemnată a celor angajați nu au forme legale, 30% dintre ei lucrând fără carte de muncă. Deducem de aici că vulnerabilitatea persoanelor care lucrează pentru venit se datorează în mare parte riscurilor generate de natura raportului de muncă între persoana respectivă și angajator (cu acte sau fără acte).

Datele cercetării ne arată că persoanele angajate sunt în egală măsură bărbați și femei, în schimb există diferențe semnificative în funcție de gen în cazul lucrătorilor pe cont propriu: 84,5% sunt bărbați și doar 15,5% sunt femei. Așa cum era de așteptat, printre cei care lucrează cu ziua, majoritatea sunt bărbați (93%) și tot ei predomină (77%) în categoria celor care aleg să muncească fără carte de muncă sau pe perioadă determinată (68,5%). Având în vedere că în eșantionul nostru mai multe femei (53%) decât bărbați au declarat că lucrează cu acte, dar și că cele dintâi au acces mai mult la locuri de muncă instabile, putem ajunge la concluzia că femeile din mediul rural sunt mai expuse riscului de a-și pierde locul de muncă. Dincolo de asta însă, trebuie să recunoaștem că instabilitatea poziției pe piața muncii la persoanele din mediul rural este în general foarte mare.

Riscul pe piața muncii depinde de tipul contractării (sau raportului juridic) prin care persoana angajată se situează pe piața muncii (prin contract de muncă pe perioadă nedeterminată sau determinată). Dintre persoanele care au răspuns că lucrează ca angajați cu acte, 38% sunt angajate cu contract de muncă pe perioadă determinată. În ciuda acestor riscuri, veniturile obținute de pe urma statutului ocupațional de angajat sunt mai ridicate și mai stabile, de aceea intervențiile proiectului nostru sunt mai accentuate în direcția creșterii șanselor de angajare a persoanelor fără un loc de muncă, fără a neglija însă persoanele angajate cu risc de excluziune de pe piața muncii.

Grafic 5. Ponderea celor care au un loc de muncă plătit și caracteristicile acestuia

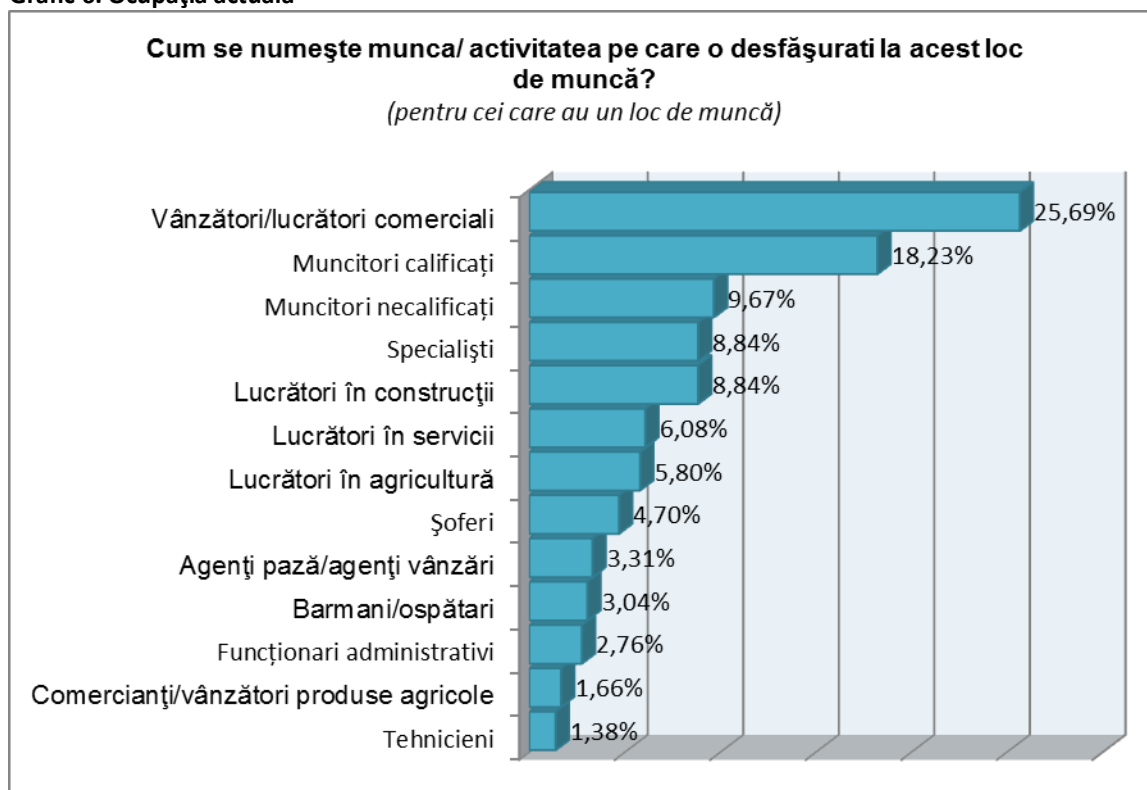
Datele statistice ne arată că majoritatea persoanele active care lucrează undeva pentru venit, indiferent de forma de angajare/activitate au o meserie. Doar aproximativ 10% dintre persoanele care au un loc de muncă plătit au declarat că sunt muncitori necalificați, iar cca. 6% lucrează în agricultură (**Grafic 6**). Aceste date ne dezvăluie faptul că unele persoane, chiar dacă lucrează, nu reprezintă forță de muncă calificată, motiv pentru care pot presta doar munci slab remunerate sau munci prin care se expun riscului de a-și înceta oricând activitatea. În cazul persoanelor necalificate care lucrează pentru venit este nevoie de înscrierea lor la cursuri de calificare, iar în cazul persoanelor care nu lucrează, dar au o calificare, este nevoie de sprijinirea lor în demersurile de căutare a unor locuri de muncă.

Din totalul persoanelor care se declară angajate (35% din total eșantion), aproape 26% lucrează în domeniul comerțului, ceea ce confirmă apetența antreprenorilor rurali pentru micile afaceri de familie în scop de subsistență sau ca alternativă la munca salariată. De asemenea, 18% dintre angajați lucrează ca muncitori calificați, în timp ce aproape 10% se declară muncitori necalificați; într-un procent mai scăzut respondenții noștri au declarat că desfășoară activități ca specialiști sau de lucrător în construcții (8,84% pentru fiecare categorie de angajați), iar câte 6% declară că lucrează în domeniul serviciilor sau al agriculturii.

O scurtă observație asupra studiilor absolvite de respondenții care declară că au în prezent un loc de muncă plătit arată că procentul celor fără o calificare formală se ridică la 21 de procente. Plecând de la premisa că un nivel educațional cel mult egal cu învățământul gimnazial complet nu asigură nicio calificare formală, rezultă că angajarea nu se poate face în munci calificate. În eventualitatea angajării în astfel de munci, acestea vor fi locuri de muncă nesigure, ocazionale, vulnerabile.

Genul induce diferențe semnificative în privința meseriilor practicate: bărbații sunt ocupați preponderent ca lucrători în agricultură, barmani/ospătari, agenți pază, șoferi, lucrători în construcții, muncitori calificați sau necalificați, iar femeile ocupă mai ales posturi de vânzător/lucrător comercial și lucrător în servicii.

Grafic 6. Ocupația actuală

Riscurile mari ale categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural în domeniul muncii sunt reflectate și de faptul că în jur de 45% dintre respondenții care au declarat anterior că nu au avut niciodată un loc de muncă plătit (**Grafic 7**). Constatăm

că procentul celor fără experiență anterioară pe piața muncii scade cu 3 procente comparativ cu datele din prima componentă a cercetării, probabil datorită faptului că prin itemul formulat („Ați avut vreodată un loc de muncă plătit?” *versus* „Ați fost vreodată angajat?”) am luat în calcul de această dată și posibilitatea de a fi lucrat în economia informală.

Urmărind caracteristicile persoanelor care declară că nu au avut niciodată un loc de muncă, putem observa că majoritatea sunt femei, au un nivel redus de educație și au vârste relativ tinere (sub 44 de ani). Observăm de asemenea că, dintre respondenții care nu au nici un fel de experiență pe piața muncii (nu au avut în trecut un loc de muncă), cca. 16% se consideră șomeri în sensul că se află în căutarea unui loc de muncă, chiar dacă înainte nu au fost angajați.

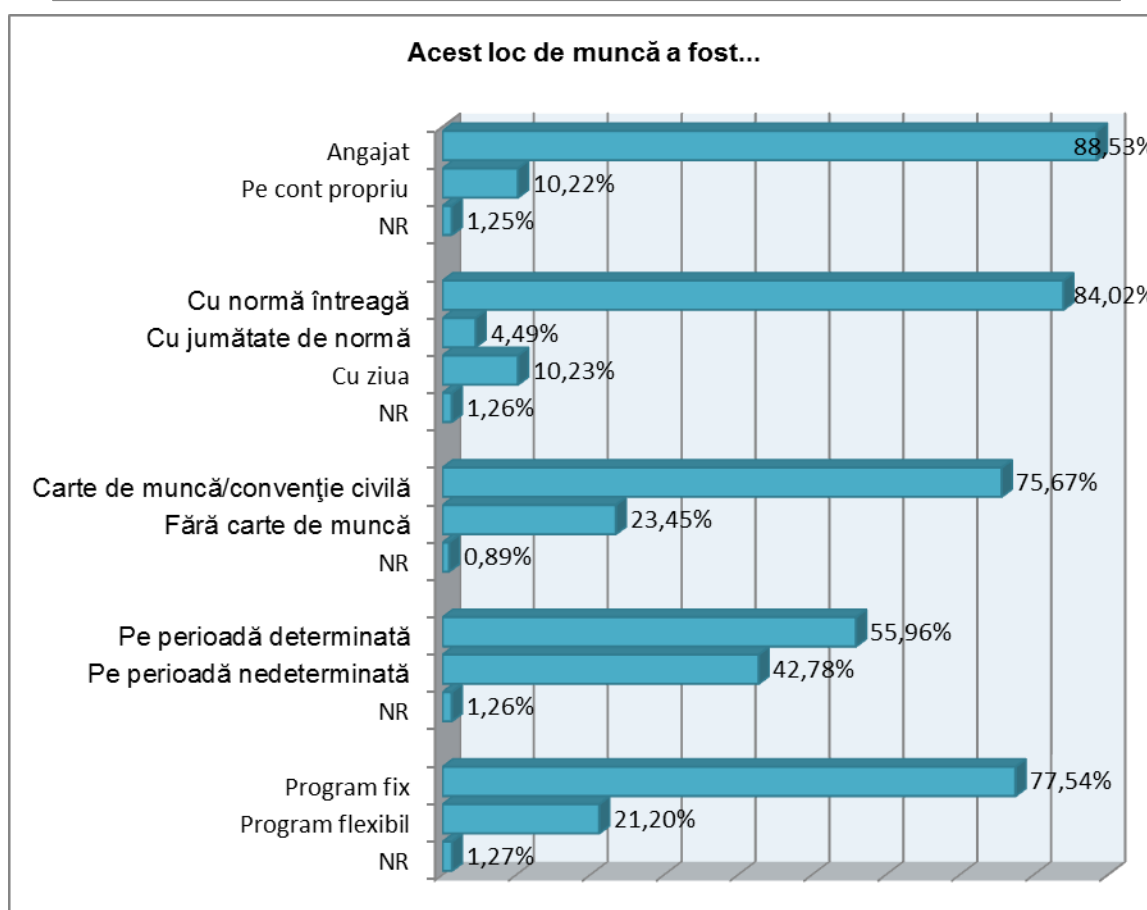
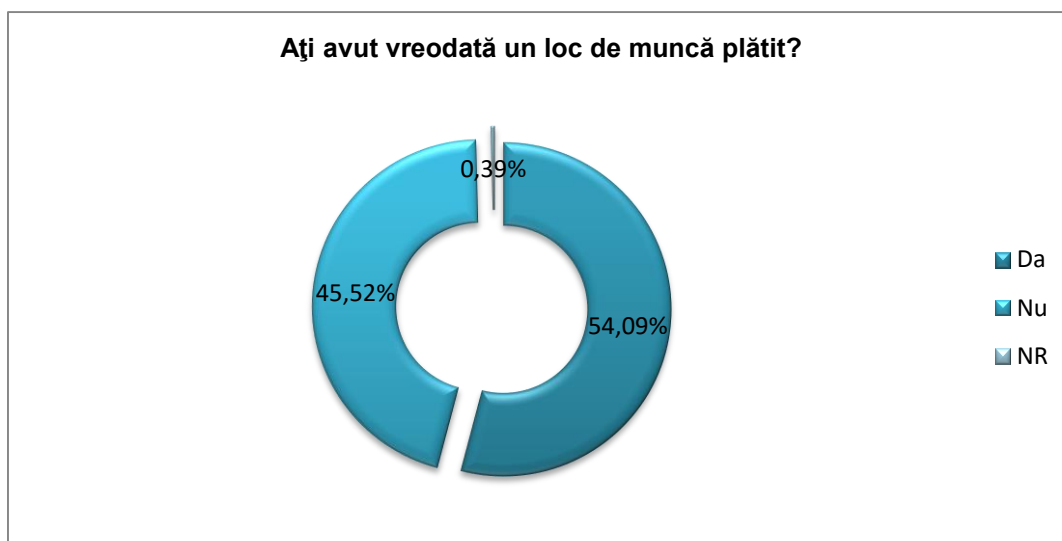
Dintre persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii, circa 54% au declarat că în trecut au avut un loc de muncă plătit. Comparativ cu cercetarea inițială, constatăm creșterea procentelor lucrătorilor pe cont propriu și persoanelor casnice care declară că au avut anterior un loc de muncă plătit, probabil datorită angajării în trecut inclusiv în economia informală / fără forme legale.

Experiența anterioară pe piața muncii este semnificativ mai mare în cazul bărbaților (62%) comparativ cu cea a femeilor, care declară în proporție de 38% că au avut în trecut un loc de muncă (acest decalaj între bărbații și femeile care au avut anterior un loc de muncă este comparabil cu cel constatat în prima componentă a cercetării). În ciuda istoriei lor pe piața muncii, în momentul în care nu mai lucrează, majoritatea femeilor se auto-definesc drept casnice, poate și datorită faptului că unele dintre ele au ieșit cu mult timp în urmă de pe piața forței de muncă. Ca și în cazul angajaților actuali, respondenții cu experiență anterioară pe piața muncii au reușit să se angajeze în trecut datorită calificării formale: 33,3% au absolvit școli profesionale, iar 25,6% au studii liceale.

Vulnerabilitatea populației rurale pe piața muncii este reconfirmată de forma contractuală a relațiilor de muncă ale celor cu experiența ocupării, dar neocupați în prezent: 23,45% nu au avut contract de muncă, dintre care cel puțin 10% au desfășurat activități de zilierat. Comparativ cu prima componentă a cercetării, constatăm o creștere semnificativă, de la 8,4% la peste 23%, a respondenților care declară că au lucrat fără contract de muncă, posibil și datorită implicării în activități ocazionale în agricultură între cele două runde de culegere a datelor.

Respondenții care au lucrat în trecut au beneficiat aproximativ în egală măsură de contracte de muncă pe perioadă determinată și nedeterminată. În corelație cu indicatorii demografici și educaționali, tipul de contract prezintă asocieri semnificative. Între cei cu carte de muncă, semnificativ mai mulți au studii profesionale sau cel puțin liceale – 35,2%, respectiv 27,7% sunt bărbați (61,5%), din segmentul de vârstă 35-44 de ani (31,2%).

Grafic 7. Ponderea celor care au avut un loc de muncă plătit și caracteristicile acestuia

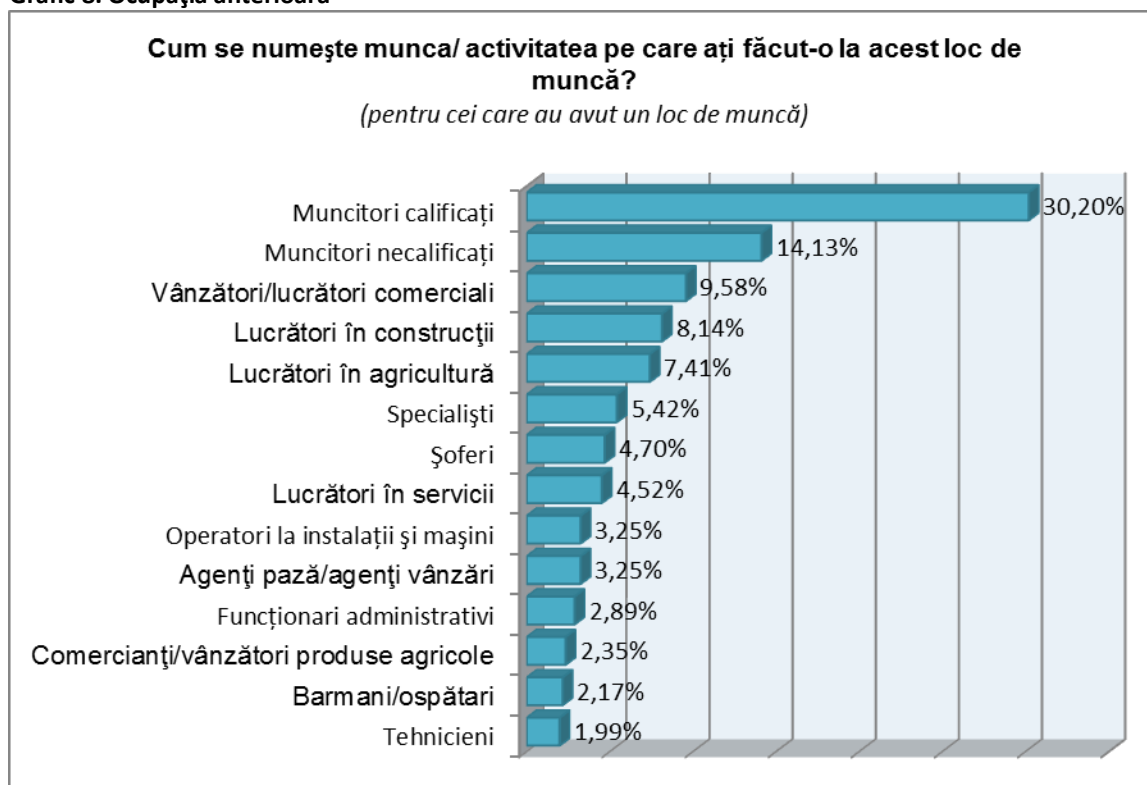

Ca și în prima rundă de culegere a datelor, ponderea cea mai ridicată a persoanelor care au fost încadrate în muncă, dar statutul actual arată că și-au pierdut locul de muncă, o întâlnim în rândul muncitorilor calificați (30%), urmași de data aceasta de muncitorii necalificați cu cca. 14 procente (**Grafic 8**). Datele statistice la nivel național arată că deși șomajul afectează toate categoriile de forță de muncă, se concentrează cu predilecție în rândul celor care au avut statut de muncitori. Acest fapt se explică tocmai prin prisma declinului industrial, domeniu în

care s-au efectuat numeroase disponibilizări ca urmare a procesului de restructurare, lucru valabil și pentru județul Galați.

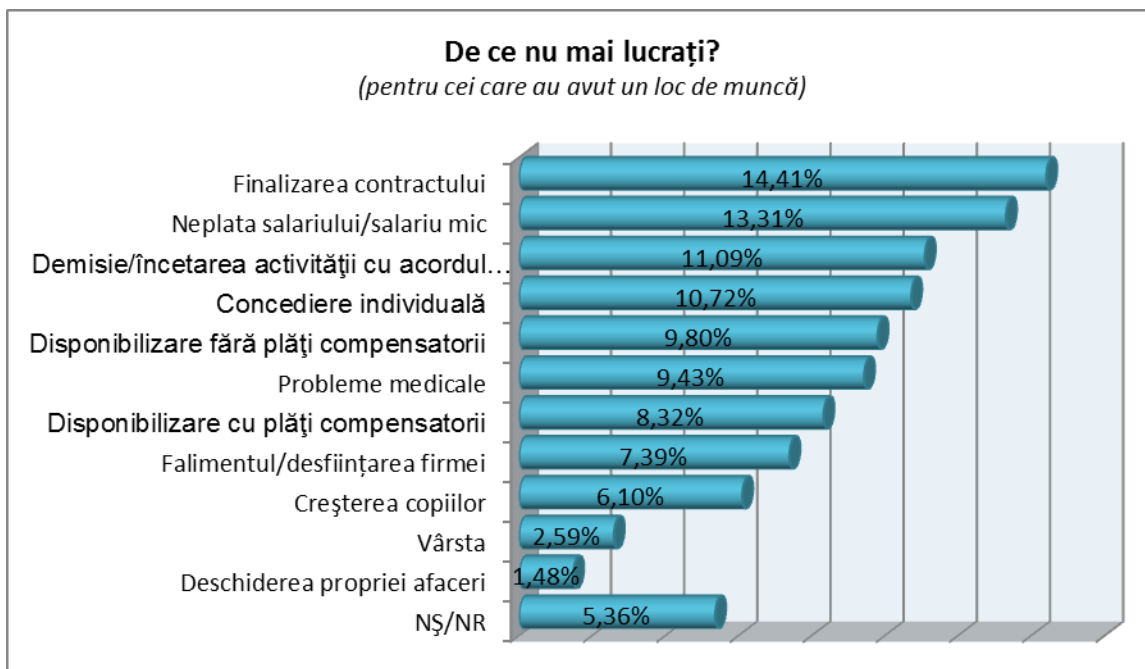
Din profilurile celor care au avut un loc de muncă se observă tendința de masculinizare, respectiv feminizare a unor ocupații. Astfel, femeile din mediul rural, ocupate în trecut, predomină în categoria lucrătorilor comerciali și servicii, care necesită doar o pregătire medie. În schimb, bărbații domină categoria muncitorilor calificați și a lucrătorilor în construcții. Munca în agricultură reprezintă o soluție pentru cei fără o calificare formală, fără a constata diferențieri între bărbați și femei în ceea ce privește implicarea în activitățile agricole, ceea ce înseamnă că în mediul rural munca sezonieră în agricultură este o practică frecventă pentru cei fără alte oportunități.

Grafic 8. Ocupația anterioară

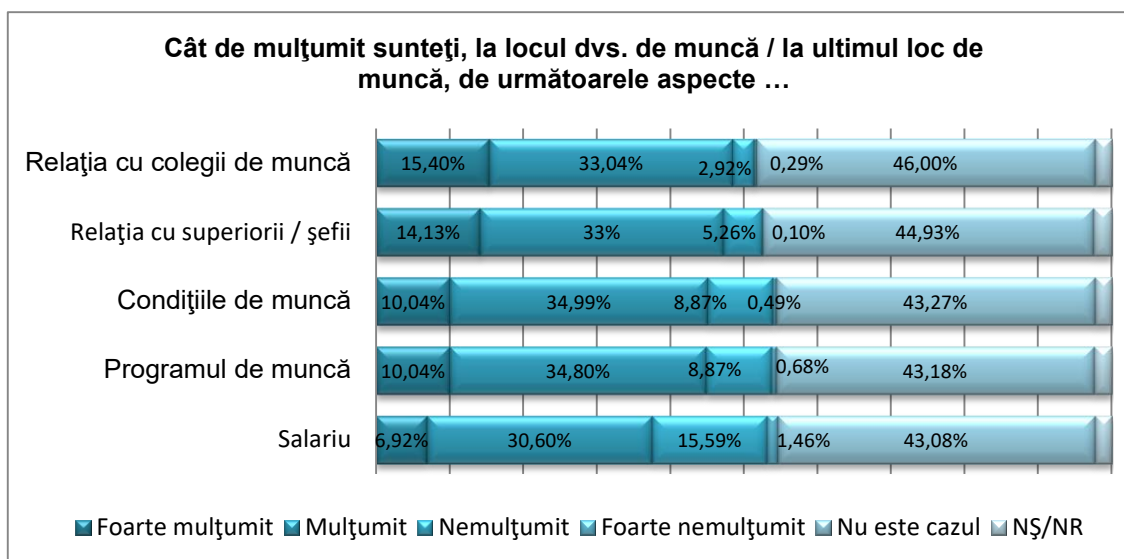
Principalele motive pentru care cei fără ocupație declară că și-au pierdut locul de muncă (**Grafic 9**) sunt legate în special de finalizarea contractului pe perioadă determinată (14,41%), neplata salariului/venituri prea mici comparativ cu munca prestată (13,31%), demisie/încheierea contractului cu acordul părților (11,09%), concediere (10,72%), disponibilizare, cu sau fără plăți compensatorii, starea de sănătate ș.a.m.d.

Grafic 9. Motivele încetării activității

Motivația de a lucra a categoriilor vulnerabile din mediul rural este ridicată având în vedere importanța pe care o acordă unui loc de muncă stabil și a unor aspecte legate de caracteristicile acestuia. În ceea ce privește elementele după care respondenții percep calitatea locului de muncă, dacă le punem în ordine descrescătoare în funcție mulțumirea pe care o resimt ei, relațiile cu colegii de muncă se află pe primul loc (**Grafic 10**). Apoi urmează alte aspecte, cum ar fi relația cu superiorii/șefii, condițiile de muncă, orarul flexibil. La urma acestui șir de caracteristici se află salariul, deci pentru respondenți venitul obținut nu este de natură să constituie un motiv de mulțumire în raport cu munca depusă. Cei angajați în momentul desfășurării cercetării sunt în mai mare măsură mulțumiți în raport cu cele cinci caracteristici menționate, în timp ce respondenții fără un loc de muncă tind să se declare mai degrabă nemulțumiți de program, condiții de muncă sau salariu.

Grafic 10. Satisfacția față de anumite aspecte legate de locul de muncă

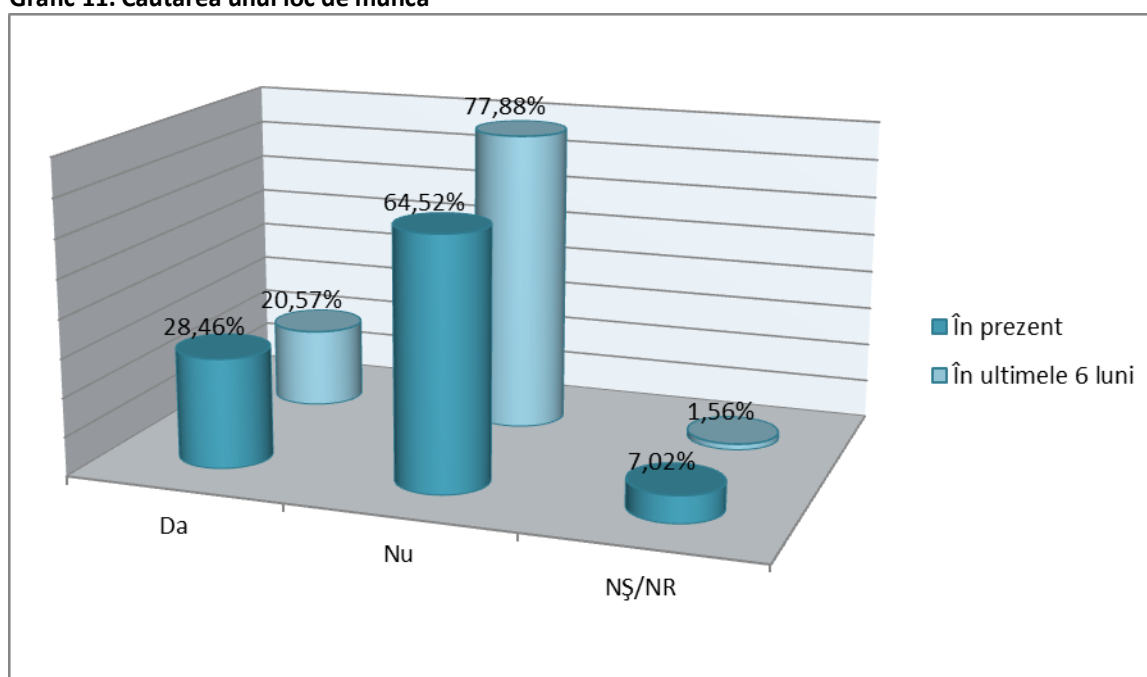
Din totalul respondenților ce aparțin unor categorii vulnerabile ocupațional, ponderea celor care au căutat / caută un loc de muncă (**Grafic 11**) este destul de scăzută (20,57%, respectiv 28,46%). Lipsa locurilor de muncă vacante, dar și lipsa pregătirii profesionale sau vârsta generează o descurajare accentuată a locuitorilor din mediul rural față de șansele găsirii unui loc de muncă, ceea ce explică comportamentul mai puțin activ pe piața muncii.

Statutul ocupațional al respondenților generează un comportament diferențiat pe piața muncii. Dintre respondenții care își caută un loc de muncă în prezent (28,46%), unii au deja un loc de muncă în momentul anchetei și doresc să și-l schimbe (6,5%). Jumătate dintre șomerii și lucrătorii familiari neremunerați declară că își caută în prezent un loc de muncă, precum și o treime dintre persoanele casnice. Intervențiile în vederea angajării celor inactivi cu meserie care își doresc un loc de muncă ar putea fi eficiente fără ca ei să fie neapărat înscriși la un curs prin care să dobândească o meserie.

Din totalul respondenților, atât cei ocupați cât și cei neocupați/inactivi, puțin peste 20 de procente declară că în ultimele 6 luni și-au căutat loc de muncă. Constatăm că față de cercetarea inițială a scăzut cu 5 puncte procentuale ponderea celor care și-au căutat un loc de muncă în trecut (ultimele 6 luni raportate la momentul derulării fiecărei cercetări). Această situație poate fi explicată prin faptul că persoanele ocupate, incluse în cercetarea de față, nu sunt interesate decât într-o măsură foarte redusă de schimbarea locului de muncă actual.

Experiența anterioară pe piața muncii este un predictor puternic al comportamentului activ pe piața muncii dacă ținem cont de faptul că 60,7% dintre persoanele neocupate care și-au căutat un loc de muncă în ultimele 6 luni au lucrat în trecut, rezultat ce confirmă datele obținute în cercetarea inițială cu privire la această problematică.

Grafic 11. Căutarea unui loc de muncă

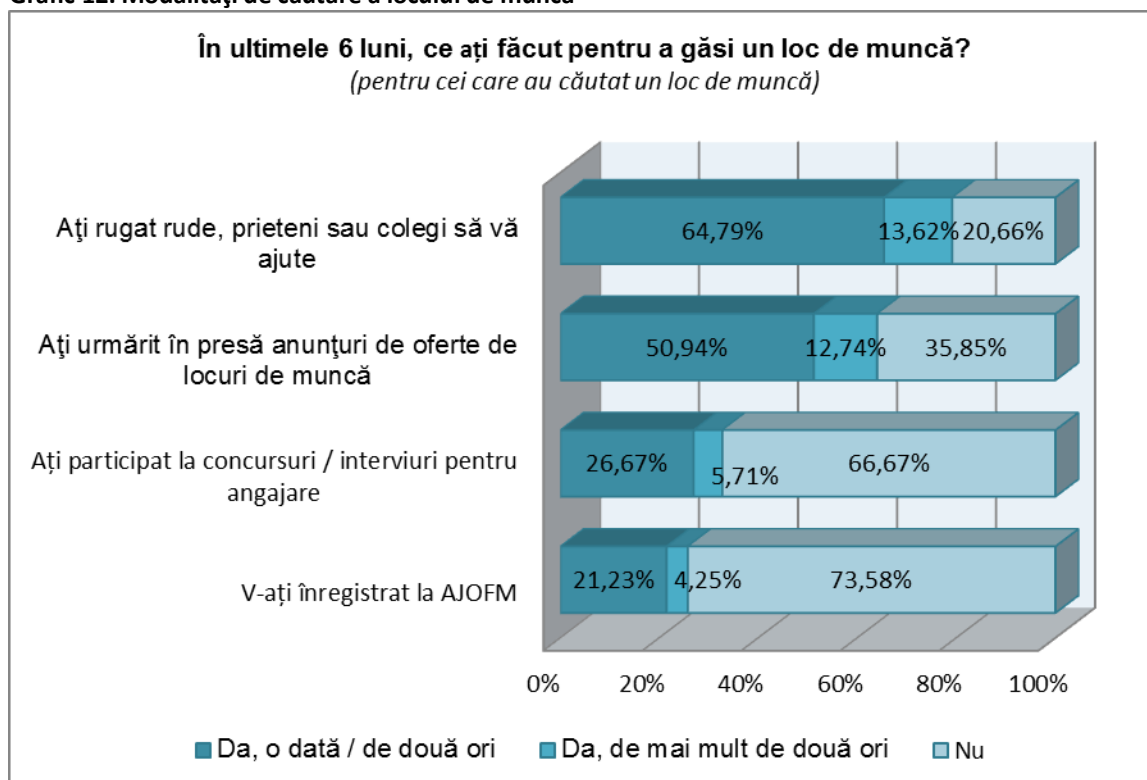

Dacă în cercetarea inițială investigarea comportamentelor active specifice categoriilor ocupaționale analizate (șomeri, persoane ocupate în agricultura de subsistență, persoane casnice) a relevat faptul că acestea apelează la acțiuni limitate de căutare a unui loc de muncă, în cercetarea de față am renunțat la unele variante de răspuns din itemul referitor la modalitățile de căutare a unui loc de muncă. În schimb, raportându-ne la principalele mijloace utilizate, nu s-au remarcat modificări majore în comportamentul de căutare activă a unui loc de muncă față de prima cercetare. Cu toate că mijloacele preferate rămân aceleași, constatăm că s-au înmulțit demersurile întreprinse de persoanele neocupate pentru schimbarea statutului ocupațional.

Ca modalități de căutare a locurilor de muncă sunt menționate în primul rând cele nemijlocite de instituții sau organizații (prin rude, prieteni, cunoștințe - 79% sau urmărirea anunțurilor din presă - 64%), urmate de participarea la concursuri/interviuri – 32% și, în ultimul rând, apelul la AJOFM – 25% (**Grafic 12**).

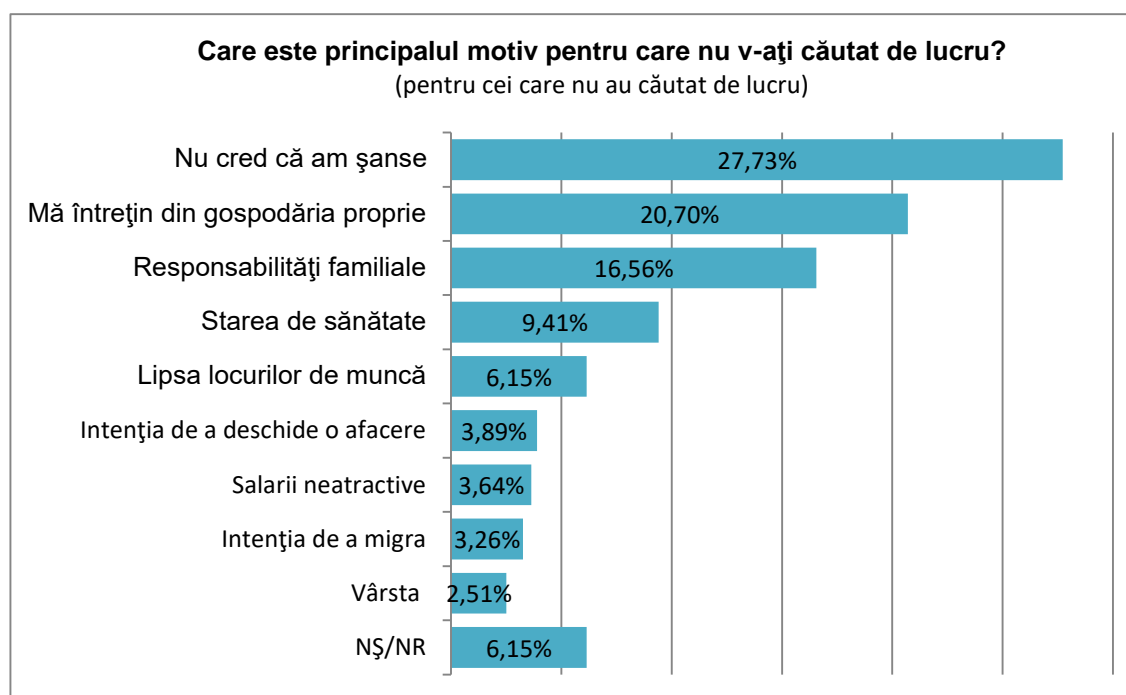
Cei cu experiență de muncă formală apelează în mare măsură la instituțiile statului, în comparație cu cei cu experiență de muncă în economia informală, explicabil prin faptul că relația cu AJOFM-ul este încurajată în cazul celor care au lucrat cu contract de muncă (peste 50% dintre cei care au apelat o dată sau de mai multe ori la AJOFM) și care beneficiază sau au beneficiat de diferite drepturi (ajutor de șomaj, cursuri de recalificare gratuite ș.a.m.d.). Peste 70% dintre cei care au declarat că au apelat la agențiile de ocupare au sub 45 de ani și în proporție similară sunt bărbați.

Grafic 12. Modalități de căutare a locului de muncă

Persoanele care au declarat că nu își caută un loc de muncă au fost rugate să menționeze cauzele acestui fapt (**Grafic 13**). Aproape 28% dintre ele declară că nu au șanse, apoi că își procură cele necesare traiului din gospodăria proprie (cca. 21%). De asemenea, 16,56% au menționat obligația de a îngriji copii și gospodăria. În cazul femeilor, procentul celor care fac referire la acest aspect este semnificativ mai mare (21%) decât al bărbaților (6%). Starea proastă de sănătate a fost un factor care a împiedicat, de asemenea, căutarea unui loc de muncă, ceea ce, împreună cu implicarea în creșterea copiilor în cazul femeilor, poate constitui un element important pentru sporirea gradului de vulnerabilitate a acestei categorii. Între variabilele socio-demografice, vârsta este un diferențiator al motivației pasivității în căutarea unui loc de muncă. La vârsta tânără apare mai frecvent menționată creșterea copiilor, în timp ce, odată cu înaintarea în vârstă, sunt invocate frecvent problemele de sănătate.

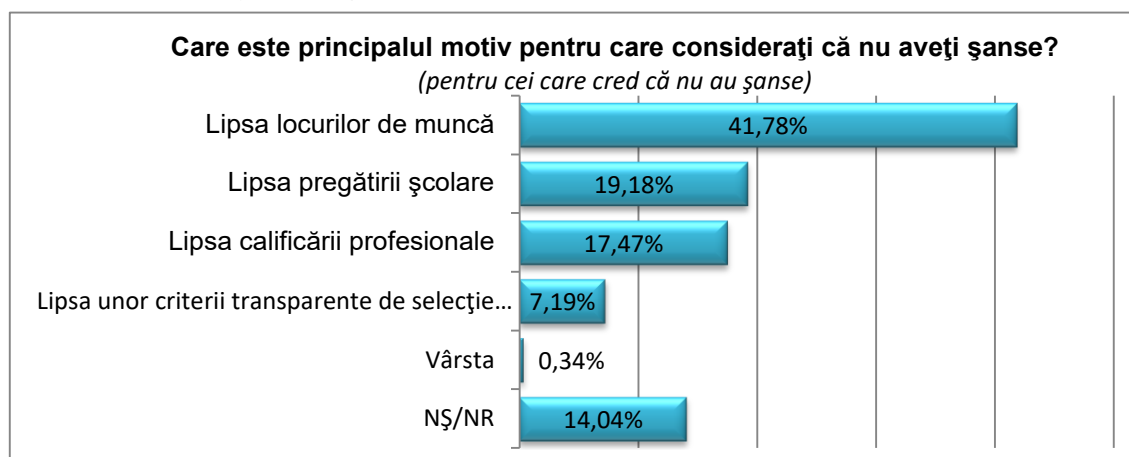
Grafic 13. Motivele necăutării unui loc de muncă

Motivele declarate pentru care cred că nu au șanse sunt legate în principal de situația economică din țară și lipsa locurilor de muncă (41,78%), apoi de factori de ordin personal (lipsa de pregătire școlară și/sau profesională, vârsta) și, nu în cele din urmă, de lipsa unor criterii transparente de recrutare a personalului de către angajatori (**Grafic 14**). Având în vedere că 46% dintre persoanele care nu și-au căutat loc de muncă în ultimele 6 luni sunt femei, constatăm totodată că diferă semnificativ motivele invocate de femei de cele ale bărbaților: pentru femei, principalul motiv pentru care apreciază că nu au șanse să găsească un loc de muncă este vârsta, în timp ce bărbații declară că lipsa locurilor de muncă îi împiedică să aibă un job.

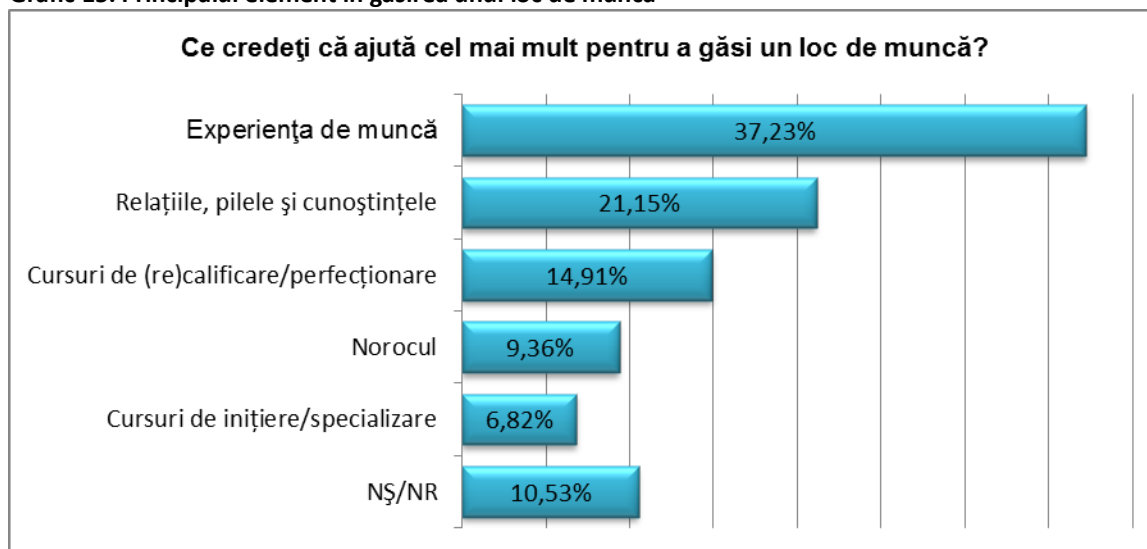
Observăm o anumită constanță în percepțiile grupului țintă privind obstacolele care-i împiedică să se angajeze: lipsa locurilor de muncă este motivul cel mai des invocat atât în prima cât și în a doua cercetare.

Grafic 14. Motivele eșecului în găsirea unui loc de muncă

Urmărind dacă s-a produs vreo modificare în percepțiile populației investigate cu privire la accesul pe piața muncii, a fost reluată în această cercetare întrebarea referitoare la factorul cel mai important în găsirea unui loc de muncă. Observăm și în acest caz o atitudine constantă a categoriilor vulnerabile ocupațional: experiența în câmpul muncii rămâne factorul decisiv pentru (re)integrare profesională, în opinia celor mai mulți respondenți (37,23%). De asemenea, constatăm că a crescut semnificativ, comparativ cu prima cercetare, ponderea respondenților care apreciază importanța rețelelor sociale în ocuparea unui loc de muncă: de la cca. 12% la 21 de procente (**Grafic 15**). De asemenea, considerăm relevant pentru proiectele din domeniul resurselor umane, așa cum este și al nostru, faptul că aproape 22% dintre respondenți pun pe primul plan pregătirea profesională prin cursuri de calificare.

Grafic 15. Principalul element în găsirea unui loc de muncă

Comportamentele și strategiile de reintegrare în muncă a populației vulnerabile din punct de vedere ocupațional relevă diferențieri importante în funcție de caracteristicile socio-

demografice, de experiența anterioară pe piața muncii, de integrarea socială a persoanelor din grupul țintă, urmând să investigăm în continuare măsura în care experiența de formare influențează comportamentul activ pe piața muncii a șomerilor, persoanelor ocupate în agricultura de subsistență, persoanelor casnice și angajaților din mediul rural al județului Galați.

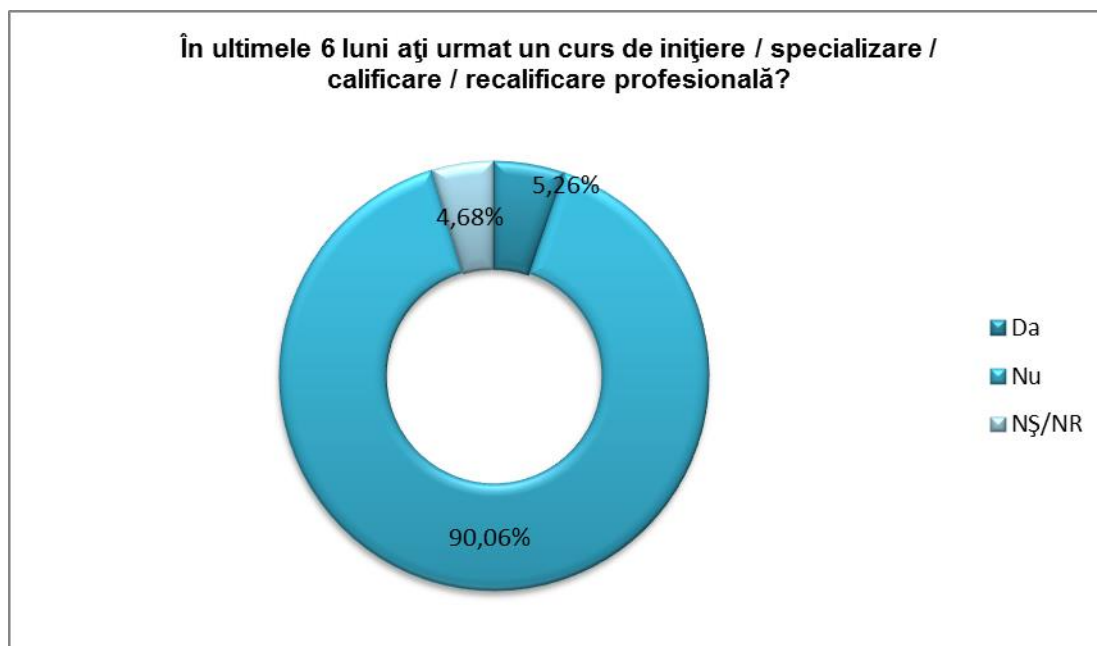
2.3. Experiența de formare

Mediul rural constituie un mediu rezidențial foarte bine reprezentat la nivelul teritoriului administrativ al României, în schimb este foarte slab calificat pentru munca salariată de orice fel. Cercetarea noastră arată că mediul rural din județul Galați este prea puțin explorat din perspectiva implementării programelor de formare profesională, deși se constituie într-o piață promițătoare. Pe de altă parte, formarea profesională este inaccesibilă persoanelor interesate din rural, pentru care naveta presupune costuri materiale, poate și de natură psihică sau emoțională, care fac deplasarea pentru formare în mediul urban o opțiune nerealizabilă. În aceste condiții, alternativa derulării programelor integrate destinate grupurilor vulnerabile ocupațional în localitatea de reședință a acestora ar putea fi o soluție. În plus, aceasta a fost strategia adoptată în cazul implementării programului de formare profesională prevăzut în cadrul proiectului nostru și s-a dovedit a fi una de succes.

Dacă în prima cercetare întrebarea ce viza participarea la cursurile de formare profesională a avut ca perioadă de referință viața profesională a respondenților, reieșind o participare de 16 procente, în cercetarea de față am considerat oportună restrângerea perioadei de referință la ultimele 6 luni, rezultând o participare mult mai redusă, de numai 5 procente, raportată la totalul eșantionului (**Grafic 16**). Prin această abordare am urmărit, în primul rând, să evaluăm dacă și în ce măsură s-a schimbat atitudinea grupurilor cu o situație dificilă pe piața muncii față de formarea profesională.

Mai întâi observăm că se perpetuează limitarea participării la aceste cursuri a persoanelor fără școlarizare sau cu școlarizare sub limita prevăzută de lege. Dacă și în prima cercetare am remarcat slaba participare la formare a persoanelor cu un nivel scăzut de pregătire școlară, în cercetarea de față am constatat că doar un respondent din cei 54 care au absolvit cursuri de calificare în ultimele 6 luni are mai puțin de 8 clase. De asemenea, constatăm că se păstrează, de la o cercetare la alta, decalajul dintre bărbați și femei în privința participării la formare profesională, în favoarea celor dintâi. Ca și în prima cercetare, persoanele din segmentul de vârstă 34-45 de ani au avut o participare mai ridicată (de 29,6%) comparativ cu persoanele din celelalte segmente de vârstă. În mod cert, odată cu înaintarea în vârstă scade interesul pentru îmbunătățirea competențelor profesionale. Persoanele de peste 55 de ani din mediul rural tind să fie mai reticente la formare, nemaifiind motivate să se recalifice profesional sau neconștientizând avantajele recalificării pentru valorificarea propriilor abilități pe piața muncii.

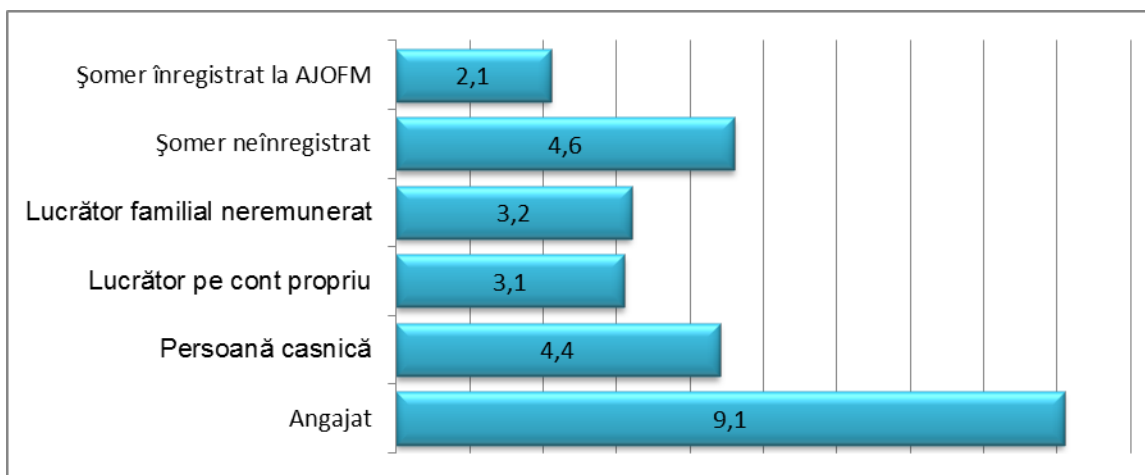
Grafic 16. Participarea la cursuri în ultimele 6 luni

Statutul ocupațional induce diferențieri semnificative cu privire la participarea la cursuri de formare profesională. În cercetarea de față, participarea diferitelor categorii ocupaționale este mult mai scăzută comparativ cu cercetarea inițială, fapt explicabil prin reducerea substanțială a perioadei la care ne raportăm. Însă prin comparații între categoriile analizate vom putea evalua schimbările de atitudine privind formarea profesională.

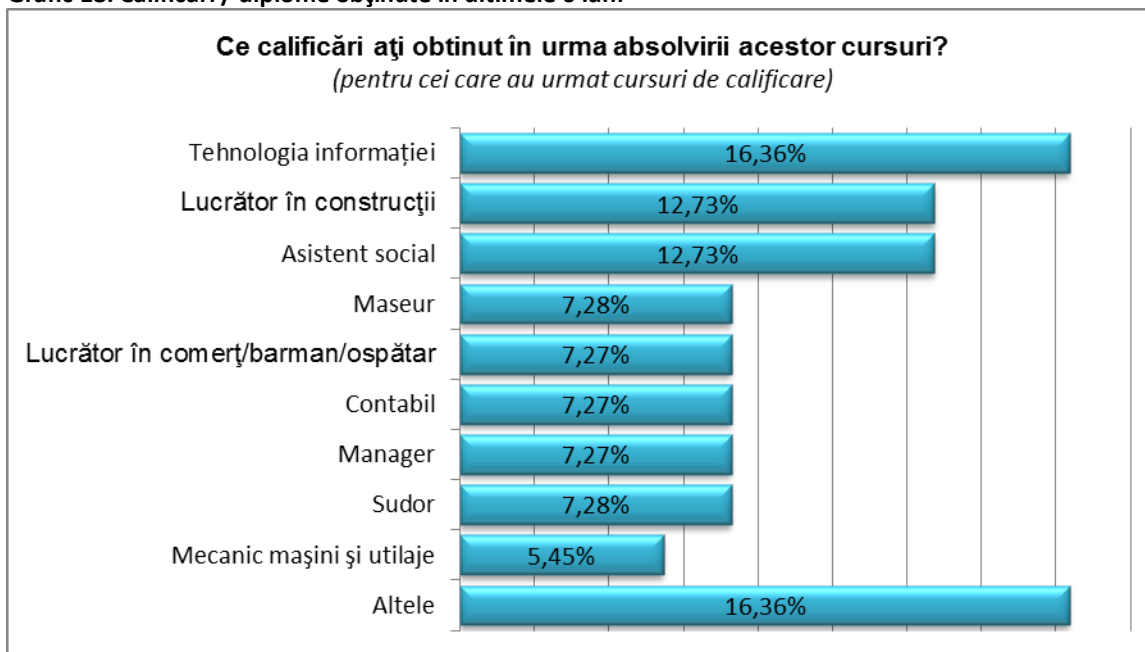
Persoanele ocupate în agricultura de subsistență sunt implicate de multe ori în munci agricole care le ocupă foarte mult timp, iar persoanele casnice în creșterea copiilor și/sau sarcini gospodărești, situații care impun bariere serioase participării la programele de formare profesională. Cu toate acestea, datele cercetării ne arată că persoanele casnice au participat în mai mare măsură comparativ cu șomerii înregistrați la AJOFM la cursuri de calificare în ultima jumătate de an (**Grafic 17**), situație inversată față de cercetarea inițială. O posibilă explicație pentru această schimbare de atitudine din partea șomerilor înregistrați ar putea fi protecția socială de care beneficiază, iar șomerii acceptă de regulă mult prea ușor statutul de dependență și resping oportunitățile de formare profesională care i-ar putea ajuta să revină pe piața muncii. Prin urmare, motivațiile și resursele diferite de care dispun categoriile vulnerabile ocupațional determină aspirații și așteptări diferite față de viitorul profesional exprimat parțial prin intenția de a se forma profesional într-o activitate salariată nouă.

Grafic 17. Categoriile ocupaționale care au urmat cursuri de calificare în ultimele 6 luni (% din totalul categoriei)

În privința domeniilor în care s-au format profesional respondenții, observăm mai întâi o diversitate destul de ridicată de cursuri absolvite, motiv pentru care cele menționate o dată /de două ori au fost incluse în categoria „Altele” (**Grafic 18**). Cei mai mulți respondenți care s-au instruit în trecut au preferat cursuri legate de domeniul informaticii (16%), în contextul în care angajatorii sunt de multe ori interesați de persoane multifuncționale, care să depășească atribuțiile specificate în fișele de post. Opțiunea respondenților pentru cursul de „lucrător în construcții” (12,73%) poate fi justificată de nevoia de a avea o diplomă care să certifice competențele deținute în eventualitatea unei angajări în țară, dar mai ales în străinătate. Alte cursuri absolvite în ultimele 6 luni de respondenți au fost de: asistent social, manager, maseur, lucrător în comerț, contabil etc.

Grafic 18. Calificări / diplome obținute în ultimele 6 luni

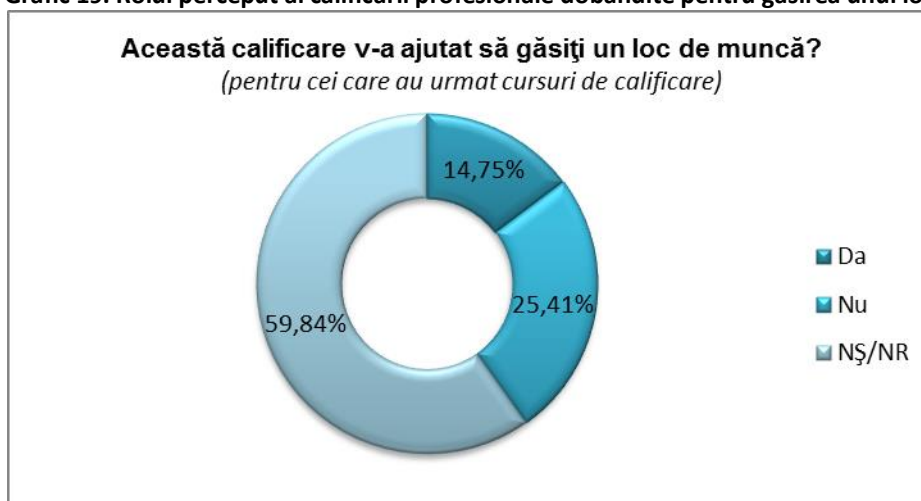
În egală măsură cu consilierea și formarea profesională, inițiativa proprie contează mult în succesul inserției în piața muncii, chiar și în condițiile în care oferta de locuri de muncă este foarte limitată. Deși ponderea respondenților care declară că au urmat un curs de calificare în

ultima jumătate de an este extrem de redusă (5%), mai mult de jumătate dintre aceștia nu se pot pronunța asupra legăturii dintre cursul absolvit și găsirea unui loc de muncă (**Grafic 19**). Datele cercetării ne mai arată că în jur de 15% dintre respondenții care au absolvit un curs în ultimele 6 luni și-au găsit de lucru, într-o proporție mult mai mică comparativ cu respondenții primei cercetări (43%), diferență care se justifică prin raportarea la perioade de timp diferite. Respondenții care au reușit să se angajeze ca urmare a acestei pregătiri profesionale au urmat cursuri de contabil și asistent social (fiecare categorie cu câte 22, 5% din totalul celor care și-au găsit un loc de muncă), lucrător în construcții (16,7%) și TIC (11%).

Așa cum era de așteptat, angajații și-au găsit în mai mare măsură un loc de muncă ca urmare a calificării profesionale comparativ cu persoanele neocupate sau inactive. Însă dacă ne raportăm la angajații care au urmat cursuri de calificare (9% din totalul categoriei), observăm că balanța înclină în favoarea celor care declară că absolvirea cursurilor nu i-a ajutat să-și găsească un loc de muncă (5,6%).

Dobândirea unei calificări profesionale înseamnă doar o șansă în plus în vederea (re)inserției pe piața muncii și nu o garanție a ocupării unui loc de muncă. Deși certificatele și diplomele de calificare sunt valabile pe durata vieții profesionale a unei persoane, cunoștințele, aptitudinile și competențele necesare pe piața muncii evoluează rapid. De aceea, calificările și certificatele formale, odată dobândite, sunt adesea insuficiente pentru a asigura inserția profesională continuă pe tot parcursul vieții. În aceste condiții, obținerea unei diplome de calificare trebuie privită mai degrabă ca un pas în educația permanentă și nu doar ca un scop în sine (Comisia Europeană, 2011, p. 77).

Grafic 19. Rolul perceput al calificării profesionale dobândite pentru găsirea unui loc de muncă

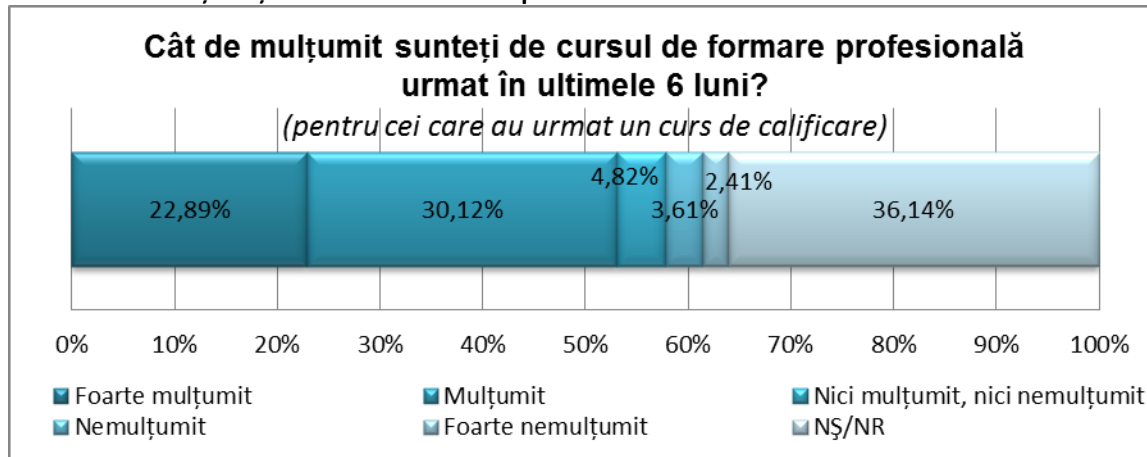

Cercetarea a relevat faptul că formarea profesională este foarte importantă și dincolo de rolul său în consolidarea de abilități și competențe întrucât contribuie la promovarea profesionalismului, a mobilității profesionale și a flexibilității în cariera profesională.

Cel puțin la nivel declarativ, mai mult de jumătate dintre respondenții care au beneficiat de pregătire profesională în ultimele 6 luni se arată „mulțumiți” și „foarte mulțumiți” de cursurile

absolvite (**Grafic 20**). La polul opus se află cei care refuză să se pronunțe asupra acestui subiect (36%), probabil sub influența percepției privind lipsa de perspective din piețele de muncă locale.

Grafic 20. Satisfacția față de cursul de formare profesională absolvit în ultimele 6 luni

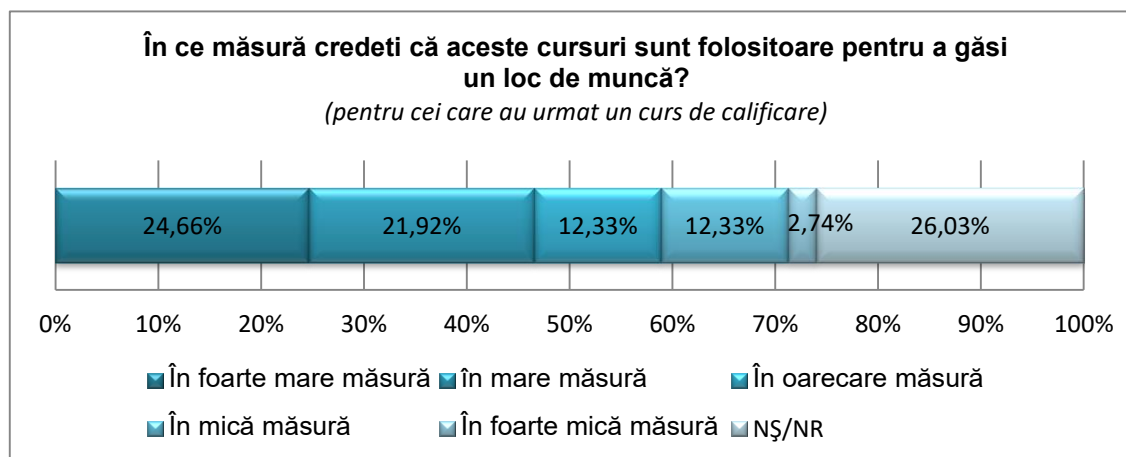

Formarea profesională propune de obicei schimbarea meseriilor și profesiilor șomerilor/persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă astfel încât să corespundă mai bine cererilor de personal ale angajatorilor. Însă acest proces nu este lipsit de dificultăți dacă ținem cont de faptul că programele de formare profesională tind să fie tratate într-o manieră formală de beneficiarii ei, astfel încât persoanele care se formează de multe ori nu ajung să practice meseriile respective.

Din acest motiv, acumularea de cunoștințe și/abilități, competențe este percepută uneori ambiguu, mulți dintre respondenți (26%) evitând să se pronunțe asupra utilității cursurilor de formare profesională absolvite, iar alții (15%) considerând că aceste procese nu au o finalitate practică în obținerea unui loc de muncă sau în profesionalizare (**Grafic 21**). În schimb, cca. 46% dintre respondenți apreciază că „în foarte mare măsură” și „în mare măsură” formarea poate avea contribuții pozitive la nivel individual și poate să ajute persoanele să-și găsească un loc de muncă. Pentru mulți beneficiari de formare profesională, mult mai importantă tinde să fie diploma, obligatorie în dosarele de angajare, decât competențele și abilitățile acumulate.

Deși am putea crede că formarea profesională ca proces general de instruire contează mai ales pentru persoanele cu pregătire și școlarizare modestă, datele cercetării noastre arată că respondenții care au absolvit cel puțin școala profesională tind să aprecieze în mai mare măsură utilitatea cursurilor de (re)calificare, respectiv de specializare/perfecționare, la fel și persoanele angajate comparativ cu cele neocupate sau inactive. În schimb, nu există diferențieri semnificative în funcție de gen privind aprecierea utilității pozitive a cursurilor de formare profesională pentru găsirea unui loc de muncă.

Grafic 21. Utilitatea cursurilor pentru găsirea unui loc de muncă

Fluctuațiile frecvente ale forței de muncă în diverse domenii de activitate economică pot produce flexibilitate ocupațională și profesională, pe de o parte, și pierdere/nevalorificare a competențelor și abilităților, pe de altă parte. În acest context, formarea profesională poate juca un rol important în pregătirea categoriilor vulnerabile ocupațional de a trece de la o meserie la alta în perioade relativ scurte de timp, existând însă riscul de a nu căpăta suficientă experiență de muncă și de nu exersa îndeajuns competențele relevante pentru piața muncii. Însă cercetarea pe care am realizat-o a arătat, o dată în plus, că diversele categorii ocupaționale studiate înțeleg diferit formarea profesională, raportându-se la aceasta în funcție de caracteristicile socio-demografice, experiența de muncă anterioară sau experiența căutării unui loc de muncă în trecut.

2.4. Antreprenoriat rural

Oportunitățile de ocupare a forței de muncă din mediul rural cresc proporțional cu mărimea comunei, dar faptul că cele mai multe comune din România sunt mici și mijlocii implică o limitare a oportunităților de angajare, determinând persoanele pregătite profesional să se îndrepte spre zonele urbane pentru dezvoltarea carierei și, implicit, pentru resurse financiare. În cazul categoriilor profesionale cu un nivel scăzut de educație și în condițiile în care oferta de locuri de muncă vacante rămâne limitată, uneori este imposibil de făcut naveta la și de la locul de muncă, iar persoanele din mediul rural care nu se pot stabili în orașe sunt obligate practic să supraviețuiască din agricultură.

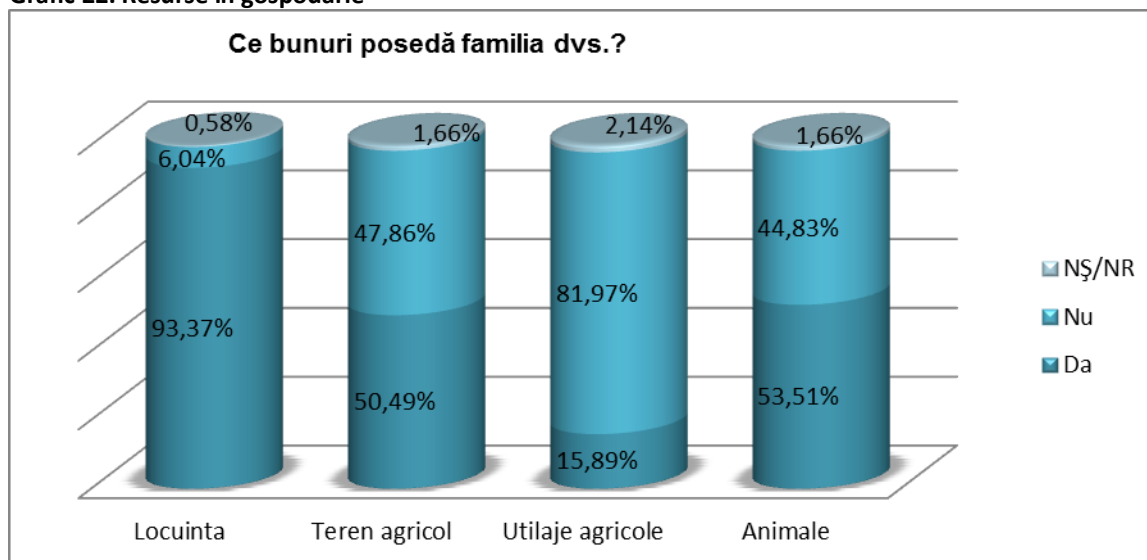
Instabilitatea mediului economic al tranziției a facilitat blocajul agriculturii private, ceea ce a condus la scăderea nivelului de trai, mai ales în zonele rurale, unde agricultura reprezintă principala sursă de venituri. În aceste condiții, gospodăria țărănească a fost preponderent orientată către autoconsum și mai puțin către economia de piață, fapt ce a adus în atenția autorităților necesitatea stimulării antreprenoriatului și în mediul rural. În vederea promovării măsurilor ce urmăresc creșterea gradului de ocupare a persoanelor active, în special a celor din mediul rural, de mare importanță este orientarea programelor spre membrii familiilor ce

practică o agricultură de subsistență, prin promovarea unor noi forme ocupaționale pentru lucrătorii independenți din zonele rurale și promovarea culturii antreprenoriale în desfășurarea de activități non-agricole. Încurajarea dobândirii și dezvoltării competențelor antreprenoriale la persoanele sub-ocupate, neocupate sau inactive din mediul rural și, implicit, investirea în ferme proprii sau activități non-agricole ar putea înlocui cu succes strategia de ocupare prin angajare.

Pornind de la principalele rezultate ale primei cercetări cu privire la antreprenoriatul prin dorință și antreprenoriatul prin intenție⁴ din mediul rural al județului Galați, vom aprofunda în cercetarea de față evaluarea tendințelor și oportunităților de adoptare a strategiilor alternative la ocupare prin raportare la antreprenoriatul efectiv (sau, altfel spus, antreprenoriat prin comportament), la direcțiile și modalitățile de dezvoltare a oportunităților antreprenoriale.

Dacă în general inițierea unei afaceri este condiționată de existența resurselor materiale și financiare, suprafața mare de pământ a constituit o resursă importantă pentru persoanele din mediul rural care au adoptat de timpuriu antreprenoriatul (Sandu, 1999, p. 101). În mediul rural există o diversitate de resurse care ar putea fi valorificate superior. Din păcate, prelucrarea produselor agricole este un domeniu cu posibilități de dezvoltare insuficient valorificate de către producători. Iar dacă ținem cont de lipsa locurilor de muncă și, mai ales, de potențialul reprezentat de resursele din mediul rural, există premisele dezvoltării unor noi afaceri. Din cercetarea noastră reiese că majoritatea respondenților dețin o locuință (93,37%), iar ceva mai mult de jumătate au animale și teren agricol (**Grafic 22**). Ponderea respondenților care dețin utilaje agricole este semnificativ mai redusă (în jur de 16%), însă putem stabili o legătură mai strânsă între aceștia și un posibil comportament antreprenorial.

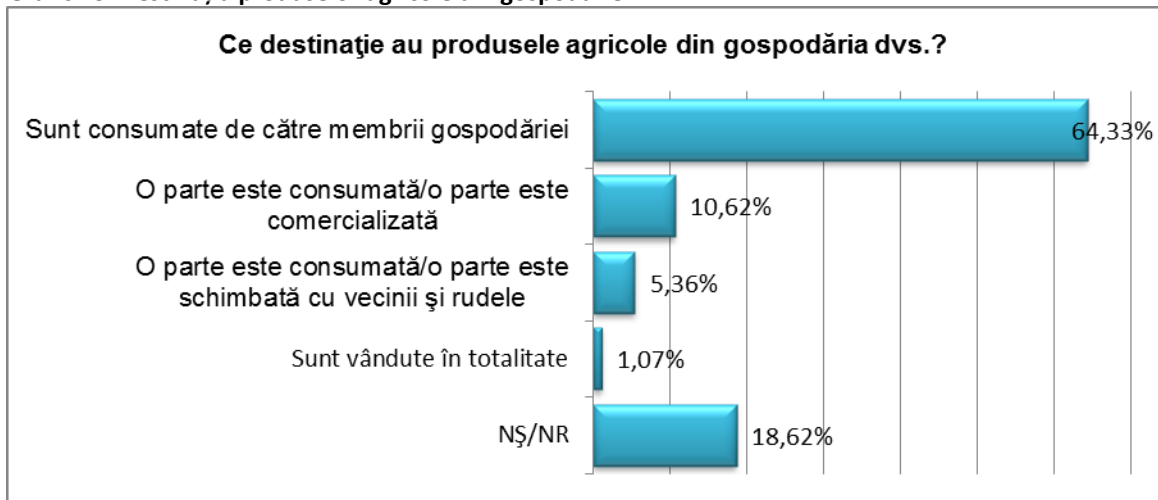
Grafic 22. Resurse în gospodărie

⁴ Concepte utilizate de Dumitru Sandu în *Spațiul social al tranziției* (1999, p. 100).

Fie că dețin sau nu resursele potențiale pentru practicarea modernă a agriculturii, cei mai mulți dintre respondenți (cca. 64%) declară că produsele agricole din gospodărie sunt destinate auto-consumului (**Grafic 23**), de unde putem deduce că nu au un comportament de antreprenor agricol întrucât nu vând, nu cumpără, nu investesc și nu își fac planuri pentru investiții în domeniul agriculturii. Puțin peste 5% dintre respondenți declară că vând o parte din produsele agricole din gospodărie și în jur de 1% le vând integral. Remarcăm și ponderea mare a respondenților care refuză să precizeze destinația produselor agricole, o parte dintre ei beneficiind de ajutorul minim garantat oferit de stat.

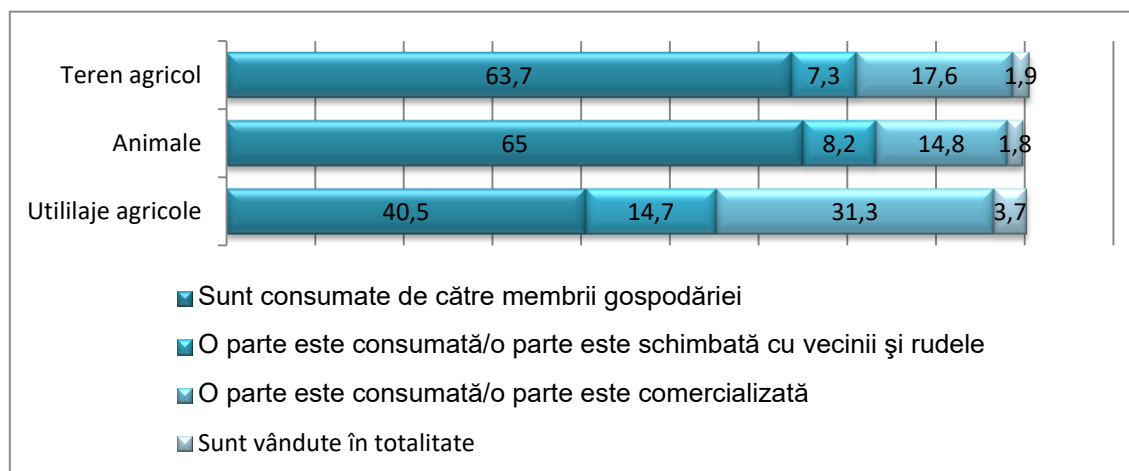
Grafic 23. Destinația produselor agricole din gospodărie

În jur de 64% dintre respondenții care au teren agricol consumă integral în gospodărie produsele agricole obținute, aprox. 17% declară că o parte este consumată și o parte este comercializată și aproape 2% vând întreaga producție agricolă (**Grafic 24**). Un comportament asemănător au și respondenții care cresc animale. Din moment ce produsele agricole obținute sunt consumate în cea mai mare parte în gospodăria proprie, putem deduce că suprafața de teren aflată în proprietatea respondenților sau a familiilor acestora este redusă, la fel și numărul de animale. În opinia lui Dumitru Sandu, cu cât este mai mare dimensiunea proprietății agricole, cu atât este mai ridicată probabilitatea ce a adopta comportamente de tip comercial. Astfel, investițiile și orientarea spre vânzarea produselor agricole tind să fie favorizate în gospodăriile care se ocupă cu creșterea animalelor și dețin suprafețe mari de teren agricol (1999, p. 128). Din cercetarea noastră rezultă că modelul dominant în gospodăriile din care provin respondenții este practicarea agriculturii de subsistență, având în vedere că produsele agricole sunt comercializate într-o proporție foarte redusă și, în consecință, cea mai mare parte a lor este destinată auto-consumului.

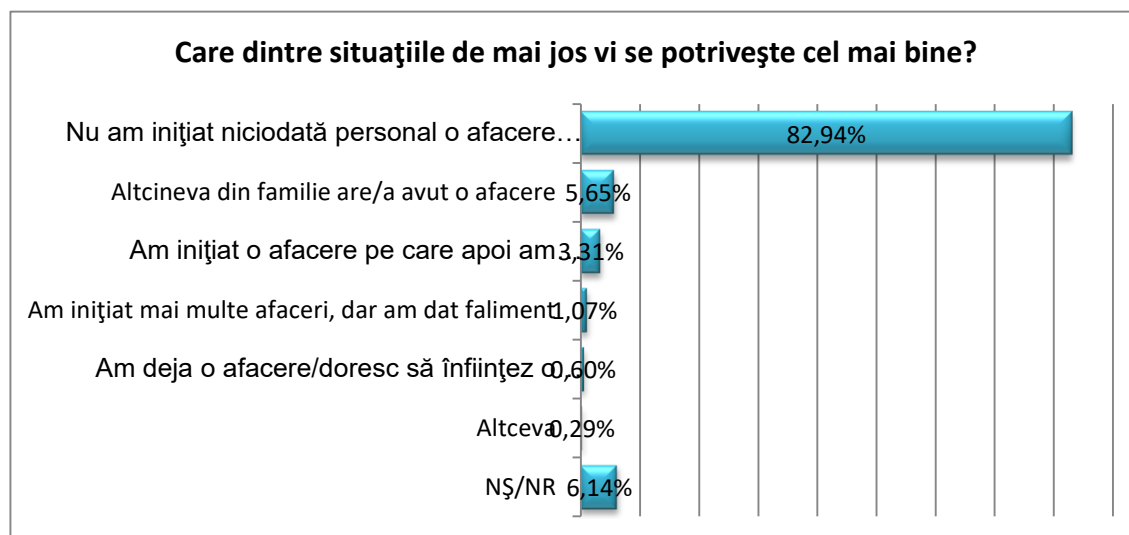
În schimb, observăm că în cazul respondenților care dețin mijloace moderne de practicare a agriculturii (utilaje agricole), scade ponderea celor care declară consumul integral al produselor agricole în gospodăria proprie (40,5%), crescând proporțional destinația acestora pentru vânzarea parțială (31,3%) sau integrală (3,7%).

Grafic 24. Destinația produselor agricole în funcție de resursele din gospodărie (diferențele până la 100% sunt reprezentate de non-răspunsuri)

Sub aspect teritorial, antreprenoriatul rural tinde să fie localizat mai ales în județele cu un grad ridicat de dezvoltare (Sandu, 1999, p. 102). Regiunea Sud-Est este relativ bine dezvoltată, situându-se ușor sub performanța medie națională (Institutul Național de Statistică, 2010), însă variația performanțelor economice a județelor implică existența unor disparități între acestea. Constanța, care este situată peste medie la toate criteriile de clasificare, reprezintă „povestea de succes” a regiunii, în timp ce alte județe au performanțe mai reduse, dar încă satisfăcătoare, cum ar fi, de exemplu, județul Galați. Acest nivel de dezvoltare economică a județului se reflectă și în nivelul slab de dezvoltare a antreprenoriatului efectiv din mediul rural. Potrivit datelor cercetării, aproape 83% dintre respondenții din zona de implementare a proiectului declară că nu au niciun fel de experiență antreprenorială (**Grafic 25**), în timp ce în jur de 3% au beneficiat de experiența unei afaceri în familie, iar cca. 4% au avut una sau mai multe afaceri, care însă s-au dovedit falimentare. Atât contactul cu o afacere la nivelul familiei cât și propria experiență în domeniu pot constitui predictorii ai orientării antreprenoriale în viitor. După Dumitru Sandu, probabilitatea de a adopta un comportament antreprenorial este cu atât mai mare cu cât o persoană este mai educată în contextul familiei sale (1999, p. 109).

Grafic 25. Experiența antreprenorială

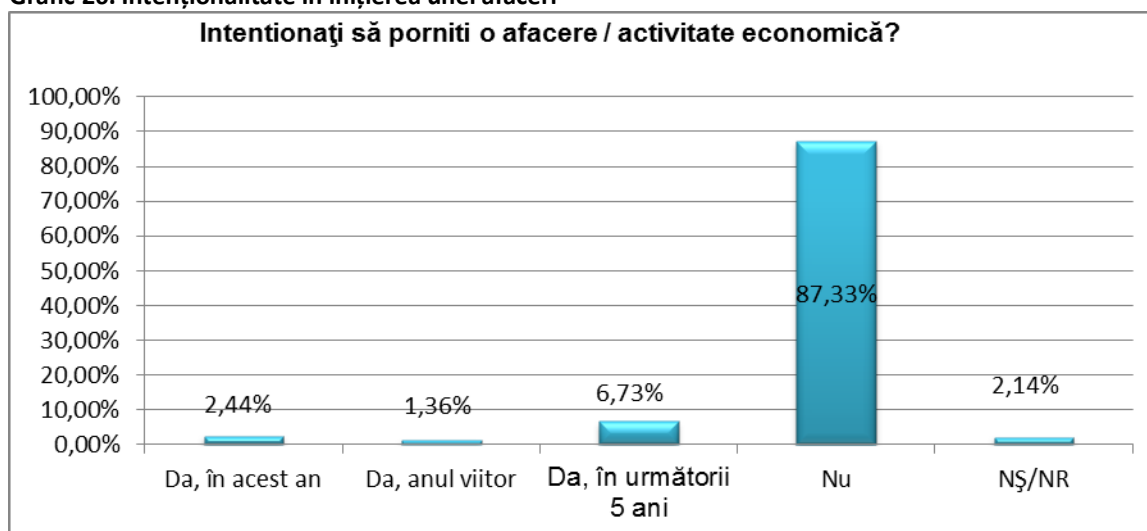

Dacă în cercetarea inițială am studiat intențiile antreprenoriale pe termen mediu ale persoanelor fără un loc de muncă din zona rurală a județului Galați, în cercetarea de față am aprofundat analiza prin evaluarea intenției de a iniția o afacere atât pe termen scurt cât și pe termen mediu, urmărind în același timp modificări în comportamentul grupului țintă privind domeniul afacerilor ca alternativă la ocupare.

Comparativ cu prima componentă a cercetării observăm o tendință de creștere ușoară a intențiilor antreprenoriale în următorii 5 ani, de la aproape 5% la 6,73% (**Grafic 26**). Includerea în grupul țintă a angajaților, a căror pondere în rândul celor care intenționează să inițieze o afacere este semnificativ mai mare decât a celorlalte categorii ocupaționale, ar putea justifica această tendință.

Față de proiecțiile pe termen lung, intențiile de a iniția o afacere pe termen scurt sunt mai reduse (2,44% în 2013 și 1,36% în 2014), caracterizând mai mult bărbații comparativ cu femeile, persoanele din segmentul de vârstă 35-44 de ani, angajații și lucrătorii pe cont propriu. Orientarea antreprenorială este mai mare pentru persoanele tinere care au relații și capital material, în timp ce educația în sine nu este un factor favorizant al antreprenoriatului. Ceea ce contează este educația personală relativă la stocul de educație din familie (Sandu, 1999, pp. 105).

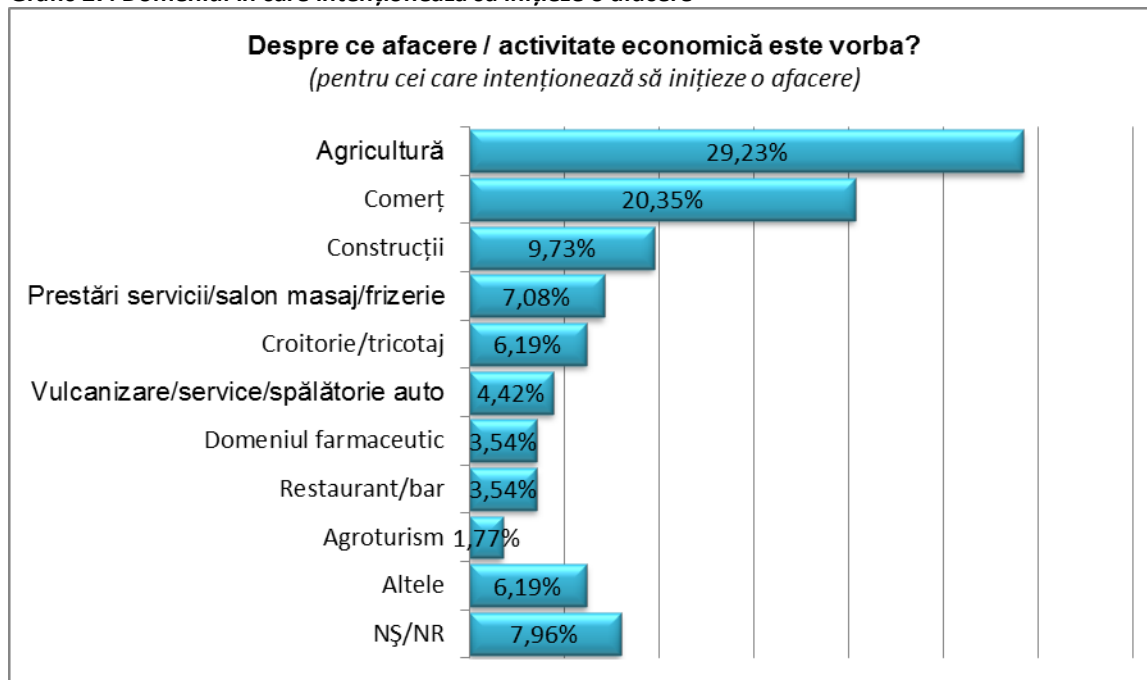
Grafic 26. Intenționalitate în inițierea unei afaceri

Principalele domenii preferate pentru inițierea unei afaceri rămân aceleași din prima cercetare, cu modificări nesemnificative privind procentele alocate fiecărui domeniu în parte: agricultură (29,23%), comerț (20,35%), construcții (9,73%), servicii pentru populație (7,08%) și a.m.d. (**Grafic 27**). Observăm totuși că agricultura și comerțul se detașează clar în prefer-

ințele respondenților, alegeri datorate resurselor agricole avute la dispoziție și care pot fi valorificate în scop antreprenorial, pe de o parte, și percepției că investiția inițială în comerț nu este foarte mare și se recuperează relativ repede, pe de altă parte.

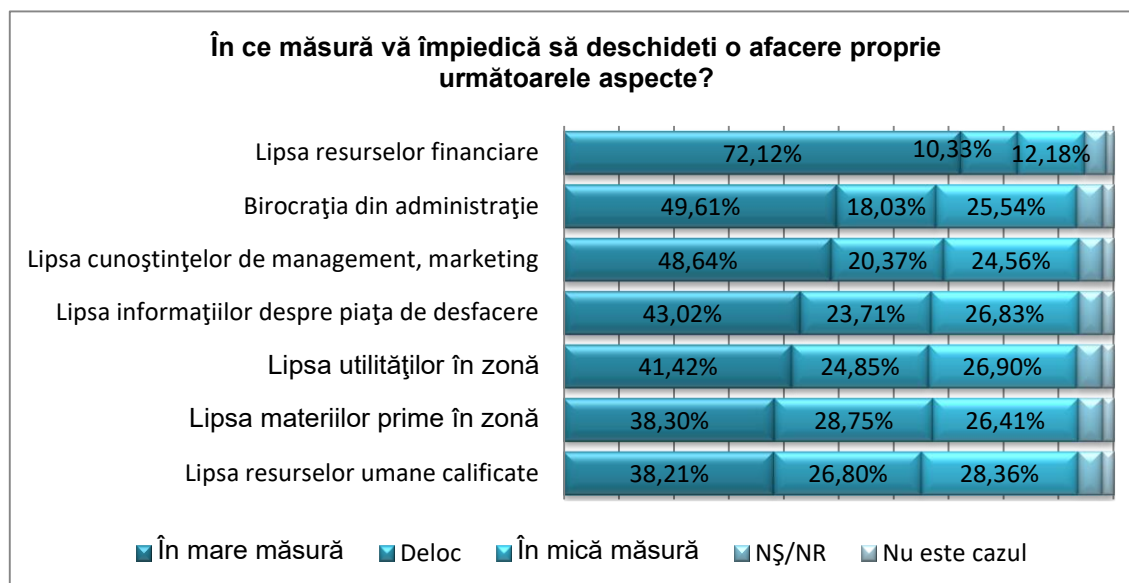
Grafic 27. Domeniul în care intenționează să inițieze o afacere

Deși inițierea unei afaceri devine tot mai atractivă pentru mulți oameni, mai ales în lipsa unui loc de muncă, puțini decid să demareze o astfel de întreprindere. Dintre motivele invocate de respondenții noștri (**Grafic 28**) se detașează, la mare distanță de alte piedici, lipsa resurselor financiare (72%), lait-motiv întâlnit atât în cercetarea inițială derulată în cadrul proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, cât și în alte cercetări recente (Bruno, 2010, p. 313).

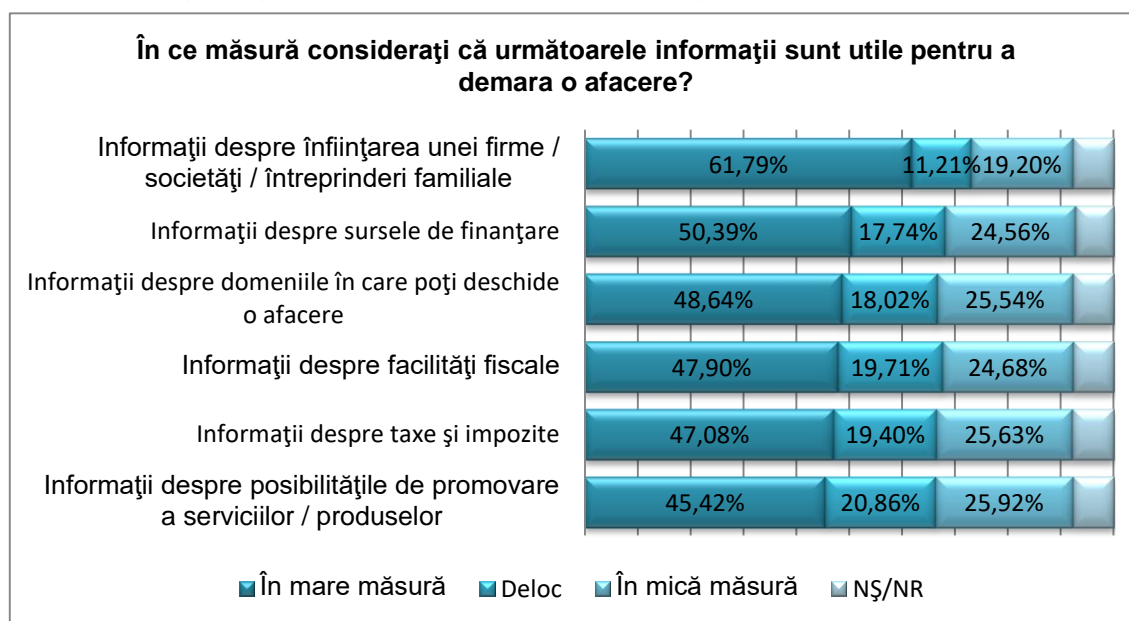
Analizând oportunitățile de dezvoltare a zonelor rurale, într-un studiu privind antreprenoriatul din mediul rural românesc, Flavius Mihalache identifică două categorii de actori principali care ar putea antrena pârghiile acestei dezvoltări: autoritățile locale și antreprenorii. Rolul autorităților ține în special de dezvoltarea infrastructurii rurale, care să ducă la creșterea atractivității investiționale în localitățile respective, pe când funcția antreprenorilor este una de management eficient prin care activitățile economice demarate să se dovedească viabile (2011, p. 62). Din cercetarea noastră, reiese că aceste oportunități nu sunt valorificate în zona rurală a județului Galați din moment ce sunt menționate de respondenți printre principalele piedici în vederea inițierii unei afaceri: birocrația din administrație (cca. 50%), lipsa utilităților (cca. 41%), lipsa cunoștințelor de management/marketing (cca. 49%), lipsa informațiilor despre piețele de desfacere (43%).

Grafic 28. Percepții cu privire la măsura în care anumite obstacole împiedică inițierea unei afaceri

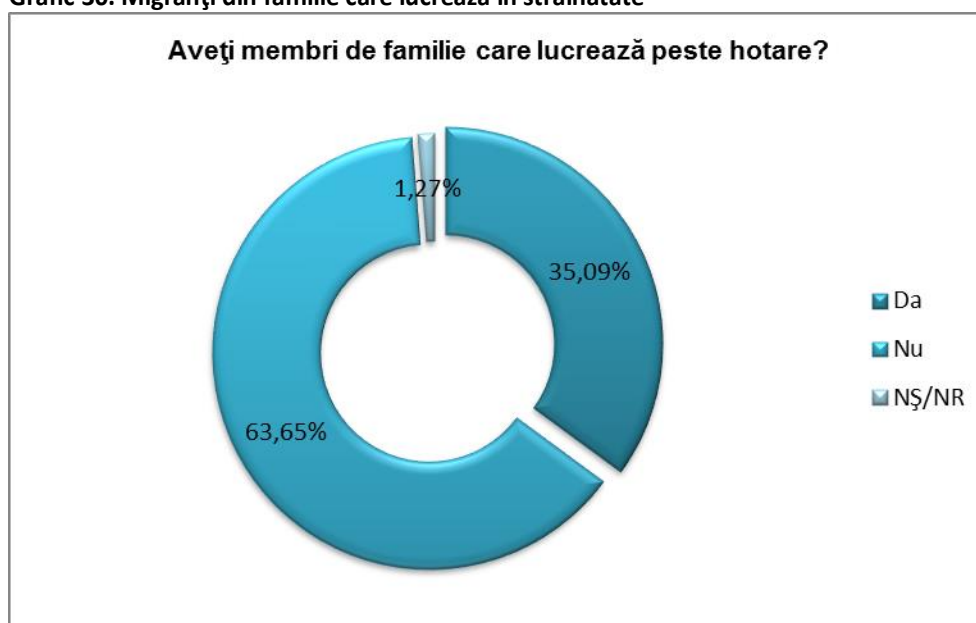
Obstacolele menționate anterior, ce împiedică mai mult sau mai puțin respondenții să inițieze o afacere, precum și deficitul de informare / formare în domeniul antreprenorial au rolul de a orienta activitățile ulterioare ale proiectului din perspectiva nevoilor pe care le au beneficiarii acestuia. Datele cercetării ne arată că principalele informații de care au nevoie respondenții (**Grafic 29**) sunt mai ales cele legate de procedurile de înființare a unei firme (61,79%), de resursele financiare pentru derularea unei activități (50%), de domeniile în care ar putea investi (48%), de sistemul de fiscalizare (47%) sau de publicitate (45%). Deși cursurile de formare antreprenorială devin din ce în ce mai vizibile, niciunul dintre subiecții cercetării de față nu a participat în ultimele 6 luni la astfel de cursuri, iar intenția de a participa în viitor este destul de redusă, conform rezultatelor primului studiu.

Grafic 29. Percepții cu privire la utilitatea anumitor informații pentru inițierea unei afaceri

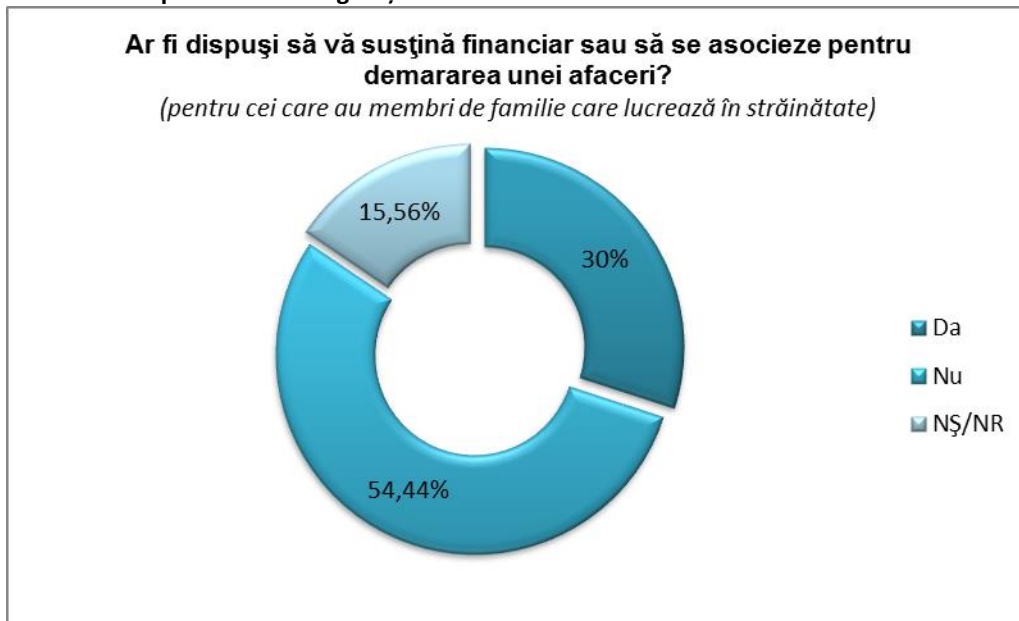

Principala piedică în calea inițierii și dezvoltării unei afaceri o reprezintă, pentru marea majoritate a respondenților, lipsa banilor. Resursele financiare pentru derularea unei activități economice pot proveni din credite bancare, însă probleme legate de dobânzile mari practicate de băncile comerciale la acordarea de credite, cât și de sistemul de taxe și comisioane pentru diversele servicii prestate de bănci (deschiderea de conturi, acordarea de credite) limitează accesarea unui credit. O altă variantă ar putea fi fondurile europene, cu costuri mai mici la accesare decât creditele bancare, însă în acest caz intervin piedici legate în principal de lipsa informațiilor privind elaborarea și implementarea proiectelor, lipsa resurselor pentru cofinanțare etc. O a treia variantă care ar putea fi luată în calcul, având în vedere amploarea migrației pentru muncă în străinătate, este finanțarea din această sursă. Potențialii antreprenori, în cazul în care au membri de familie ce lucrează în străinătate, s-ar putea baza pe banii câștigați de aceștia în vederea inițierii unei afaceri de familie. Din datele cercetării rezultă că în jur de 35% dintre respondenți au rude care lucrează peste hotare (**Grafic 30**), din rândul cărora o treime estimează că ar putea beneficia de sprijin financiar din partea acestora (**Grafic 31**). Acest lucru pare cu atât mai realizabil cu cât banii trimiși acasă sunt destinați unor proiecte individual-familiale. Analizând rolul remitențelor, Dumitru Sandu remarca că proiectele de viață pe care le are imigrantul și probabilitatea mare de revenire influențează considerabil suma transmisă acasă (Sandu, 2010, p. 170).

Grafic 30. Migranți din familie care lucrează în străinătate

Grafic 31. Disponibilitatea migrantilor din familie de a investi în viitoarea afacere

Pentru potențialii antreprenori din mediul rural, fondurile europene ar putea constitui baza unei afaceri, însă este nevoie de bani fie pentru firmele de consultanță care să le scrie proiectele, fie pentru contribuția proprie în vederea implementării lor. O parte dintre respondenții cercetării noastre (2,63%) au depășit aceste obstacole, declarând că au reușit să obțină bani europeni (**Grafic 32**). Cele mai multe fonduri au fost accesate de bărbați (70,4%), din segmentul de vârstă 55-64 de ani (40,7%), absolvenți de școli profesionale (33,3%).

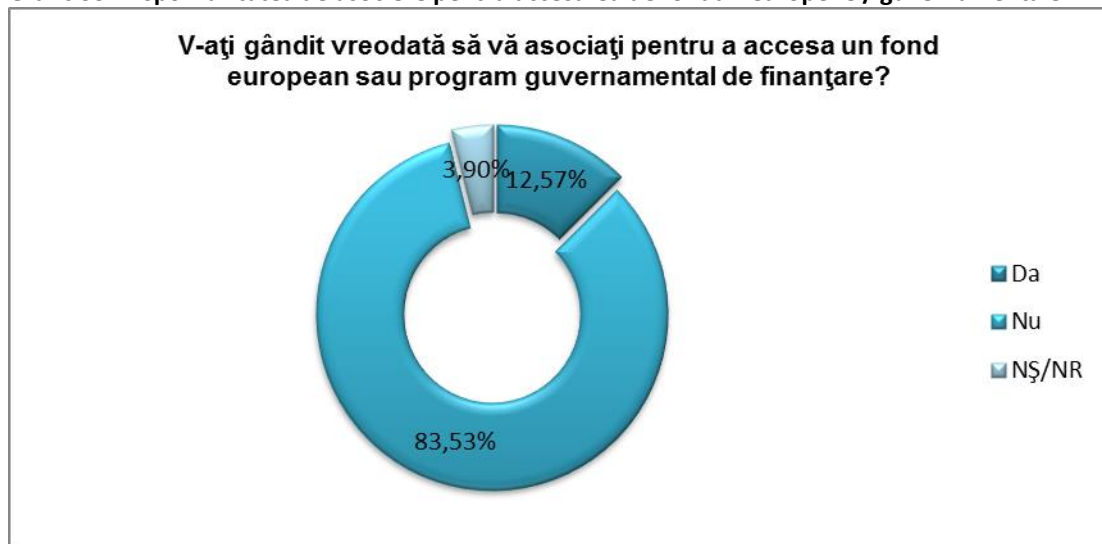
Grafic 32. Accesarea de fonduri europene / guvernamentale

Disponibilitatea persoanelor de a se asocia, fie pentru accesarea unor fonduri europene, fie pentru înființarea unor asociații ar putea fi o soluție pentru a spori șansele de succes pe plan antreprenorial. Însă preferința pentru antreprenoriat asociativ este în strânsă legătură cu încrederea, inclusiv cea interpersonală. Conform rezultatelor unei cercetări realizate de Institutul de Cercetare a Calității Vieții despre capitalul social și valorile sociale în cadrul proiectului european European Value Survey 2009, România se află la coada listei țărilor europene în ceea ce privește încrederea, în special cea interpersonală.

Datele cercetării ne arată că majoritatea persoanelor ce aparțin unor categorii vulnerabile ocupațional din mediul rural (83,53%) nu agreează ideea de a se asocia în vederea accesării unor fonduri europene atunci când se gândesc să demareze o afacere (**Grafic 33**). Persoanele care intenționează să se asocieze pentru accesarea banilor europeni (12,57%) provin din rândul bărbaților de peste 25 de ani, cu studii liceale, ce au în prezent o ocupație și dispun de venituri mai mari.

Grafic 33. Disponibilitatea de asociere pentru accesarea de fonduri europene / guvernamentale

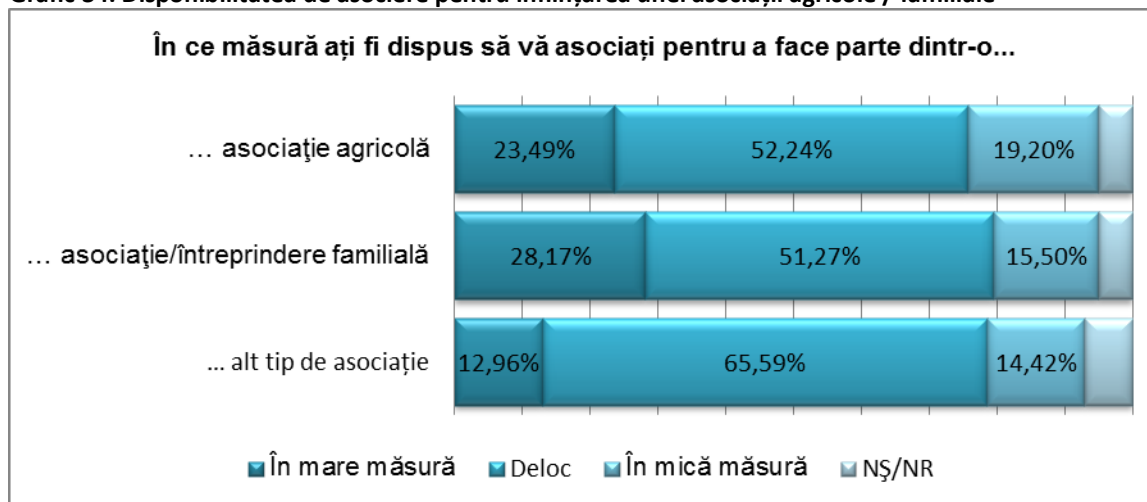

Dacă în prima cercetare am fost interesați de apartenența efectivă a categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați la o asociație (de afaceri, profesională sau agricolă), am considerat necesară aprofundarea acestei analize prin evaluarea tendințelor asociative ale populației studiate în direcțiile menționate. Cercetarea de față ne relevă faptul că disponibilitatea de asociere în agricultură (**Grafic 34**) este destul de redusă (23,49%), motivele fiind atât sociale - cu trimitere la fostele cooperative agricole și neîncrederea în rândul gospodăriilor rurale, cât și financiare, în contextul unor resurse pentru investiții foarte limitate pentru fermieri și al unor costuri suplimentare legate de înregistrarea și operarea unei cooperative (MADR, 2013a, p. 21).

În ceea ce privește disponibilitatea de asociere în vederea înființării unei asociații/ întreprinderi familiale, respondenții noștri manifestă un interes ceva mai mare (28,17%). Dacă ținem cont și de analiza realizată de Dumitru Sandu, potrivit căreia comportamentul antreprenorial

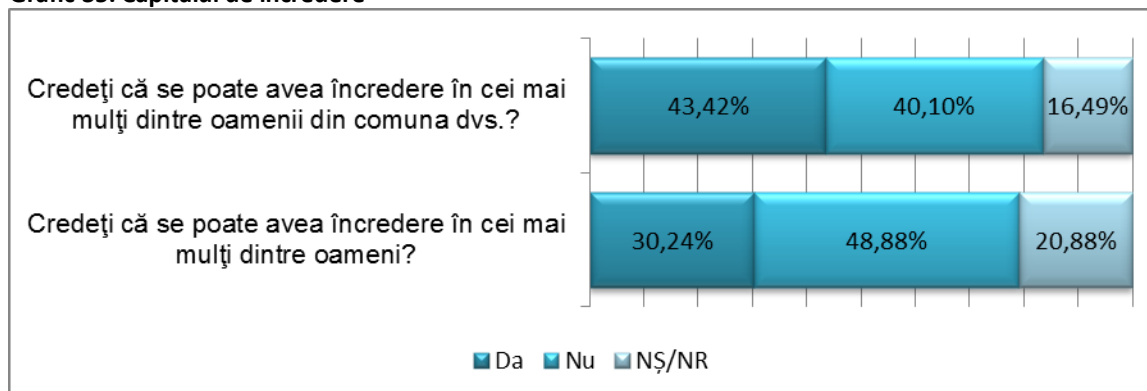
rural se regăsește mai ales în gospodării relativ înstărite cu un număr mare de membri adulți (1999, p. 101), atunci am putea presupune că sunt create premisele dezvoltării unui comportament asociativ în rândul categoriilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați.

Grafic 34. Disponibilitatea de asociere pentru înființarea unei asociații agricole / familiale

Un climat social propice antreprenoriatului înseamnă în primul rând atitudini pozitive vizavi de antreprenoriat, respectiv existența unor valori sociale care să se pleze pe nevoile generale ale mediului de afaceri. În acest context, considerăm că un nivel de încredere ridicat este foarte important, dacă ținem cont de faptul că suspiciunea împiedică dezvoltarea unor aptitudini absolut necesare bunei funcționări a societății, în general, și a economiei, în special. Datele cercetării ne arată că un nivel de încredere mediu și sub-mediu este și caracteristica populației cercetate, având în vedere că în jur de 43% dintre respondenți consideră că se poate avea încredere în oamenii din comună, procentul scăzând semnificativ (la 30%) în ceea ce privește încrederea în oameni în general (**Grafic 35**).

Grafic 35. Capitalul de încredere

Oportunitățile de angajare în scădere, raportate mai ales la potențialul de forță de muncă din mediul rural, presupun ca alternativă adoptarea unei noi strategii de viață pentru supraviețuire sau pentru succes: antreprenoriatul rural. Din cercetarea noastră rezultă că luarea unei decizii în acest sens depinde de resursele gospodăriei, de accesul la fondurile necesare pentru pornirea afacerii, de experiența antreprenorială personală sau a familiei, de climatul economic general, de educația în domeniul afacerilor, de disponibilitatea de asociere și nivelul de încredere. Din perspectiva acestor dificultăți, activitățile proiectului nostru urmăresc stimularea ocupării pe cont propriu prin pregătirea antreprenorilor în formare pentru dezvoltarea capacităților antreprenoriale în vederea inițierii unei afaceri.

2.5. Surse de venit

Veniturile populației din mediul rural sunt în general mai scăzute decât ale populației din mediul urban din cel puțin două motive: în structura ocupațională predomină ocuparea pe cont propriu în agricultură, ca atare principala sursă de venit provine dintr-o agricultură neperformantă și necompetitivă. De asemenea, veniturile scăzute pe gospodărie sunt și un rezultat al fenomenului de sub-ocupare, în condițiile în care mulți dintre lucrătorii pe cont propriu în agricultură sunt membri ai gospodăriilor agricole de subsistență. Existența unui pensionar în acest tip de gospodărie ar putea echilibra într-o anumită măsură bugetul familiei, mai ales dacă ținem cont de faptul că pensionarii au fost oarecum protejați prin programe de securitate socială. Însă cel mai important mijloc de creștere a bunăstării gospodăriilor rurale rămâne ocuparea unui loc de muncă remunerat prin salariu. Dacă cel puțin un membru al familiei devine salariat, nivelul venitului se modifică semnificativ, iar bunăstarea gospodăriei se îmbunătățește simțitor. În cele mai multe cazuri, ocuparea pe cont propriu în activități agricole și neagricole reprezintă doar o alternativă pentru persoanele care doresc să ocupe un loc de muncă formal, cu o sursă sigură de venit. În condițiile în care ocuparea formală salariale este tot mai limitată, componenta dominantă în structura veniturilor populației rurale rămâne contravaloarea consumului din surse proprii cu 32,3%, în timp ce în mediul urban ponderea cea mai ridicată este deținută de salarii, cu 65 de procente (Dachin et al., 2010, pp. 44-45).

Având în vedere că activitatea în agricultură este sursa principală a veniturilor gospodăriei rurale, riscul de sărăcie este mult mai mare decât în mediul urban. În mod paradoxal, ocuparea pe cont propriu atât în domeniul agricol cât și neagricol face să scadă venitul gospodăriei. De asemenea, riscul de sărăcie crește pentru cei care lucrează fără forme legale ca agricultori sau zilieri. Pentru aceste persoane, ieșirea din sărăcie înseamnă accesul la un loc de muncă mai bine plătit, lucru puțin probabil datorită nivelului actual de calificare. Aceasta a fost o premisă importantă pentru proiectarea ofertei de formare profesională din cadrul proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, derulat în mediul rural din județul Galați.

Nivelul educațional are un puternic impact asupra cheltuielilor gospodăriei întrucât un nivel educațional scăzut scade șansele ocupării și, implicit, crește riscul sărăciei. Ca atare, gradul de

instruire facilitează găsirea unei ocupații neagricole formale, iar gospodăriile în care cel puțin un membru câștigă un salariu au un venit semnificativ mai mare decât gospodăriile agricole de subsistență.

Pentru analiza nivelului de trai și relația cu ocuparea, în prima componentă a cercetării au fost luați în considerare atât indicatori obiectivi - venitul pe gospodărie, cât și indicatori subiectivi - aprecierea veniturilor. Considerând nivelul de trai ca factor indirect, prin importanța pentru accesul pe piața muncii, cât și ca rezultat al ocupării, am aprofundat analiza inițială prin luarea în calcul și a altor indicatori obiectivi – principala sursă de venit a gospodăriei, surse suplimentare de venit, venitul minim garantat.

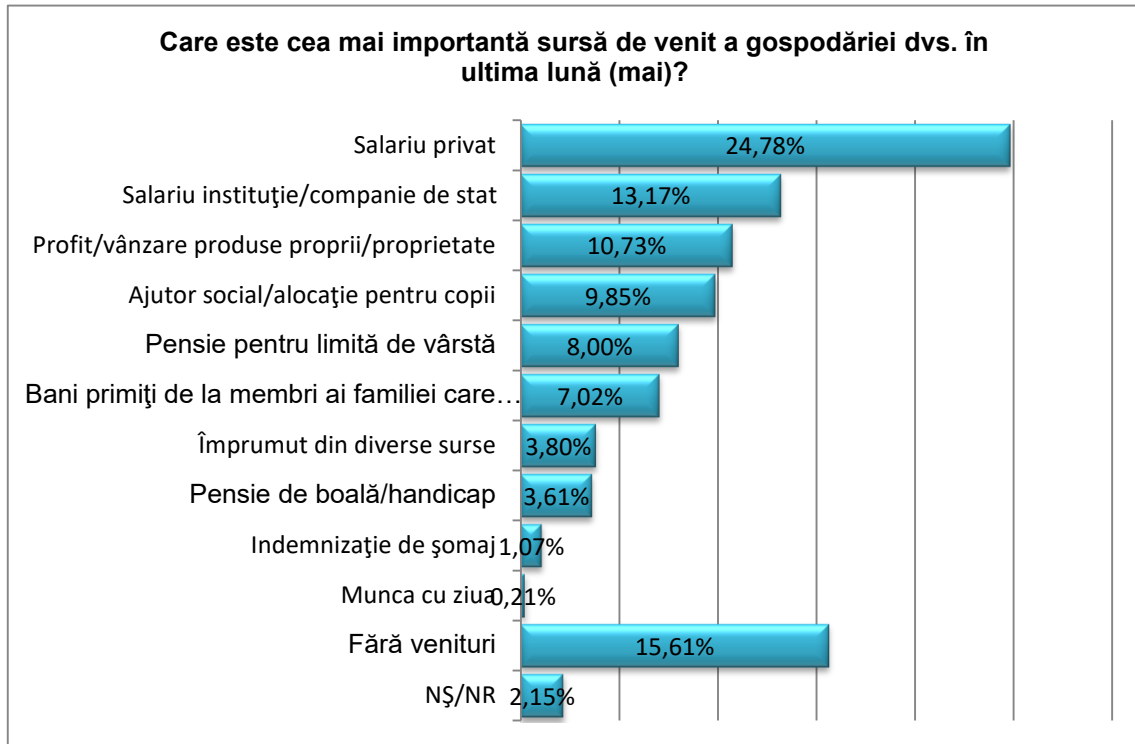
Rezultatele cercetării inițiale ne indică faptul că gospodăriile din care provin respondenții au venituri foarte scăzute: 28% au venituri sub 500 de lei, iar cca. 40% peste 500 de lei, în timp ce 23% declară inexistența veniturilor în familie. Însă nivelul scăzut al veniturilor trebuie luat în considerare prin prisma structurii ocupaționale a populației investigate: șomeri, persoane ocupate în agricultura de subsistență și persoane casnice. În plus, există un consens aproape generalizat la nivelul categoriilor vulnerabile ocupațional analizate că actuala criză economică a afectat profund veniturile gospodăriei, în timp ce în aproape o jumătate dintre gospodării cineva din familie și-a pierdut locul de muncă de la începutul crizei. Scăderea veniturilor, diminuarea economiilor și pierderea locurilor de muncă au afectat semnificativ calitatea vieții celor mai vulnerabile categorii ocupaționale din mediul rural al județului Galați. Pentru cca. 79% dintre respondenți, condițiile de trai ale familiei s-au înrăutățit (venituri suficiente doar pentru strictul necesar) sau au devenit foarte rele (venituri insuficiente chiar și pentru strictul necesar). Evaluarea nivelului de venit este sensibilă la statutul ocupațional, astfel încât între cei fără ocupație care lucrează în gospodăria proprie și persoanele casnice am găsit un segment de aproape două ori mai mare care apreciază că veniturile gospodăriei nu sunt suficiente nici pentru strictul necesar.

Diferențele de venit vin atât din statutul ocupațional al respondenților, cât și din sursele de constituire a venitului gospodăriei. Datele statistice rezultate din a doua componentă a cercetării arată că baza venitului mai ridicat al gospodăriei este statutul ocupațional de angajat/salariat, deci importanța creșterii gradului de ocupare pe piața muncii și a accesului la locuri de muncă stabile, desfășurate în raporturi juridice legale este de necontestat. Această afirmație este susținută de faptul că pentru cca. 38% dintre respondenți principala sursă a venitului din gospodărie provine din salariu, privat sau public (**Grafic 36**).

Chiar dacă gospodăriile care au angajați obțin venituri mai mari decât cele fără salariați, cel puțin teoretic vorbind, aceste venituri sunt foarte reduse, ceea ce înseamnă că sunt venituri dobândite de pe urma unor munci necalificate și/slab remunerate. Acest lucru reiese din nivelul foarte scăzut al venitului gospodăriilor declarat de respondenții din prima parte a cercetării: în jur de 28% declară venituri foarte mici, sub 500 de lei, la nivelul familiei. Observăm de asemenea că procentul respondenților care susțin că nu au niciun fel de venituri

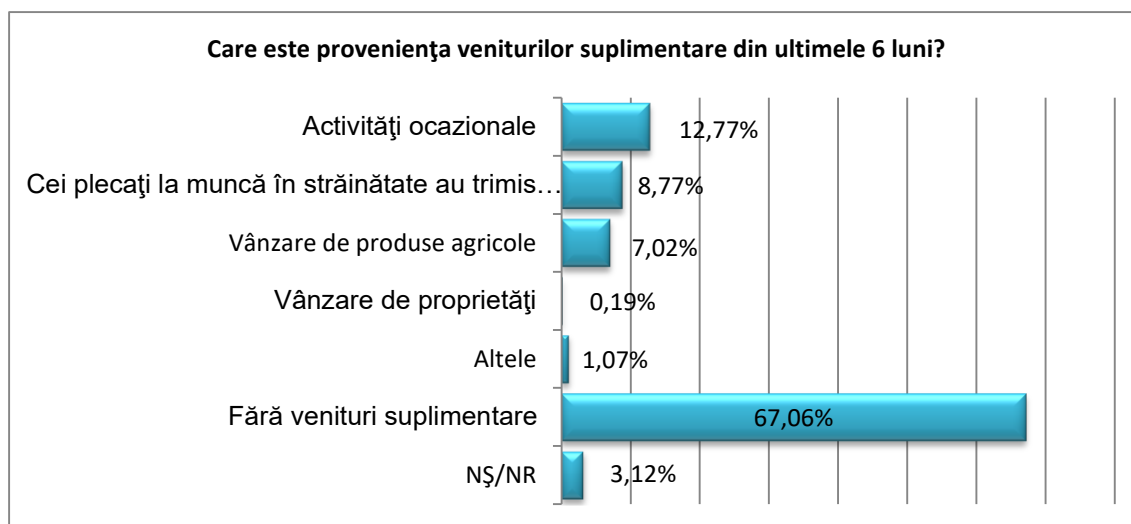
la nivelul gospodăriei (15,61%) scade semnificativ comparativ cu ceea ce au declarat respondenții în prima componentă a cercetării, fapt explicabil prin includerea angajaților în grupul țintă al cercetării de față. Alte surse de venit, cu incidență în gospodăriile respondenților, le constituie veniturile din vânzări ocazionale (10,73%), venituri asociate copiilor / ajutorul social (9,85%), bani primiți de la membri de familie care lucrează în străinătate (7%) etc.

Grafic 36. Principala sursă de venit a gospodăriei

În jur de 30% dintre respondenți declară existența unor venituri suplimentare la nivelul gospodăriei (**Grafic 37**), provenind în principal din activități ocazionale (12,77%), bani trimiși de la cei plecați la muncă în străinătate (8,77%) sau vânzarea de produse agricole (7%). Veniturile suplimentare nu concurează cu veniturile de tip salarial. Chiar dacă pot fi mai mari în cuantum decât veniturile salariale, faptul că nu sunt permanente aduce gospodăriile active din zona agriculturii de subsistență în zona săracă a populației.

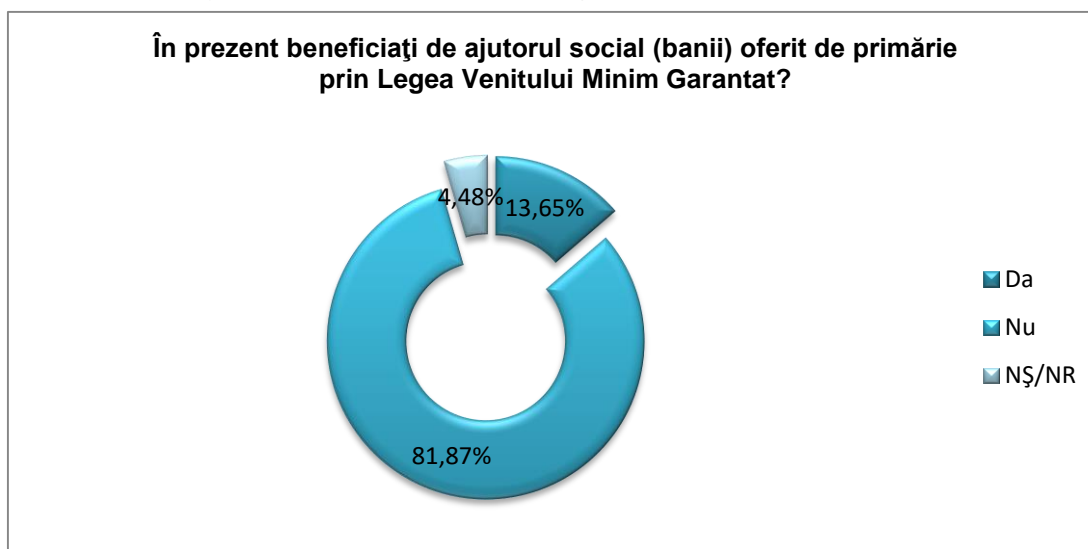
Grafic 37. Principala sursă de venit suplimentară a gospodăriei

Dependența săracilor de venitul minim garantat a stârnit numeroase controverse cu privire la oportunitatea politicilor de protecție socială. Însă, principala problemă nu este viabilitatea unor măsuri de acest gen, cât riscul ca beneficiarii ajutorului social să adopte o atitudine pasivă. Anthony Giddens (2000) crede că „a trăi din ajutorul social reprezintă o sursă jenantă [...], iar cei mai mulți oameni care se află într-o astfel de postură probabil că fac eforturi susținute să depășească această situație” (p. 301). În România, venitul minim garantat reprezintă o modalitate de promovare a incluziunii sociale și a diminuării sărăciei, prin care se încearcă să se vină în sprijinul celor cu venituri scăzute sau fără venituri sau care nu dețin suprafețe de teren care să le poată asigura subsistența.

Datele cercetării ne arată că în jur de 14% dintre respondenți declară să sunt beneficiarii sistemului de protecție socială (**Grafic 38**), în rândul cărora predomină bărbații, din segmentul de vârstă 35-44 de ani, absolvenți de școală profesională.

Grafic 38. Procentajul beneficiarilor venitului minim garantat

De datele prezentate rezultă că, în vederea îmbunătățirii situației socio-economice a categoriilor vulnerabile ocupațional prin creșterea gradului de ocupare, este nevoie de creșterea ac-

cesului la locuri de muncă care asigură un venit din care se poate trăi un trai decent. Strategia pentru îmbunătățirea accesului pe piața muncii trebuie corelată cu strategia pentru creșterea accesului la formare profesională, lucru care poate asigura locuri de muncă calificate.

Concluzii

A doua componentă de cercetare, la care face referire studiul de față, a urmărit identificarea factorilor de creștere a oportunităților de angajare și a calității vieții grupurilor țintă ale proiectului, având ca punct de plecare datele și observațiile obținute în prima componentă de cercetare. Prin urmare, principalele rezultate ale acestui studiu detaliază și completează informațiile desprinse din cercetarea inițială.

Oportunitățile în vederea ocupării se creionează sub impactul interacționării mai multor factori: statutul socio-economic, genul, vârsta, nivelul de educație, experiența de muncă, experiența de formare, și modul în care acești factori sunt (auto)percepuți în contextul economic actual, pe de o parte, determină șansele și opțiunile categoriilor vulnerabile ocupațional pe piața muncii, iar, pe de altă parte, generează diferențe între ele, chiar dacă aparțin aceluiași colectivități. Această intercondiționare nu funcționează însă abstract, ci prin acțiunile individuale ale persoanelor, care elaborează propriile strategii de adaptare și/sau acomodare la condițiile existente pe piața muncii.

Din analiza socio-demografică a categoriilor vulnerabile ocupațional a reieșit că ponderea bărbaților cu dificultăți de integrare pe piața muncii (cca. 56%) o depășește pe cea a femeilor (cca. 44%), cu toate că prima componentă a cercetării ne-a arătat o distribuție mai echilibrată în funcție de gen a populației cu dificultăți de integrare pe piața muncii. O astfel de schimbare în raport cu piața muncii ar putea fi explicată prin includerea în grupul țintă, în cadrul celei de-a doua componente a cercetării, și a angajaților din sectorul privat cu risc de excludere de pe piața forței de muncă.

Persoanele din segmentul de vârstă 35-44 de ani au ponderea cea mai ridicată în categoria celor dezavantajate ocupațional, în special cele cu calificare redusă sau fără calificare. Comparativ cu prima componentă a cercetării constatăm diminuarea ponderii populației tinere în rândul categoriilor vulnerabile ocupațional și creșterea proporțională a populației de peste 45 de ani, fapt explicabil prin schimbarea structurii ocupaționale a grupului țintă. De asemenea, după vârsta de 55 de ani mobilitatea profesională scade în intensitate deoarece, în preajma pensionării, capacitatea persoanei de a-și căuta un loc de muncă sau de a-și schimba profilul profesional devine foarte mică.

Datele cu privire la educație arată că în rândul populației din mediul rural Galați există un nivel mediu de școlarizare, care implică dobândirea unor calificări formale: 26,41% dintre respondenți au absolvit liceul, 27,97% școli profesionale, iar 2,44% școala de ucenici. Comparând

rezultatele cu privire la nivelul de educație al respondenților din cele două cercetări observăm că în eșantionul în care am inclus și angajații în grupul țintă (respectiv cercetarea de față) scade ponderea celor care au studii gimnaziale și crește proporțional procentul absolvenților de liceu și școli postliceale. De unde rezultă că un nivel de pregătire școlară mai ridicat crește semnificativ șansele la angajare.

Datele cercetării arată că educația școlară și genul sunt factori care interacționează în procesul ocupării. Chiar dacă femeile au același grad de școlaritate cu bărbații, ele devin mai degrabă inactive decât bărbații, adică sunt expuse riscului de a ajunge în situația de a nu putea lucra pentru venit. De exemplu, dintre femeile cu pregătire liceală, circa 30% devin casnice, în timp ce printre bărbații cu acest nivel educațional procentul inactivilor este de aprox. 16%. Dincolo de diferențele de gen, datele noastre arată că și persoanele cu nivel educațional mai ridicat se confruntă în general cu probleme în accesul la munca plătită: procentul casnicilor printre persoanele cu pregătire liceală și cu pregătire superioară de lungă durată este destul de mare (câte 22 de procente pentru fiecare categorie).

Cercul vicios al influențării reciproce dintre șansele educației și ocupării este unul dintre mecanismele care reproduce prin cumulare statutul de dezavantajat, iar locuirea în mediul rural nu face decât să potențeze acest statut. În urma cercetării au fost identificate câteva tipuri ocupaționale distincte:

- șomerii înregistrați care, teoretic, beneficiază de serviciile de la AJOFM reprezintă doar 5% din totalul eșantionului, dintre care două treimi sunt bărbați și doar o treime femei;
- șomerii neînregistrați, respectiv persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă reprezintă o resursă de muncă calificată neutilizată având în vedere că 26,9% dintre aceștia au absolvit școala profesională, iar 24,6% liceul, studii care aduc o calificare formală;
- șomerii de lungă durată în mediul rural au dobândit acest statut ca urmare a implicării pe perioade mari de timp în ocuparea pe cont propriu, mai ales în agricultură;
- lucrătorii familiali neremunerați sunt aproape integral membri ai gospodăriilor rurale fără alt loc de muncă, care lucrează în comun lotul de teren al familiei;
- persoanele care se declară casnice desfășoară ocazional diferite activități economice, motiv pentru care pot fi situate la granița dintre populația activă și cea inactivă;
- statutul de ocupat (angajat sau lucrător pe cont propriu) este în mai mare măsură asociat bărbaților, din segmentul de vârstă 35-44 de ani, absolvenți de liceu sau școală profesională.

Dezvoltarea comportamentului activ de căutare a unui loc de muncă și identificarea strategiilor individuale și de grup de reintegrare pe piața muncii reprezintă soluții viabile nu numai pentru persoanele care declară că nu au loc de muncă, ci și pentru alte categorii aflate la limita neocupării sau cu risc de excluziune de pe piața muncii. Faptul că 35% dintre respondenți declară că au în prezent un loc de muncă, ca angajat sau ca lucrător pe cont propriu, nu dimi-

nu ează vulnerabilitatea acestor categorii socio-profesionale, mai ales dacă ținem cont de riscul de sărăcire a celor care muncesc, precum și de riscul crescut de a-și pierde locul de muncă. Domeniile economice cele mai accesibile pentru persoanele din mediul rural sunt comerțul, agricultura, construcțiile, iar meseriile practicate de respondenți sunt de lucrător comercial, muncitor calificat, lucrător în agricultură, lucrător în construcții, dar și de muncitor necalificat. Dintre cei care lucrează pentru a obține venituri, predomină cei care se declară angajați (84%), însă o treime nu au carte de muncă. Deducem de aici că vulnerabilitatea acestora se datorează în mare parte riscurilor generate de natura raportului de muncă între persoana respectivă și angajator (cu acte sau fără acte, pe perioadă determinată sau nedeterminată). Prin urmare, instabilitatea accentuată a poziției pe piața muncii la persoanele din mediul rural justifică comportamentul de căutare activă a unui loc de muncă (6,5%) chiar și a celor care ocupă deja unul.

Experiența anterioară pe piața muncii a șomerilor, lucrătorilor familiari neremunerați și a persoanelor casnice constituie o premisă favorabilă pentru reintegrarea socio-profesională a acestora. Dintre persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii, circa 54% au declarat că în trecut au avut un loc de muncă plătit. Analizând însă motivele pentru care aceste persoane nu mai lucrează, am identificat atât situații de șomaj conjunctural, generate de criza economică, cât și situații de șomaj structural, legate de caracteristicile forței de muncă. În schimb, într-o situație mult mai dificilă în raport cu piața muncii sunt respondenții care nu lucrează în prezent, dar nici nu au avut vreodată un loc de muncă plătit (45%), majoritatea fiind femei, sub 44 de ani, cu un nivel redus de educație.

Experiența anterioară pe piața muncii este un predictor puternic al comportamentului activ pe piața muncii dacă ținem cont de faptul că 60,7% dintre persoanele neocupate care și-au căutat un loc de muncă în ultimele 6 luni au lucrat în trecut. Statutul ocupațional al respondenților generează însă un comportament diferențiat pe piața muncii. Jumătate dintre șomerii și lucrătorii familiari neremunerați declară că își caută în prezent un loc de muncă, precum și o treime dintre persoanele casnice. Motivele invocate de cei care nu și-au căutat un loc de muncă sunt în primul rând legate de lipsa de încredere în șansele de reușită, urmate de modalitățile alternative de a obține venituri din agricultura de subsistență sau responsabilitățile ce țin de îngrijirea copiilor și întreținerea gospodăriei. Motivele personale, mai ales starea de sănătate, și intențiile antreprenoriale sau de emigrare se află pe ultimele locuri. Urmărind modificarea percepțiilor populației investigate cu privire la accesul pe piața muncii, observăm o atitudine constantă a categoriilor vulnerabile ocupațional în cele două runde de culegere a datelor: experiența în câmpul muncii rămâne factorul decisiv pentru (re)integrare profesională. De asemenea, aproape un sfert dintre respondenți pun pe primul plan pregătirea profesională prin cursuri de calificare, rezultat relevant în contextul proiectelor din domeniul resurselor umane.

Cercetarea noastră arată că mediul rural din județul Galați este prea puțin explorat din perspectiva implementării programelor de formare profesională. Includerea categoriilor vulnera-

bile ocupațional în programe de instruire ne indică o participare foarte scăzută la formare profesională (de 5%) în ultimele 6 luni, cu toate că din prima cercetare a reieșit o participare mai ridicată (de 16 procente), având însă ca perioadă de referință viața profesională a respondenților. Urmărind dacă și în ce măsură s-a schimbat atitudinea grupurilor cu o situație dificilă pe piața muncii față de formarea profesională, observăm mai întâi că se perpetuează limitarea participării la aceste cursuri a persoanelor fără școlarizare sau cu școlarizare sub limita prevăzută de lege, ca și decalajul dintre bărbați și femei, în favoarea celor dintâi. Apoi, constatăm că odată cu înaintarea în vârstă scade interesul pentru îmbunătățirea competențelor profesionale: persoanele de peste 55 de ani din mediul rural tind să fie mai reticente la formare. Statutul ocupațional induce diferențieri semnificative cu privire la participarea la cursuri de formare profesională: 9,1% dintre angajați, 4,5% dintre șomerii neînregistrați, 4,4% dintre persoanele casnice, în jur de 3% dintre persoanele ocupate în agricultura de subsistență și doar 2% dintre șomerii înregistrați. Datele cercetării ne mai arată că în jur de 15% dintre respondenții care au absolvit un curs în ultimele 6 luni și-au găsit de lucru, într-o proporție mult mai mică comparativ cu respondenții primei cercetări (43%), diferență care se justifică prin raportarea la perioade de timp diferite. Prin urmare, dobândirea unei calificări profesionale înseamnă doar o șansă în plus în vederea (re)insertiei pe piața muncii și nu o garanție a ocupării unui loc de muncă.

Dezvoltarea competențelor antreprenoriale la persoanele sub-ocupate, neocupate sau inactive din mediul rural și, implicit, investirea în ferme proprii sau activități non-agricole ar putea înlocui cu succes strategia de ocupare prin angajare. Însă tendințele antreprenoriale depind într-o mare măsură de resursele sociale și materiale de care dispun indivizii: majoritatea respondenților dețin o locuință, iar ceva mai mult de jumătate au animale și teren agricol. Ponderea respondenților care dețin utilaje agricole este semnificativ mai redusă (în jur de 16%), însă putem stabili o legătură mai strânsă între aceștia și un posibil comportament antreprenorial. Având în vedere că principala destinație a produselor agricole este auto-consumul, iar comercializarea lor se realizează într-o proporție foarte redusă, deducem că modelul dominant în gospodăriile din care provin respondenții este practicarea agriculturii de subsistență.

Nivelul slab de dezvoltare a antreprenoriatului efectiv din mediul rural reiese și din faptul că aproape 83% dintre respondenții din zona de implementare a proiectului declară că nu au niciun fel de experiență antreprenorială, în timp ce în jur de 3% au beneficiat de experiența unei afaceri în familie, iar cca. 4% au avut una sau mai multe afaceri, care însă s-au dovedit falimentare. Atât contactul cu o afacere la nivelul familiei cât și propria experiență în domeniu pot constitui predictorii ai orientării antreprenoriale în viitor. Ca alternativă la ocupare, intenția de a deveni antreprenor a fost menționată de cca. 10% dintre respondenți, intenție proiectată într-un viitor mai apropiat sau ceva mai îndepărtat. Comparativ cu prima componentă a cercetării observăm o tendință de creștere ușoară a intențiilor antreprenoriale în următorii 5 ani, de la aproape 5% la 6,73%, tendință care ar putea fi justificată de includerea în grupul țintă a angajaților, a căror pondere în rândul celor care intenționează să inițieze o

afacere este semnificativ mai mare decât a celorlalte categorii ocupaționale. Principalele domenii preferate pentru inițierea unei afaceri rămân aceleași din prima cercetare, cu modificări neesențiale privind procentele alocate fiecărui domeniu în parte: agricultură, comerț, construcții, servicii pentru populație.

Principalele obstacole percepute în vederea inițierii și derulării unei afaceri țin în primul rând de resursele financiare pentru investițiile inițiale, dar și de oportunitățile oferite de zonă sau de contextul economic general, de lipsa studiilor și a cunoștințelor de specialitate. Aceste obstacole, ce împiedică mai mult sau mai puțin respondenții să inițieze o afacere, precum și deficitul de informare / formare în domeniul antreprenorial au rolul de a orienta activitățile ulterioare ale proiectului din perspectiva nevoilor pe care le au beneficiarii acestuia.

Disponibilitatea persoanelor de a se asocia, fie pentru accesarea unor fonduri europene, fie pentru înființarea unor asociații ar putea fi o soluție pentru sporirea șanselor de succes pe plan antreprenorial. Fondurile europene ar putea constitui baza unei afaceri, însă doar o mică parte dintre respondenții cercetării noastre (2,63%) au reușit să obțină bani europeni. În schimb, crește până la 12,57% disponibilitatea de asociere și cooperare în vederea accesării unor fonduri nerambursabile. O altă sursă de a obține capitalul bănesc necesari inițierii unei afaceri ar putea fi banii proveniți de la membri ai familiei plecați la muncă în străinătate. Din datele cercetării rezultă că în jur de 35% dintre respondenți au rude care lucrează peste hotare, din rândul cărora o treime estimează că ar putea beneficia de sprijin financiar din partea acestora, lucru cu atât mai probabil cu cât banii trimiși acasă sunt destinați unor proiecte individual-familiale.

Evaluând potențialul de dezvoltare a comportamentului cooperativ în sfera antreprenorială, a rezultat o disponibilitate scăzută de asociere în demararea unei afaceri, mai ales pe fondul lipsei de încredere în oameni, în general, dar și în oamenii din comună, în special. Un climat social propice antreprenoriatului înseamnă în primul rând atitudini pozitive vizavi de antreprenoriat, iar cercetarea ne relevă faptul că disponibilitatea de asociere în agricultură este destul de redusă, respondenții manifestând un interes ceva mai mare în privința disponibilității de a se asocia în vederea înființării unei asociații/ întreprinderi familiale. Având în vedere oportunitățile de angajare în scădere, antreprenoriatul rural poate fi o strategie viabilă pentru supraviețuire, mai ales pentru categoriile vulnerabile ocupațional. În acest context, activitățile proiectului nostru urmăresc atât formarea competențelor antreprenoriale cât și acordarea de asistență în vederea inițierii unei afaceri.

Bibliografie

Bruno, Ș., 2010, „Valorile întreprinzătorilor și potențialilor antreprenori din mediul rural”, în *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XXI, 2010, nr. 3-4, București, pp. 296-322.

- Dachin, A., Angelescu, C., Molănescu, G., 2010, *Disparități urban-rural privind veniturile și consumul populației în România*, disponibil pe http://store.ectap.ro/suplimente/Romania_UE_Calitatea-integrarii_dezvoltare_regionala.pdf
- Giddens, A., 2000, *Sociologie*, București: Editura All.
- Horváth, I., 2012, „Migrația internațională a cetățenilor români după 1989”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 199-218.
- Kerekes, K., Pakucs B., Szöcs, E., Veres, E., Vincze, M., 2010, *Dezvoltarea rurală. Ocuparea forței de muncă în mediul rural*, Cluj-Napoca: Accent.
- Mihalache, F. și Croitoru, A., 2011, *Mediul rural românesc: evoluții și involuții. Schimbare socială și antreprenoriat*, București: Editura Expert.
- Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), 2012, *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Iași: Polirom.
- Sandu, D., 2010, *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*, Iași: Polirom.
- Stănculescu, M., 2009, „Riscuri, vulnerabilități și soluții pe piața muncii”, în *Riscuri și inechități sociale în România*, M. Preda (coord.), Iași: Polirom, pp. 30-65.
- Voineagu, V. și Pisică, S., 2012, „Munca, structura forței de muncă, ocupare și șomaj”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 45-95.
- ***Comisia Europeană, 2011, *Educația formală pentru adulți. Politici și uzanțe în Europa*, disponibil pe http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/128RO.pdf.
- ***Institutul Național de Statistică, 2010, *România în cifre 2010*, disponibil pe <http://www.insse.ro/cms/files%5Cpublicatii%5CRomania%20in%20cifre%202010.pdf>
- ***MADR, 2013a, *Analiza socio-economică în perspectiva dezvoltării rurale 2014-2020*, disponibil pe <http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/analiza-dezvoltarii-rurale-agricultura-iulie-2013.pdf>.

B. Dificultăți și oportunități de acces pe piața muncii - componenta calitativă

Introducere

Accesul la muncă pentru locuitorii satelor este mult mai dificil în ciuda faptului că teritoriul care oferă „ocupare rurală” este mai mare decât teritoriul care este catalogat drept „rural” (Kerekes et al., 2010), incluzând și micile orașe care pot servi ca centre de ocupare și servicii pentru zonele lor rurale de influență. Capacitatea economiei regionale de a absorbi forța de muncă rurală s-a diminuat considerabil în perioada de tranziție, ca urmare a desființării întreprinderilor și privatizării unităților aflate în proprietatea statului. Reducerea progresivă a ponderii locuitorilor din zonele rurale care făceau zilnic naveta în centrele urbane s-a accentuat odată cu recenta criză financiară, care a afectat serios progresul economiei. Sectorul privat și-a restrâns activitatea și a recurs la disponibilizări, fapt ce a amplificat migrarea forței de muncă din mediul urban în cel rural, ca refugiu în agricultură (Voineagu și Piscică, 2012, pp. 46-47).

Munca în sectorul gospodăriilor nu este un risc pentru persoanele care practică agricultura ca activitate secundară, pentru a-și completa veniturile, ci pentru cele care își câștigă traiul din munca în propria gospodărie agricolă și obțin în principal venituri în natură, sub forma produselor agricole (Stănculescu, 2009, p. 47). Astfel, din cauza veniturilor mici, condițiile de trai ale celor ocupați în gospodăria proprie sunt destul de precare. În plus, există și o parte a populației care obține venituri în calitate de asistat social, fără a depune eforturi de a se integra pe piața muncii. Problema este că nici economia locală nu oferă suficiente locuri de muncă formale pentru forța de muncă disponibilă. Lipsa de atractivitate a mediului rural din acest punct de vedere îi determină pe tinerii absolvenți de studii superioare, rezidenți în zonele rurale, să se îndrepte către piețe ale muncii mai ofertante. Pe lângă depopularea satului, această realitate implică și o slăbire a nivelului de inteligență și capacitate profesională în contextul în care foarte puțini din cei care au ales să facă studii în mediul urban se mai întorc în mediul rural pentru a-și desfășura acolo activitatea. Calificarea scăzută din zonele rurale atrage după sine și o cerere de calificare scăzută din partea angajatorilor. În schimb, disponibilitatea locală a educației și instruirii influențează considerabil performanța economiei din mediul rural.

Toate acestea demonstrează că în zonele rurale există multe dezavantaje din cauza cărora nu există o piață de forță de muncă fluentă, cu alte cuvinte există obstacole care influențează relația dintre forța de muncă și locurile de muncă. Dintre obstacolele în calea găsirii unui loc de muncă în zonele rurale menționăm:

- neconcordanța dintre locurile de muncă disponibile și competențele deținute de cei care doresc să muncească;
- accesibilitatea dintre domiciliu și locul de muncă, în cazul în care acesta este într-un centru urban;
- costul participării la piața forței de muncă (de exemplu, costul transportului);

- persoane apte de muncă care aleg să îngrijească copii și vârstnicii în detrimentul participării pe piața muncii;
- ajutoarele sociale demotivează persoanele în putere de muncă să-și caute în mod activ un loc de muncă;
- agențiile de ocupare sunt mai puțin accesibile persoanelor care locuiesc în zonele rurale, ceea ce limitează oportunitățile de ocupare prin aceste intermediari;
- accesul limitat la ofertele de formare și la serviciile de orientare profesională, precum și la informații legate de locurile de muncă; rolul agențiilor care îi ajută pe oameni să-și găsească un loc de muncă este esențial pentru forța de muncă disponibilă din mediul rural;
- angajatorii se bazează pe relațiile sociale pentru recrutarea forței de muncă și mai puțin pe calificarea celui care caută un loc de muncă.

Aceste obstacole limitează integrarea pe piața muncii a categoriilor vulnerabile ocupațional, iar șansele lor de a găsi un loc de muncă sunt mult diminuate, fapt ce poate duce la izolare și excludere socială. Prin urmare, dificultățile legate de ocupare sunt numai o parte din situația problematică generală cu care se confruntă întrucât ele se extind pe toate componentele vieții lor: sărăcie, nivel de trai scăzut, stare de sănătate vulnerabilă, nivel scăzut de educație și calificare, șanse diminuate la o educație superioară a copiilor proveniți din aceste familii și, implicit, cu șanse la fel de mici ca a părinților lor de a obține o poziție acceptabilă pe piața muncii.

1. Aspecte metodologice

Prin cercetarea de tip calitativ bazată pe focus-grup am intenționat, în primul rând, să completăm și să nuanțăm rezultatele statistice ale anchetei bazate pe chestionar. În al doilea rând, am urmărit să înțelegem și să descriem valorile, atitudinile, opiniile și comportamentele persoanelor dezavantajate ocupațional din mediul rural al județului Galați, astfel încât studiul să ne ofere informații relevante pentru elaborarea liniilor directe ale serviciilor de formare și integrare pe piața muncii.

Scopul principal al acestei cercetări calitative l-a constituit analiza opiniilor despre și atitudinile față de lumea muncii a unor persoane dezavantajate ocupațional din mediul rural al județului Galați. Prin completarea informațiilor colectate în urma cercetării cantitative, se oferă posibilitatea persoanelor aflate în situația de șomaj, inactivitate sau ocupate în agricultura de subsistență de a detalia experiența lor ca șomeri și opiniile lor cu privire la locurile de muncă și piața forței de muncă.

Obiective specifice:

- identificarea problemelor comune pe care categoriile vulnerabile ocupațional le percep ca fiind piedici sau motivații pentru integrarea pe piața muncii;

- cunoașterea modului de gândire a grupului țintă privind alternativele la ocuparea unui loc de muncă (antreprenoriatul și/sau migrarea pentru muncă în străinătate);
- identificarea problemelor sociale asociate șomajului sau inactivității din perspectiva grupului țintă al proiectului.

Grup țintă: participanții la interviurile de tip focus-grup au fost diferiți actori ai pieței muncii, respectiv șomeri, persoane casnice, persoane ocupate în agricultura de subsistență și angajați. Grupurile selectate au fost menite să reflecte și să acopere prin caracteristici calitative componența relativ eterogenă a diferitelor categorii de persoane vulnerabile ocupațional.

Eșantionarea aleasă a fost focusat stratificată și a urmărit 3 variabile: statutul ocupațional, experiența pe piața muncii și vârsta. De asemenea, eșantionarea a urmărit obținerea unor sub-grupuri relativ omogene, astfel că s-a dorit ca în cadrul aceluiași focus-grup să fie prezente persoane din aceeași categorie ocupațională și din aceeași categorie de vârstă pentru a facilita interacțiunea într-un mediu sigur. Însă, imposibilitatea de a grupa participanții în funcție de experiența pe piața muncii a dus la o eterogenitate a grupurilor de discuție.

Instrumentul de cercetare: ghidul realizat pentru focus-grup a făcut ca întrebările să evolueze de la general spre particular pentru obținerea de informații în legătură cu gradul în care participanții la discuții conștientizează subiectul sau au informații despre subiectul analizat; identificarea atitudinilor generale față de subiect; identificarea atitudinilor specifice pe care subiecții le au în raport cu temele de discuție; identificarea motivațiilor, a cauzelor acestor atitudini, inclusiv a motivelor, raționamentelor și argumentelor invocate și în cele din urmă estimarea intensității acestor atitudini (Krueger și Casey, 2005). Ruta întrebărilor a vizat: deschiderea, introducerea, tranziția, întrebări cheie și întrebări finale. Timpul alocat unui focus-grup a fost de aproximativ 60 de minute.

Prin structurarea tematică a materialului interviurilor înregistrate în cadrul a cinci teme mari de discuție, am urmărit și alocarea unui spațiu considerabil fragmentelor de interviu prin care – dincolo de conținutul opiniilor și experiențelor – se poate desprinde și discursul epic al celor intervievați.

Pe parcursul discuțiilor s-au făcut înregistrări audio cu consimțământul participanților. Procesarea și analiza datelor s-a bazat pe discuțiile înregistrate și transcrise.

Teme de discuție:

- Obstacole privind accesul pe piața forței de muncă
- Comportamentul grupurilor vulnerabile pe piața forței de muncă
- Percepții privind munca în străinătate
- Percepții privind antreprenoriatul
- Percepții privind problemele sociale asociate perioadei de inactivitate

Pe parcursul cercetării au fost organizate 20 de interviuri tip focus-grup, în intervalul martie 2013 și mai 2014, care s-au desfășurat în localitățile Cudalbi, Pechea, Tudor Vladimirescu, Fântânele, Schela și Liești, implicând în total 159 participanți.

2. Obstacole privind accesul pe piața forței de muncă

Vulnerabilitatea pe piața muncii variază în funcție de o gamă largă de factori structurali (piața muncii, economia informală, criza economică, mediul de rezidență, migrația - determinant sistemici, independent de voința și capacitățile individuale), personali (calificare, experiență, educație, vârstă, responsabilități familiale) și instituționali (servicii ca răspuns la nevoi, nivelul de implicare a autorităților). Prin raportare la acești factori care influențează ocuparea, vom prezenta opiniile și experiențele persoanelor participante la discuții cu privire la obstacolele de acces pe piața forței de muncă.

2.1. Oferta limitată de locuri de muncă disponibile

Pe o piață a muncii liberă, factorii structurali sunt cel mai puțin controlabili. Cererea pe piața muncii poate fi caracterizată de numărul locurilor de muncă create și de calificările necesare ocupării acestor locuri de muncă. Însă, o economie slab dezvoltată oferă locuri puține și cu cerințe de calificare slab diversificate, concentrate în centrele urbane. În schimb, economia rurală, slab dezvoltată, oferă puține perspective forței de muncă disponibile.

„La noi, în Cudalbi, nu este fabrică de confecționer îmbrăcăminte și deplasarea (n.r. în oraș) costă mult” (FG_1, Cudalbi, femeie, 27 ani).

„În localitate nu se găsesc locuri de muncă, chiar dacă m-am dus la Tecuci să mă angajez, în fine... cu naveta este nasol...” (FG_1, Cudalbi, femeie, 36 ani).

Numărul locurilor de muncă s-a redus drastic în perioada tranziției de la economia planificată la cea de piață, ca o consecință a desființării întreprinderilor mari și foarte mari, precum și a privatizării unităților aflate în proprietatea statului. Raportat la această problemă, participanții la discuții reclamă desființarea fabricilor din orașele apropiate sau restrângerea activității acestora, unde oamenii de la sate făceau naveta în perioada socialistă și câțiva ani după 1990.

„Nu mai lucrez de 23 de ani. S-a desființat întreprinderea din Galați” (FG_3, Cudalbi, femeie, 42 ani).

„Am lucrat la croitorie și s-a desființat, apoi am mai lucrat pe aici, prin sat... am fost instructor la copii cu handicap” (FG_4, Cudalbi, femeie, 44 ani).

În opinia respondenților, un alt fenomen intensificat după instalarea crizei economice și care limitează oportunitățile de ocupare îl reprezintă falimentul firmelor private mici, care au des-

chis câte un atelier de producție în zonele rurale, folosind forța de muncă necalificată ieftină. Nemulțumirea unora dintre cei care au avut un loc de muncă în cadrul acestor firme se datorează faptului că încetarea activității s-a produs fără asigurarea drepturilor aferente foștilor angajați.

„Am lucrat croitor, dar s-a desființat... Am o meserie, o practic acasă, dacă e vorba...” (FG_2, Cudalbi, femeie, 43 ani).

„Nu am găsit loc de muncă, pentru că s-au desființat majoritatea fabricilor... am mai găsit într-un loc, dar nu făcea carte de muncă și nu m-am dus” (FG_2, Cudalbi, femeie, 50 ani).

„Lipsa încrederii în patroni m-a împiedicat să găsesc un loc de muncă” (FG_7, Pechea, femeie, 34 ani).

Lipsa dezvoltării industriei, dezindustrializarea sunt factori care, pe fondul unui trecut mono-industrial sau al unei industrializări limitate, au generat lipsa acută de locuri de muncă în contextul crizei economice. Un alt sector economic perceput ca o importantă sursă de șomaj sezonier este agricultura, fiind în același timp un domeniu care dă respondenților ceva speranțe de remediere a situației lor ocupaționale.

„A venit criza... nu mai avem locuri de muncă, s-au blocat posturile...” (FG_3, Cudalbi, femeie, 29 ani).

„De când mă mai ocup cu solarul... de câțiva ani, iarna-i mai greu, însă am o ocupație și asta mă susține și moral și financiar” (FG_18, Liești, femeie, 22 ani).

2.2 Dispariția ocupațiilor tradiționale

Un proces care a însoțit tranziția la economia de piață, ca urmare a adâncirii fenomenului de privatizare, a re tehnologizării și modernizării proceselor de producție, l-a constituit apariția personalului redundant, inutil, care a fost disponibilizat (Voineagu și Pistică, 2012, p. 46). Cei mai afectați de acest fenomen au fost rezidenții din mediul rural, mai precis, cei mai puțin pregătiți sau cu un nivel de educație precar care nu au făcut față concurenței și, inevitabil, au rămas fără locuri de muncă. O parte dintre participanți au adus în discuție faptul că meseriile pe care le cunosc și le-au practicat multă vreme în trecut nu mai sunt căutate în actualul sistem economic.

„Nu mai lucrez, ca angajat, de la revoluție. Atunci s-au restructurat posturile și am rămas așa... Am mai muncit ca sudor, dar neangajat (n.r. cu carte de muncă)” (FG_3, Cudalbi, bărbat, 55 ani).

„Eu am terminat o școală complementară, profilul fiind de broder manual, dar în acest domeniu era totul la mașina, nimic manual, de aceea nu mi-am găsit de lucru” (FG_13, Schela, femeie, 35 ani).

„Am ieșit cu ordonanța care se dădea...de la SIDEX... eram prelucrător prin așchiere și lăcătuș mecanic... m-am calificat la locul de muncă, dar fără diplomă... specializare la locul de muncă” (FG_4, Cudalbi, bărbat, 48 ani).

2.3. Locuri de muncă în sectorul informal

Munca la negru s-a accentuat în perioada crizei economice, în principal ca strategie de supraviețuire a angajatorilor în condițiile unor contribuții ridicate la bugetul de stat. Astfel, mulți angajatori și-au trecut angajații în șomaj și au continuat să lucreze cu ei, însă fără contracte de muncă. Participarea pe piața muncii în aceste condiții este justificată de persoanele intervievate de lipsa oricărei alternative. În plus, acest gen de activitate este asociat cu precaritatea (datorită caracterului sezonier și veniturilor mici) și cu lipsa asigurărilor sociale. Toate aceste caracteristici dovedesc că persoanele cu acces dificil la un loc de muncă formal apelează la această strategie de supraviețuire fie pentru că nu au competențele profesionale necesare, fie pentru că nu există suficiente locuri de muncă la nivelul economiei locale.

„Nicăieri nu se găsește nimic de muncă. Doar să te duci cu ziuă, dar nici așa nu mai găsești. Pe timpul verii la prășit, dar nici așa nu se mai găsește” (FG_2, Cudalbi, femeie, 40 ani).

„Am lucrat, dar fără carte de muncă, ca lucrător comercial.... Și... la o firmă de curățenie, în Galați, tot fără carte de muncă. La început eram minoră, am început la 15 ani să muncesc, printr-o cunoștință, bineînțeles, și apoi, pe parcurs, cine mă angaja nu voia, zicea că nu poate să facă față să plătească și dările” (FG_12, Fântânele, femeie, 26 ani).

„Am fost angajată la un magazin, dar fără acte, fără nimic. Era un magazin în familie, mă ocupam cu aprovizionarea, dar s-a desființat... M-a ajutat această experiență, aș vrea o afacere proprie” (FG_13, Schela, femeie, 41 ani).

„Am muncit fără carte de muncă doi ani și, după aia, sezonier. Când am cerut carte de muncă, mi s-a motivat faptul că se plătește impozit la stat foarte mult, că mai bine, dacă vreau, să accept la negru. M-am gândit că am și eu nevoie la un medic, la un spital... de acea carte de muncă să mă pot folosi... și dacă am să ajung și eu la bătrânețe, să am o pensie” (FG_15, Schela, femeie, 40 ani).

2.4. Locuri de muncă neatractive

În condițiile unei oferte reduse de locuri de muncă, pentru cei care doresc reactivarea în piața muncii este dificil să-și găsească un loc de muncă, în general, și unul conform pregătirii lor, în special. De multe ori, pentru a reuși este nevoie ca persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă să accepte anumite compromisuri legate fie de domeniul de activitate, fie de nivelul salarial.

„Am lucrat 2 zile la o fabrică din Galați, dar nu mi-a convenit programul de noapte și trebuia să plătesc mult pentru gazdă, chiria mult, deplasarea...” (FG_1, Cudalbi, femeie, 27 ani).

„Dacă lucrezi la patron, te ține o lună, două, își face treaba și pe urmă îți găsește motiv și repede te dă afară” (FG_1, Cudalbi, femeie, 42 ani).

„Am lucrat un an de zile ca bucătar, dar nu se plătea. Mi-am dat demisia și am mai căutat ulterior. Am depus CV-uri la oraș. Depinde de salariul pe care o să-l am, ca să mă încadrez” (FG_10, Fântânele, femeie, 40 ani).

Salariile neatractive oferite de angajatori, de multe ori sub salariul minim pe economie, sunt o cauză importantă a neocupării pentru o mare parte a participanților la discuții, care preferă să muncească în gospodărie decât la un patron care nu oferă o recompensă financiară în conformitate cu efortul depus. O alternativă la salariile mici este de multe ori ajutorul de șomaj, care poate constitui un venit mai consistent și, deci, mai atractiv pentru multe persoane fără un loc de muncă.

„Sunt în căutare, în continuare, a unui loc de muncă, orice posibil... Dar, totuși, ca să nu pierd, mi-am depus și dosarul de șomaj” (FG_10, Fântânele, femeie, 43 ani).

„Ce m-a împiedicat să am un loc de muncă? Salariile foarte mici și... nu am găsit în comuna Cudalbi, am găsit la Tecuci și nu îmi convenea să fac naveta” (FG_3, Cudalbi, femeie, 29 ani).

Mulți dintre respondenții care au mai lucrat anterior exprimă anumite așteptări legate de locul de muncă pe care și-l doresc, privind mai ales un nivel salarial care să le permită naveta.

„Îmi doresc un loc de muncă care să îmi permită și ceva timp liber pentru copii, și la noi este foarte greu cu naveta, din cauza navetei nu putem pleca la locul de muncă, la oraș... e foarte scump până acolo” (FG_11, Fântânele, femeie, 34 ani).

„Eu m-am gândit să îmi găsesc un loc de muncă, dar la fel... să am puțin timp pentru copilul meu, care este începător la școală. Dacă mi s-ar oferi un salariu să plătesc și navetă și să îmi rămână și mie cât de cât... da, aș fi de acord” (FG_11, Fântânele, femeie, 28 ani).

2.5. Locuirea în rural

Accesul la piața muncii regionale trebuie însă privit, dincolo de percepția șanselor individuale ale persoanelor în căutarea unui loc de muncă, și prin prisma unor factori de natură structurală, alții decât cei menționați deja (piața muncii, economia informală sau criza economică). Hărător în acest sens pare să fie mediul de rezidență care dezavantajează clar persoanele provenite din mediul rural în încercarea de a se integra pe piața muncii. Un punct de vedere s-a conturat pe măsură ce s-au derulat discuțiile în cadrul sesiunilor de focus-grup: mediul rural este o sursă de izolare permanentă față de piața muncii și față de munca salariată, în general. În special femeile menționează locuirea în rural ca factor suplimentar al neocupării.

„Am depus CV-uri la mai multe societăți, dar pentru că suntem de la țară... nu se poate. Când auzi răspunsuri de genul ăsta, că suntem de la țară... parcă noi n-am fi educați și uneori mai cu bun simț decât cei de la oraș” (FG_13, Schela, femeie, 21 ani).

„Clar, persoanele din mediul rural sunt dezavantajate în găsirea unui loc ce muncă, pentru că aici nu este nicio întreprindere pentru forța de muncă existentă” (FG_13, Schela, femeie, 41 ani).

„Nu sunt locuri de muncă la noi în comună și chiar ar trebui... că este foarte mult tineret și nu are unde să lucreze... Nu sunt locuri de muncă, dar caută să lucreze... în oraș nu au nicio șansă” (FG_11, Fântânele, femeie, 40 ani).

„Am făcut un curs de agent pază și unul de competențe informatice, dar la oraș te lovești de răspunsuri de genul “A... știți, sunteți de la țară și nu puteți ajunge la timp”. Am încercat la un magazin mare și mi-au spus că alarma se dezactivează la ora 5 dimineața și se activează la ora 12 noaptea și că nu pot ajunge la timp. Și când auzi răspunsuri de acest gen este o dezamăgire totală. Mi s-a întâmplat nu o dată, ci de mai multe ori, și parcă mi s-a rupt craca de sub picioare” (FG_13, Schela, femeie, 35 ani).

„Am băgat CV-uri, am fost la interviu. Mi s-a motivat că sunt de la țară și că nu au nevoie de oameni de la țară...” (FG_15, Schela, femeie, 40 ani).

„Am încercat mai mult aici, pe plan local, să găsesc ceva, deoarece în oraș este mai dificil și trebuie să îmi găsesc mai întâi gazdă și, după aia, să îmi caut ceva de muncă...” (FG_9, Fântânele, femeie, 20 ani).

Un alt obstacol asociat locuirii în mediul rural se referă la naveta pe care ar trebui să o facă în eventualitatea găsirii unui loc de muncă în orașul cel mai apropiat, drum care ar necesita bani suplimentari de transport, de care aceștia nu dispun, salariul oferit neacoperind necesitățile lor.

„Am muncit 10 luni la o brutărie în Smârdan, dar am renunțat... Era obositor din cauza navei și salariul mic... și nu m-am mai dus după ce m-am căsătorit” (FG_14, Schela, femeie, 39 ani).

Din perspectiva participanților la discuții, o companie ar trebui să ofere personalului decontarea sau asigurarea transportului pentru persoanele cu rezidența în altă localitate decât cea în care agentul economic își desfășoară activitatea. Din păcate, acest lucru rămâne de cele mai multe ori la stadiul de deziderat, întrucât multe companii fie nu dețin resursele financiare necesare în acest scop, fie sunt interesate doar de profit.

„N-am încercat să-mi găsesc un loc de muncă... au fost copii mici, i-am crescut, acum s-au făcut mari și au plecat, dar parcă nu mai ai gust la vârsta asta să o iei de la capăt. Dacă ar fi profitabil, să-mi acopere și naveta... da, m-aș angaja la Cozamin, la Galați” (FG_13, Schela, femeie, 41 ani).

„Dacă nu e un loc de muncă local, nu ești motivat să pleci de acasă pentru că ai o familie în spate, ai atâtea responsabilități și nu poți să pleci... așa doar ca să ai de unde veni” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

2.6. Lipsa unui proces de recrutare și selecție transparent („nepotismul”)

Lipsa locurilor de muncă implică, inevitabil, și o competiție pentru ocuparea lor, competiție care de multe ori devine netransparentă. Practica informală a concursurilor de angajare le permite angajatorilor să dezavantajeze persoanele fără recomandare pentru ocuparea posturilor vacante. În opinia participanților la interviurile de grup, angajatorii nu ar trebui să facă diferențieri între candidați, cu alte cuvinte să nu-i favorizeze pe cei care vin cu recomandări, iar procesul de recrutare și selecție să nu fie influențat de relațiile personale pe care angajatorul le are cu candidatul la angajare. De asemenea, respondenții au constatat că nu toți angajatorii județeni publică locurile de muncă vacante la agenția de ocupare a forței de muncă, practică amplificată mai ales în această perioadă de criză economică.

„Ne-a selectat în funcție de cunoștințe: „Dacă îl cunoști pe inginerul cutare te primim, dacă nu cunoști, nu te primim”. Angajarea era cu relații. Nu era să dai concurs și să ocupi locul în funcție de pregătire... așa este peste tot...” (FG_17, Tudor Vladimirescu, femeie, 47 ani).

„Sunt câteva magazine în comună, unde s-a intrat cu pile, tot de-ai lor băgați (n.r. pe locurile de muncă disponibile)” (FG_1, Cudalbi, femeie, 39 ani).

2.7. Lipsa investițiilor private

Lipsa locurilor de muncă este considerată de majoritatea participanților la discuții dificultatea majoră care limitează în cea mai mare măsură accesul pe piața muncii a locuitorilor din sate. Dar mai mult decât atât, lipsa locurilor de muncă care să asigure o sursă stabilă de venit influențează nu numai situația prezentă, ci și raportarea locuitorilor la resursele locale existente și la posibilele oportunități de dezvoltare care ar putea fi valorificate în comunele lor. Din această perspectivă, participanții la discuții cred că lipsa investițiilor private limitează dezvoltarea economiei locale și, implicit, apariția de noi locuri de muncă.

„Trebuie să vină cineva cu proiecte... așa ca să deschidă ceva, că noi aceștia mici nu putem să ne ridicăm dacă nu vin alții ... ca să ne ridice și pe noi, ca să ne putem și noi să ne ridicăm...” (FG_4, Cudalbi, bărbat, 60 ani).

„Aici, dacă ar fi un investitor, să zic o fabrică de încălțăminte sau de confecții... că forță de muncă este...” (FG_4, Cudalbi, bărbat, 56 ani).

„Mi se pare că pe noi nu prea ne-a afectat criza economică. S-au dat locuri de muncă la noi în comună (n.r. Pechea). Avem fabrica de piese auto. Sunt 200 de angajați” (FG_8, Pechea, femeie, 52 ani).

Percepțiile privind inexistența strategiilor județene de atragere de investiții, dar și a strategiilor cu componente de ocupare pot fi puse pe seama lipsei de vizibilitate sau a ineficienței unor astfel de acțiuni la care participă instituțiile locale, aspecte confirmate și de unele nuanțări ale participanților la discuții. Mulți dintre aceștia cred că absența unor măsuri care să sprijine angajatorii, la care se adaugă impozitarea excesivă a firmelor, descurajează potențialii antreprenori care ar putea contribui la detensionarea pieței locurilor de muncă.

„Și autoritățile locale pot atrage investitori” (FG_16, Tudor Vladimirescu, bărbat, 44 ani).

„Autoritățile să facă niște facilități pentru a-i atrage pe investitori să deschidă ceva în plan local, ca tineretul, chiar și cei de vârstă a doua, să poată să se angajeze” (FG_19, Liești, femeie, 43 ani).

2.8. Lipsa de preocupare și/sau capabilități din partea autorităților locale

Sprijinul extern în creșterea șanselor de (re)insertie pe piața muncii este considerat esențial de majoritatea participanților la discuții. Pe lângă colaborarea cu Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, persoanele intervievate consideră că relațiile cu diverse structuri instituționale ar reprezenta o deschidere către diverse oportunități de angajare. În special persoanele de peste 45 de ani susțin că nu au relații de colaborare cu autoritățile locale, manifestând în același timp și o anumită ostilitate față de ele, percepute ca fiind corupte, rău-voitoare sau indiferente în relația cu ei. În plus, respondenții reclamă faptul că planurile de dezvoltare regională se referă mai degrabă la infrastructură, în special la construcția de drumuri, decât la planuri de ocupare. Punctele de vedere expuse de participanții la discuții ne indică faptul că strategiile guvernării locale sau regionale nu includ printre priorități piața muncii și ridicarea nivelului de ocupare.

„Nu s-a mai făcut nimic aici în comună, dacă s-a desființat croitoria...noi am tot așteptat, că primarul ne-a promis croitorie...” (FG_4, Cudalbi, femeie, 44 ani).

„Dacă aș avea posibilitatea, acasă am 3 vaci, aș vrea să continui să dezvolt această activitate. Am fost în audiența și nu îndeplinesc toate condițiile pentru accesarea fondurilor europene” (FG_11, Fântânele, bărbat, 35 ani).

„Nu numai autoritățile locale ar trebui să se ocupe de șomeri, că nu depinde numai de dumealor. Ar trebui să vină de undeva mai de la centru, de sus...” (FG_16, Tudor Vladimirescu, femeie, 46 ani).

Pe lângă factorii structurali și instituționali menționați mai sus, participanții la focus-grupuri au mai vorbit și despre factori de natură personală care le îngreunează accesul pe piața muncii.

2.9. Lipsa calificării conform cerințelor pieții

Respondenții reclamă faptul că puținele locuri de muncă disponibile acoperă o gamă redusă de profesii și calificări, motiv pentru care ofertele de formare ale instituțiilor abilitate nu răspund cerințelor de pe piața forței de muncă. Această situație indică atât un nivel scăzut de calificare în mediul rural, dar și o colaborare minimală între Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă Galați și angajatori. Participanții la discuții sunt conștienți și de faptul că lipsa calificărilor reprezintă o problemă mai ales când este asociată cu lipsa educației necesare pentru înscrierea la cursurile de calificare și, implicit, obținerea unei diplome care să ajute persoane din grupuri dezavantajate să obțină o meserie.

„Acum mi-aș fi dorit să fac cursul de calculatoare, dar pentru că am doar școală profesională, nu pot urma niciun curs” (FG_19, Liești, femeie, 37 ani).

„Ar putea fi (n.r. o meserie de viitor) în domeniul croitoriei, dar au încercat anumiți patroni, însă nu au găsit spațiu și nici persoanele respective, când au fost puse la probă, nu au făcut față” (FG_1, Cudalbi femeie, 42 ani).

„M-am înscris pentru cursul de TIC, pentru calculator... și au fost anunțuri, de exemplu, cum au fost la PECO și îți cerea cunoștințe de calculator, pe care însă nu le aveam” (FG_2, Cudalbi, femeie, 40 ani).

„Poate ar merge o policalificare pentru timpurile astea” (FG_3, Cudalbi, bărbat, 55 ani).

Calificarea la locul de muncă apare în câteva din interviurile realizate, fiind considerată o alternativă merită să rezolve problema lipsei calificărilor. Aceasta este privită ca o posibilă soluție deoarece, în lipsa unor resurse financiare, persoanele fără nicio calificare nu pot achita contravaloarea unui curs de calificare sau formare profesională, iar costul transportului ar limita și mai mult această posibilitate. Însă, atâta timp cât oportunitățile existente pe piața muncii sunt extrem de reduse, prea puțini sunt cei care beneficiază în prezent de o calificare la locul de muncă.

„Eu sunt de acord cu o recalificare, dar cred că ar fi mai bine dacă s-ar găsi locul de muncă mai întâi, să știm pentru ce se face recalificarea aia. Eu fac calificarea și nu mai găsesc loc de muncă, atunci trebuie să fac altă calificare, și tot așa. Fac prea multe și nu îmi folosesc la nimic. Consider că dacă s-ar găsi locul de muncă, să lucrez ca necalificat în perioada asta să mă recalific, aș fi de acord și aș face indiferent ce” (FG_16, Tudor Vladimirescu, bărbat, 44 ani).

„Pe undeva, eu cred că și studiile m-au împiedicat să găsesc un loc de muncă” (FG_2, Cudalbi, femeie, 43 ani).

„Nu am nicio calificare, în cartea de muncă sunt vânzător... doar atât, dar nu am calificare” (FG_2, Cudalbi, femeie, 37 ani).

„Am lucrat 10 ani la o brutărie în sat, dar s-a închis brutăria. M-am calificat la locul de muncă” (FG_10, Fântânele, femeie, 39 ani).

Supra-calificarea poate fi un obstacol în calea ocupării, mai ales în ceea ce-i privește pe tinerii absolvenți de studii superioare.

„Am absolvit Facultatea de administrație publică, specializarea Funcționar public... am depus CV-uri, am participat la concursuri dar nu am avut nicio șansă” (FG_3, Cudalbi, femeie, 29 ani).

„Eu am lucrat la CFR, dar s-au restructurat posturile și am intrat în șomaj... m-am dus la particular, la GFR. Acolo nu am fost primită fiindcă aveam calificare mare și a spus că nu poate să mă primească. La CFR am ocupat o funcție, iar acolo (n.r. GFR) m-am dus pentru un post mai jos, și nu m-a primit. A zis că nu poate să mă primească” (FG_17, Tudor Vladimirescu, femeie, 47 ani).

2.10. Lipsa de experiență

Apare destul de frecvent în relatările participanților tineri, dar nu numai, trimeri la un cerc vicios al experienței profesionale care le restrânge accesul pe piața muncii. Cerința privind experiența anterioară în domeniul postului vacant a fost identificată ca fiind principalul motiv pentru care nu au găsit de muncă până în prezent. Tinerii intervievați reclamă faptul că mulți dintre angajatori pun drept unică condiție la interviul de angajare experiența, cerință greu de îndeplinit în condițiile în care sistemul de educație actual nu permite tinerilor să practice meseria pe care și-au ales-o. Prin urmare, angajatorii nu ar trebui să angajeze personalul în funcție de vechime, pentru că astfel nu acordă tuturor șansa de a încerca.

„Nu am încercat (n.r. să caute un loc de muncă) din cauza lipsei de experiență, a lipsei unei calificări” (FG_1, Cudalbi, femeie, 25 ani).

„Toți (n.r. angajatorii) cer experiență, dar dacă nu te angajează nimeni, de unde să ai? Eu cred că ar trebui să îți dea șansa să muncești ca să prinzi experiență profesională” (FG_5, Pechea, femeie, 19 ani).

„Am terminat Administrație publică și turism și am făcut cursuri de frizer. Am căutat, dar nu am găsit, poate pentru că nu am experiență...” (FG_7, Pechea, femeie, 22 ani).

„Am experiență în construcții, dar cer calificare, cer carte de muncă, cer multe... Nu pot spune că am cine știe ce experiență în cadrul construcțiilor, dar cât de cât... Acum, dacă te duci să te angajezi în construcții, îți cere să fii și electrician” (FG_9, Fântânele, bărbat, 21 ani).

2.11. Limita de vârstă impusă de angajator

Observăm un cerc vicios care limitează accesul pe piața muncii: lipsa de experiență și cerința de limită de vârstă a angajatorului indică o contradicție evidentă, iar pe de altă parte o îngustare dramatică a șanselor la angajare datorită vârstei. Respondenții menționează că o piedică importantă cu care s-au confruntat în încercarea de inserție ocupațională a fost aceea a vârstei, prea mari sau prea mici, necorespunzătoare locului de muncă vizat.

„Cred că mulți (n.r. angajatori) pun accent pe vârstă. Și la orice loc de muncă cere prima dată experiență” (FG_5, Pechea, femeie, 18 ani).

„Am căutat un loc de muncă, dar mi s-a spus că trebuie să am cunoștințe de calculator, ceea ce nu aveam, și vârsta... faptul că am 50 de ani și nu mă mai poate angaja” (FG_2, Cudalbi, femeie, 50 ani).

„Cred că vârsta este cea primordială în ocuparea unui loc de muncă, având 60 de ani ... poate nu îl ia pe băiat ca angajat...mă ia pe mine” (FG_4, Cudalbi, bărbat, 60 ani).

„Am experiență, e adevărat... dar din cauza vârstei nu mă mai bagă nimeni în seamă” (FG_18, Liești, bărbat, 54 ani).

2.12. Obligații familiale

Printre femeile de vârstă a doua, participante la discuții, se remarcă frecvența menționărilor privind obligațiile de familie ca factor negativ în ocupare. În mediul rural, unde familia de tip tradițional continuă să predomine, femeilor le revine sarcina de a crește și educa copiii, de a îngriji bătrânii din familie, dar și de a avea grijă de gospodărie. Deși aceste obligații familiale le-a împiedicat să-și caute un loc de muncă, majoritatea dintre ele nu resping ideea de a munci în viitor. Un aspect fizic plăcut, rezistența sporită la efort, capacitatea de adaptare și stima de sine ridicată reprezintă factori personali relevanți pentru creșterea șanselor de ocupare pe piața muncii a femeilor casnice din mediul rural.

„De trei ani de zile nu am mai făcut nimic (n.r. pentru a găsi un loc de muncă) pentru că am un copil” (FG_1, Cudalbi, femeie, 27 ani).

„Noi, majoritatea, avem copii mici și așteptăm să mai crească. Nu avem cum să ne descurcăm. Trebuie să facem naveta și nu avem nici transport. După ora 7 nu mai este niciun mijloc de transport” (FG_12, Fântânele, femeie, 19 ani).

„Am căutat, local, un loc de muncă... la o asociație familială care prestează lucrări de strungărie, fără carte de muncă, indemnizație puțină, sezonier... când e de muncă... când nu, stau acasă...” (FG_3, Cudalbi, bărbat, 60 ani).

Pentru majoritatea respondenților, lipsa competențelor profesionale, a unor calificări cerute pe piața muncii, vârsta sunt principalele impedimente care le împiedică accesul la un loc de muncă. Însă, dincolo de dimensiunea individuală, accesul limitat pe piața muncii se datorează, în opinia participanților, și criteriilor de selecție a candidaților la angajare. Firmele sunt percepute ca fiind interesate mai degrabă de experiența de muncă a candidaților decât de alte competențe și abilități, certificate sau nu prin diplome de formare profesională. Mai ales tinerii percep lipsa experienței profesionale ca un dezavantaj la angajare, simțindu-se nedreptățiți și privați de șansa de a-și dezvolta o carieră. Pe de o parte, aceștia consideră că au suficiente atu-uri pentru a ocupa un loc de muncă: au urmat formele de învățământ și/sau calificare pro-

fesională. Pe de altă parte, deși tinerii nu dispun de experiența solicitată, manifestă o dorință mai mare de a munci comparativ cu persoanele care au experiență anterioară în muncă.

3. Comportamentul grupurilor vulnerabile pe piața forței de muncă

Inițiativa proprie contează mult în succesul inserției în piața muncii, chiar și în condițiile în care oferta de locuri de muncă este foarte limitată. Participanții la discuții și-au evaluat șansele de a ocupa un loc de muncă prin raportare la propriile diagnoze subiective ale stării actuale din piața muncii și la eventualele așteptări pe care le au în viitor. Agricultură, serviciile, confecțiile și construcțiile reprezintă sectoarele de activitate în care se fac cele mai multe angajări în prezent, în opinia acestora. În ceea ce privește așteptările și proiecțiile legate de dezvoltarea sectoarelor de activitate economică și potențialul lor de ocupare, constatăm că se profilează un model bazat pe percepția lipsei de oportunități de dezvoltare. Cele mai multe dintre persoanele intervievate au avut tendința să ne spună că în viitorul apropiat nu sunt șanse de dezvoltare a altor sectoare economice și nici a celor existente, poate cu excepția agriculturii. Prin urmare, economia regională nu va aduce, conform așteptărilor respondenților noștri, diferențe semnificative în structura de ocupare și în gradul de integrare în piața muncii.

Barierile de intrare pe piața muncii sunt foarte puternice, iar zonele mai ușor accesibile pentru forța de muncă disponibilă din mediul rural le reprezintă sectorul informal (zilieri în agricultură sau construcții) și sectorul agriculturii de subsistență.

3.1. Ocuparea în activități sezoniere și/sau în agricultura de subsistență

În lipsa unor locuri de muncă formale, unii dintre participanții la discuții apelează la soluții alternative, mai precis la obținerea unor venituri din activități sezoniere legate de munca în agricultură (cultivarea plantelor și creșterea animalelor). Comercializarea unei părți din produsele obținute în gospodărie completează veniturile familiei, susțin respondenții care au terenul agricol necesar.

„Lucrez cu viitorul soț pământul. Avem grădină de răsaduri. Noi muncim în familie, adică noi ne câștigăm existența singuri” (FG_1, Cudalbi, femeie, 21 ani).

„Soțul are asociație familială, lucrăm împreună ceea ce lucrăm” (FG_1, Cudalbi, femeie, 25 ani).

„Am terminat școala profesională la croitorie, am lucrat după ce am terminat școala 3 luni de zile la "Progresu" - casă de modă. Familia avea animale și vindeam brânză în piață... și nu am mai putut să mai lucrez și mi-am dat demisia” (FG_14, Schela, femeie, 26 ani).

Ca alternativă la ocuparea unui loc de muncă, activitățile ziliere în construcții (zidărie, tâmplărie, finisaje), în menaj sau micro-ferme sunt preferate de cei cu venituri foarte mici în familie

sau de cei tineri. Munca sezonieră nu este practică de persoanele din mediul rural ca o activitate informală pentru un venit suplimentar, ci pentru a-și câștiga traiul zilnic, fapt ce reprezintă un risc major de sărăcire a acestora datorită obținerii unor venituri mici și inconstante (de exemplu, plata cu ziua sau cu ora de muncă).

„Am lucrat doar la negru, fără contract sau carte de muncă, în construcții. Am lucrat și la Galați, dar mai mult la București” (FG_9, Fântânele, bărbat, 21 ani).

„Nu am lucrat niciodată și nici nu am căutat... nu am avut cum, am grijă de casă, de copii... am copii mici. Trăim din ajutorul social, muncesc prin sat cu ziua, am mai făcut un curs de lucrător social” (FG_10, Fântânele, femeie, 33 ani).

„Avem un solar, dar producem doar pentru noi” (FG_14, Schela, femeie, 39 ani).

Strategiile actuale de căutare a unui loc de muncă formal sunt dependente într-o măsură destul de mare de succesul căutării unui loc de muncă în trecut. Dacă eforturile anterioare nu au fost încununate de succes, există riscul ca experiențele trecute să-și pună amprenta pe motivația, sau mai degrabă pe lipsa de motivație, de a căuta un loc de muncă. Confruntându-se cu aceste probleme, oamenii caută soluții individuale sau de grup, printre care înscrierea la cursurile de calificare oferite de diferite organizații prin proiecte europene.

3.2. Înscrierea la cursurile de calificare disponibile în zonă

Pe lângă anumite caracteristici și elemente de strategie individuală, tema calificării apare din nou în discursurile participanților la focus-grup, indicându-ne importanța formării profesionale în succesul pe piața muncii. În opinia respondenților, calificările au un impact direct asupra ocupării și perioadei de căutare a unui loc de muncă. De asemenea, este posibil să schimbe și să eficientizeze strategiile de căutare a unui loc de muncă, în măsura în care oferă mai multă încredere celui care deține una sau mai multe calificări. Din această perspectivă, cei cu un nivel de educație scăzut, și care n-au avut oportunități de participare la cursuri de instruire, își afirmă dorința de a participa la programe de (re)calificare profesională.

„Chiar în vară am mai făcut un curs, lucrător în domeniul plantelor. Mi-au oferit niște locuri de muncă, m-am înscris. dar până în prezent nu am plecat” (FG_1, Cudalbi, femeie, 42 ani).

„Fiind în sat, am zis să mai încercăm ceva, să mai avem niște diplome. Dacă se va ivi de muncă, să avem totuși o calificare” (FG_12, Fântânele, femeie, 24 ani).

Din perspectiva participanților ce dețin anumite competențe profesionale, formalizarea experienței de muncă acumulate printr-o diplomă de calificare crește șansa de a ocupa un loc de muncă, fapt ce asigură și rezolvarea problemei legate de lipsa asigurărilor medicale în condițiile unor surse de venit informale.

„Când ai un loc de muncă stabil ești asigurat și medical, ai mai multe avantaje decât să stai acasă” (FG_18, Liești, femeie, 37 ani). *Aceiași chestie* (n.r. dacă ai un loc de muncă), *ai mai*

multe facilități, muncesc 20 de ani... știu când ajung la bătrânețe că am pensie, că pot să fac un credit dacă am nevoie, am carte de muncă, sunt angajat... dar dacă muncesc la negru cu 500 de lei..." (FG_18, Liești, femeie, 42 ani).

„Să avem și noi o calificare, să ne putem angaja undeva dacă se poate, dacă nu..." (FG_1, Cudalbi, femeie, 54).

„Nu am avut autorizație de agent de pază, de aceea nu m-am putut angaja. Nu am avut studiile, de asta vreau să și fac treaba asta (n.r. cursul de calificare)" (FG_4, Cudalbi, bărbat, 37 ani).

Actualele condiții economice majorează riscurile pentru angajați: riscul de a deveni șomer, riscul de depreciere a valorii calificărilor și riscul excluderii de pe piața muncii din cauza reducerii accesului la o formă de angajare. În anumite circumstanțe, aceste riscuri se pot transforma în oportunități, cum ar fi, de exemplu, transferul într-un alt domeniu de activitate. Însă această schimbare de direcție presupune o (re)calificare, o îmbunătățire a competențelor profesionale necesare potențialului loc de muncă. Alegerea unui anumit domeniu de pregătire profesională nu garantează accesul la un anumit loc de muncă, dar mărește șansele de a avea succes. Astfel, persoanele angajate, participante la discuții, au motivat înscrierea la cursurile de calificare prin posibilitatea schimbării locului de muncă, eventual mai bun și mai bine plătit, datorită obținerii unei calificări.

„Sunt angajată, lucrez ca asistent social. Pentru diplomă (n.r. a venit la cursul de calificare). Aș vrea să trec pe contabilitate" (FG_8, Pechea, femeie, 40 ani).

Discursurile unora dintre persoanele intervievate reflectă și anumite percepții negative privind participarea la cursurile de calificare, care ar trebui să se finalizeze cu găsirea unui loc de muncă. În lipsa acestei posibilități, absolvirea unui curs se soldează doar cu primirea unei diplome, despre care nu știu unde și când le va fi de folos, și o sumă de bani prin care viața le devine un pic mai ușoară pe perioada desfășurării cursului.

„Calificări am multe, dar nu am unde să le practic. De frizer-coafor, de exemplu. Păi dacă facem și naveta putem zice că plecăm degeaba de acasă" (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

„Prin acest curs sper să-mi îmbunătățesc cunoștințele și poate cu ajutorul diplomei reușesc să mă angajez" (FG_3, Cudalbi, femeie, 29 ani).

Având în vedere existența unei parțiale deconectări între piața formării profesionale și piața muncii, beneficiarii formării profesionale se întrebă adesea în ce măsură domeniile în care s-au pregătit înregistrează cerere pe piața forței de muncă și, implicit, îi ajută să găsească un loc de muncă în urma calificării obținute. Pe de altă parte, cursurile sunt mai degrabă atractive decât instructive întrucât descoperă că nu pot aplica ceea ce au învățat în situațiile concrete cu care se confruntă în lumea reală.

„Eu fac un curs de calificare, dar de unde știu că o să găsesc un loc de muncă. Sunt copii care au terminat facultăți și vând la magazin, cum am vândut și eu care nu am studii. Nu sunt locuri de muncă. A dispărut industria, au dispărut și multe locuri de muncă” (FG_16, Tudor Vladimirescu, femeie, 46 ani).

„În primul rând, să mă inițiez în alte domenii și să învăț ceva mai nou (n. r. prin cursul de calificare), altceva în afară de ce știu să fac, altceva care să îmi dea o șansă să îmi găsesc un loc de muncă” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

Pentru depășirea acestor dificultăți, participanții la discuții s-au pronunțat pentru sprijinirea de către autorități și organizații neguvernamentale a persoanelor care au făcut cursuri de calificare prin facilitarea găsirii unui loc de muncă. O altă soluție identificată de persoanele intervievate a fost inițierea unor cursuri noi, cu mai mare impact pe piața muncii. Se poate spune că interesul populației rurale de a participa la educația non-formală prin cursuri în afara sistemului educațional formal este destul de ridicat, deși ar prefera stagiile de formare profesională la locul de muncă în ideea că ar fi o șansă în plus de a-și păstra locul de muncă odată obținut. Suplinirea educației școlare prin participarea la cursuri de calificare este o soluție propusă de persoanele al căror nivel de educație absolvit nu le conferă o calificare formală, astfel că formarea profesională, realizată la locul de muncă sau în afara lui, este considerată o formă de școlarizare.

„Dacă ni se ivește ocazia să urmăm cursuri de calificări/recalificări, să ne schimbăm meseria și, în funcție de cerințe, să ne adaptăm și noi... Tot timpul trebuie să fim insistenți ca să căutăm (n.r. un loc de muncă), că nu ne bate nimeni în poartă să ne ofere” (FG_2, Cudalbi, femeie, 40 ani).

„Am 19 ani, am terminat Colegiul de industrie alimentară din Galați. Sunt în șomaj, nu am lucrat niciodată, dar m-am înscris la cursuri” (FG_12, Fântânele, femeie, 19 ani).

3.3. Importanța rețelelor sociale

Majoritatea persoanelor intervievate acordă o importanță semnificativă rețelelor sociale pentru identificarea unui loc de muncă. Din discuțiile în grup a reieșit că șansele de angajare depind în mică măsură de competențele certificate prin diplome, mult mai importante fiind relațiile și recomandările. Cei mai mulți dintre participanții la discuții preferă să-și caute singuri un loc de muncă sau să apeleze la prieteni rude sau cunoștințe.

„Intenționez să caut prin prieteni, să mă specializez, să caut un loc de muncă cu acte în regulă” (FG_7, Pechea, femeie, 39 ani).

„Mi-am căutat un loc de muncă prin prieteni, rude, cunoștințe” (FG_10, Fântânele, femeie, 34 ani).

„Am terminat școala de construcții și sunt șomer. Mi-am căutat un loc de muncă prin ziar, pe internet, am mai întrebat prietenii, cunoștințele, rudele...” (FG_13, Schela, bărbat, 20 ani).

Având în vedere că absolvirea unui curs de calificare nu implică neapărat și găsirea unui loc de muncă, unii dintre participanți își exprimă scepticismul cu privire la schimbarea radicală a vieții lor ca urmare a pregătirii profesionale. Una dintre soluțiile agreate de participanți, dar mai ales de cei tineri, este plecarea în străinătate, chiar dacă ei optează pentru această strategie sub constrângerile generate de lipsa unui loc de muncă și în ciuda faptului că este o soluție care implică multe necunoscute și riscuri.

4. Percepții privind munca în străinătate

Fenomenul migrației este unul strâns legat de piața muncii. De obicei, discursurile despre piața muncii sunt însoțite de evaluări pozitive sau negative legate de dificultățile și oportunitățile de acces la un loc de muncă. Având în vedere că migrația este unul dintre procesele cu impact direct asupra disponibilității forței de muncă, există o mare variabilitate motivațională privind intenția de a migra sau nu pentru muncă în străinătate. O mare parte dintre respondenți resping ideea de a pleca la muncă în străinătate întrucât o asemenea decizie poate influența decisiv stabilitatea familiei sau, cel puțin, structura relațiilor de gen în cadrul gospodăriei. Pe de o parte, există riscul ca copiii și bătrânii rămași acasă să fie privați de o îngrijire corespunzătoare, în sensul în care absența părinților nu este neapărat compensată instituțional. Pe de altă parte, cei rămași acasă prezintă riscul de a eșua în pregătirea școlară și, ulterior, în formarea profesională.

„Eu nu am fost niciodată plecată în afară și nu cred că este singura modalitate de a câștiga bani sau de a reuși. Eu consider că și aici, în țară, dacă există mijloacele necesare și voință, se poate reuși” (FG_15, Schela, femeie, 36 ani).

„Am fost plecată acum 7 ani, după aia am făcut un copil și nu, nu-mi mai trebuie. Am fost odată și nu-mi mai trebuie. Soțul meu este plecat și este deja foarte greu... pentru că copiii au nevoie de ambii părinți” (FG_2, Cudalbi, femeie, 50 ani).

„Am fost și eu 3 luni (n.r. plecată la muncă în străinătate), am lucrat la un restaurant și tot la fel cum spuneau și colegii mei, exact ca niște sclavi suntem tratați. Prima lună m-a plătit 500 euro, a doua lună mi-a dat 200 și nu m-am mai dus... am venit în țară neavând nici cunoștințe prin alte părți ca să găsesc un alt loc de muncă” (FG_2, Cudalbi, femeie, 50 ani).

„Nu aș putea să îmi las copiii, câștig pe o parte și pierd mult, pe de altă parte...” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

„Aș risca să îmi pierd copiii că m-am chinuit să îi aduc pe o linie de plutire și acum dacă plec (n.r. la muncă în străinătate), risc să îi pierd. Mai degrabă prefer să rămân și să caut aici decât să plec și să îi pierd” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

Participanții care văd în migrare o alternativă la ocupare consideră că formarea profesională asigură într-o oarecare măsură accesul formal pe piața muncii europene. Prin urmare, formarea profesională face parte din strategia de migrare a femeilor și bărbaților, fiind considerată o șansă bună pentru ocuparea unui loc de muncă stabil și mai bine plătit în străinătate. Pe de altă parte, migrația temporară în străinătate pentru asigurarea unui loc de muncă (cu sau fără acte) este o alternativă luată în calcul de o parte dintre respondenți, fie cei care au mai avut această experiență în trecut, fie cei tineri, fără obligații familiale.

„După terminarea acestor cursuri voi pleca în afară pentru a îngriji pe cineva, pe tata îl las în grija fratelui” (FG_3, Cudalbi, femeie, 52 ani).

„Intenționez să plec afară, am rude în Italia. Chiar mi s-a găsit și loc de muncă: ajutor de bucătar. Sora mea este acolo în probe. Dacă ei i se pare convenabil acolo, urmează să mă duc și eu” (FG_9, Fântânele, femeie, 19 ani).

Acumularea de experiență în muncă prin migrarea temporară la muncă în străinătate ar putea fi valorificată prin obținerea unor calificări, cred unii dintre participanții care au dobândit în trecut o astfel de experiență.

„Am fost plecat în afară doi ani de zile. Am vrut să vin în țară să găsesc ceva, să încep ceva ... Acum am o mică afacere în construcții... amenajări, finisaje. Adică ce am făcut acolo, fac și aici, acolo am învățat și aplic aici...” (FG_18, Liești, bărbat, 27 ani).

„Sunt foarte mulțumită de munca în străinătate. În primul rând și stilul de viață, sunt occidentali, au un stil de a gândi, au o ordine a lucrurilor... nu se compară... și de bani am fost mulțumită. Când m-am întors în România mi-a trebuit o jumătate de an să mă pot acomoda cu oamenii... pe parcurs am revenit la vechile obiceiuri” (FG_3, Cudalbi, femeie, 52 ani).

„În străinătate doar în agricultură am lucrat, unde a fost foarte greu. Totuși, am învățat, am o calificare, este bănoasă” (FG_12, Fântânele, femeie, 25 ani).

5. Percepții privind antreprenoriatul

Inițierea unei afaceri ca alternativă la ocupare poate constitui o oportunitate viabilă pentru persoanele dezavantajate ocupațional din mediul rural al județului Galați. Din discuțiile avute cu participanții la sesiunile de focus-grup au fost identificate o serie de limite și perspective asociate inițiativei antreprenoriale.

5.1 Lipsa capitalului economic, social și de resurse umane

În opinia participanților la discuții, obstacolul principal în pornirea unei afaceri este lipsa de capital. Observăm astfel că importanța banilor este oarecum supraevaluată, în timp ce lipsa cunoștințelor, a experienței în domeniu și a ideii de afacere par să fie subevaluate.

„Dacă aș dispune de o sumă de bani considerabilă, mi-aș deschide o grădiniță proprie. Îmi plac foarte mult copiii și aș vrea pe viitor, dacă s-ar găsi un loc de muncă în acest domeniu, ar fi o altă opțiune. Dar cum nu dispun nici de bani, nici de vârsta necesară...” (FG_8, Pechea, femeie, 19 ani).

„Vreau să fac un curs de manichiură sau coafură și să încerc să îmi deschid un salon. M-am gândit la posibilitatea asta, dar e nevoie de bani ca să faci ceva” (FG_9, Fântânele, femeie, 20 ani).

Lipsa resurselor pentru desfășurarea muncilor agricole constituie o problemă mai ales pentru participanții la discuții care privesc agricultura ca o resursă care ar putea fi valorificată nu doar ca sursă de venit, ci și ca generatoare de noi locuri de muncă. Lipsa utilajelor agricole și a resurselor financiare este completată de lipsa resurselor umane, în condițiile în care persoanele cu experiență în domeniu formează o populație îmbătrânită, în cea mai mare parte, iar tinerii nu sunt interesați să dobândească experiența necesară implicării în agricultură.

„Mi-aș deschide o afacere, dacă aș avea utilajele finanțate” (FG_13, Schela, bărbat, 25 ani).

În momentul de față, agricultura practică rămâne cea de subsistență, unde nu se pune problema folosirii utilajelor și nu sunt necesare investiții financiare majore în lucrările agricole. Poate de aceea, lipsa resurselor pentru desfășurarea muncilor agricole nu este percepută ca fiind la fel de acută precum lipsa locurilor de muncă formale. Cei mai mulți dintre participanții la discuții preferă în primul rând un loc de muncă, chiar dacă este mai prost plătit, lăsând posibilitatea inițierii unei afaceri pentru un viitor mai îndepărtat pentru a aduna resursele financiare și cunoștințele necesare.

„Aici la noi (n.r. Fântânele) sunt deja 4 sau 5 asociații și ca să te duci tu acum tânăr, vă dați seama, ei sunt deja împărțiți acolo, tot... nu am nicio șansă. Aș investi în agricultură, creșterea animalelor... pentru că astea nu o să dispară niciodată” (FG_9, Fântânele, bărbat, 21 ani).

„În agricultură e puțin probabil să-mi deschid o afacere... că e ca la loterie, trebuie să ne rugăm la Cel de sus... că dacă nu ploua, nu avem irigații și nu facem nimic. Ca mic întreprinzător cu magazin sau ceva nu prea se merită, mai bine strângem banii și îi păstrăm pentru zile negre” (FG_3, Cudalbi, femeie, 29 ani).

Practicarea agriculturii de subsistență este privită de unii dintre participanții la discuții ca o oportunitate de a iniția pe viitor o afacere în domeniul agricol, un atu în acest sens fiind și experiența acumulată în desfășurarea principalelor activități specifice agriculturii.

„În domeniul agriculturii aș deschide o afacere, că aici, la noi, altceva nu prea merge... La agricultură mă pricep. Știm să prășim, să cosim, să creștem animale... de toate. Să fie bani, că da-

că sunt bani, le facem pe toate. M-am gândit să cumpăram niște teren și niște utilaje” (FG_15, Schela, femeie, 39).

„Cred că în agricultură (n.r. ar investi), aceasta este ideea soțului... de a deschide o fermă, o societate pe agricultură” (FG_3, Cudalbi, femeie, 29 ani).

„Aș vrea să stau să fac ceva acasă aici, să-mi fac un solar, să mă profilez pe plante medicinale, sunt foarte căutate... să le tai și să le dau la farmacii... pomii fructiferi, cam asta merge acum și la țară” (FG_11, Fântânele, femeie, 40 ani).

„Am terminat școala profesională ca tehnician în agricultură, am profesat, dar fără carte de muncă, în Constanța, dar s-a desființat locul unde munceam în 1993. Și, între timp, nu m-am mai angajat nicăieri. În agricultură nu mai ai șanse... decât dacă îți deschizi o afacere” (FG_13, Schela, femeie, 41 ani).

În cazul respondenților care nu dețin nici terenul agricol, nici experiența necesară în agricultură, o soluție ar fi înființarea unor micro-afaceri în industria prelucrătoare: procesarea produselor agricole, confecționare de încălțăminte, haine sau produse de artizanat.

„Eu intenționez să deschid un PFA, o ciupercărie. Ce îmi lipsește un pic este colaborarea soțului pentru că el are alte planuri și nu am căzut de comun acord. El vrea un iaz de pește, eu o ciupercărie. Deocamdată mai așteptăm să mai adunăm finanțe, ca să ne putem hotărî” (FG_15, Schela, femeie, 39 ani).

„Am făcut un curs de croitorie și mi-aș deschide o afacere în acest domeniu, dar de când s-au deschis SH`urile, noi, cei din domeniu confecțiilor, am căzut pe locul doi...” FG_13, Schela, femeie, 45 ani).

Absența unor măsuri care să sprijine antreprenorii, plus impozitarea excesivă a firmelor sunt percepute ca factori care descurajează inițierea unei afaceri. Având în vedere dificultățile inerente inițierii și derulării unei afaceri, participanții la discuții au identificat ca posibilă soluție sprijinul autorităților în această direcție.

„Sincer, nu aș investi deloc, că nu se merită în primul rând că nu suntem ajutați nici de către stat... odată ce încercăm să ridicăm să facem ceva, statul caută să ia înainte de a produce, așa că prefer să îi țin pentru mine dacă i-aș avea (n.r. banii)” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

„Nu vreau să mă implic într-o afacere, că acum sunt cu dus-întors toate și nu vreau să risc... că dacă investesc niște bani și nu ies în câștig, m-aș zgâria pe ochi... cum e o vorbă” (FG_4, Cudalbi, bărbat, 56 ani).

„Soțul a deschis PFA de 2 luni, lucrează în construcții, dar i-a pus o taxă de minimum 20 de milioane pe an, la care ne-a mai pus o taxă de 3 milioane jumătate pe an” (FG_12, Fântânele, femeie, 26 ani).

5.2 Birocrația

Participanții la discuții au identificat birocrația ca principala piedică, la nivel administrativ, în calea dezvoltării unor activități de antreprenariat. Numărul mare de documente oficiale și de aprobări necesare, precum și timpul îndelungat necesar pentru obținerea acestora sunt văzute ca piedici pentru potențialii antreprenori. Birocrația este menționată ca o posibilă piedică nu doar la nivelul administrației publice locale, ci și a celei centrale.

„Nu pot să zic că nu am curaj (n.r. să deschidă o afacere), dar există și riscuri, plus că trebuie și spațiu, și tot felul de autorizații... ar trebui să fim sprijiniți într-un fel și de primărie” (FG_13, Schela, femeie, 41 ani).

„Cunosc persoane care se chinuie cu solar, cu vaci și nu merge... Sunt foarte multe pierderi. Mai ales celor care au animale, acum li se cer câte și mai câte. Da, sunt diferite piedici și noi, de la țară, nu putem să le trecem așa ușor” (FG_16, Tudor Vladimirescu, femeie, 37 ani).

„Pentru o afacere în agricultură trebuie capital, îți trebuie să ai cel puțin câteva hectare de pământ, îți trebuie utilaje, multe acte” (FG_18, Liești, femeie, 28 ani).

5.3 Lipsa disponibilității de asociere

O soluție la ieșirea din acest dublu cerc vicios al subdezvoltării sociale din zona rurală și al agriculturii ca ramură economică o reprezintă asocierea pentru piață, care prin punerea la comun a resurselor ajută agricultorii să obțină beneficii pe care nu le pot obține de unii singuri. Comportamentul asociativ al actualilor proprietari români se manifestă mai ales în sectorul productiv al agriculturii, fiind în același timp diferit de la o regiune la alta în funcție de nivelul de înzestrare tehnică a exploatațiilor individuale, de capacitatea de muncă, influențată la rândul său de vârsta înaintată a proprietarilor de pământ, de starea precară a sănătății acestora, ca și de abilitățile manageriale (Rusali, 2013, p. 108). Asocierea este pentru agricultori sau proprietarii de teren o opțiune alternativă la exploatarea individuală cu efecte pozitive, ca urmare a concentrării exploatației agricole, dar și cu posibilitatea de a extinde cooperarea în activități neagricole.

Din perspectiva participanților la discuții, asocierea nu este valorificată suficient în legătură cu inițierea unei afaceri. Lipsa încrederii în ceilalți locuitori ai comunității atrage după sine o disponibilitate scăzută de asociere, fiind percepute ca posibile piedici în calea inițierii unor mici afaceri. Aceste piedici, pe lângă lipsa resurselor financiare, sunt potențate și de lipsa unui spirit întreprinzător printre locuitorii zonelor rurale.

Efectele crizei și ale unor măsuri economice îi determină pe potențialii antreprenori să fie mai circumspecți în ceea ce privește demararea unei afaceri. În plus, lipsa locurilor de muncă are și efectul de a reduce disponibilitatea de asociere a participanților cu scopul de a iniția o afacere și, implicit, de a putea ajuta la bunul mers al comunei în care trăiesc. Se pare că și criza a erodat considerabil încrederea dintre oameni, încât cooperarea de interes comun între potențialii

antreprenori este neglijabilă. Totuși, există persoane care apreciază relațiile personale, în special cele cu întreprinzătorii experimentați, iar relațiile cu rudele și prietenii apropiați sunt considerate, la rândul lor, mai importante față de relațiile din sfera economică. Acest lucru denotă că în demararea și dezvoltarea unei afaceri, construirea de relații are o importanță deosebită. În schimb, încrederea potențialilor întreprinzători în instituțiile administrative este destul de scăzută.

„Da, m-aș asocia pentru a deschide o afacere.... probabil cu cineva din familie” (FG _1, Cudalbi, femeie, 27 ani).

„M-aș asocia cu cineva din familie, că în străini nu prea avem încredere” (FG _1, Cudalbi, femeie, 36 ani).

„Vreau să-mi deschid o afacere legată de manichiură, pedichiură, coafor. O să ne asociem, doar eu și colega. Deocamdată, soțul are experiență. El a mai avut un magazin” (FG _12, Fântânele, femeie, 25 ani).

5.4 Mediul microsocial al antreprenoriatului

Potențialul antreprenorial al unui individ depinde nu doar de resursele financiare de care dispune, ci și de caracteristicile mediului microsocial. Astfel, prezența modelului antreprenorial în relațiile cu vecinii și rudele, precum și cantitatea și calitatea relațiilor sociale concretizate în disponibilitatea de asociere influențează decizia unui individ de a deveni antreprenor.

În legătură cu condițiile microsociale ale antreprenoriatului, se poate spune că prezența unui antreprenor printre părinți, prieteni sau rude este determinantă. Prin urmare, pentru a deveni întreprinzător, modelul antreprenorial trebuie să fie prezent în mediul intim al individului, cum ar fi relațiile de căsătorie sau cele consangvine. În afară de aceasta, intenția de a deveni antreprenor este facilitată și de relațiile instituționale: cu cât cineva are mai multe relații cu autoritățile administrative sau politice, cu atât șansele lui de a deveni potențial antreprenor sunt mai mari.

„Socrii mei au o afacere deschisă... chiar la noi în curte, cu materiale de construcție, și nu pot să spun că nu merge, dar nu ne mulțumește. Eu muncesc în altă parte și văd cum merg vânzările” (FG_8, Pechea, femeie, 18 ani).

„Noi avem în plan să ne dezvoltăm în agricultură. Socrul meu are o asociație, sperăm să o mărească să lucrăm și noi, sperăm să reușim... de-aia vreau să fac și un curs de informatică pentru a ajuta cu calculatorul” (FG_11, Fântânele, femeie, 34 ani).

„Dacă ar fi să deschid o afacere, l-aș lua partener pe unchiul meu care are foarte mult teren. Are o afacere destul de mare” (FG_9, Fântânele, bărbat, 19 ani).

5.5 Programul de formare – oportunitate de dezvoltare a abilităților antreprenoriale

Cursurile de educație antreprenorială constituie o sursă de motivație importantă în drumul spre inițierea unei afaceri. Grupul cel mai receptiv față de formările antreprenoriale este cel al tinerilor cu un nivel înalt de educație, nemulțumiți de lipsa locurilor de muncă în domeniul pentru care s-au pregătit sau de salariile mici. Aceste cursuri par a fi utile și din cauza lipsei modelelor de urmat și a informațiilor legate de oportunități.

„Aici (n.r. în Schela) mi-aș dori să-mi deschid ceva în panificație, o covrigărie... o patiserie, dar nu am calificarea să pot să-mi deschid deocamdată ori să mă asociez. Ca să-ți deschizi o firmă îți trebuie și calificare” (FG_13, Schela, femeie, 41 ani).

6. Percepții privind problemele sociale asociate perioadei de inactivitate

Lipsa unui loc de muncă atrage după sine o degradare continuă a stării de spirit a persoanelor dezavantajate ocupațional: nemulțumire, demoralizare, neîncredere în instituțiile statului, neîncredere în ceilalți, degradare a solidarității sociale sau pasivitate. Nici măcar statutul de salariat nu conferă mai mult confort social, având în vedere că nu consolidează situația economică a celor angajați și nici nu garantează menținerea familiei deasupra pragului de sărăcie (Stanciu și Mihăilescu, 2011, p. 12). Mai mult, implicarea statului social are efecte negative asupra funcționării economiei și societății: sărăcirea actorilor activi și demotivarea economică, prin crearea dependenței de stat (Zamfir et al., 2011, p. 43). Din cercetarea noastră a reieșit că pentru persoanele din mediul rural lipsa locurilor de muncă antrenează efecte dintre cele mai diverse, de la sărăcie și nivel de trai scăzut la marginalizare și excluziune socială, de la descurajare la pasivitate în raport cu piața muncii.

6.1. Sărăcie și nivel de trai scăzut

Ponderea ridicată a economiei informale în mediul rural limitează accesul la un loc de muncă care să asigure securitate socială celor care muncesc. Potrivit studiului „Riscuri, vulnerabilități și soluții pe piața muncii” (Stănculescu, 2010, p. 45), persoanele ocupate în sectorul informal predomină, din punctul de vedere al distribuției geografice, în regiunile cu cel mai ridicat risc de sărăcie și cele mai scăzute condiții de trai (Nord-Est și Sud-Est). Având în vedere precaritatea asociată cu ocuparea informală, rezultă că munca nu este o cale sigură de ieșire din sărăcie.

Pe de altă parte, ocuparea în agricultura de subsistență a populației rurale implică obținerea de venituri în natură care asigură doar supraviețuirea. În plus, persoanele care muncesc doar în gospodărie nu vor beneficia de asigurări sociale și nici nu vor putea să le ofere copiilor lor șanse reale de reușită în viață. Prin urmare, sărăcia are un impact important asupra lipsei educației și a calificărilor la care au acces persoanele dezavantajate ocupațional.

„Da, m-a afectat (n.r. lipsa unui loc de muncă) da... ca pe toată lumea. Lipsa banilor... la școală se cere bani, mulți... mai mulți pe zi ce trece” (FG_1, Cudalbi, femeie, 37 ani).

„Nu avem venituri. Doar ceea ce iese din agricultură. Dacă plouă mâncăm dacă nu, nu. La Cudalbi doar asta se poate face” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

6.2. Descurajare de a intra pe piața muncii

O parte dintre persoanele din mediul rural, aflate în afara pieței muncii și care au încetat să mai caute de lucru datorită unor eșecuri repetate, intră în categoria persoanelor descurajate, fiind convinse de insuccesul lor pe piața muncii (Stănculescu, 2009, p. 50). Acest comportament legat de piața muncii a persoanelor descurajate este generat de percepția că au căutat în trecut și nu au găsit de lucru, precum și de credința că nu există locuri de muncă și nici nu știu unde să caute. În plus, persoanele neocupate își doresc un serviciu pe termen lung, iar căutarea și întâlnirea unor oferte de scurtă durată demotivează candidații, slăbindu-le perseverența.

„Unde am fost, îmi spunea că vor experiență doi ani. Și ca șofer am încercat. Nu am de unde să fac experiență dacă nu mă angajați. Până la urmă, îți pierzi tot curajul pentru că știi că toți îți cer același lucru și dacă nu ai, preferi să nu te mai duci. Dacă te duci până la Galați, cheltui niște bani, după ce i-ai pierdut, nu poți să îi mai recuperezi. Asta ar fi marea problemă” (FG_9, Fântânele, bărbat, 21 ani).

„Astă-vară la interviu mi s-a spus în față că (n.r. de către angajator)... caută mai mult bărbați... că femeile nu fac față. Zic „M-ați pus în probă să vedeți că nu fac față? Că nu sunteți mulțumit de mine? Sau cum? E ca și cum mi-ați zice, ești țigan și nu te vreau.” Păi dacă faci diferența dintre femeie și bărbat... nu știți cât pot și ce pot. Sunt multe de care te lovești ...” (FG_15, Schela, femeie, 40 ani).

„La noi la țară, e cam așa... din auzite... că este un loc de muncă... dacă a plecat cineva, te duci să-i iei locul” (FG_20, Liești, femeie, 41 ani).

Pe de altă parte, reintrarea șomerilor pe piața muncii este destul de greoaie, nu pentru că optează să trăiască din ajutoarele de șomaj, ci pentru că există bariere structurale care limitează intrările și tranzițiile de pe piața muncii. În aceste condiții, apare o tendință oarecum firească a șomerilor de a deveni persoane descurajate care renunță la eforturile de a mai căuta un loc de muncă.

„În afară că nu te potrivești cu profilul lui (n.r. al angajatorului), al doilea că ești de la țară, al treilea că nu te miști cum vrea el. Sunt anumite standarde” (FG_15, Schela, femeie, 36 ani).

Explicațiile privind pierderea locului de muncă sunt în general motive clasice de șomaj (disponibilizări), însă o pondere importantă a femeilor au renunțat la locul de muncă pentru familie. Aceste situații ne indică faptul că opțiunea muncii în gospodărie este mai degrabă una conjuncturală, o situație de șomaj mascat, acceptat în lipsa altor oportunități. În sprijinul acestei afirmații vine faptul că o mare parte dintre casnici declară că și-au căutat de lucru. Pe de altă parte, există și situații în care salariile mici oferite de angajatori, mai ales în cazul ocupațiilor

destinate în mod tradițional femeilor, descurajează pe multe dintre ele să continue activitatea în calitate de salariat, optând pentru munca în gospodărie.

„Când te duci la angajator, te lovești de cea experiență. Cum pot avea eu experiență, când nimeni nu mă angajează? Pe mine asta mă doare enorm” (FG_15, Schela, femeie, 40 ani).

„Nu am cum să-mi caut un loc de muncă pentru că îl îngrijesc pe tatăl meu de 13 ani, am lucrat dar m-am întors să am grijă de el” (FG_3, Cudalbi, femeie, 52 ani).

Insertia pe piața muncii a categoriilor vulnerabile ocupațional este influențată și de prezența sau absența formării profesionale. Poziționarea în acest mod pe piața muncii creează și premisele unei vulnerabilități în sensul în care lipsa pregătirii profesionale reduce așteptările legate de ocuparea unui loc de muncă și coboară aspirațiile.

6.3 Marginalizare și excluziune socială

În cazul populației feminine, se constată o situație acută de demotivare pentru munca salariată, mai ales în contextul rolurilor și sarcinilor din gospodărie. Cercetarea noastră a evidențiat faptul că nu este numai opțiunea femeii și a familiei de a rămâne într-o activitate casnică. Există multe femei casnice care își doresc un alt statut ocupațional, însă consideră că există mari șanse de a fi respinse de angajatori, fie datorită lipsei de experiență, fie lipsei de calificări cerute pe piața muncii. Astfel, munca în gospodărie a devenit, mai ales pentru femei, un stigmat în ceea ce privește relaționarea cu alți actori relevanți ai pieței muncii.

„Mă simt frustrată așa, nu știu...că să stai să aștepti la 1 mil 250 pe lună și să îți mai dea și părinți... nu e chiar așa frumos” (FG_1, Cudalbi, femeie, 42 ani).

„Mă afectează în primul rând și orgoliul, tot timpul trebuie să depind de cineva, trebuie să apelez la cineva pentru bani” (FG_2, Cudalbi, femeie, 43 ani).

„M-a afectat (n.r. lipsa unui loc de muncă) că m-a marginalizat, în sensul că inițial am fost puțin complexat, mai mult, nu puțin, și după aia m-am acomodat și... mă rog... mi-a scăzut și confortul zilnic, traiul cu tot ce implică el” (FG_3, Cudalbi, bărbat, 60 ani).

„Păi, m-a afectat (n.r. lipsa unui loc de muncă) pentru că vă dați seama, ne plafonăm, nu mai comunicăm, nu mai socializăm, deci nu mai avansăm...” (FG_3, Cudalbi, femeie, 38 ani).

„Ne simțim marginalizate, inutile” (FG_19, Liești, femeie, 37 ani).

Multe femei casnice, participante la discuții în cadrul cercetării noastre, conștientizează necesitatea muncii salariate în schimbarea statutului și a vieții lor, atât în familie cât și în comunitate, însă fără să respingă importanța muncii în gospodărie. În plus, femeile casnice asociază acest statut ocupațional cu probleme de socializare și integrare în societate în general, dincolo de problematica pieței muncii. În percepția lor, comparativ cu munca neplătită în gospodărie,

ocuparea unui loc de muncă formal are o influență mult mai benefică asupra bunăstării generale a persoanei și a familiei acesteia.

„Am fost afectată chiar și psihic după ce nu am mai avut serviciu... și este foarte greu... că după o anumită vârstă începi să scârțâi din toate încheieturile și îți trebuie un ban pentru anumite consultații, pentru anumite radiografii...” (FG_2, Cudalbi, femeie, 50 ani).

„M-a afectat lipsa de comunicare, că mai ieși... mai comunic, în rest toată ziua la cratiță și toate în grija noastră. Să nu depind așa de cineva, deci să fiu pe picioarele mele” (FG_1, Cudalbi, femeie, 39 ani).

„Problema este că la noi nu sunt societăți care să angajeze, și în momentul în care pleci la oraș, te împiedici de faptul că ești țăran. Ești stigmatizat efectiv. În afară de faptul că te chinui să faci navetă, te mai și lovești de atitudinea lor...” (FG_15, Schela, femeie, 39 ani).

Pentru persoanele trecute de 45 de ani, riscurile asociate șomajului de lungă durată vizează securitatea personală, starea de sănătate, respectul de sine, aspecte cel puțin la fel de importante ca implicațiile profesionale și materiale la nivelul gospodăriei. În aceste condiții, calificarea profesională poate să aducă nu doar o șansă în plus la găsirea unui loc de muncă, dar și o armonie în relația cu sine și cu ceilalți.

6.4 Pasivitate și rigiditate în raport cu piața muncii

În discuțiile avute cu persoanele din mediul rural, se observă de multe ori acea stare de așteptare, sperând ca situația să fie rezolvată de către altcineva, lipsa de inițiativă proprie, sentimentul abandonului de către stat/patron care nu îi oferă loc de muncă sau calificare profesională.

„Situația locurilor de muncă din comuna noastră nu prea este favorabilă, sunt mulți tineri care sunt fără ocupație cu toate că au posibilitatea de a lucra în agricultură” (FG_2, Cudalbi, femeie, 45 ani).

Unele dintre femeile participante la discuții care au avut în trecut un loc de muncă se plângeau de faptul că erau foarte prost plătite, în condițiile în care munceau foarte mult pentru acei bani. Acest tip de experiențe sunt determinante pentru atitudini sceptice și pasive din partea acelor femei care renunță să își mai caute locuri de muncă, preferând să se implice exclusiv în activități casnice legate de creșterea și îngrijirea copiilor și/ sau munca în gospodărie.

Femeile din mediul rural au rate de activitate mai scăzute decât cele din mediul urban, întrucât creșterea copiilor și activitățile din gospodăria cad, în mare parte, în sarcinile acestora. Pe de altă parte, femeile din zonele rurale preferă locurile de muncă mai prost plătite, dar mai sigure din administrația publică, asistență socială, educație și comerț.

Pe lângă lipsa de competențe și abilități, sau tocmai din acest motiv, am remarcat dorința slabă, nearticulată de a munci, tendința de a depinde de beneficii ale statului. Această atitudine

are și ale cauze, constatând că șomerii și asistații social acceptă mult prea ușor statutul de dependență și resping oportunitățile de muncă la nivel local, de multe ori sub presiunea sarcinilor gospodărești.

„Suntem la ajutor social, și eu și soțul. Eu nu am căutat (n.r. un loc de muncă). El vrea să caute, dar de la primăvară. A muncit până acum, în construcții, în Galați” (FG_12, Fântânele, femeie, 24 ani).

„Nu am muncit niciodată, nici nu am căutat un loc de muncă... Am făcut un curs de lucrător comercial pe fonduri europene, copilul. Momentan am intrat la ajutor social, iar soțul a muncit până în august” (FG_12, Fântânele, femeie, 25 ani).

Concluzii

Pornind de la rezultatele interviurilor de tip focus-grup, putem desprinde câteva aspecte ce caracterizează piața forței de muncă din perspectiva grupurilor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați:

- absența planurilor și a strategiilor județene de creare de locuri de muncă în condițiile unor oportunități de angajare foarte reduse;
- ocuparea și munca salariată nu sunt considerate arii de intervenție activă, nu fac obiectul strategiilor și planurilor județene;
- având în vedere că multe dintre femei își prelungesc activitățile casnice ca urmare a necesității de creștere și îngrijire a copiilor pe perioade îndelungate, se impune o abordare specială de către stat a nevoilor de protecție socială pentru femeile nevoite să-și prelungească statutul de casnice pentru a îngriji copiii și gospodăria;
- formarea profesională are potențialul de a crea premisele unei poziționări privilegiate în piața muncii;
- există și o abordare negativă a cursurilor datorită unor percepții privind inutilitatea lor sau slaba corelare cu cerințele angajatorilor. Aceste percepții le întâlnim mai ales la respondenții care au absolvit cursuri cu un impact slab asupra inserției profesionale;
- tratamentul diferențiat al angajatorilor din mediul urban față de potențialii candidați proveniți din zonele rurale;
- ca urmare a presiunilor de câștig pentru întreținerea familiilor, bărbații acceptă mai ușor să lucreze la negru (munca salariată neînregistrată), pe când femeile preferă statutul de casnică pentru perioade lungi de timp;
- substituirea informală a statutului de muncitor la negru cu statutul de casnic sau șomer neînregistrat de lungă durată;
- slaba valorizare a muncii în gospodărie își pune amprenta într-o oarecare măsură asupra modului în care este percepută femeia atât în spațiul domestic cât și la locul de muncă;
- strategiile de căutare a unui loc de muncă trebuie privite relațional, atât în contextul calificării profesionale, al experienței de muncă anterioare, cât și în legătură cu așteptările pe care persoanele neocupate sau sub-ocupate le au în raporturile cu angajatorii

și cu piața muncii. Decepțiile legate de aceste raporturi pot să determine comportamente pasive de căutare a unui loc de muncă la categoriile menționate anterior.

- se remarcă un anumit comportament al oamenilor din mediul rural pe piața muncii: unii renunță pur și simplu să mai caute un loc de muncă și, prin urmare, nu sunt înregistrați ca șomeri;
- Lipsa încrederii în ceilalți locuitori ai comunității atrage după sine o disponibilitate scăzută de asociere în vederea inițierii unei afaceri.

Bibliografie

- Kerekes, K., Pakucs B., Szöcs, E., Veres, E., Vincze, M., 2010, *Dezvoltarea rurală. Ocuparea forței de muncă în mediul rural*, Cluj-Napoca: Accent.
- Krueger, R.A., Casey, M.A., 2005, *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*, Iași: Polirom.
- Rusali, M.-A., 2013, *Dezvoltarea economică a ruralului în România. Concepte și evaluări*, Cluj-Napoca: Editura Digital Data Cluj.
- Stanciu, M. și Mihăilescu, A., 2011, *Starea sărăciei din România în context european*, Raportul social al ICCV: nr. 4/octombrie 2011, disponibil pe <http://www.iccv.ro/sites/default/files/Raport%20social%204%202011.pdf>.
- Stănculescu, M., 2009, „Riscuri, vulnerabilități și soluții pe piața muncii”, în *Riscuri și inechități sociale în România*, M. Preda (coord.), Iași: Polirom, pp. 30-65.
- Voineagu, V. și Pistică, S., 2012, „Munca, structura forței de muncă, ocupare și șomaj”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 45-95.
- Zamfir, C. (coord.), Ilie, S., Stănescu, I., Scutaru, C., Zamfir, E., 2011, *România: răspunsuri la criză*, Raport social al ICCV 2011, București, disponibil pe http://www.iccv.ro/sites/default/files/ICCV%20Romania%20raspunsuri%20la%20criza_0.pdf.

C. Provocări și oportunități în domeniul antreprenoriatului rural din județul Galați

Introducere

Evoluția economiei românești de după 1990 reflectă adâncirea disparităților urban-rural, mai ales în ceea ce privește factorii de bază ai calității vieții: nivelurile veniturilor din rural, calitatea asistenței medicale, calitatea habitatului sau parametrii demografici (Oțiman, 1997, p. 90). Accesul limitat la educație și cultură, insuficiența serviciilor și utilităților de sănătate a populației rurale arată că și infrastructura socială se află la distanță apreciabilă de condițiile din mediul urban. În plus, mari discrepanțe există și în ceea ce privește infrastructura fizică de care dispun localitățile rurale, constituind un factor restrictiv atât pentru atingerea unui nivel al calității vieții comparativ cu cel urban, cât mai ales pentru dezvoltarea economică.

Pe lângă procesul de accentuare a decalajelor oraș-sat sau urban-rural, după 1990 se manifestă și o tendință de accentuare a discrepanțelor interjudețene în ceea ce privește nivelul de dezvoltare a spațiilor rurale. Potrivit cercetărilor în domeniu, există o strânsă legătură între nivelul de dezvoltare a localităților rurale și starea infrastructurii fizice (rețeaua de canalizare, alimentare cu apă potabilă, rețele de gaze naturale, drumuri modernizate). Deși datele statistice teritoriale arată că există disparități mari între județe în privința deținerii acestor utilități, de fapt toate regiunile au deficiențe în ceea ce privește infrastructura de transport rutier și edilitară (Rusali, 2013, pp. 148-151).

Evoluția recentă a spațiilor rurale scoate în evidență un proces de dezvoltare diferențiată nu numai a regiunilor rurale, ci și a comunelor dintr-un județ. Astfel, vorbim despre existența unui rural dezvoltat, reprezentat de comunele situate în zona limitrofă a marilor orașe, cu o populație în creștere și a cărei viață economică nu mai este dominată de activitățile agricole și, pe de altă parte, de ruralul tradițional, caracterizat prin condiții de viață reduse și o populație îmbătrânită care depinde de agricultură. Decalajele structurale la nivelul comunelor rurale, concretizate prin dezvoltarea economică și standardul de viață a populației, indică eterogenitatea spațiului rural și, implicit, existența mai multor tipuri de localități rurale (Mihalache, 2013, pp. 80-81).

Indiferent însă de contextul socio-economic local, activitățile economice la nivelul majorității comunelor rurale rămân dependente de practicile agricole. Analizând mediul economic în zona de implementare a proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, respectiv mediul rural al județului Galați, constatăm că agricultura deținea în anul 2008 o pondere de 12,5% în formarea valorii adăugate brute (PLAI Galați, 2012, p. 14), valoare situată peste media națio-

nală, fapt ce arată importanța acestui sector în economia județului. Culturile agricole și viticole reprezintă o caracteristică principală a județului, fapt rezultat atât din analiza principalilor indicatori economici, cât din supra-ocuparea populației în sectorul agricol. Un studiu de piață realizat de Euro Project Consulting Iași a analizat percepțiile locuitorilor din județul Galați cu privire la domeniile economice care ar trebui dezvoltate în localitatea lor de reședință, iar rezultatele arată că pentru locuitorii satelor agricultura ar trebui să aibă prioritate în dezvoltarea comunelor rurale (PLAI Galați, 2012, p. 16).

Din punct de vedere structural, economia rurală a județului Galați nu a suferit în ultimii ani schimbări majore, caracterizându-se printr-un grad scăzut de diversificare și o dependență de activitățile agricole. Însă agricultura județului are un grad ridicat de eterogenitate datorită faptului că se practică atât o agricultură țărănească, de subsistență, cât și o agricultură relativ performantă în cadrul asociațiilor de proprietari. Activitățile neagricole sunt slab dezvoltate, predominând cele din sectorul primar, în special al exploatării și procesării resurselor naturale. În strategia de dezvoltare a județului Galați pentru anul 2011, apare nominalizat proiectul de transformare a zonei Tecuci într-un centru de colectare, sortare și redistribuire a producției agricole la nivel județean, cât și provenind din județele învecinate (PLAI Galați, 2012), iar punerea în practică a acestui proiect ar putea însemna o șansă pentru forța de muncă disponibilă din zonă.

Industria este un sector economic puțin dezvoltat în mediul rural. Analiza microîntreprinderilor din spațiul rural evidențiază capacitatea redusă a acestora de a răspunde necesității de a furniza locuri de muncă pentru populația din mediul rural. Dezvoltarea afacerilor la scară mică este recunoscută ca fiind sursa cea mai importantă de locuri de muncă sau obținere de venituri în spațiul rural. Dintre IMM-urile active cu profil non-agricol la nivel național, numai 18,1% își desfășurau activitatea în mediul rural la nivelul anului 2011. Densitatea IMM-urilor la 1000 de locuitori la nivel național era în anul 2011 de 23,66, cu mult peste cea înregistrată în mediul rural, de 9,64 IMM-uri la 1000 de locuitori (MADR, 2013b, p. 2).

În ceea ce privește județul Galați, industria este concentrată în reședința de județ și foarte puțin prezentă în spațiul rural. Această stare de fapt poate fi explicată și prin situația critică a drumurilor din mediul rural, majoritatea localităților rurale neavând drumuri pietruite sau asfaltate. De altfel, această situație caracterizează întreaga Regiune de Sud-Est, care ocupa în 2006 ultimul loc la nivel național în privința drumurilor publice modernizate, cu 19,6% (PLAI Galați, 2012). De asemenea, nivelul insuficient al infrastructurii edilitare frânează tendința de dezvoltare a activităților non-agricole în comunele din județ.

Pentru depășirea acestor deficiențe legate de infrastructura de transport și utilități publice la nivel local, rolul administrației locale este unul hotărâtor (prin atragerea sumelor necesare de la bugetul central și/sau prin accesarea fondurilor europene destinate modernizării infrastructurii rurale). Pe de altă parte, pentru susținerea dezvoltării sectorului neagricol în comune, implicarea statului este decisivă prin adoptarea măsurilor necesare creării unui mediu de afaceri favorabil pentru întreprinzători: accesul la finanțe, acordarea de sprijin pentru întreprin-

zători în etapele de dezvoltare ale afacerii, reducerea poverilor administrative (Comisia Prezidențială, *Cadrul Național Strategic Rural*, p. 139).

Strategia de încurajare a inițiativei antreprenoriale rurale a devenit o prioritate pentru ieșirea din criza economică și atenuarea riscului de a aluneca în sărăcie prin crearea de noi locuri de muncă și atragerea excedentului de mână de lucru. Din această perspectivă, interesul cercetării noastre s-a îndreptat către oportunitățile de angajare în contextul dat de economia rurală a județului Galați, pe de o parte, și barierele percepute de angajatori în dezvoltarea mediului de afaceri din zona de implementare a proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, pe de altă parte.

1. Aspecte metodologice

Studiul nostru despre piața forței de muncă introduce în analiza situației categoriilor vulnerabile ocupațional și perspectiva angajatorilor pentru a evalua oportunitățile de ocupare la nivel local. În acest mod, avem posibilitatea să identificăm, pe lângă elementele care influențează integrarea individului pe piața muncii manifestate la nivel personal, familial și de comunitate, și pe cele de la nivelul agenților economici.

Pe parcursul primului studiu privind tendințele și oportunitățile de dezvoltare a ocupării s-au identificat și alte necesități de acoperit în cadrul elaborării unei strategii optime de implementare a proiectului, mai precis identificarea de soluții și particularizarea în vederea implicării pe piața muncii a persoanelor vulnerabile ocupațional din mediul rural al județului Galați. În acest scop, cercetarea de față urmărește aprofundarea analizei mediului de afaceri pentru a investiga atât barierele și obstacolele, cât și percepțiile angajatorilor cu privire la conjunctura economică de ansamblu și impactul acesteia asupra mediului de afaceri din spațiul rural.

Obiectivele specifice ale cercetării

- investigarea percepțiilor angajatorilor privind dificultățile mediului economic din România și a impactului crizei economico-financiare asupra activității economice și asupra resurselor umane;
- evaluarea dinamicii forței de muncă angajate de firmă și a disponibilității de angajare a celor mai vulnerabile categorii socio-profesionale;
- explorarea percepției mediului privat referitor la rolul cursurilor de formare profesională în îmbunătățirea competențelor angajaților/potențialilor angajați și, implicit, în dezvoltarea propriilor firme;
- determinarea proiecțiilor de viitor ale angajatorilor privind extinderea afacerii și, implicit, crearea de noi locuri de muncă;
- identificarea formelor de sprijin extern pentru susținerea mediului de afaceri din mediul rural.

Grupul țintă al studiului este reprezentat de angajatorii rezidenți în mediul rural ca principali actori pe piața muncii, în condițiile în care activitatea economică a acestora are un impact direct asupra situației și perspectivelor forței de muncă din mediul rural al județului Galați.

Metodele de cercetare și eșantionare au fost menținute aceleași ca la prima activitate de cercetare desfășurată în mediul rural al județului Galați. Astfel, sursa principală a datelor din studiu este ancheta sociologică derulată în perioada iunie-august 2013 pe un eșantion de conveniență din comunele și satele din județul Galați. Metoda de eșantionare s-a bazat pe accesibilitate, alegându-se acei membri ai populației studiate de la care s-au putut obține cel mai ușor informațiile. Datele au fost culese pe baza unui chestionar aplicat unei persoane din conducerea fiecărei firme (proprietar, administrator). În total au fost completate 99 de chestionare.

Analiza statistică a datelor publice oficiale, la nivel național și local, completează informațiile furnizate de grupul țintă.

Instrumentele de cercetare

Pentru a completa imaginea din prima cercetare cu privire la situația pieței muncii, chestionarul aplicat agenților economici din mediul rural al Brăilei a cuprins, pe lângă întrebări introductive referitoare la caracteristicile organizației, și idei ce vizează contextul mai larg în care își desfășoară activitatea, aducând în discuție impactul pe care criza economică l-a avut asupra activității economice și asupra resurselor umane, dinamica forței de muncă angajate de firmă și disponibilitatea de angajare a celor mai vulnerabile categorii socio-profesionale, implicarea agenților economici în procesul de formare profesională a angajaților, proiecțiile de viitor privind extinderea afacerii, nevoia de sprijin extern etc.

Aplicarea instrumentelor de cercetare în teren s-a realizat cu ajutorul studenților de la specializarea Sociologie din cadrul Facultății de Istorie, Filosofie și Teologie, Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați. Înainte de începerea investigației de teren, operatorii de interviu au fost instruiți la sediul Federației Solidaritatea Sanitară din România. Interviuurile au fost realizate față-în-față la sediul firmelor.

Principalele limite care pot afecta rezultatele cercetării:

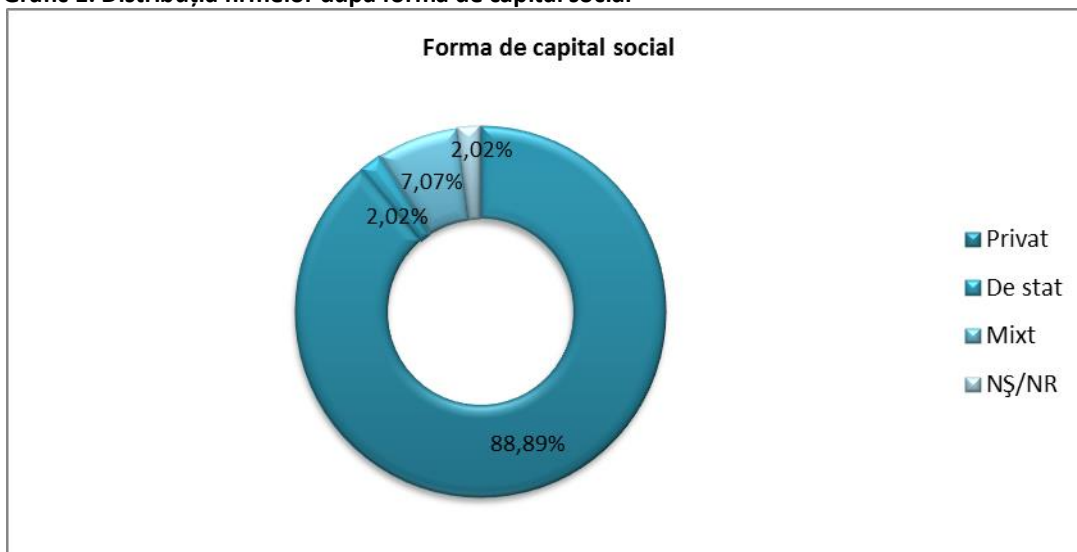
- dificultăți intervenite în colectarea răspunsurilor (numărul mare de non-răspunsuri);
- metoda de eșantionare nu permite generalizarea rezultatelor studiului la nivelul mediului de afaceri având în vedere că s-au bazat pe eșantioane de conveniență, însă permit formarea unei imagini de ansamblu asupra modului cum au evoluat percepțiile angajatorilor din mediul rural în contextul crizei economice.

În ciuda acestor limite și a faptului că datele statistice ne oferă doar o imagine generală despre forța de muncă, datele anchetei sociologice asupra pieței muncii pot surprinde mișcările forței de muncă din oportunitățile concrete create de firmele existente în mediul rural al județului Galați.

Profilul eșantionului

Comparativ cu prima rundă de culegere a datelor cu privire la mediul de afaceri din zona de implementare a proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, observăm o scădere cu 7 puncte procentuale a ponderii întreprinderilor cu capital privat și o creștere similară a celor cu capital mixt (**Grafic 1**). Această schimbare de profil a firmelor din perspectiva formei de capital social nu influențează decizia de angajare a forței de muncă, ceea ce ne permite să realizăm comparații între datele și observațiile din cele două runde de culegere a informațiilor privind oportunitățile de angajare din zona rurală a județului Galați.

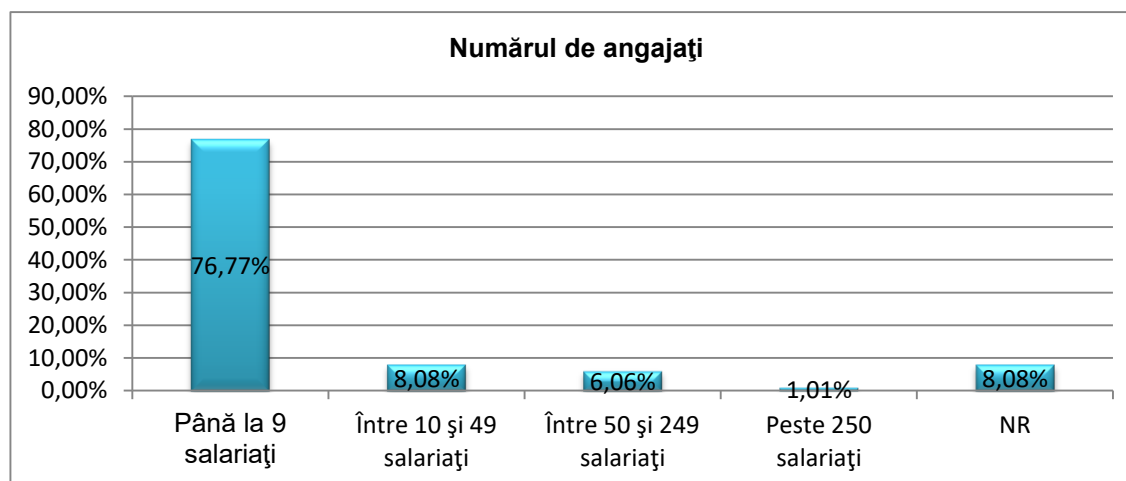
Grafic 1. Distribuția firmelor după forma de capital social

Potrivit studiului *Noile întreprinderi și profilul întreprinzătorilor*, realizat de Institutul Național de Statistică (2013), se constată o schimbare a structurii personalului în întreprinderile nou înființate în favoarea angajaților, care reprezentau circa 40% din totalul personalului în 1995, ajungând la 50% în 2011. Această perspectivă pare să avantajeze persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii, dar în mediul rural înființarea de întreprinderi noi este cu mult sub nivelul celei din urban, fapt ce implică mai puține șanse pentru forța de muncă neocupată sau sub-ocupată din zonele rurale. Pe de altă parte, mărimea firmei structurează intenția de angajare și, implicit, oportunitățile deschise celor care se află în căutarea unui loc de muncă. Din cercetarea noastră rezultă că cele mai multe firme din mediul rural sunt de dimensiuni mici: peste 76% au mai puțin de 10 angajați (**Grafic 2**), ceea ce limitează perspectivele de angajare a forței de muncă disponibile.

Comparativ cu datele obținute în prima cercetare, remarcăm o distribuție diferită a firmelor după numărul de angajați. Astfel, constatăm că a scăzut ponderea întreprinderilor mici de la 94% la 76,77%, crescând în schimb ponderea firmelor cu mai mult de 10 angajați. Această schimbare se datorează în mare parte faptului că am asigurat o dispersie teritorială mai mare în a doua rundă de culegere a datelor, ceea ce ne-a permis raportarea la mediul de afaceri din toate comunele județului Galați.

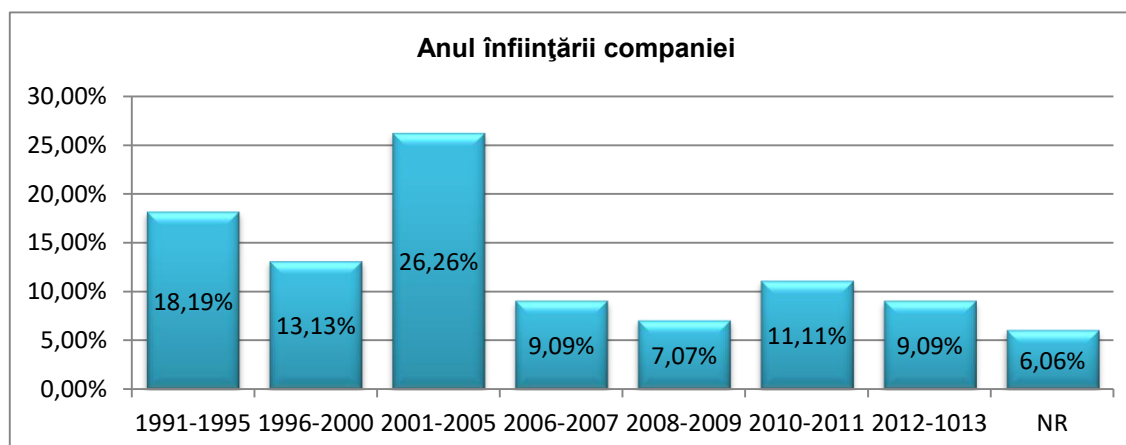
Grafic 2. Distribuția firmelor după numărul de angajați

Evoluția mediului antreprenorial în perioada 1995-2011 relevă faptul că există diferențe majore la nivel regional în ceea ce privește dinamica înființării de noi afaceri (Institutul Național de Statistică, 2013). Comparativ cu Regiunea București-Ilfov, unde se înregistrează cea mai mare rată de înființare a noilor întreprinderi, de 6,2% în 2010 (totuși, în scădere față de 2007, când era de 9,6%), în Regiunea Sud-Est se înregistrează o rată de numai 3,8%. Pe lângă menținerea la cote ridicate a diferențelor regionale privind dinamica întreprinderilor nou înființate, datele statistice relevă faptul că o parte însemnată a acestora (în jur de 20-25%) devin inactive la un an de la creare, fapt ce diminuează perspectivele de ocupare a forței de muncă disponibile din mediul rural.

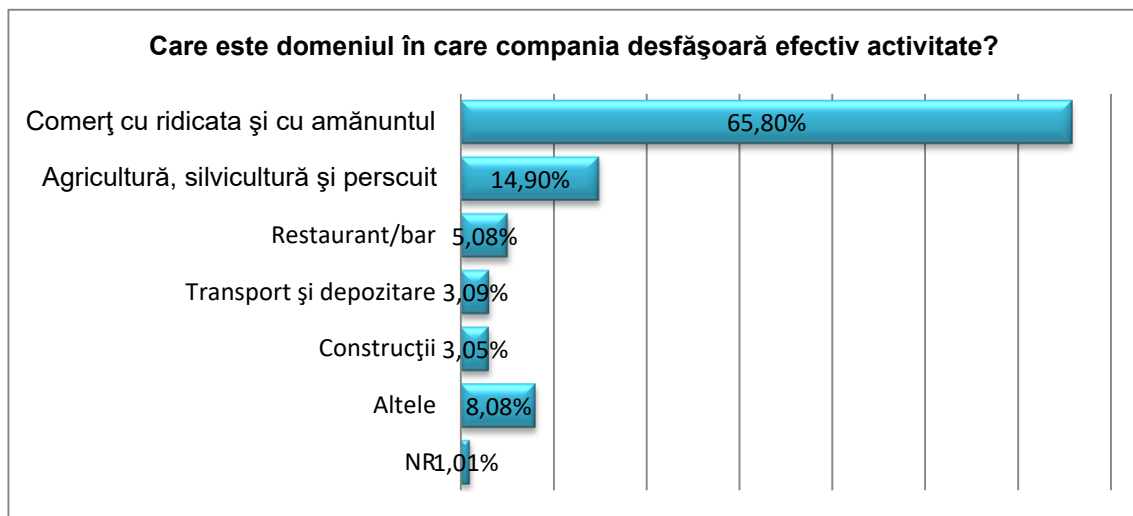
Datele cercetării de față ne arată că nu se înregistrează modificări majore față de cercetarea inițială privind tendințele temporale ale înregistrării unităților economice din zona de implementare a proiectului. Aceste tendințe reflectă de fapt modul cum au evoluat economia și sectorul IMM-urilor la nivel național și regional: după 1995 se înregistrează o creștere semnificativă a numărului firmelor înființate, generată în mare parte de îmbunătățirea mediului de afaceri. În intervalul 2001-2005 numărul de firme nou înființate atinge un maxim, oscilând în anii următori (**Grafic 3**), ca efect al contextului socio-economic nefavorabil.

Grafic 3. Distribuția firmelor după anul înființării

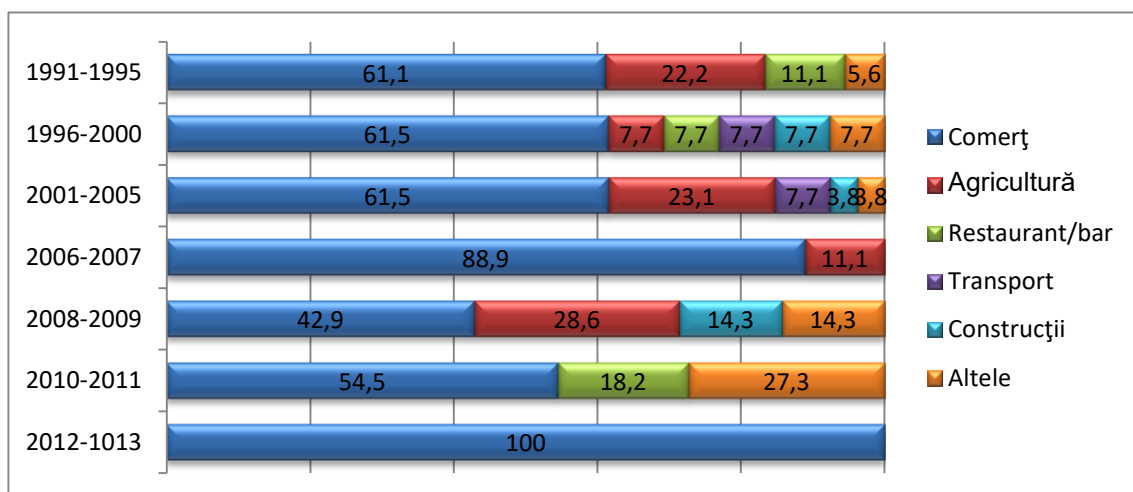

Deși la nivel național tendința de orientare a obiectului de activitate a noilor antreprenori se îndreaptă către sfera serviciilor (Drăgan și Isaic-Maniu, 2013, p. 50), concomitent cu scăderea ponderii firmelor cu activități legate de comerț, în mediul rural din județul Galați (**Grafic 4.1**) acestea din urmă continuă să fie prioritare (65,8% din totalul firmelor investigate activează în comerț). Ponderea firmelor care au ca obiect de activitate agricultura este destul de redus (14,9%) având în vedere potențialul agricol al județului. Observăm totuși că în perioada 1991-2009 opțiunea pentru domeniul agricol este fluctuantă, oscilând între 7,7% în intervalul 1996-2000 și 28,6% în intervalul 2008-2009 (**Grafic 4.2**). Faptul că agricultura a dispărut cu totul din opțiunile antreprenorilor rurali după 2009 ne sugerează că acest gen de activitate a trecut în zona gri a economiei.

Grafic 4.1. Domeniul de activitate a firmei

Grafic 4.2. Domeniul de activitate a firmelor în funcție de anul înființării

Caracteristicile structurale ale firmelor (respectiv, forma de capital social, numărul de angajați și domeniul de activitate) din mediul rural al județului Galați relevă o capacitate redusă a acestora de a absorbi forța de muncă disponibilă din zona de implementare a proiectului. Atragerea efectivă a grupurilor vulnerabile pe piața muncii este îngreunată și de faptul că structura populației ocupate din mediul rural nu are efecte benefice asupra productivității

muncii și antreprenoriatului întrucât lucrătorii pe cont propriu sunt adesea lucrători ocazionali, iar majoritatea fermelor sunt de fapt mici gospodării (Mosora, 2012, p. 58) în care lucrează membrii familiei.

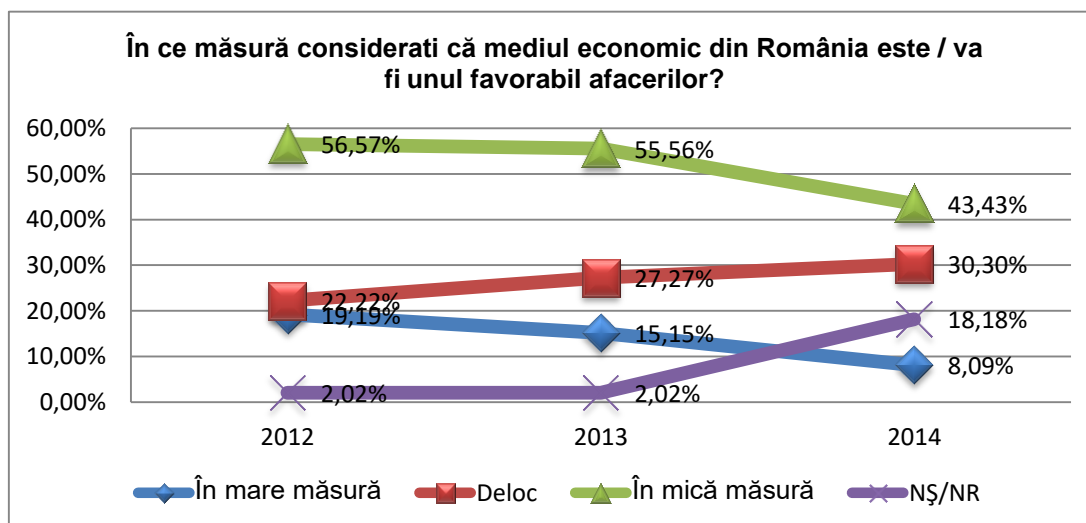
2. Analiza datelor

2.1. Percepții privind mediul de afaceri

Actuala criză globală a avut efecte negative nu numai asupra economiei, în ansamblul său, ci și asupra comportamentului agenților economici, presupus a fi unul rațional potrivit teoriei economice. Mai precis, aceștia încep să prezinte un comportament care merge de la atipic spre irațional în încercarea lor de a se adapta cât mai rapid la schimbările și tendințele din economie și societatea actuală (Albu, 2010, p. 43). Or, tocmai această grabă poate afecta capacitatea lor de a lua decizii raționale într-un mediu economic încă incert. În acest context, tendința agenților economici este de a se lăsa pradă panicii generale care a cuprins opinia publică, de a încerca să obțină profit cu orice preț, fără să aibă răbdarea de a construi o afacere durabilă în timp.

Datele solicitate de la reprezentanții angajatorilor din mediul rural al județului Galați conturează percepțiile acestora cu privire la mediul social și economic în care își desfășoară activitatea și dinamica preconizată a locurilor de muncă (**Grafic 5**). La o privire generală observăm că angajatorii intervievați devin din ce în ce mai pesimiști cu privire la evoluția economiei și influența favorabilă a acesteia asupra mediului de afaceri. Dacă în anul 2012, proporția celor care considerau mediul economic ca fiind unul favorabil afacerilor (în mai mare sau mai mică măsură) era de 75,76%, în anul 2013 scade la 70,71 procente. De asemenea, raportat la viitorul apropiat, 2014, proporția respondenților care oferă evaluări negative crește considerabil, ajungând până la 30,3% (față de 22,22% în 2012 și 27,27% în 2013), concomitent cu proporția respondenților care nu pot evalua situația.

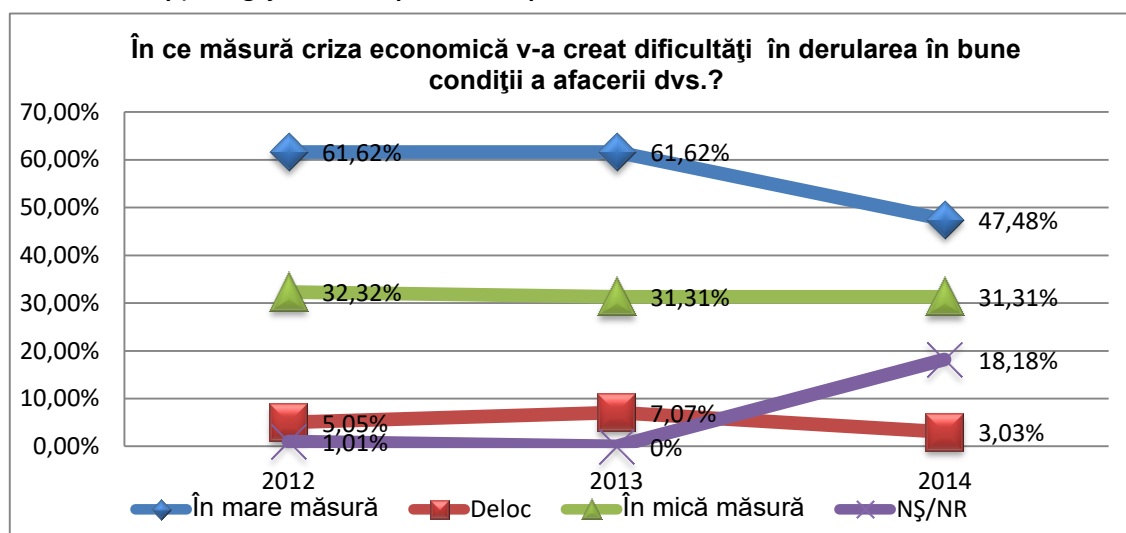
Grafic 5. Percepția angajatorilor cu privire la mediul economic

În ceea ce privește percepția crizei, cea mai mare parte a respondenților a declarat, după cum era de așteptat, că perioada de criză economică le-a afectat în „mare măsură” activitatea (61,62%), atât în 2012 cât și în 2013 (**Grafic 6**). Prin raportare la anul 2014, scade proporția celor care cred că efectul crizei se va resimți în „mare măsură” la nivelul activității derulate (47,48%). Se poate întrezări astfel o doză de optimism în rândul angajatorilor cu privire la impactul crizei asupra mediului de afaceri în viitorul apropiat.

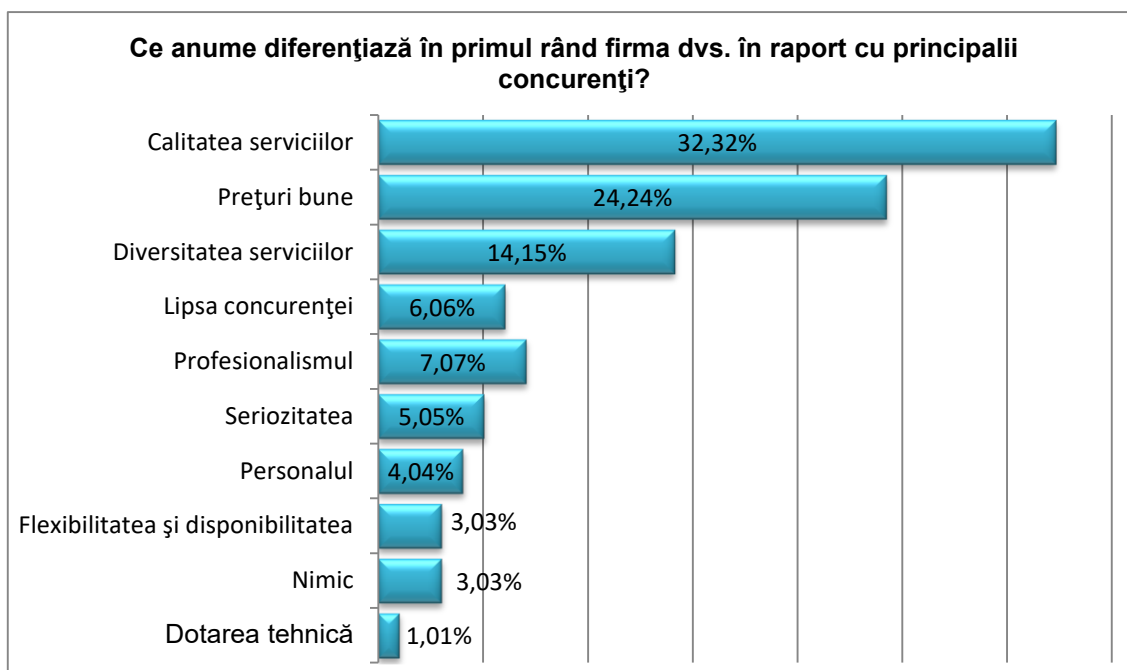
Comparativ cu datele obținute în prima cercetare, constatăm că percepțiile angajatorilor privind mediul economic și impactul crizei asupra derulării propriei afaceri nu au suferit modificări majore, continuând să predomine o stare de nemulțumire generalizată, în condițiile în care cei mai mulți dintre ei au depus eforturi considerabile pentru a se adapta noilor tendințe din economie.

Grafic 6. Percepția angajatorilor cu privire la impactul crizei

Din datele primei cercetări rezultă că principala problemă cu care se confruntă în prezent firmele din mediul rural al județului Galați este lipsa clienților, în mare parte datorată reducerii considerabile a consumului populației, în condițiile în care criza economică a afectat puternic nivelul de trai, mai ales a categoriilor cu risc de excluziune socială. Plecând de la aceste rezultate, am considerat oportună aprofundarea, în cercetarea de față, a analizei privind comportamentul agenților economici în raport cu ceilalți concurenți de pe piață. Ca atare, ne-a interesat în mod special strategia concurențială pe care aceștia se axează în încercarea de a atrage clienții. Astfel, diferențierea prin calitatea serviciilor oferite este strategia adoptată de o treime dintre respondenți, în timp ce avantajul costului este menționat de 24% dintre patronii intervievați, iar diversitatea serviciilor este preferată de 14% dintre aceștia (**Grafic 7**). Observăm, de asemenea, că patronii pun un accent deosebit și pe anumite calități umane, absolut necesare în relația cu clienții, în general, dar mai într-o comunitate rurală în care legăturile sociale sunt mult mai profunde. Astfel, profesionalismul (7%), seriozitatea (5%), flexibilitatea și disponibilitatea (3%) sunt esențiale pentru păstrarea clienților și, eventual, pentru atragerea altora.

Grafic 7. Principalul criteriu de departajare în raport cu concurența

Administrarea eficientă a propriei afaceri în condițiile unui mediu economic incert depinde în mare măsură de cunoștințele manageriale și de specialitate ale agenților economici. În ceea ce privește categoria socio-profesională din care fac parte fondatorii întreprinderilor nou înființate din Regiunea Sud-Est în anul 2011 (Institutul Național de Statistică, 2013), constatăm că doar 3,3% au fost manageri, deci au experiență antreprenorială, iar 18,1% au deținut ocupații tehnice, deci se poate presupune că au experiență de specialiști într-un anumit domeniu. Spre deosebire de acești noi întreprinzători care au potențialul necesar practicării unui management superior, ponderea mare a muncitorilor necalificați (42,1%) și a celor calificați (36,5%) în numărul total al noilor antreprenori poate explica, cel puțin în parte, performanțele economice mai scăzute ale întreprinderilor din regiune și rata ridicată de „mortalitate” a firmelor la un an de la înființare.

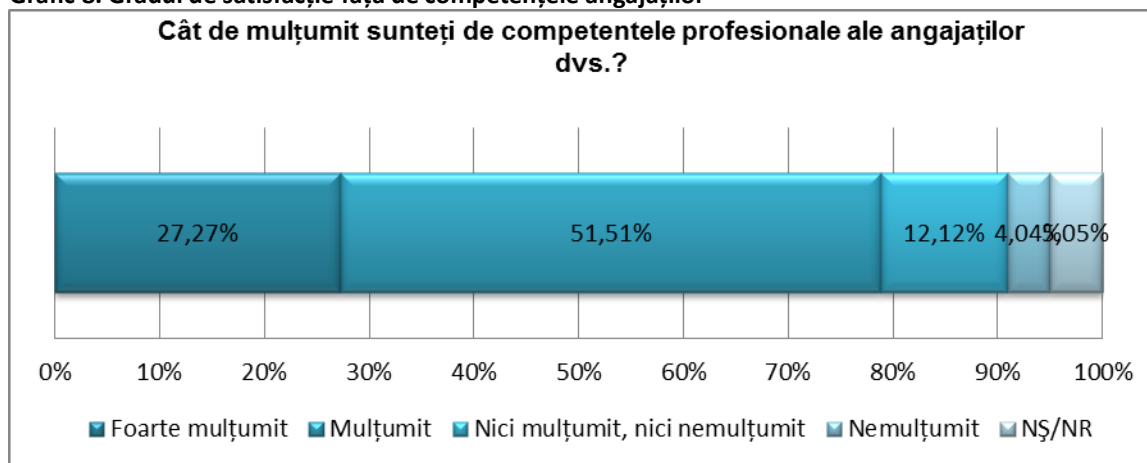
2.2. Problematika resurselor umane

Lipsa de calificare în zona în care se realizează procesele de recrutare și condițiile dezavantajoase pentru firme în relația cu autoritățile determină de multe ori angajatorii să recruteze și personal necalificat. Această situație presupune un anumit grad de risc pentru angajatori întrucât muncitorii fără formare profesională au tendința de a aborda munca pe termen scurt mai degrabă ca pe o activitate sezonieră, ocazională. Un alt risc asumat de angajatori este ca personalul necalificat și format profesional la locul de muncă să plece la un moment dat. Companiile își pot securiza investiția prin încheierea unui contract în care să fie stipulată obligativitatea angajatului format profesional în cadrul firmei de a ocupa locul de muncă o anumită perioadă de timp sau de a returna costurile formării. Însă, de regulă, firmele nu au dificultăți majore în înlocuirea personalului, dacă situația o impune.

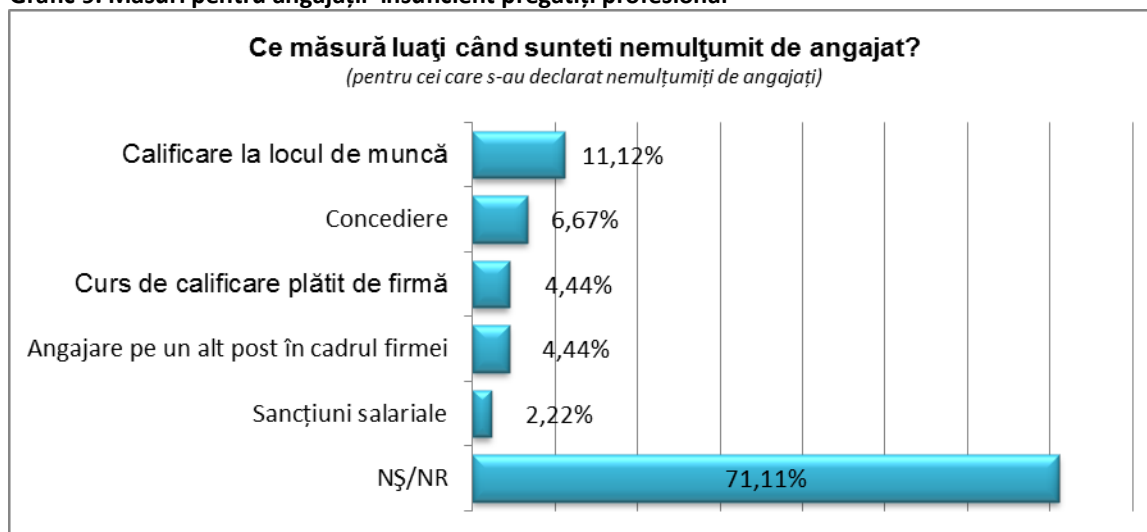
Evaluarea globală a competențelor propriilor angajați ne indică faptul că, din perspectiva patronilor din mediul rural al județului Galați, nu există nemulțumiri majore (**Grafic 8**). Per ansamblu, angajatorii sunt „foarte mulțumiți” (27%), sau mai degrabă „mulțumiți” (51%), cu angajații lor. Ceea ce diferențiază firmele din diferite localități rurale sunt măsurile pe care le iau în cazul în care nu sunt mulțumiți de angajații lor (**Grafic 9**). Calificarea la locul de muncă este practica cea mai frecvent utilizată de respondenții care se declară nemulțumiți de competențele profesionale ale angajaților.

Totuși, numărul mare de non-răspunsuri la întrebarea privind măsurile luate în cazul unui nivel scăzut de satisfacție față de competențele profesionale ale angajaților arată că marea majoritate a firmelor din mediul rural nu au o politică privind resursa umană. Un procent redus de respondenți afirmă că formarea profesională, fie prin calificarea la locul de muncă (11%), fie prin participarea la un curs plătit de firmă (4%), este o soluție viabilă pentru angajații care nu și-au dovedit eficiența în muncă.

Grafic 8. Gradul de satisfacție față de competențele angajaților

Grafic 9. Măsuri pentru angajații insuficient pregătiți profesional

Proporția angajatorilor care au o politică de dezvoltarea a resurselor umane coerentă, care intenționează să organizeze activități de formare profesională pentru personalul angajat este

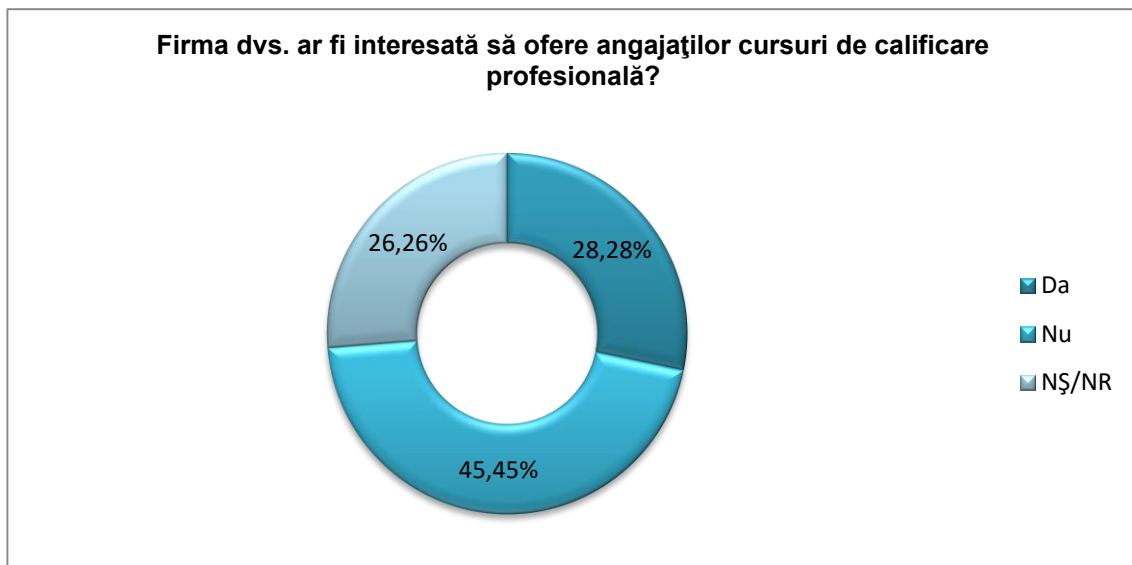
destul de redusă. Deși firmele din mediul rural par a fi convinse de importanța investiției în formare, resimt constrângerile financiare și nu o consideră oportună în perioada actuală, caracterizată de un efort susținut de raționalizare a tuturor cheltuielilor, inclusiv a celor privind dezvoltarea resurselor umane.

În aceste condiții, acordarea de facilități fiscale firmelor/ companiilor care organizează activități de formare (ceea ce este mai dificil în contextul crizei economice actuale) ar putea conduce la stimularea interesului angajatorilor din mediul rural pentru formarea profesională a angajaților. De asemenea, adoptarea unor forme alternative de organizare a unor cursuri (*online*), mai puțin costisitoare, ar putea constitui o soluție de luat în considerare.

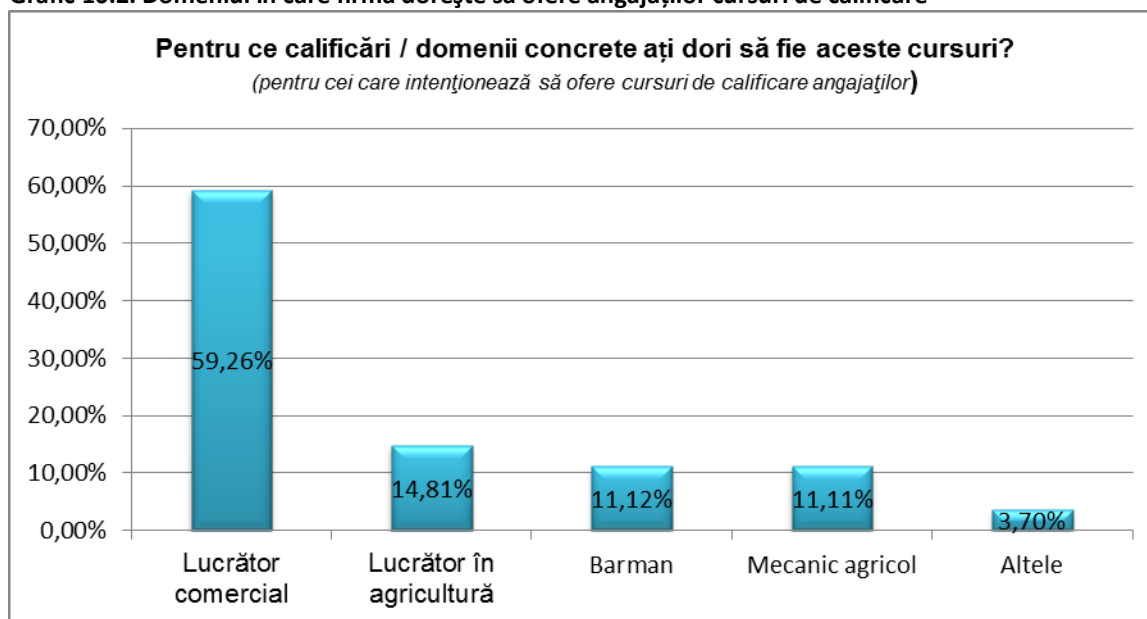
Din cercetarea noastră reiese că doar 28% dintre respondenți iau în calcul oportunitatea realizării unor cursuri de calificare pentru personalul firmei (**Grafic 10.1**). În ceea ce privește meseriile în care se preconizează realizarea pregătirii profesionale sau reconversiei personalului, răspunsurile reflectă domeniul specific de activitate a fiecărei firme (**Grafic 10.2**). Astfel, lucrător în comerț (59,26%) și lucrător în agricultură (14,81%) sunt calificările mai frecvent menționate de respondenți. De asemenea, putem observa faptul că este vorba predominant de meserii cu un nivel mediu și sub-mediu de calificare, bazate pe competențe profesionale specifice.

Plecând de la premisa că mărimea unei firme sporește probabilitatea unor experiențe concrete în zona cursurilor de formare profesională sau specializare, constatăm că ponderea mare a firmelor de mici dimensiuni, cu puțini salariați, explică disponibilitatea redusă a patronilor din mediul rural de a oferi cursuri de calificare profesională celor de care se declară nemulțumiți.

Grafic 10.1. Disponibilitatea firmei de a oferi angajaților cursuri de calificare

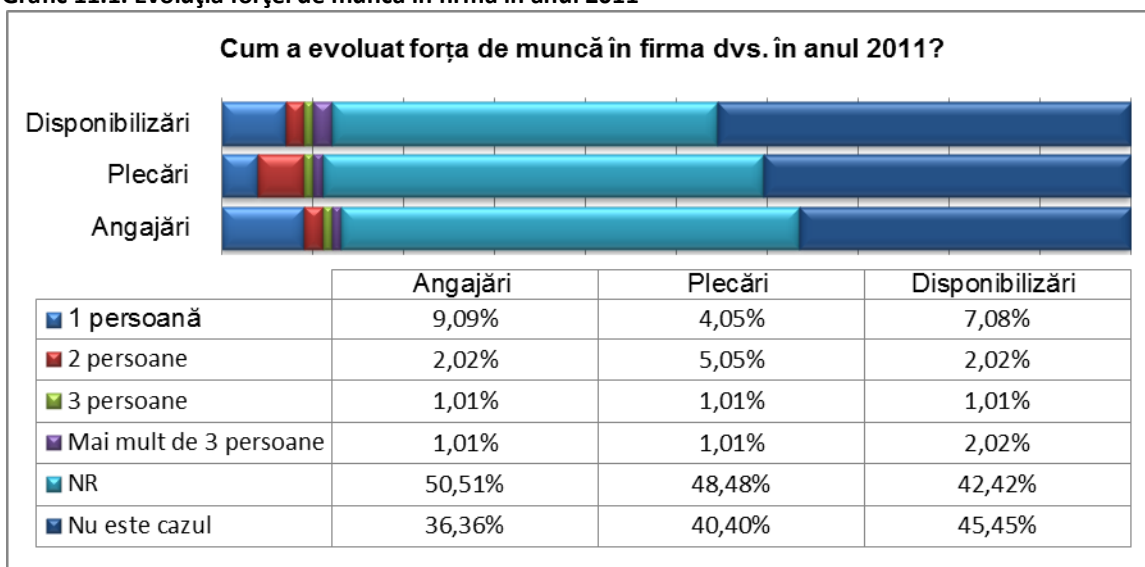
Grafic 10.2. Domeniul în care firma dorește să ofere angajaților cursuri de calificare

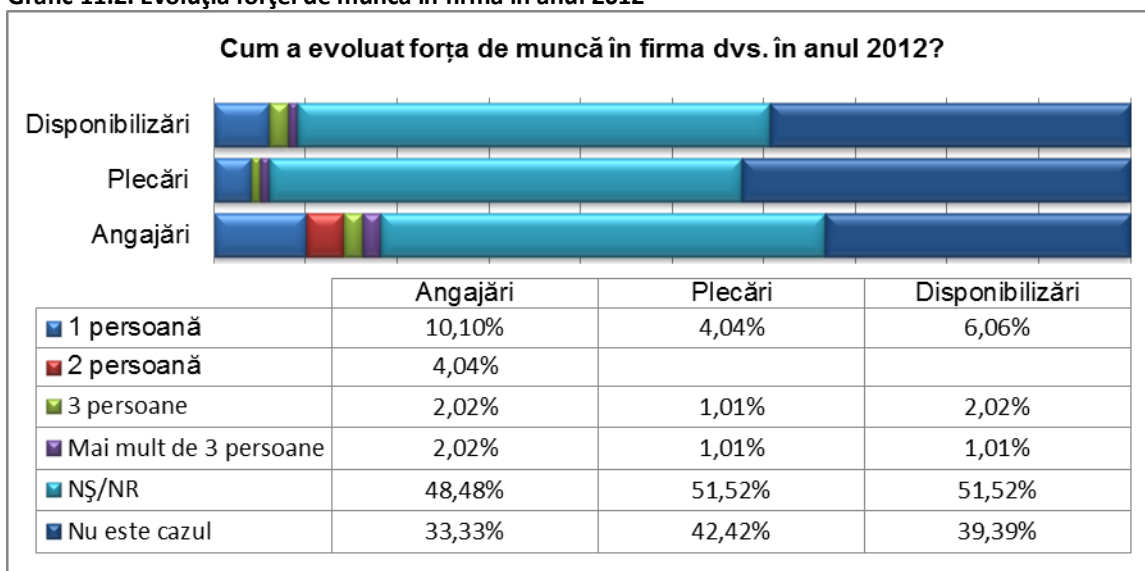
Analizând în prima cercetare strategia angajatorilor din mediul rural al județului Galați cu privire la recrutarea de personal pe termen mediu, a rezultat că o parte semnificativă a respondenților (41%) nu pot face estimări în această privință, iar o altă parte (37%) intenționează să mențină la același nivel numărul angajaților. Doar 15% cred că vor suplimenta personalul companiei, iar în jur de 6% estimează că vor reduce numărul de angajați. Dintre respondenții care s-au pronunțat în favoarea suplimentării personalului, în jur de 45% intenționează să angajeze cel mult două persoane. Plecând de la aceste rezultate, am considerat necesară aprofundarea analizei în a doua rundă de culegere a datelor prin evaluarea evoluției fluxurilor de personal atât în perioada anterioară derulării cercetării, cât și în viitorul imediat.

Raportându-ne în cercetarea de față la întrebările care vizează dinamica personalului, rezultatele obținute indică faptul că în ultimii ani, 2011 și 2012, angajările au fost superioare disponibilizărilor, crescând de la un an la altul. În schimb, plecările și disponibilizările au scăzut în 2012 față de 2011 (**Grafic 11.1; 11.2**). În ceea ce privește evoluția preconizată a personalului pentru anul 2013, agenții economici intervievați estimează că angajările vor depăși cu mult disponibilizările (**Grafic 11.3**) în condițiile în care economia a fost relansată și, implicit, a fost reluat și consumul populației. Se poate observa faptul că, în ciuda dificultăților, pe piața forței de muncă se mențin poziții deschise care ar putea fi accesate de grupul țintă al cercetării, domeniile cu cel mai mare potențial de angajare fiind vânzările, agricultura și construcțiile.

Grafic 11.1. Evoluția forței de muncă în firmă în anul 2011

Grafic 11.2. Evoluția forței de muncă în firmă în anul 2012

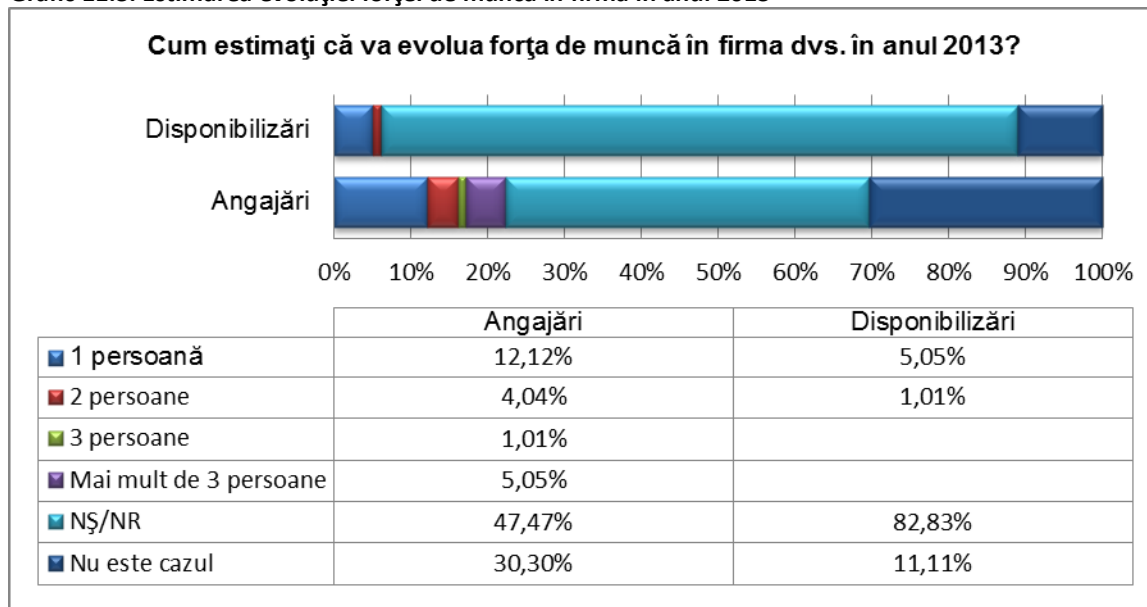
Intenția de angajare a firmelor este dominată în mare măsură de un calcul economic ce ține de poziția firmei în sistemul economic al localității. Firmele care se află în expansiune sunt cele care oferă cele mai multe locuri de muncă, iar sectorul comerț cu amănuntul și cu ridicata oferă cele mai mari oportunități în acest sens.

Atât mărimea firmei cât și domeniul în care își desfășoară activitatea influențează intenția de angajare. Având în vedere că cea mai mare parte a firmelor investigate sunt de mici dimensiuni și activează în comerț, rezultă din datele cercetării că acestea au cea mai mare disponibilitate privind recrutarea de personal nou.

Ca și în prima cercetare, o parte importantă a respondenților sunt destul de precauți în a-și proiecta orice schimbare în privința resursei umane cu care vor lucra în viitor. Majoritatea covârșitoare a respondenților (cca. 83%) nu știe dacă va face disponibilizări sau nu în viitorul

apropiat, procentul scăzând la cca. 47% în cazul celor nehotărâți în privința angajărilor (**Grafic 11.3**). Prin urmare, incertitudinea domină reacția firmelor, iar această incertitudine nu este în măsură să diferențieze firmele nici sub aspectul proiecțiilor economice viitoare.

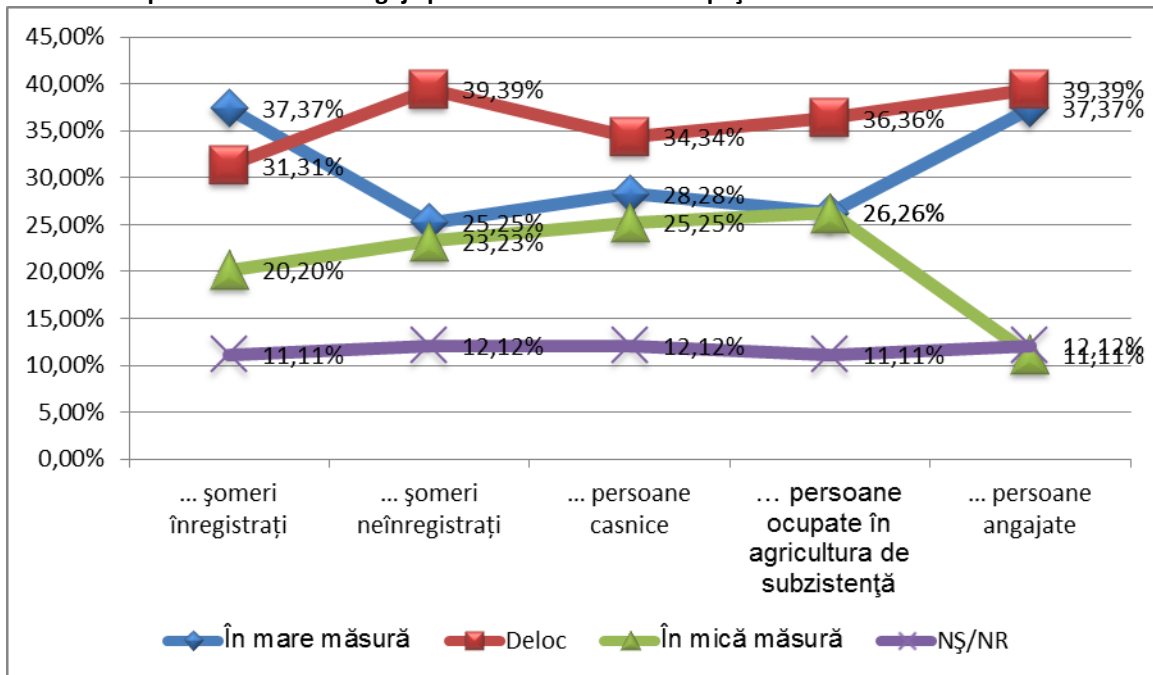
Grafic 11.3. Estimarea evoluției forței de muncă în firmă în anul 2013

Relația dintre angajatori și prospectivi angajați este în general una destul de tensionată, având în vedere că ambele categorii urmăresc obținerea unor beneficii similare, de natură materială, ceea ce constituie premisa unor potențiale conflicte. În mod firesc, întreprinzătorii adoptă o poziție care vizează obținerea și sporirea profitului și, implicit, creșterea propriei afaceri. În aceste condiții, angajarea unui șomer nu este înțeleasă ca o activitate de responsabilitate civică sau caritabilă în mediul privat, ci este privită mai degrabă prin prisma intereselor companiei. Din această perspectivă, pentru unii angajatori sunt de luat în calcul și subvențiile acordate de stat pentru angajarea de șomeri sau absolvenți (pe o perioadă de cel mult 12 luni). Un alt avantaj îl constituie faptul că beneficiază de forță de muncă la costuri minime. Aceste argumente nu sunt suficiente pentru alți angajatori, descurajați de diversele condiții care însoțesc subvențiile acordate de stat.

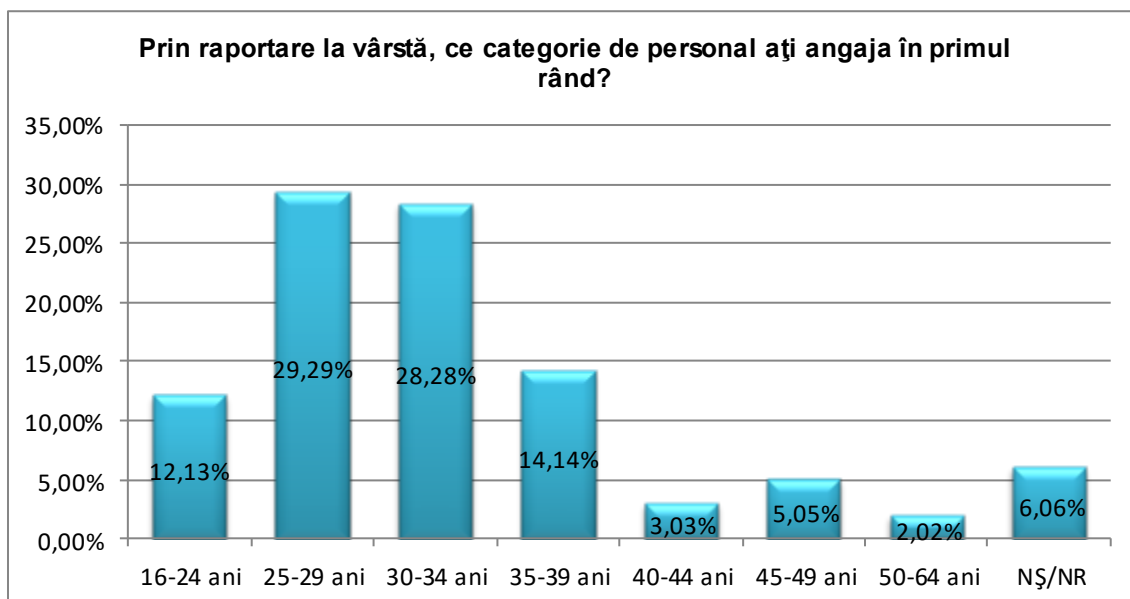
Din cercetarea noastră rezultă că angajatorii din mediul rural manifestă o disponibilitate ridicată de a recruta șomeri (**Grafic 12**), mai ales pe cei înregistrați la Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă (cca. 37%), însă se arată mai puțin interesați de șomerii neînregistrați (25%). În ceea ce privește angajarea celorlalte categorii vulnerabile ocupațional care fac obiectul cercetării noastre, respectiv persoane casnice și persoane ocupate în agricultura de subsistență, pe baza rezultatelor obținute nu putem diagnostica o atitudine negativă din moment ce aproape două treimi dintre respondenți se declară disponibili de a le angaja (în mai mare sau în mai mică măsură), atitudine care nu este însă una foarte omogenă la nivelul firmelor din eșantion.

Grafic 12. Disponibilitatea de a angaja persoane vulnerabile ocupațional

Vârsta apare ca unul dintre motivele des invocate de către șomerii și celelalte categorii vulnerabile ocupațional ca stând la baza dificultăților de a-și găsi un loc de muncă, astfel că putem identifica pe baza rezultatelor cercetării preferința angajatorilor pentru persoanele cu vârsta cuprinsă în intervalul 25-34 de ani (**Grafic 13**). Din punctul de vedere al celor care preconizează să facă angajări, persoanele de peste 40 de ani au cele mai mici șanse de a ocupa un loc de muncă, dar există și un interes relativ scăzut de a angaja tineri din grupa de vârstă 16-24 de ani.

Grafic 13. Disponibilitatea de angajare în funcție de vârsta potențialilor candidați

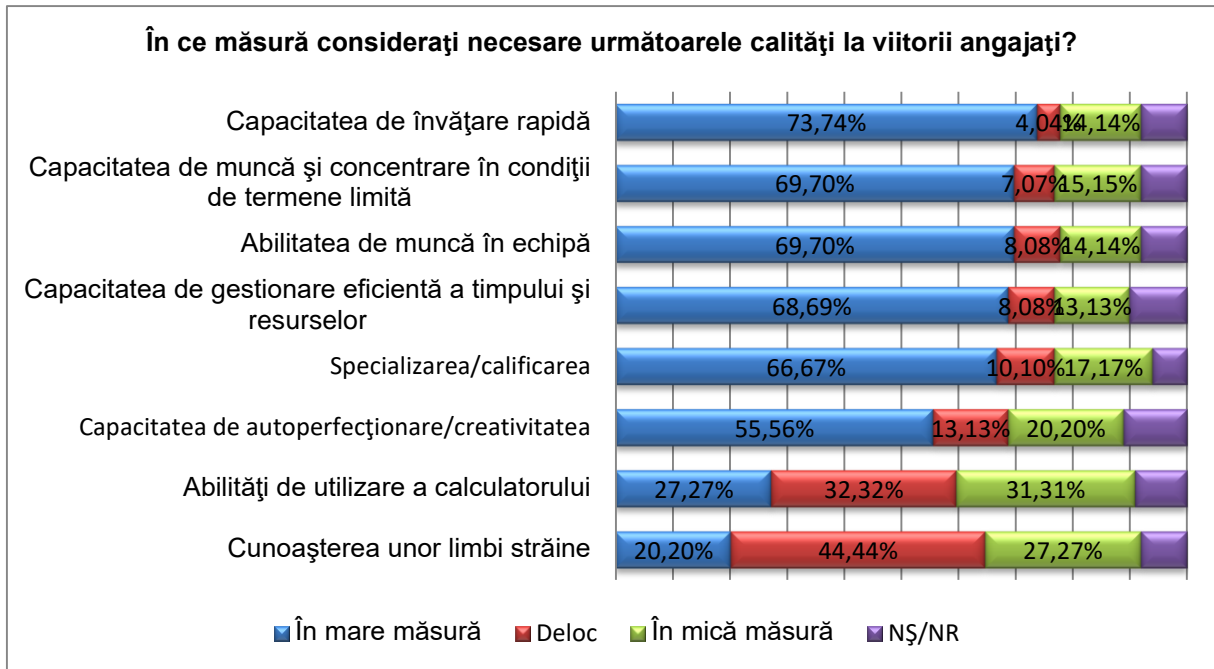

Din cercetarea inițială desfășurată în rândul angajatorilor din mediul rural al județului Galați a rezultat preferința agenților economici pentru recrutarea lucrătorilor prin intermediul rețelelor sociale informale (89% dintre respondenți și-au selectat personalul în urma recomandărilor venite din partea cunoștințelor și a relațiilor personale). Această practică în accesarea ocupării forței de muncă are o pondere mult mai mare în mediul rural comparativ cu mediul urban. De aceea, comportamentul angajatorilor de a recruta lucrători prin intermediul acestor rețele sociale informale creează obstacole în găsirea unui loc de muncă pe criterii de competență.

Un alt aspect important este legat de nivelul de calificare necesar posturilor vacante. Se știe că piața forței de muncă din România este deficitară în privința locurilor de muncă dedicate persoanelor cu studii superioare, fapt remarcat și în mediul rural al județului Galați. Din prima rundă de culegere a datelor, observăm preferința angajatorilor pentru absolvenții de studii liceale (63%) sau profesionale (13%), în timp ce absolvenții de studii superioare sunt preferați doar de cca. 3% dintre respondenți. Potrivit aceleiași cercetări, competențele și abilitățile dezirabile pentru postul vizat presupun deținerea unui certificat de calificare profesională (65,87%) și experiență profesională anterioară (63,47%), calități ce trebuie completate de competențe valabile în orice domeniu.

În cercetarea de față am urmărit aprofundarea analizei privind percepțiile angajatorilor legate de profilul candidatului ideal (**Grafic 14**). Astfel, observăm că din punctul de vedere al celor care preconizează angajarea de personal, accentul cade în primul rând pe competențele transversale, precum capacitatea de învățare rapidă (73,74%), capacitatea de a munci sub presiunea timpului (69,7%) sau lucrul în echipă (69,7%). În ceea ce privește competențele profesionale, angajatorii apreciază în mod special specializarea/calificarea potențialilor candidați (66,67%) la ocuparea posturilor vacante. De asemenea, se observă că acele competențe relaționate cu limba străină și operare PC nu par a fi relevante pentru angajatorii din mediul rural, deși sunt considerate problematice de persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. Competențele trans-sectoriale, asociate în general cu schimbările în conținutul muncii specifice diferitelor meserii, devin din ce în ce mai valorizate, mai ales în ceea ce-i privește pe viitorii angajați. Lucrul cu computerul, cunoașterea unei limbi străine sau abilitățile de comunicare și inter-relaționare sunt printre competențele specifice cele mai solicitate de patronii firmelor, dar mai ales de cei din mediul urban.

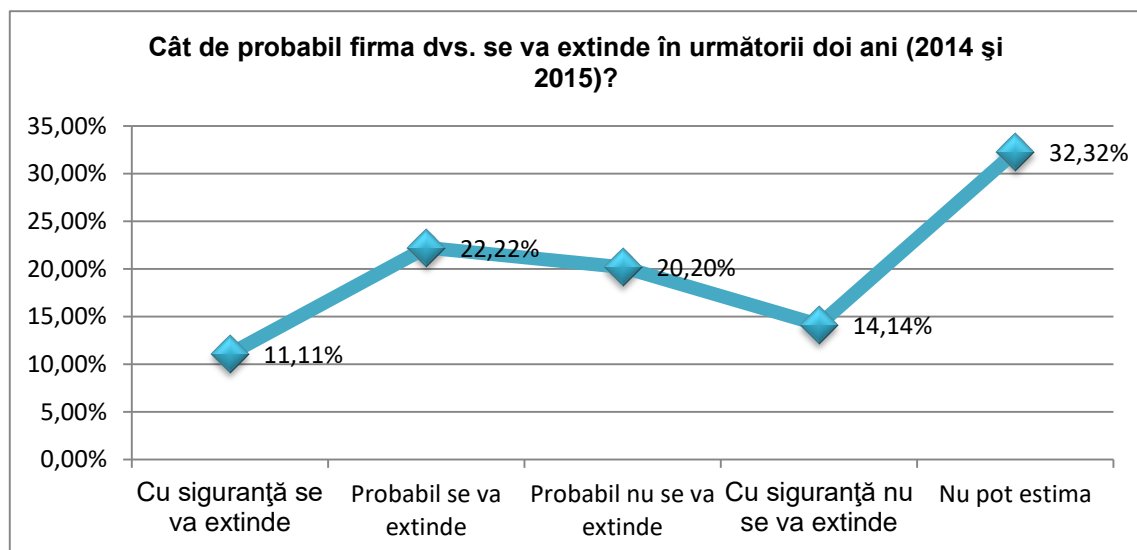
Grafic 14. Calitățile necesare potențialilor candidați

În ansamblu, se poate observa că previziunile pentru următorii doi ani cu privire la extinderea firmei (**Grafic 15**) nu au un ton prea optimist din moment ce doar 11% dintre respondenți au o certitudine în acest sens, iar 22% întrevăd o anumită probabilitate de dezvoltare a afacerii. Peste o treime dintre respondenți nu pot face prognoze privind viitorul afacerii pe care o derulează în contextul socio-economic actual, dominat încă de incertitudine.

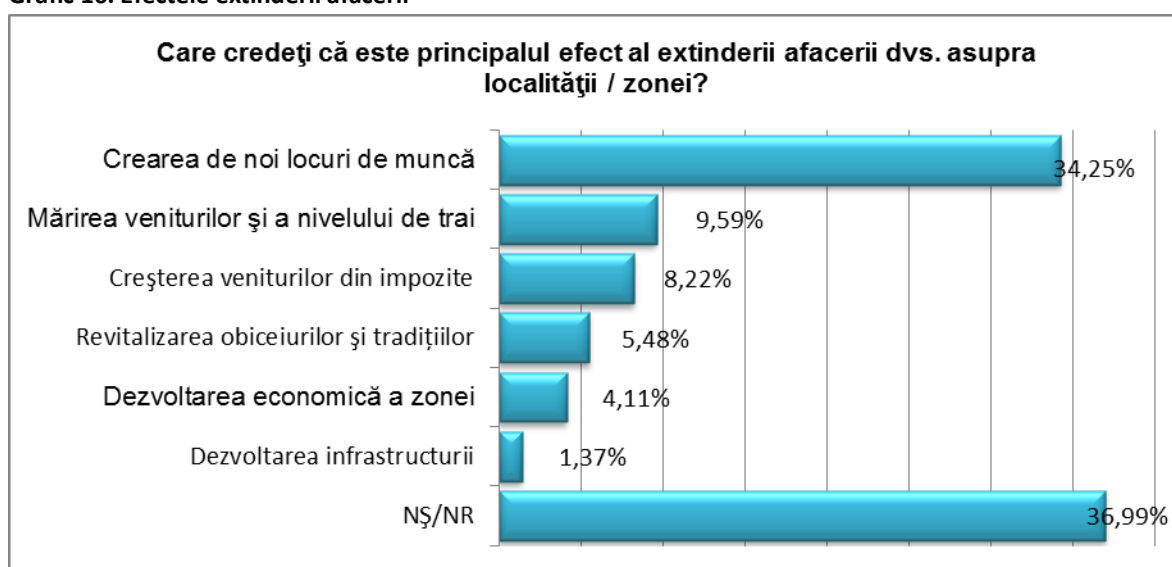
Pe lângă impactul elementelor structurale ale firmelor asupra intenției de angajare, o altă dimensiune care poate determina dispoziția de angajare este reprezentată de optimismul legat de evoluția firmei. Astfel, agenții economici care estimează că afacerea lor se va extinde în următorii doi ani, și-au exprimat disponibilitatea de a face noi angajări în viitorul apropiat.

Grafic 15. Probabilitatea extinderii firmei în următorii doi ani

Probabilitatea extinderii afacerii presupune cel puțin existența unor semne legate de oportunitatea reducerii numărului de șomeri prin crearea de noi locuri de muncă. Din această perspectivă, datele cercetării ne arată că angajatorii din mediul rural estimează că o eventuală extinderea a propriei afaceri înseamnă în primul rând noi oportunități pentru cei aflați în căutarea unui loc de muncă (34%). În mod inevitabil, dezvoltarea mediului antreprenorial va avea efecte benefice și asupra comunităților locale, cred respondenții, fie prin creșterea nivelului de trai, fie prin creșterea economiei din regiune sau păstrarea specificului local. Pe de altă parte, remarcăm ponderea destul de ridicată a respondenților (cca. 37%) care nu pot face nici un fel de predicții, ceea ce ne confirmă faptul că o mare parte dintre afacerile din mediul rural nu urmăresc obținerea profitului, ci întreținerea unei familii.

Grafic 16. Efectele extinderii afacerii

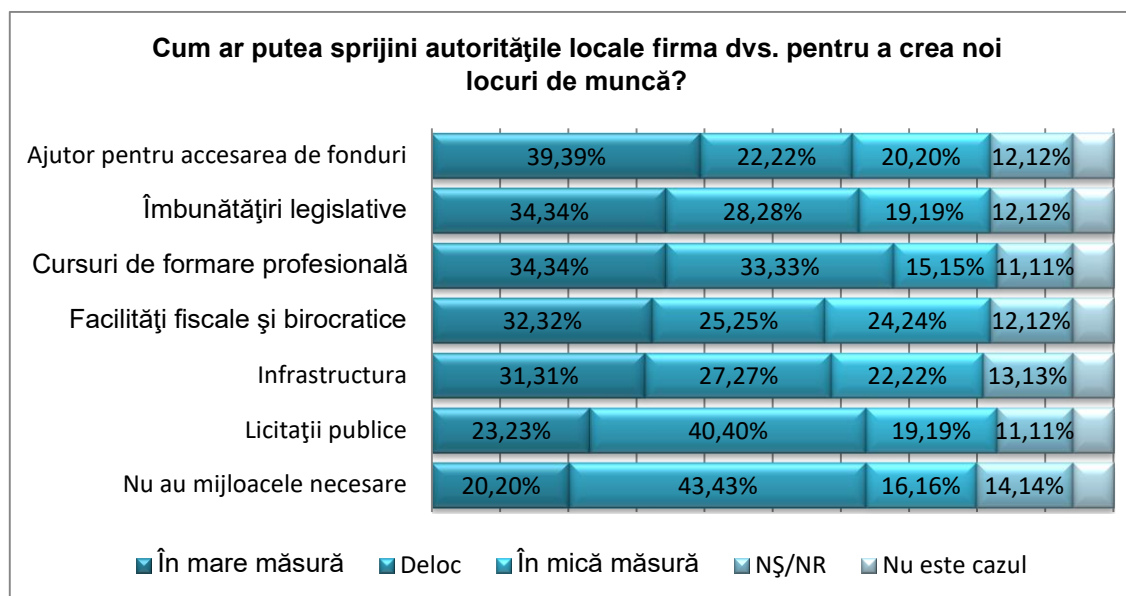

În prima cercetare derulată în rândul angajatorilor am identificat barierele percepute de aceștia în dezvoltarea pieței muncii din mediul rural. Astfel, am constatat că o serie de elemente structurale ce țin de economia locală împiedică dezvoltarea mediului antreprenorial: lipsa investițiilor (74,25%), lipsa comenzilor sau absența piețelor de desfacere a produselor (56,89%), infrastructura turistică deficitară (50,3%), lipsa infrastructurii (49,1%) sau accesul limitat la fonduri structurale/guvernamentale (50,3%). Plecând de la aceste rezultate, am considerat oportună aprofundarea analizei prin identificarea formelor de sprijin din partea autorităților locale (**Grafic 17**), pe care angajatorii le consideră necesare pentru dezvoltarea afacerii și, implicit, pentru crearea de noi locuri de muncă.

În jur de 59% dintre respondenți consideră că au nevoie de ajutor (în mai mare sau mai mică măsură) pentru accesarea de fonduri. Or, se știe că accesarea fondurilor europene prin programele pentru tinerii fermieri și valorificarea resurselor locale ar putea veni în sprijinul celor care doresc să se implice în astfel de activități. O soluție pentru depășirea acestor bariere în accesarea fondurilor europene, mai ales a celor legate de lipsa de informație și documentația necesară, ar putea fi pregătirea unor specialiști și experți în domeniu care să ofere consultanță antreprenorilor și potențialilor antreprenori din mediul rural.

Alte forme de sprijin agreate de reprezentatii firmelor din mediul rural (în mai mare sau mai mică măsură) vizează introducerea unor proceduri administrative transparente legate de îmbunătățirea legislației (53%), de facilități fiscale și birocratice (56%) sau de licitații publice (42%). Agenții economici sunt preocupați și de sprijinul pe care autoritățile locale l-ar putea acorda pentru îmbunătățirea competențelor angajaților sau a potențialilor angajați prin organizarea unor cursuri de formare profesională, precum și pentru crearea unui mediu favorabil întreprinderilor prin îmbunătățirea infrastructurii rutiere. Important de menționat este și faptul că mai bine de o treime dintre respondenții intervievați consideră că autoritățile locale nu au mijloacele necesare pentru susținerea antreprenorilor și a activității antreprenoriale.

Grafic 17. Forme de sprijin din partea autorităților locale

Se știe că mediul antreprenorial ar putea avea un rol important în menținerea și consolidarea economiei rurale prin crearea de noi ocupații și nișe de piață și, implicit, prin creșterea oportunităților de angajare. Din păcate, dezvoltarea insuficientă a sectorului non-agricol va avea un impact negativ în cazul în care nu vor fi suficiente locuri de muncă în sectoarele non-agricole care să absoarbă forța de muncă disponibilizată din agricultură (Guvernul României, 2008, p. 14).

Concluzii

Având ca puncte de reper principalele rezultate ale primului studiu privind tendințele și oportunitățile de dezvoltare a ocupării în mediul rural din județul Galați, cercetarea de față a urmărit aprofundarea analizei mediului de afaceri în vederea elaborării unei strategii optime de implementare a proiectului prin identificarea de soluții practice pentru atragerea șomerilor și a altor categorii vulnerabile ocupațional pe piața muncii locale. Așadar, oportunitățile de care dispune forța de muncă în general, și cea din mediul rural în cazul nostru particular, sunt structurate de relațiile existente într-un câmp social și economic complex, iar aceste oportuni-

tăți se conturează prin raportare la mediul economic și social în care persoanele vulnerabile ocupațional doresc să se integreze sau la care sunt nevoite să se adapteze.

Analizând datele obținute din perspectiva mai multor factori care influențează decizia de a angaja forță de muncă, am raportat intenția de angajare la caracteristicile structurale ale firmelor, dinamica economică prezentă și proiectată în viitorul apropiat, precum și la percepția mediului economic din România și a evoluției lui.

Comparativ cu prima rundă de culegere a datelor privind mediul de afaceri din zona de implementare a proiectului **Formare și informare pentru piața muncii**, remarcăm o distribuție puțin diferită a firmelor după forma de capital social și după numărul de angajați, schimbare care se datorează în mare parte faptului că am asigurat o dispersie teritorială mai extinsă în a doua rundă de culegere a datelor, ceea ce ne-a permis raportarea la mediul de afaceri din toate comunele județului Galați. Deși am extins aria cercetării, ne menținem poziția exprimată în primul studiu: mediul de afaceri are o capacitate redusă de a furniza locuri de muncă pentru populația din mediul rural atât datorită limitării la activități comerciale, în special mici magazine sătești cu posibilități reduse de dezvoltare, cât și dimensiunii mici a firmelor, al căror scop principal este întreținerea unei familii.

Punctarea câtorva coordonate privind poziționarea respondenților din firmele rurale prin raportare la climatul macro-economic național a fost importantă în condițiile în care jocul acestor actori sociali pe piața muncii este unul important, iar activitățile lor economice sunt influențate de evoluția economiei pe plan național și local. Comparativ cu datele obținute în prima cercetare, constatăm că percepțiile angajatorilor privind mediul economic și impactul crizei asupra derulării propriei afaceri nu au suferit modificări majore, continuând să predomine o stare de nemulțumire generalizată, în condițiile în care cei mai mulți dintre ei au depus eforturi considerabile pentru a se adapta noilor tendințe din economie. Din datele cercetării rezultă că se poate totuși întrezări o anumită doză de optimism moderat pe termen scurt, în condițiile în care scade proporția celor care cred că efectul crizei se va resimți în „mare măsură” la nivelul activității derulate de la 61,62% (în 2012 și 2013) la 47,48% (în 2014).

Situația concretă a firmelor incluse în eșantion cu privire la dinamica resurselor umane (2011-2013) confirmă într-un fel evaluările mediului de afaceri și percepția asupra crizei economice. Dacă în ultimii ani, 2011 și 2012, angajările au fost superioare disponibilizărilor, crescând de la un an la altul, plecările și disponibilizările au scăzut în 2012 față de 2011. În ceea ce privește evoluția preconizată a personalului pentru anul 2013, agenții economici intervievați estimează că angajările vor depăși disponibilizările, ceea ce înseamnă că pe piața forței de muncă se mențin poziții deschise care ar putea fi accesate de grupul țintă al cercetării, domeniile cu cel mai mare potențial de angajare fiind vânzările, agricultura și construcțiile.

Ca și în prima cercetare, o parte importantă a respondenților sunt destul de precauți în a-și proiecta orice schimbare în privința resursei umane cu care vor lucra în viitor. Majoritatea covârșitoare a respondenților (cca. 83%) nu știe dacă va face disponibilizări sau nu în viitorul

apropiat, procentul scăzând la cca. 47% în cazul celor nehotărâți în privința angajărilor. Prin urmare, incertitudinea domină reacția firmelor, iar această incertitudine nu este în măsură să diferențieze firmele nici sub aspectul proiecțiilor economice viitoare.

Aspectele menționate anterior dovedesc faptul că firmele din mediul rural nu au o politică coerentă de dezvoltarea a resurselor umane. Această idee este întărită și de procentul redus al patronilor (28%) care intenționează să organizeze activități de formare profesională pentru personalul angajat. Deși se pare că agenții economici din mediul rural înțeleg importanța investiției în formare, resimt constrângerile financiare și nu o consideră oportună în perioada actuală, caracterizată de un efort susținut de raționalizare a tuturor cheltuielilor, inclusiv a celor privind dezvoltarea resurselor umane. În aceste condiții, acordarea de facilități fiscale firmelor/ companiilor care organizează activități de formare ar putea conduce la stimularea interesului angajatorilor din mediul rural pentru formarea profesională a angajaților.

Poziția firmelor în economia locală, dată de mărime și sectorul de activitate determină intenția de angajare și, în consecință, oportunitățile pentru cei care caută un loc de muncă. Din cercetarea noastră rezultă că angajatorii din mediul rural manifestă o disponibilitate ridicată de a recruta șomeri, mai ales pe cei înregistrați la Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă (cca. 37%), însă se arată mai puțin interesați de șomerii neînregistrați (25%). În ceea ce privește angajarea celorlalte categorii vulnerabile ocupațional care fac obiectul cercetării noastre, respectiv persoane casnice și persoane ocupate în agricultura de subsistență, pe baza rezultatelor obținute nu putem diagnostica o atitudine negativă din moment ce aproape două treimi dintre respondenți se declară disponibili de a le angaja (în mai mare sau în mai mică măsură), atitudine care nu este însă una foarte omogenă la nivelul firmelor din eșantion.

Analizând percepțiile angajatorilor legate de profilul candidatului ideal, observăm că accentul cade în primul rând pe competențele transversale, precum capacitatea de învățare rapidă (73,74%), capacitatea de a munci sub presiunea timpului (69,7%) sau lucrul în echipă (69,7%). În ceea ce privește competențele profesionale, angajatorii apreciază în mod special specializarea/calificarea potențialilor candidați (66,67%) la ocuparea posturilor vacante. De asemenea, se observă că acele competențe relaționate cu limba străină și operare PC nu par a fi relevante pentru angajatorii din mediul rural, deși sunt considerate problematice de persoanele aflate în căutarea unui loc de muncă. În această situație, formarea profesională continuă și dinamică destinată adulților poate fi o soluție pentru dobândirea unor competențe trans-sectoriale, asociate în general cu schimbările în conținutul muncii specifice diferitelor meserii. Constrângerile financiare care împiedică participarea la o astfel de pregătire profesională ar putea fi depășite prin adoptarea unor forme alternative de organizare a unor cursuri (*on-line*), mai puțin costisitoare și mai atractive. În felul acesta, programele de formare profesională pot să joace un rol de schimbare pentru că pot să influențeze pozitiv, direct sau indirect, practicile de recrutare și politicile de personal ale firmelor.

Bibliografie

- Albu, L.-L., 2010, „Economia la răscruce? Dar știința economică?”, în *România post-criză. Re-profesionalizarea României III*, Raport al Institutului de Proiecte pentru Inovație și Dezvoltare (IPID), București, Mai 2010, pp. 43-47, disponibil pe http://www.ipid.ro/rr3_docs/rr3.pdf.
- Drăgan, I.M., Isaic-Maniu, A., 2013, „Criza economică și barometrul antreprenorial”, în *Revista Română de Statistică*, nr. 7 / 2013, pp. 42-52.
- Mihalache, F., 2013, „Activitatea economică în mediul rural și coordonatele ocupării populației”, în *Revista Transilvană de Științe Administrative*, 1(32)2013, pp. 66-82.
- Mosora, L.-C., 2012, „Inițiativele de dezvoltare locală în contextul dezvoltării rurale”, în *Economie teoretică și aplicată*, Volumul XIX (2012), No. 6(571), pp. 56-63.
- Oțiman, P.I., 1997, *Dezvoltarea rurală în România*, Timișoara: Agroprint.
- Rusali, M.-A., 2013, *Dezvoltarea economică a ruralului în România. Concepte și evaluări*, Cluj: Editura Digital Data Cluj.
- *** Comisia Prezidențială pentru Politici Publice de Dezvoltare a Agriculturii în România, *Cadrul Național Strategic pentru Dezvoltarea Durabilă a Sectorului Agroalimentar și a Spațiului Rural în perioada 2014-2020-2030*, disponibil pe <http://www.presidency.ro/static/Cadrul%20National%20Strategic%20Rural.pdf>.
- ***Guvernul României, 2008, *National Rural Development Programme 2007-2013*, Bucharest: Government of Romania http://www.madr.ro/pages/dezvoltare_rurala/nrdpconsolidatedversion20080721.pdf
- ***Institutul Național de Statistică, 2013, *Întreprinderi noi și profilul întreprinzătorilor din România 2013*, disponibil pe http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-06-4-14935065-0-seria-statistica-intreprinderi-intreprinderi-noi-profilul-intreprinzatorilor-2013.pdf.
- ***MADR, 2013b, *Descrierea generală a situației economice actuale*, disponibil pe http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/Descrierea_generala_a_situatiei_economice_actuale_4_11_2013.pdf
- ***PLAI Galați, 2012, *Plan local de acțiune pentru dezvoltarea învățământului profesional și tehnic (Plai) județul Galați 2013-2020*, document elaborat de Comitetul Local de Dezvoltare a Parteneriatului Social al județului Galați, disponibil pe http://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fofertaipt.tvet.ro%2Fdocumente%2FPLAI%2FRegiunea%2520Sud-Est%2520-%25202013-2020%2FGalati%2520-%252020132020%2FPLAI%2520Galati%2520-%252020132020.doc&ei=hhxAU9mMluS0ywPBkoG4Cg&usq=AFQjCNFvyAGSvVlgkzem5yaEFq0Ym1h_Aw&bvm=bv.64125504,d.bGQ

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În cadrul proiectului ***Formare și informare pentru piața muncii!***, una dintre activitățile menite să faciliteze atingerea obiectivelor acestuia a avut în vedere realizarea unui amplu studiu pentru identificarea și evaluarea nevoilor specifice ale diferitelor grupuri țintă din zona rurală a județului Galați în vederea integrării/reintegrării pe piața muncii. Această cercetare a încercat să surprindă condițiile în care caracteristicile specifice forței de muncă din mediul rural pot să constituie un vector de integrare în piața muncii, prin intermediul investiției în capitalul uman reprezentat de formarea profesională. Pe de altă parte, șansele de integrare socio-profesională a grupurilor țintă depind de oportunitățile de muncă salariată existente pe piața muncii din mediul rural și de condițiile socio-economice regionale. Astfel, potențialul de integrare socio-profesională a fost analizat din perspectiva principalilor actori sociali implicați – șomeri, persoane casnice, persoane ocupate în agricultura de subsistență, angajați, pe de o parte, și angajatori, pe de altă parte. Însă, analizarea nevoilor de formare și perspectivele de (re)inserție socio-profesională s-a realizat în contextul mai larg al situației de viață a persoanelor vulnerabile ocupațional și al firmelor din mediul rural Galați.

Sintetizând concluziile majore ale cercetărilor derulate în proiect, prezentate în capitolele anterioare ale volumului, putem afirma că șansele de ocupare variază în funcție de o gamă largă de factori structurali (situația macro-economică și ofertele pieței muncii), personali (calificare, experiență, educație, vârstă, responsabilități familiale, resurse sociale și materiale) și instituționali (servicii ca răspuns la nevoi, nivelul de implicare a autorităților).

Factorii structurali care influențează accesul pe piața muncii sunt determinant sistemici, independent de voința și capacitățile individuale și, ca atare, cel mai puțin controlabili. Poziționarea pe piața forței de muncă depinde în mare măsură de contextul economic mai general al momentului, iar categoriile vulnerabile ocupațional percep ca fiind nefavorabil mediul economic și social în care doresc să se integreze. Există un consens aproape generalizat la nivelul populației investigate că actuala criză economică care a afectat România va continua să degradeze starea economiei sau cel puțin va stagna dezvoltarea economică. Marea majoritate a respondenților consideră de asemenea că ei și familiile lor au fost „foarte mult” (35,94%) sau „mult” (37,75%) afectați de criza economică întrucât în aproape o jumătate dintre gospodării cineva din familie și-a pierdut locul de muncă de la începutul crizei, iar veniturile familiei s-au redus substanțial.

Aprofundând această analiză în cadrul focus-grupurilor, participanții la discuții au identificat o serie de obstacole structurale care limitează accesul la piața muncii. Oferta limitată de locuri de muncă formale se datorează slabei dezvoltări a economiei rurale, desființării fabricilor din orașele apropiate sau restrângerii activității acestora, unde oamenii de la sate făceau naveta în perioada socialistă și câțiva ani după 1990, falimentul, mai ales după declanșarea crizei economice, a firmelor private mici care au deschis câte un atelier de producție în zonele rurale. Barierele de intrare pe piața muncii sunt foarte puternice, iar zonele mai ușor accesibile pentru forța de muncă disponibilă din mediul rural sunt reprezentate de sectorul informal (zilierii în agricultură sau construcții) și sectorul agriculturii de subsistență (cultivarea plantelor și creșterea animalelor pentru acoperirea parțială a nevoilor alimentare). Munca sezonieră nu este practică de persoanele din mediul rural ca o activitate informală pentru un venit suplimentar, ci pentru a-și câștiga traiul zilnic, fapt ce reprezintă un risc major de sărăcire a acestora datorită obținerii unor venituri mici și inconstante.

Un alt factor de natură structurală care limitează accesul la piața muncii este mediul de rezidență, care dezavantajează clar persoanele provenite din mediul rural în încercarea de a se integra pe piața muncii. În opinia participanților la discuții, mediul rural este o sursă de izolare permanentă față de piața muncii și față de munca salariată, iar femeile, în mod special, menționează locuirea în rural ca factor suplimentar al neocupării. Un alt obstacol asociat locuirii în mediul rural se referă la naveta pe care ar trebui să o facă în eventualitatea găsirii unui loc de muncă în orașul cel mai apropiat, drum care ar necesita bani suplimentari de transport, salariul oferit neacoperind aceste cheltuieli.

Accesul la piața muncii regionale este limitat și de dispariția ocupațiilor tradiționale, ca urmare a adâncirii fenomenului de privatizare, a re tehnologizării și modernizării proceselor de producție. Cei mai afectați de acest fenomen au fost rezidenții din mediul rural, mai precis, cei mai puțin pregătiți sau cu un nivel de educație precar, care nu au făcut față concurenței. O parte dintre participanți au adus în discuție faptul că meseriile pe care le cunosc și le-au practicat multă vreme în trecut nu mai sunt căutate în actualul sistem economic.

Salariile neatractive oferite de angajatori, de multe ori sub salariul minim pe economie, sunt o cauză importantă a neocupării pentru o mare parte a participanților la discuții, care preferă să muncească în gospodărie decât la un patron care nu oferă o recompensă financiară în conformitate cu efortul depus. O alternativă la salariile mici este de multe ori ajutorul de șomaj sau ajutorul social, care poate constitui un venit mai consistent și, deci, mai atractiv pentru multe persoane fără un loc de muncă.

Accesibilitatea la anumite munci ale diferitelor categorii vulnerabile ocupațional este determinată nu numai de factorii macro-structuruali menționați, ci și de *politica de ocupare a firmelor*. Astfel, oportunitățile de angajare depind într-o mare măsură de intenția firmelor de a coopta forța de muncă, intenție dominată, la rândul său, de caracteristicile structurale ale firmelor, de dinamica economică prezentă și proiectată în viitorul apropiat, precum și de poziția firmei în sistemul economic al localității.

Cea mai mare parte a firmelor existente în zona rurală a județului Galați activează în comerț (cca. 81%), sunt de mici dimensiuni (cu 0-9 angajați) și au capital privat (cca. 96%). Prin urmare, mediul de afaceri din zona de implementare a proiectului **Formare și informare pentru piața muncii** este slab dezvoltat și în mare parte dependent de activitățile agricole, în timp ce sectorul neagricol se reduce, în cele mai multe dintre cazuri, la activități comerciale. Capacitatea redusă a mediului de afaceri de a furniza locuri de muncă pentru populația din mediul rural rezultă atât din limitarea, în cazul celor mai multe firme, la activități de comerț, în special mici magazine sătești cu posibilități reduse de dezvoltare, cât și din dimensiunea redusă a firmelor, al căror scop principal este întreținerea unui individ sau a unei familii.

Poziționarea respondenților din firmele rurale în raport cu climatul economic național ne arată că depășirea crizei financiare la nivel macro-economic nu se resimte și la nivel de firmă/micro-unitate. Deși creșterea economică la nivel național indică ieșirea din recesiune, micii antreprenori din mediul rural al județului Galați nu resimt decât într-o „mică măsură” că mediul economic din România este unul favorabil afacerilor. Nici în viitorul apropiat nu se întrevăd schimbări radicale care să schimbe percepția prudentă a angajatorilor față de starea economiei. Această percepție este justificată de faptul că, din punct de vedere economico-financiar, majoritatea firmelor din mediul rural al județului Galați (51,5%) nu au obținut, conform propriilor evaluări, rezultate pozitive în ultimul an de activitate.

Strategia angajatorilor privind evoluția resursei umane din cadrul firmelor în următorii 3 ani este una prudentă, confirmând într-un fel evaluările mediului de afaceri și percepția asupra crizei economice. Cu toate că incertitudinea domină reacția firmelor, agenții economici intervievați estimează că în viitorul apropiat angajările vor depăși disponibilizările, ceea ce înseamnă că pe piața forței de muncă se mențin poziții deschise care ar putea fi accesate de grupul țintă al cercetării, domeniile cu cel mai mare potențial de angajare fiind vânzările, agricultura și construcțiile.

Poziția firmelor în economia locală, dată de mărime și sectorul de activitate determină intenția de angajare și, în consecință, oportunitățile pentru cei care caută un loc de muncă. Analizând în prima cercetare calitățile profesionale pe care agenții economici le așteaptă de la viitorii angajați, s-a conturat profilul candidatului ideal: nivel mediu de pregătire, deținerea unui certificat de calificare profesională, experiență profesională. Surprinzător este faptul că pentru 23,95% dintre angajatori nu contează nivelul de calificare a potențialilor candidați, ceea ce sugerează că de fapt intenționează să recruteze și forță de muncă sezonieră, în funcție de fluxul de lucrări, sau pe perioadă determinată.

Aprofundând analiza în a doua cercetare, a rezultat că angajatorii din mediul rural manifestă o disponibilitate ridicată de a recruta persoane aparținând unor categorii vulnerabile ocupațional: șomeri înregistrați (37%), șomeri neînregistrați (25%), persoane casnice (28%) și persoane ocupate în agricultura de subsistență (26%). Prin raportare la vârstă, angajatorii din mediul rural preferă tinerii cu vârsta cuprinsă între 25 și 34 de ani. Din punctul de vedere al celor care preconizează să facă angajări, persoanele de peste 40 de ani au cele mai mici șanse de a ocu-

pa un loc de muncă, dar există și un interes relativ scăzut de a angaja tineri din grupa de vârstă 16-24 de ani.

Rețelele informale în accesarea ocupării forței de muncă sunt preferate de majoritatea angajatorilor din mediul rural al județului Galați, în timp ce serviciile agenției teritoriale de ocupare a forței de muncă sunt utilizate într-o proporție destul de redusă de agenții economici care caută să angajeze personal. Față de această practică informală de ocupare a locurilor de muncă vacante își arată nemulțumirea participanții la interviurile de grup, în opinia cărora angajatorii nu ar trebui să facă diferențieri între candidați, cu alte cuvinte să nu-i favorizeze pe cei care vin cu recomandări, iar procesul de recrutare și selecție să nu fie influențat de relațiile personale pe care angajatorul le are cu candidatul la angajare.

Factorii personali care vulnerabilizează accesul pe piața muncii a categoriilor ocupaționale analizate țin de gen, vârstă, calificare, educație, experiență, responsabilități familiale, resurse sociale și materiale. Din cercetarea noastră reiese că ponderea bărbaților cu dificultăți de integrare pe piața muncii (cca. 56%) o depășește pe cea a femeilor (cca. 44%), iar persoanele din segmentul de vârstă 35-44 de ani au ponderea cea mai ridicată în categoria celor dezavantajate ocupațional, în special cele cu calificare redusă sau fără calificare. Datele cu privire la educație arată că în rândul populației din mediul rural Galați există un nivel mediu de școlarizare, care implică dobândirea unor calificări formale: 26,41% dintre respondenți au absolvit liceul, 27,97% școli profesionale, iar 2,44% școala de ucenici.

Educația școlară și genul sunt factori care interacționează în procesul ocupării. Chiar dacă femeile au același grad de școlaritate cu bărbații, ele devin mai degrabă inactive comparativ cu bărbații, adică sunt expuse riscului de a ajunge în situația de a nu putea lucra pentru venit. De exemplu, dintre femeile cu pregătire liceală, circa 30% devin casnice, în timp ce printre bărbații cu acest nivel educațional procentul inactivilor este de aprox. 16%. Dincolo de diferențele de gen, datele noastre arată că și persoanele cu nivel educațional mai ridicat se confruntă în general cu probleme în accesul la munca plătită: procentul casnicilor printre persoanele cu pregătire liceală și cu pregătire superioară de lungă durată este destul de mare (câte 22 de procente pentru fiecare categorie).

Din perspectiva participanților la focus-grupuri, accesul la un loc de muncă este limitat și de lipsa calificărilor în conformitate cu cerințele pieții, de lipsa experienței profesionale, mai ales în cazul tinerilor, cerință aflată într-o contradicție evidentă cu limita de vârstă impusă de angajator. Obligațiile familiale ca factor negativ în ocupare este menționat mai ales de femei, cărora le revine sarcina de a crește și educa copiii, de a îngriji bătrânii din familie, dar și de a avea grijă de gospodărie. Deși aceste obligații familiale le-a împiedicat să-și caute un loc de muncă, majoritatea dintre ele nu resping ideea de a munci în viitor.

Inițierea unei afaceri ca alternativă la ocupare poate constitui o oportunitate viabilă pentru persoanele dezavantajate ocupațional din mediul rural al județului Galați. Din cercetarea noastră a reieșit că există un nivel slab de dezvoltare a antreprenoriatului efectiv în zona de

implementare a proiectului: aproape 83% dintre respondenți declară că nu au niciun fel de experiență antreprenorială, în timp ce în jur de 3% au beneficiat de experiența unei afaceri în familie, iar cca. 4% au avut una sau mai multe afaceri, care însă s-au dovedit falimentare. Atât contactul cu o afacere la nivelul familiei cât și propria experiență în domeniu pot constitui predictorii ai orientării antreprenoriale în viitor. Ca alternativă la ocupare, intenția de a deveni antreprenor a fost menționată de cca. 10% dintre respondenți, intenție proiectată într-un viitor mai apropiat sau ceva mai îndepărtat.

Din discuțiile avute cu participanții la sesiunile de focus-grup au fost identificate o serie de limite și perspective asociate inițiativei antreprenoriale. Principalele obstacole percepute în vederea inițierii și derulării unei afaceri țin în primul rând de resursele financiare pentru investițiile inițiale, dar și de oportunitățile oferite de zonă sau de contextul economic general, de lipsa studiilor și a cunoștințelor de specialitate. Importanța banilor este oarecum supraevaluată, în timp ce lipsa cunoștințelor, a experienței în domeniu și a ideii de afacere par să fie subevaluate. Practicarea agriculturii de subsistență este privită de unii dintre participanții la discuții ca o oportunitate de a iniția pe viitor o afacere în domeniul agricol, un atu în acest sens fiind și experiența acumulată în desfășurarea principalelor activități specifice agriculturii.

Evaluarea potențialului de dezvoltare a comportamentului cooperativ în sfera antreprenorială a arătat o disponibilitate scăzută de asociere în vederea demarării unei afaceri, mai ales pe fondul lipsei de încredere în oameni, în general, dar și în oamenii din comună, în special. Cu toate acestea, oportunitățile de angajare în scădere fac din antreprenoriatul rural o strategie viabilă de supraviețuire pentru categoriile vulnerabile ocupațional.

Deplasarea în străinătate pentru a munci reprezintă o alternativă la ocupare pentru persoanele cu o situație dificilă pe piața muncii rurale. Însă, intenția de a pleca la muncă în străinătate nu poate fi pusă într-o legătură prea strânsă cu un posibil viitor comportament de migrare: 10% dintre respondenți sunt siguri că vor pleca, iar aproape 17% înclină spre această opțiune. Deși străinătatea este puternic asociată cu oportunitatea de a obține venituri prin muncă, o mare parte dintre participanții la discuții resping ideea de a pleca la muncă în străinătate întrucât o asemenea decizie poate influența decisiv stabilitatea familiei sau, cel puțin, structura relațiilor de gen în cadrul gospodăriei. Pe de o parte, există riscul ca copiii și bătrânii rămași acasă să fie privați de o îngrijire corespunzătoare, în sensul în care absența părinților nu este neapărat compensată instituțional.

Factorii instituționali care influențează vulnerabilitatea pe piața muncii a persoanelor fără un loc de muncă din mediul rural țin de nivelul de implicare a autorităților și de utilitatea serviciilor de protecție socială ca răspuns la nevoi.

Sprijinul extern în creșterea șanselor de (re)inserție pe piața muncii este considerat esențial de majoritatea participanților la discuțiile din cadrul sesiunilor de focus-grup. Pe lângă colaborarea cu Agenția Județeană de Ocupare a Forței de Muncă, persoanele din mediul rural consideră că relațiile cu diverse structuri instituționale ar reprezenta o deschidere către diverse

oportunități de angajare. În afară de o colaborare defectuoasă cu autoritățile locale, respondenții reclamă faptul că planurile de dezvoltare regională se referă mai degrabă la infrastructură, în special la construcția de drumuri, decât la planuri de ocupare. Punctele de vedere expuse de participanții la discuții ne indică faptul că strategiile guvernării locale sau regionale nu includ printre priorități piața muncii și ridicarea nivelului de ocupare.

Percepțiile privind inexistența strategiilor județene de atragere de investiții, dar și a strategiilor cu componente de ocupare pot fi puse pe seama lipsei de vizibilitate sau a ineficienței unor astfel de acțiuni la care participă instituțiile locale, aspecte confirmate și de unele nuanțări ale participanților la discuții. Mulți dintre aceștia cred că absența unor măsuri care să sprijine angajatorii, la care se adaugă impozitarea excesivă a firmelor, descurajează potențialii antreprenori care ar putea contribui la detensionarea pieței locurilor de muncă.

Dependența săracilor de venitul minim garantat a stârnit numeroase controverse cu privire la oportunitatea politicilor de protecție socială. Însă, principala problemă nu este viabilitatea unor măsuri de acest gen, cât riscul ca beneficiarii ajutorului social să adopte o atitudine pasivă. Datele cercetării ne arată că în jur de 14% dintre respondenți declară să sunt beneficiarii sistemului de protecție socială, în rândul cărora predomină bărbații, din segmentul de vârstă 35-44 de ani, absolvenți de școală profesională. Deși venitul minim garantat este considerat o modalitate de promovare a incluziunii sociale și a diminuării sărăciei, prin care se încearcă să se vină în sprijinul celor cu venituri scăzute sau fără venituri sau care nu dețin suprafețe de teren care să le poată asigura subsistența, o parte dintre participanții la discuții, beneficiarii ai ajutorului social, consideră că acest venit asigură doar o supraviețuire elementară, insuficiență în raport cu nevoile minime ale persoanelor fără posibilitatea de a-și asigura cele necesare traiului.

Pe baza concluziilor de mai sus, prezentăm în continuare o serie de recomandări punctuale de acțiune la nivel local pentru facilitarea accesului persoanelor din mediul rural pe piața muncii:

- încurajarea parteneriatului public-privat pentru atragerea investitorilor și crearea de locuri de muncă în mediul rural;
- reducerea taxelor locale pentru firmele care angajează șomeri tineri și, în general, facilități fiscale la nivel local pentru angajatori;
- dezvoltarea unui instrument de monitorizare a locurilor de muncă oferite, a persoanelor angajate și a calității angajării;
- campanii de sensibilizare a angajatorilor privind riscurile și consecințele muncii „la negru” pentru angajații fără forme legale;
- constituirea unei evidențe a persoanelor care muncesc cu ziua la nivel local și informarea cu privire la avantajele asigurărilor sociale;
- stimularea înregistrării la Agenția teritorială de ocupare a forței de muncă a persoanelor neocupate sau subocupate din mediul rural în vederea participării la programe de creștere a ocupării;

- încurajarea și stimularea practicării formale a meseriilor tradiționale din mediul rural al județului Galați;
- identificarea unor locuri de muncă cu program flexibil, în special pentru femeile neocupate, cu copii mici și responsabilități familiale;
- organizarea unor centre profesionale în comunitățile rurale care să ofere servicii de consiliere celor interesați să acceseze un loc de muncă, dar și pentru combaterea negativismului și stereotipiilor legate de piața muncii;
- identificarea unor oferte de locuri de muncă punctuale, cel puțin pentru o parte dintre cei care vor termina cursuri de formare profesională;
- organizarea unor cursuri de formare profesională, în acord cu tendințele de pe piața muncii;
- încurajarea voluntariatului în rândul tinerilor pentru dobândirea experienței necesare la angajare;
- campanii de informare cu privire la asociativitate în vederea inițierii unei ferme, micro-ferme, asociații profesionale etc.

Prin cercetarea desfășurată în cadrul proiectului, am schițat o diagnoză a factorilor care influențează accesul la muncă a unor categorii sociale dezavantajate ocupațional din mediul rural al județului Galați. Interacțiunea dintre factorii macro-structurali (sistemul economic, politicile de ocupare ale firmelor, mediul rezidențial, situația socio-economică a familiei, ofertele sistemului educațional, contextul dat de economia locală) și micro-capitalul economic, social și cultural al oamenilor determină șansele și opțiunile acestora în domeniul muncii.

BIBLIOGRAFIE GENERALĂ

- Albu, L.-L., 2010, „Economia la răscruce? Dar știința economică?”, în *România post-criză. Re-profesionalizarea României III*, Raport al Institutului de Proiecte pentru Inovație și Dezvoltare (IPID), București, Mai 2010, pp. 43-47, disponibil pe <http://www.ipid.ro/rr3docs/rr3.pdf>.
- Aligică, P. D., Matei, A. (coord.), 2011, *Forța de muncă în mediul rural. Contribuții exploratorii* (Raport de cercetare), Centrul de Analiză și Dezvoltare Instituțională Fundația CADI Eleutheria, București, disponibil pe <http://initiativerurale.ro/doc/raportfara%20grafice.pdf>.
- Bleahu, A., 2004, „O perspectivă istorică asupra sectorului neagrícola din mediul rural: 1930-2002”, *Revista Calitatea Vieții*, XV, nr. 1-2, București, pp. 85-94.
- Bruno, Ș., 2010, „Valorile întreprinzătorilor și potențialilor antreprenori din mediul rural”, în *Revista Română de Sociologie*, anul XXI, 2010, nr. 3-4, București, pp. 296-322.
- Chițea, M., 2007, „Coordonate socio-economice ale spațiului rural românesc”, în *Dezvoltare rurală. Abordare multidisciplinară*, Florian V. (coord.), Iași: Terra Nostra, pp. 145-149.
- Dachin, A., Angelescu, C., Molănescu, G., 2010, *Disparități urban-rural privind veniturile și consumul populației în România*, disponibil pe http://store.ectap.ro/suplimente/Romania_UE_Calitatea-integrarii_dezvoltare_regionala.pdf.
- Drăgan, I.M., Isaic-Maniu, A., 2013, „Crisa economică și barometrul antreprenorial”, în *Revista Română de Statistică*, nr. 7 / 2013, pp. 42-52.
- Giddens, A., 2000, *Sociologie*, București: Editura All.
- Gyorfy, L.N., Nagy, A., Pete, St., Matias, D., Benyoreski, A., Petru, T.P., 2008, *Monitorizarea globală a antreprenoriatului: Raportul de țară al României*, Cluj-Napoca: Editura Abel.
- Horváth, I., 2012, „Migrația internațională a cetățenilor români după 1989”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 199-218.
- Kerekes, K., Pakucs B., Szöcs, E., Veres, E., Vincze, M., 2010, *Dezvoltarea rurală. Ocuparea forței de muncă în mediul rural*, Cluj-Napoca: Accent.
- Krueger, R.A., Casey, M.A., 2005, *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*, Iași: Polirom.
- Mihalache, F. și Croitoru, A., 2011, *Mediul rural românesc: evoluții și involuții. Schimbare socială și antreprenoriat*, București: Editura Expert.
- Mihalache, F., 2013, „Activitatea economică în mediul rural și coordonatele ocupării populației”, în *Revista Transilvană de Științe Administrative*, 1(32)2013, pp. 66-82.
- Mosora, L.-C., 2012, „Inițiativele de dezvoltare locală în contextul dezvoltării rurale”, în *Economie teoretică și aplicată*, Volumul XIX (2012), No. 6(571), pp. 56-63.
- Oțiman, P.I., 1997, *Dezvoltarea rurală în România*, Timișoara: Agroprint.
- Oțiman, P.I., 2012, „Structura agrară actuală a României - o mare (și nerezolvată) problemă economică și socială a țării”, *Revista Română de Sociologie*, serie nouă, anul XXIII, nr. 5-6, București, pp. 339-360.

- Raț, C., 2012, „Sărăcie și marginalizare socială în rândul familiilor cu copii”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 179-196.
- Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), 2012, *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Iași: Polirom.
- Rusali, M.-A., 2013, *Dezvoltarea economică a ruralului în România. Concepte și evaluări*, Cluj: Editura Digital Data Cluj.
- Sabates-Wheeler, R., 2007, „Safety in small numbers: Local strategies for survival and growth in Romania and the Kyrgyz Republic”, *Journal of Development Studies*, 43: 8, pp. 1423-1447.
- Sandu, D., 1999, *Spațiul social al tranziției*, Iași: Polirom.
- Sandu, D., 2010, *Lumile sociale ale migrației românești în străinătate*, Iași: Polirom.
- Son, L., Noja, G.G., 2012, „Migrația internațională și impactul asupra pieței muncii”, în *Revista Română de Statistică*, nr. 9/2012, disponibil pe http://www.revistadestatistica.ro/Articole/2012/RRS09_2012_a4_ro.pdf.
- Stanciu, M. și Mihăilescu, A., 2011, *Starea sărăciei din România în context european*, Raportul social al ICCV: nr. 4/octombrie 2011, disponibil pe <http://www.iccv.ro/sites/default/files/Raport%20social%204%202011.pdf>.
- Stănculescu, E., Stoiciu, V., Alexe, I., Motoc, L., 2011, *Impactul crizei economice asupra migrației forței de muncă românești*, Fundația Soros Romania, disponibil pe http://www.fes.ro/media/images/publications/Impactul_crisei.pdf.
- Stănculescu, M., 2009, „Riscuri, vulnerabilități și soluții pe piața muncii”, în *Riscuri și inechități sociale în România*, M. Preda (coord.), Iași: Polirom, pp. 30-65.
- Turtoi, C., 2005, „Structural aspects regarding agricultural labour force in the perspective of Romania's accession to the EU”, *Agricultural Economics and Rural Development*, 2(7), București, pp. 49-58.
- Voineagu, V. și Pistică, S., 2012, „Munca, structura forței de muncă, ocupare și șomaj”, în *Inerție și schimbare. Dimensiuni sociale ale tranziției în România*, Rotariu, T. și Voineagu, V. (coord.), Iași: Polirom, pp. 45-95.
- Zamfir, C. (coord.), Ilie, S., Stănescu, I., Scutaru, C., Zamfir, E., 2011, *România: răspunsuri la criză*, Raport social al ICCV 2011, București, disponibil pe http://www.iccv.ro/sites/default/files/ICCV%20Romania%20raspunsuri%20la%20criza_0.pdf.
- ***ANOFM, 2013, *Situația statistică a șomajului înregistrat la 31 octombrie 2013*, <http://www.anofm.ro/files/Rata%20somajului%20oct%202013.pdf>.
- ***Comisia Europeană, 2009, „Concluziile Consiliului din 12 mai 2009 privind un cadru strategic pentru cooperarea europeană în domeniul educației și formării profesionale („ET”)”, în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, disponibil pe <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:RO:PDF>
- ***Comisia Europeană, 2011, *Educația formală pentru adulți. Politici și uzanțe în Europa*, disponibil pe http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/128RO.pdf.

- ***Comisia Prezidențială pentru Politici Publice de Dezvoltare a Agriculturii în România, *Cadrul Național Strategic pentru Dezvoltarea Durabilă a Sectorului Agroalimentar și a Spațiului Rural în perioada 2014-2020-2030*, disponibil pe [http://www.presidency.ro/static/Cadrul %20National%20Strategic%20Rural.pdf](http://www.presidency.ro/static/Cadrul%20National%20Strategic%20Rural.pdf).
- ***Guvernul României, 2008, *National Rural Development Programme 2007-2013*, Bucharest: Government of Romania, http://www.madr.ro/pages/dezvoltare_rurala/nrdp_consolidatedversion20080721.pdf.
- ***Guvernul României, 2009, *Angajatorul român (public și privat) și piața forței de muncă: Raport comparativ privind opiniile angajatorilor publici și privați din România privind evoluția pieței muncii*, Agenția pentru Strategii Guvernamentale, septembrie 2009, <http://www.slideshare.net/prezentari/asg-studiu-piata-forței-de-munca-presentation>.
- ***Guvernul României, 2010, *Programul Național de Dezvoltare Rurală 2007-2013*, disponibil pe http://old.madr.ro/pages/dezvoltare_rurala/pndr-versiune-iunie2010-romana.pdf
- ***Institutul Național de Statistică, 2010, *România în cifre 2010*, disponibil pe <http://www.insse.ro/cms/files%5Cpublicatii%5CRomania%20in%20cifre%202010.pdf>
- ***Institutul Național de Statistică, 2013, *Întreprinderi noi și profilul întreprinzătorilor din România 2013*, disponibil pe http://media.hotnews.ro/media_server1/document-2013-06-4-14935065-0-seria-statistica-intreprinderi-intreprinderi-noi-profilul-intreprinzatorilor-2013.pdf.
- ***MADR, 2013a, *Analiza socio-economică în perspectiva dezvoltării rurale 2014-2020*, disponibil pe <http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/programare-2014-2020/analiza-dezvoltarii-rurale-agricultura-iulie-2013.pdf>
- ***MADR, 2013b, *Descrierea generală a situației economice actuale*, disponibil pe http://www.madr.ro/docs/dezvoltare-rurala/Descrierea_generala_a_situatiei_economice_actuale_4_11_2013.pdf
- *** ManpowerGroup, 2012, *Studiul privind deficitul de talente*, disponibil pe <https://candidate.manpower.com/wps/wcm/connect/996f8b804b6f3428ab45fb4952b5bce9/2012+Studiul+Deficitul+de+talente+RO.pdf?MOD=AJPERES>
- *** ManpowerGroup, 2013, *Comunicat de presă - Studiul privind deficitul de talente*, https://candidate.manpower.com/.../2013_Comunicat+de+presa+Deficitul+de+talente.
- ***PLAI Galați, 2012, *Plan local de acțiune pentru dezvoltarea învățământului profesional și tehnic (Plai) județul Galați 2013-2020*, document elaborat de Comitetul Local de Dezvoltare a Parteneriatului Social al județului Galați, disponibil pe http://www.google.ro/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=2&ved=0CDUQFjAB&url=http%3A%2F%2Fofertaipt.tvet.ro%2Fdocumente%2FPLAI%2FRegiunea%2520Sud-Est%2520-%25202013-2020%2FGalati%2520-%252020132020%2FPLAI%2520Galati%2520-%25202013-2020.doc&ei=hhxAU9mMIuS0ywPBkoG4Cg&usg=AFQjCNFvyAGSvVIgkzem5yaEFq0Ym1h_Aw&bvm=bv.64125504,d.bGQ

ANEXE

Anexa 1: CHESTIONAR privind situația șomerilor și a persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural

PERCEPȚII ASUPRA CRIZEI ECONOMICE

Q1.În contextul crizei economice actuale, considerați că în următorul an situația economică a României se va înrăutăți sau se va îmbunătăți?

1.Se va înrăutăți	2.Va rămâne la fel	3.Se va îmbunătăți
-------------------	--------------------	--------------------

Q2.Pe dvs. și familia dvs., cât de mult v-a afectat criza economică?

1.Foarte puțin	2.Destul de puțin	3.Nici mult, nici puțin	4.Destul de mult	5.Foarte mult
----------------	-------------------	-------------------------	------------------	---------------

Q3.În ce fel v-a afectat criza pe dvs. personal sau familia dvs.?

	1.Da	2.Nu	3.NȘ /NR
a. Dvs. sau cineva din familie și-a pierdut locul de muncă			
b. S-au redus veniturile familiei			
c. Este mai greu să plățiți ratele la bancă			
d. Membrii familiei plecați la muncă în străinătate au fost nevoiți să se întoarcă acasă			

Q4.Cum au evoluat condițiile de trai ale familiei dvs. în ultimele 6 luni?

1. Au devenit foarte rele (veniturile nu sunt suficiente nici pentru strictul necesar)
2. S-au înrăutățit (veniturile sunt suficiente doar pentru strictul necesar)
3. Au devenit satisfăcătoare (veniturile sunt suficiente pentru un trai decent, dar nu ne permitem bunuri mai scumpe)
4. Au devenit bune (veniturile sunt suficiente pentru a ne permite bunuri mai scumpe, dar limitându-ne la alte domenii)
5. Au devenit foarte bune (ne permitem orice avem nevoie)

Q5.Cum credeți că veți trăi peste un an?

1. Mai prost decât acum
2. Aproximativ la fel
3. Mai bine decât acum

Q6.În ce măsură a influențat lipsa unui loc de muncă următoarele aspecte?

	1. În mică măsură	2. Deloc	3. În mare măsură
a. Nivelul de trai			
b. Starea de sănătate			
c. Relațiile cu membrii familiei			
d. Relațiile cu prietenii, rudele, cunoștințele			
e. Încrederea în forțele proprii			

EXPERIENȚA DE MUNCĂ

Q7. Ați fost vreodată angajat?

1. Da	2. Nu	3. NR
	SE TRECE LA Q 11	

Q8. Dacă da, de cât timp nu mai lucrați?

.....aniluni

Q9. Ce ocupații ați avut ?

a. Ocupații avute în trecut	b. Ocupația la ultimul loc de muncă
.....
.....	
.....	

Q10. Forma de angajare la ultimul loc de muncă

1. Contract de muncă pe perioadă determinată
2. Contract de muncă pe perioadă nedeterminată
3. Convenție civilă
4. Alta, și anume.....

Q11. În prezent sunteți:

1. Fără ocupație, muncesc în gospodărie
2. Fără ocupație, muncesc ocazional ori de câte ori se ivește ceva de lucru
3. Șomer înregistrat
4. Șomer neînregistrat/persoană aflată în căutarea unui loc de muncă

Q12. În ultimele 6 luni ați încercat să vă angajați?

1. Da	2. Nu	3. NR
	SE TRECE LA Q 16	

Q13. Dacă da, care a fost postul vizat?

.....

Q14. Care credeți că este principalul motiv care v-a împiedicat să vă angajați?

.....

Q15. Ce demersuri ați făcut pentru găsirea unui loc de muncă

	1. Nu	2. Da, o dată/ de două ori	3. Da, de mai mult de două ori
a. Ați depus cereri de angajare la AJOFM, firme etc.			
b. Ați dat/urmărit anunțuri în presă			
c. Ați apelat la rude, prieteni, colegi, cunoștințe etc.			
d. Ați participat la concursuri/interviuri pentru angajare			
e. Altceva.....			

Q16. Care dintre următorii factori este cel mai important pentru a găsi un loc de muncă?

1. Nivelul pregătirii școlare
2. Nivelul calificării profesionale
3. Experiența profesională anterioară

SE VA MENȚIONA UN SINGUR FACTOR

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

4. Recomandarea altor persoane (rude, prieteni, angajat de la locul de muncă vizat)
5. Alt factor, și anume.....

Q17.În ce măsură următorii factori împiedică dezvoltarea pieței muncii (și implicit crearea de noi locuri de muncă) în localitatea dvs.

	1.În mică măsură	2. Deloc	3. În mare măsură
a. Lipsa infrastructurii (lipsa drumurilor, lipsa utilajelor pentru prelucrarea produselor agricole/animaliere)			
b. Lipsa piețelor de desfacere a produselor			
c. Lipsa investițiilor			
d. Infrastructură turistică deficitară (lipsa pensiunilor agroturistice, lipsa promovării zonei etc.)			
e. Distanța față de un centru urban			
f. Nivel de salarizare scăzut în mediul rural			
g. Ocuparea în agricultura de subsistență			
h. Lipsa de încredere în forțele proprii			
i. Lipsa personalului calificat			
j. Lipsa specialiștilor			

INFORMARE ȘI CONSILIERE

Q18.Pentru a vă găsi un loc de muncă, considerați că aveți nevoie de sprijin în domeniul informării și consilierii privind următoarele aspecte?

	1.Da	2.Nu
a. ... serviciile oferite de AJOFM		
b. ... locurile de muncă disponibile		
c. ... cursurile de calificare/recalificare		
d. ... modalitățile de căutare a unui loc de muncă		
e. ... pregătirea pentru interviu, realizarea de CV/scrisoare de intenție		
f. ... modalitățile de aplicare în vederea obținerii unui loc de muncă		
g. Alte informații		

Q19.Pentru a vă găsi un loc de muncă, considerați că aveți nevoie de sprijin pentru formarea dvs. profesională în următoarele domenii?

	1.Da	2.Nu
a. Cursuri de formare profesională		
b. Cursuri de calificare		
c. Cursuri de recalificare în profesii căutate pe piața muncii		
d. Alte cursuri.....		

EXPERIENȚA DE FORMARE

Q20.Până acum ați urmat/urmați în prezent un curs de calificare/formare profesională?

1. Da	2. Nu	3. NR
	SE TRECE LA Q 21	

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

Q21.a. Ce calificări ați obținut în urma absolvirii acestor cursuri?	Q21.b. Această calificare v-a ajutat să găsiți un loc de muncă?
1.	1. Da 2. Nu 3. NȘ/NR
2.	1. Da 2. Nu 3. NȘ/NR

Q22. Cât de interesat sunteți să urmați un curs de formare/calificare profesională în viitor?

1. Puțin interesat	2. Deloc interesat	3. Foarte interesat
--------------------	--------------------	---------------------

Q23. În cadrul acestui proiect vor fi desfășurate o serie de cursuri de formare profesională. Care dintre următoarele ar reprezenta un interes pentru dvs.?

	1. Da	2. Nu
a. Educație antreprenorială (50 ore)		
b. Inițiere TIC (50 ore)		
c. Asistent maternal profesionist (100 ore)		
d. Operator introducere, validare și prelucrare date (100 ore)		
e. Operator calculator electronic și rețele (100 ore)		
f. Limba engleză (100 ore)		
g. Designer pagini web (100 ore)		
h. Asistent social nivel mediu (100 ore)		
i. Limba spaniolă (100 ore)		
j. Limba italiana (100 ore)		
k. Infirmieră (100 ore)		
l. Recepționar hotel (100 ore)		
m. Acoperitor metale (100 ore)		
n. Curatator sablator (100 ore)		
o. Agent vânzări (100 ore)		
p. Asistent manager (100 ore)		
q. Inspector resurse umane (100 ore)		
r. Asistent în relații publice și comunicare (100 ore)		
s. Altul, și anume.....		
t. Altul, și anume.....		
u. Altul, și anume.....		

INIȚIATIVA ANTREPRENORIALĂ

Q24. Dacă ar fi să începeți mâine o afacere, ce domeniu v-ar interesa?

.....

Q25. Care dintre următoarele aspecte v-ar determina să începeți o afacere în domeniul respectiv?

	1. Da	2. Nu
a. Am lucrat/ am experiență în domeniu		
b. Am lucrat în străinătate în domeniul respectiv		
c. Există tradiție în familie		
d. Este un domeniu nou		
e. Am văzut că alții au succes în acest domeniu		

Q26. Dacă ați porni o afacere, pe cine ați alege ca partener:

1. Un membru al familiei
2. Un vecin
3. Un prieten
4. Un alt patron din aceeași localitate
5. O persoană dintr-o altă localitate pe care o cunosc de mult timp și în care am încredere
6. Nu am încredere în nimeni îndeajuns de mult cât să-l iau ca partener

Q27. În ce măsură considerați că veți porni o afacere în următorii 5 ani?

1. În foarte mică măsură	2. În mică măsură	3. În oarecare măsură	4. În mare măsură	5. În foarte mare măsură
--------------------------	-------------------	-----------------------	-------------------	--------------------------

Q28. Care este principalul motiv care v-ar împiedica să vă deschideți o afacere proprie?

1. Pentru că nu am bani
2. Pentru că nu mă pricep la afaceri
3. Pentru că nu mă pricep la legi
4. Pentru că nu știu cum ar trebui să încep/prea complicat
5. Probleme de sănătate
6. Criza economică
7. Neîncrederea în forțele proprii
8. Lipsa de ajutor/lipsa de sprijin
9. Vârsta
10. Alt motiv.....

O SINGURĂ ALEGERE

Q29. Care credeți că este cel mai important lucru pentru a avea succes în afaceri?

1. Profesionismul
2. O reputație bună
3. Banii
4. Relațiile politice
5. Să poți ocoli legile
6. Educația
7. Experiența de muncă în străinătate

INTENȚIA DE MIGRAȚIE

Q30. Comparativ cu ultimul an, dvs. apreciați că numărul oamenilor din localitatea dvs. care munceau în străinătate a scăzut sau a crescut?

1. A scăzut	2. A rămas la fel	3. A crescut	4. NȘ/NR
SE TRECE LA Q 30		SE TRECE LA Q 31	

Q31. După părerea dvs., credeți că această **scădere** a numărului celor care muncesc în străinătate se datorează:

	1. Da	2. Nu
a. Scăderii salariilor din țara unde munceau		
b. Au câștigat bani suficienți		
c. Motive de sănătate		
d. Dorul de casă și familie		
e. Mai puține locuri de muncă datorită crizei		
f. Autoritățile din țara gazdă i-au oferit bani pentru întoarcerea în țară		
g. Găsirea unui loc de muncă în România		
h. S-a înrăutățit atitudinea localnicilor față de migranți		

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

Q32. După părerea dvs., credeți că această **creștere** a numărului celor care muncesc în străinătate se datorează:

	1. Da	2. Nu
a. Pierderii locului de muncă		
b. Diminuării veniturilor		
c. Aveau membri ai familiei care lucrau în străinătate		
d. Acești oameni aveau de gând să plece oricum		
e. Dezamăgiri față de viața și oportunitățile din țara noastră		

Q33. În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

	3. În mică măsură de acord	2. Deloc de acord	3. În mare măsură de acord
a. Migrația ajută la dezvoltarea României			
b. Migrația destramă familiile			
c. Migrația te ajută să ai un trai decent			
d. Migrația te ajută să începi o afacere			
e. Migrația îi face pe unii mai bogați			

Q34. Dvs. personal, ați trăit sau ați lucrat în altă țară în ultimii 2 ani?

1. Da	2. Nu	3. NR

Q35. Dvs. personal, intenționați să plecați la muncă în străinătate?

1. NU, cu siguranță	2. Probabil NU	3. Nu m-am hotărât	4. Probabil DA	5. DA, cu siguranță
Se trece la Q 37	Se trece la Q 37	SE TRECE LA Q 37		

Q36. Dacă DA, care sunt cauzele pentru care doriți să plecați la muncă în străinătate?

	1. Da	2. Nu	3. NȘ/NR
a. Lipsa unui loc de muncă în România			
b. Dorința de a munci/locui în altă țară			
c. Criza economică din România			
d. Să câștig mai mult decât aș câștiga în România			
e. Am rude în alte țări alături de care vreau să trăiesc			
f. Altele, și anume.....			

Q37. Dacă DA, care sunt planurile dvs. pe termen lung în eventualitatea în care reușiți să plecați?

1. Lucrez 6 luni și mă întorc	2. Lucrez 1 an și mă întorc	3. Lucrez 2 ani și mă întorc
4. Lucrez 5 ani și mă întorc	5. Plec pentru totdeauna	6. NȘ/NR

SOCIO-DEMOGRAFICE

Q38. Genul

1. Masculin 2. Feminin

Q39.Vârsta (în ani împliniți)

.....

Q40.Care este ultima școală absolvită de dvs.?

a. fără școală	g. școală profesională
b. școală primară neterminată	h. liceu
c. școală primară terminată	i. școală postliceală
d. gimnaziu neterminat	j. studii universitare de scurtă durată (colegiu)
e. gimnaziu complet	k. studii universitare de lungă durată
f. școală de ucenici (complementară)	l. studii postuniversitare

Q41.Din câți membri este alcătuită gospodăria dvs.? (inclusiv dvs.)

.....

Q42.Sunteți afiliat la vreo asociație?

Apartenența la o asociație agricolă	1. Da	2. Nu	3. NȘ/NR
Apartenența la o asociație profesională	1. Da	2. Nu	3. NȘ/NR
Apartenența la o asociație de afaceri	1. Da	2. Nu	3. NȘ/NR

Q43.Care a fost, în luna trecută (august), suma totală de bani obținută de toți membrii gospodăriei dvs., incluzând salarii, pensii, alocații, indemnizație de șomaj, ajutor social, activități pe cont propriu, dividende, chirii, vânzări, donații etc.?

.....

Anexa 2: CHESTIONAR privind tendințele pe piața muncii din mediul rural

Informații generale despre companie

Denumirea firmei.....

Localitate

Q1. Forma de proprietate:

1. Privat;
2. De stat;
3. Mixt.

Q2. Numărul de angajați:

1. Până la 9 salariați ;
2. Între 10 și 49 salariați ;
3. Între 50 și 249 salariați ;
4. Peste 250 de salariați.

Q3. Anul înființării companiei:

.....

Q4. Care este domeniul dvs. principal de activitate?

.....

Percepții privind evoluția economică a României și a propriei firme

Q5. Considerați că mediul economic din România este/va fi unul favorabil afacerilor?

	1.În mică măsură	2.Deloc	3.În mare măsură
a.În prezent (2012)			
b. În 2013			

Q6. Comparativ cu 2011, în 2012, lucrurile din cadrul firmei dvs. au mers....?

1. Mai prost	2. La fel	3. Mai bine	4.NȘ/NR
--------------	-----------	-------------	---------

Q7. Credeți că în 2013, în cadrul firmei dvs. lucrurile vor merge...?

1. Mai prost	2. La fel	3. Mai bine	4.NȘ/NR
--------------	-----------	-------------	---------

Q8. În ce măsură criza economică din România vă creează dificultăți în derularea activității dvs.

1. În mică măsură	2. Deloc	3.În mare măsură
-------------------	----------	------------------

Q9. Când credeți că va ieși România din criza economică?

1.Peste 6 luni	2.Într-un an	3.În 2-3 ani	4.În 4-5 ani	5.Niciodată	6.NȘ/NR
----------------	--------------	--------------	--------------	-------------	---------

Q10. Care este principala problemă cu care se confruntă în prezent firma dvs.?

.....

Resursa umană

Q11. Care va fi strategia firmei dvs, în următorii 3 ani privind numărul de angajați?

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

1. Menținerea actualului număr de angajați
2. Reducerea numărului de angajați
3. Creșterea numărului de angajați
4. Nu pot estima

Q12. Care sunt modalitățile prin care firma dvs. își recrutează personalul?

	1.Nu, niciodată	2.Da, uneori	3.Da, de cele mai multe ori
a. prin intermediul AFOFM			
b. prin intermediul centrelor de formare			
c. prin intermediul agențiilor private de recrutare			
d. prin cunoștințe și relații personale			

Q13. Care sunt cele mai importante cerințe pe care trebuie să le îndeplinească viitorul angajat în ceea ce privește ...

a. Nivelul de studii					
1.Minim 4-8 clase	2.Școala de ucenici/școala profesională	3. Liceu	4.Studii superioare	5.Altceva	6.Nu contează

b. Nivelul de calificare			
1.Certificat de calificare profesională	2. Certificat de inițiere profesională	5.Altceva	6.Nu contează

c. Experiența profesională anterioară	
1. Nu este obligatorie	2. Au prioritate persoanele cu experiență în domeniu

Q14. Care dintre următoarele aspecte este cel mai important când angajați pe cineve în instituția dvs.?

- a. Nivelul studiilor
- b. Nivelul calificării profesionale
- c. Experiența profesională anterioară
- d. Recomandarea de la un alt angajator/actual angajat
- e. Altul, și anume.....

Q15. Câte persoane estimați că vor fi angajate în următorii 5 ani în firma/organizația dvs.?

.....persoane

Q16. În ultimii ani vi s-a întâmplat să nu găsiți personal calificat pentru desfășurarea activității în firma/organizația dvs.?

1. Da	2. Nu	3. NR
	SE TRECE LA Q 17	

Q17. Dacă da, care sunt meseriile deficitare?

.....

Q18. Lipsa cărei categorii de angajați o resimțiți la momentul actual pe piața forței de muncă? (*un singur răspuns*)

- a. Manageri;
- b. Specialiști;
- c. Muncitori calificați;
- d. Muncitori necalificați.

Q19. Care credeți că este principalul motiv pentru care pe piața muncii se înregistrează un deficit al categoriei de angajați menționată de dvs. mai sus

.....

Bariere de dezvoltare a pieței muncii din mediul rural

Q20. În ce măsură următorii factori împiedică dezvoltarea pieței muncii în localitatea dvs.

	1.În mică măsură	2. Deloc	3.În mare măsură
a.Lipsa infrastructurii (lipsa drumurilor, lipsa utilajelor pentru prelucrarea produselor agricole/animaliere)			
b.Lipsa piețelor de desfacere a produselor			
c.Lipsa investițiilor			
d.Accesul limitat la fonduri structurale/finanțările statului			
e.Lipsa specialiștilor în accesarea acestor fonduri			
f.Infrastructură turistică deficitară (lipsa pensiunilor agro-turistice, lipsa promovării zonei etc.)			
g. Distanța față de un centru urban			
h.Nivel de salarizare scăzut în mediul rural			
i. Ocuparea în agricultura de subsistență			
j.Lipsa calificărilor necesare			
k.Lipsa specialiștilor			
l.Lipsa experienței forței de muncă disponibile			

Q21. În ce măsură sunteți de acord cu următoarele afirmații?

	3. În mică măsură de acord	2. Deloc de acord	3.În mare măsură de acord
a. Migrația ajută la dezvoltarea României			
b. Migrația te ajută să începi o afacere			
c. Migrația creează deficit de specialiști			
d. Migrația creează deficit de muncitori calificați			
e. Migrația face ca unii să fie mai bogați			

Oportunități și tendințe de dezvoltare a mediului de afaceri din zonele rurale

Q22. Dacă ați dispune de 100.000 de euro pentru investiții economice în mediul rural din județul Galați, în ce afacere i-ați investi? Menționați altă afacere decât cea în care activați în acest moment.

.....

Q23. Enumerați 3 activități economice tradiționale desfășurate de locuitorii din zona rurală a județului Galați

.....

Q24. Menționați 3 meserii pe care le considerați de viitor în localitatea dvs.

.....

Anexa 3: CHESTIONAR privind determinarea și evaluarea nevoilor grupului țintă

Date socio-demografice

Q1. Genul

- a. Masculin b. Feminin

Q2. Vârsta (în ani împliniți)

.....

Q3. Care este ultima școală absolvită de dvs.?

O SINGURĂ ALEGERE

a. fără școală	g. școală profesională
b. școală primară neterminată	h. liceu
c. școală primară terminată	i. școală postliceală
d. gimnaziu neterminat	j. studii universitare de scurtă durată (colegiu)
e. gimnaziu complet	k. studii universitare de lungă durată
f. școală de ucenici (complementară)	l. studii postuniversitare

Q4. Care este statutul dvs. ocupațional?

- a. șomer înregistrat la AJOFM (indiferent dacă mai primește sau nu indemnizație de șomaj);
- b. șomer neînregistrat (nu se află în bazele de date ale AJOFM, dar caută de lucru);
- c. lucrător familial neremunerat (lucrează în gospodăria familiei fără a fi plătit);
- d. lucrător pe cont propriu (capul gospodăriei ocupat cu activități agricole sau non-agricole din care obține venituri, fără a avea angajați);
- e. persoană casnică (fără ocupație, desfășoară activități de menaj și îngrijirea copiilor/ bătrânilor);
- f. angajat în mediul rural (fără angajații din administrația publică).

Experiența de muncă

Q5. În prezent aveți un loc de muncă plătit (de la care primiți bani), fie ca angajat, fie pe cont propriu, indiferent dacă este cu acte sau fără, inclusiv muncă în agricultură?

a. Da	b. Nu
SE TRECE LA Q6	SE TRECE LA Q8

Q6. Acest loc de muncă este:

a.1.angajat	b.1.cu normă în-treagă	c.1. carte de muncă / convenție civilă	d.1. pe perioadă determinată	e. 1. program fix
a.2.pe cont propriu	b. 2. cu jumătate de normă	c.2.fără carte de muncă	d.2. pe perioadă nedeterminată	e.2. program flexibil
	b.3. cu ziua			

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

Q7. Cum se numește munca /activitatea pe care o desfășurați la acest loc de muncă?

.....

Q8. Ați avut vreodată un loc de muncă plătit (de la care primeați bani), fie ca angajat, fie pe cont propriu, indiferent dacă a fost cu acte sau fără, inclusiv muncă în agricultură?

a. Da	b. Nu
SE TRECE LA Q9	SE TRECE LA Q13

Q9. Acest loc de muncă a fost:

a.1.angajat	b.1.cu normă întreagă	c.1. carte de muncă / convenție civilă	d.1. pe perioadă determinată	e. 1. program fix
a.2.pe cont propriu	b. 2. cu jumătate de normă	c.2.fără carte de muncă	d.2. pe perioadă nedeterminată	e.2. program flexibil
	b.3.cu ziua			

Q10. Cum se numește munca /activitatea pe care ați făcut-o la acest loc de muncă?

.....

Q11. De ce nu mai lucrați?

- a. Disponibilizare cu plăți compensatorii
- b. Disponibilizare fără plăți compensatorii
- c. Demisie/încetarea activității cu acordul ambelor părți
- d. Concediere individuală
- e. Neplata salariului/salariul mic
- f. Probleme medicale
- g. Finalizarea contractului (pentru cei angajați pe perioadă determinată)
- h. Creșterea copiilor
- i. Altă situație.....

Q12. Cât de mulțumit sunteți, la locul dvs. de muncă/ la ultimul loc de muncă, de următoarele aspecte:

PENTRU CEI CARE LUCREAZĂ SAU AU LUCRAT					
	a.Foarte mulțumit	b.Mulțumit	c.Nemulțumit	d.Foarte nemulțumit	e.Nu e cazul
1. Relația cu superiorii/ șefii					
2. Relația cu colegii de muncă					
3. Condițiile de muncă					
4. Salariu					
5. Programul de muncă					

PENTRU TOȚI RESPONDENȚII

Q13. În prezent vă căutați un loc de muncă?

- a. Da b. Nu c. NR

Q14. În ultimele 6 luni v-ați căutat un loc de muncă?

a. Da	b. Nu
SE TRECE LA Q15	SE TRECE LA Q16

Q15. În ultimele 6 luni, ce ați făcut pentru a vă găsi un loc de muncă?

	1. Nu	2. Da, o dată/ de două ori	3. Da, de mai mult de două ori
a. V-ați înregistrat la AJOFM			
b. Ați urmărit în presă anunțuri de oferte de locuri de muncă			
c. Ați rugat rude, prieteni sau colegi să vă ajute			
d. Ați participat la concursuri/interviuri pentru angajare			
e. Altceva.....			

Q16. Care este principalul motiv pentru care nu v-ați căutat de lucru?

O SINGURĂ ALEGERE

- a. Nu cred că am șanse **SE TRECE LA Q17**
- b. Mă întrețin din gospodăria proprie
- c. Responsabilități familiale
- d. Starea de sănătate
- e. Vreau să-mi deschid o afacere
- f. Altceva, și anume

Q17. Care este principalul motiv pentru care considerați că nu aveți șanse?

O SINGURĂ ALEGERE

- a. Lipsa pregătirii școlare
- b. Lipsa calificării profesionale
- c. Lipsa locurilor de muncă
- d. Lipsa unor criterii transparente de selecție a angajaților
- e. Altceva, și anume.....

PENTRU TOȚI RESPONDENȚII

Q18. Ce credeți că ajută cel mai mult pentru a găsi un loc de muncă?

O SINGURĂ ALEGERE

- a. Cursuri de inițiere/ specializare
- b. Cursurile de calificare/ recalificare/ perfecționare
- c. Experiența de muncă
- d. Relațiile, pilele și cunoștințele
- e. Norocul
- f. Altceva, și anume
- g. NȘ/NR

Experiența de formare

Q19. În ultimele 6 luni ați urmat un curs de inițiere / specializare / calificare/ recalificare profesională? Dacă da, câte astfel de cursuri ați urmat?

a. Da	b. Nu
..... curs(uri)	SE TRECE LA Q 22

Q20. a. Ce calificări ați obținut în urma absolvirii acestor cursuri?	Q20. b. Această calificare v-a ajutat să găsiți un loc de muncă?		
2.	3. Da	2. Nu	3. NȘ/NR
4.	2. Da	2. Nu	3. NȘ/NR
5.	1. Da	2. Nu	3. NȘ/NR

Q21. Cât de mulțumit(ă) sunteți de cursul/cursurile de formare profesională urmate în ultimele 6 luni?

	a. Foarte mulțumit(ă)	b. Mulțumit(ă)	c. Nici mulțumit(ă), nici nemulțumit(ă)	d. Nemulțumit(ă)	e. Foarte nemulțumit(ă)
CURS 1					
CURS 2					

Q22. În ce măsură credeți că aceste cursuri sunt folositoare pentru a găsi un loc de muncă?

	a. În foarte mare măsură	b. În mare măsură	c. În oarecare măsură	d. În mică măsură	e. În foarte mică măsură
CURS 1					
CURS 2					

Antreprenoriat rural

Q23. Ce bunuri posedă familia dvs.?

	a. DA	b. NU
1. Locuința		
2. Teren agricol		
3. Utilaje agricole		
4. Animale		

Q24. Ce destinație au produsele agricole rezultate din gospodăria dvs.?

O SINGURĂ ALEGERE

- Sunt consumate de către membrii gospodăriei
- O parte este consumată/ O parte este schimbată cu vecinii sau rudele
- O parte este consumată/ O parte este comercializată
- Sunt vândute în totalitate
- NȘ/NR

Q25. Care dintre situațiile de mai jos vi se potrivește cel mai bine?

O SINGURĂ ALEGERE

- Nu am inițiat niciodată personal o afacere sau o activitate independentă
- Am inițiat o afacere pe care apoi am lichidat-o pentru că nu era profitabilă și în prezent nu am nicio afacere activă
- Am inițiat mai multe afaceri, dar am dat faliment
- Altcineva din familie are/a avut o afacere
- Altă situație, și anume.....

Q26. Intenționați să porniți o afacere /activitate economică ?

- Da, în acest an
- Da, anul viitor
- Da, în următorii 5 ani
- Nu **SE TRECE LA Q 28**

Q27. Despre ce afacere/activitate economică este vorba?

Domeniu

Q28. În ce măsură vă împiedică să deschideți o afacere proprie următoarele aspecte?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
1. Lipsa resurselor financiare			
2. Lipsa cunoștințelor de management, marketing			
3. Lipsa informațiilor despre piața de desfacere			

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

4. Lipsa materiilor prime în zonă			
5. Lipsa resurselor umane calificate			
6 Lipsa infrastructurii în zonă			
7. Lipsa utilităților în zonă			
8. Birocrația din administrație			

PENTRU TOȚI RESPONDENȚII

Q29. În ce măsură considerați că următoarele informații sunt utile pentru a demara o afacere?

	a.În mare măsură	b.Deloc	c.În mică măsură
1. Informații despre înființarea unei firme/ societăți / întreprinderi familiale			
2. Informații despre sursele de finanțare și despre cum pot fi obținute (credite, subvenții, fonduri europene)			
3. Informații despre taxe și impozite			
4. Informații despre facilitățile fiscale și sprijinul financiar oferite de statul român și UE			
5. Informații despre domeniile în care puteți deschide o afacere			
6. Informații despre posibilitățile de promovare a produselor / serviciilor			
7. Alte informații, și anume.....			

a. Da	b. Nu
SE TRECE LA Q 31	SE TRECE LA Q 32

Q30. Aveți membri de familie care lucrează peste hotare?

Q31. Ar fi dispuși să vă susțină financiar sau să se asocieze pentru demararea unei afaceri?

a. Da	b. Nu	c. NȘ
-------	-------	-------

Q32. Ați accesat până în prezent fonduri europene sau fonduri guvernamentale?

a. Da	b. Nu
-------	-------

Q33. V-ați gândit vreodată să vă asociați pentru a accesa un fond european sau program guvernamental de finanțare?

a. Da	b. Nu
-------	-------

Q34. În ce măsură ați fi dispus să vă asociați pentru a face parte dintr-o ...?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
1. ... asociație agricolă			
2. ... asociație / întreprindere familială			
3. ... alt tip de asociație			

	a. Da	b. Nu	c. NȘ
Q35.a. Credeți că se poate avea încredere în cei mai mulți dintre oamenii din comuna dvs.?			
Q35.b. Credeți că se poate avea încredere în cei mai mulți dintre oameni?			

Surse de venit

Q36. Care este cea mai importantă sursă de venit a gospodăriei dvs. în ultima lună (mai)?

O SINGURĂ ALEGERE

- a. Fără venituri
- b. Împrumut din diverse surse (instituții financiare, cunoștințe, rude)
- c. Profit/vânzare produse proprii/proprietate
- d. Salariu instituție /companie de stat
- e. Salariu privat
- f. Pensie pentru limită de vârstă
- g. Pensie de boală/handicap
- h. Ajutor social (prin Legea venitului minim garantat)/alocația de stat pentru copii)
- i. Bani primiți de la membri ai familiei care lucrează în străinătate
- j. Altceva, și anume.....

Q37. Care este proveniența veniturilor suplimentare din ultimele 6 luni?

RĂSPUNS MULTIPLU

- a. Fără venituri suplimentare
- b. Cei plecați la muncă în străinătate au trimis bani
- c. Activități ocazionale
- d. Vânzare de produse agricole
- e. Vânzare de proprietăți
- f. Altceva, și anume

Q38. În prezent beneficiați de ajutorul social (banii) oferit de primărie prin Legea Venitului Minim Garantat?

1. Da 2. Nu 3. NR

Nr. chestionar.....

Nr. telefon (SAU numele și prenumele respondentului).....

Nr. casei

Localitate

Operator

Declar că respondentul a fost selectat în conformitate cu instrucțiunile primite și am realizat interviul cu acesta în concordanță cu instrucțiunile pentru interviu față în față.

Semnătura..... Data

Anexa 4: CHESTIONAR privind tendințele de dezvoltare locală în mediul rural

I. Informații generale despre companie

Q1. Forma de capital social:

- a. Privat;
- b. De stat;
- c. Mixt.

Q2. Numărul de angajați:

- 5. Până la 9 salariați;
- 6. Între 10 și 49 salariați;
- 7. Între 50 și 249 salariați;
- 8. Peste 250 de salariați.

Q3. Anul înființării companiei:

Q4. Care este domeniul în care compania desfășoară efectiv activitate?

.....

II. Mediul de afaceri

Q5. În ce măsură considerați că mediul economic din România a fost/ este/ va fi unul favorabil afacerilor?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
2012			
2013			
2014			

Q6. În ce măsură criza economică v-a creat / vă creează / vă va crea dificultăți în derularea în bune condiții a afacerii dvs.?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
2012			
2013			
2014			

Q7. Ce anume diferențiază în primul rând firma dvs. în raport cu principalii concurenți?

O SINGURĂ ALEGERE

- a. Calitatea serviciilor
- b. Diversitatea serviciilor
- c. Dotarea tehnică

- d. Personalul
- e. Prețuri bune
- f. Lipsa concurenței
- g. Profesionalismul
- h. Promptitudinea
- i. Seriozitatea
- j. Flexibilitatea și disponibilitatea
- k. Nimic
- l. Altceva, și anume.....

III. Problematika resurselor umane

Q8. Cât de mulțumit sunteți de competențele profesionale ale angajaților dvs.?

a. Foarte mulțumit	b. Mulțumit	c. Nici mulțumit, nici nemulțumit	c. Nemulțumit	e. Foarte nemulțumit
Se trece la Q10	Se trece la Q10	Se trece la Q10	Se trece la Q9	Se trece la Q9

Q9. Ce măsură luați când sunteți nemulțumit de angajat?

O SINGURĂ ALEGERE

- a. Calificare la locul de muncă
- b. Curs de calificare plătit de firmă
- c. Concediere
- d. Angajarea pe un alt post în cadrul firmei
- e. Altceva, și anume.....

Q10. Firma dvs. ar fi interesată să ofere angajaților cursuri de calificare profesională?

1. Da	2. Nu	3. NȘ/NR
-------	-------	----------

Q11. Pentru ce calificări /domenii concrete ați dori să fie aceste cursuri?

.....

Q12. Cum a evoluat forța de muncă în firma dvs. în ultimii doi ani?

	a. Disponibilizări (nr. pers.)	b. Plecări (nr. pers.)	c. Angajări (nr. pers.)
1. 2011			
2. 2012			

Q13. Estimați ca în anul 2013 să realizați:

13. a. Angajări	Nr. persoane	Domeniu/meserie
		a.....
		b.....
13. b. Disponibilizări	Nr. persoane	Domeniu/meserie
		a.....
		b.....

Q14. În ce măsură sunteți dispus să angajați următoarele categorii de persoane?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
1. Șomeri înregistrați			
2. Șomeri neînregistrați			
3. Persoane casnice			
4. Persoane ocupate în agricultura de subsistență			
5. Persoane angajate			

Q15. Prin raportare la vârstă, ce categorie de personal ați angaja în primul rând?

O SINGURĂ ALEGERE

- Între 16-24 ani;
- Între 25-29 ani;
- Între 30-34 ani;
- Între 35-39 ani;
- Între 40-44 ani;
- Între 45-49 ani;
- Între 50-64 ani.

Q16. În ce măsură considerați necesare următoarele calități la viitorii angajați?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
1. Specializarea/ calificarea			
2. Capacitatea de învățare rapidă			
3. Capacitatea de muncă și concentrare în condiții de termene limită			
4. Abilitatea de muncă în echipă			
5. Capacitatea de autoperfecționare/ creativitatea			
6. Capacitatea de gestionare eficientă a timpului și resurselor			
7. Abilități de utilizare a calculatorului			
8. Abilități de comunicare			
9. Cunoașterea unor limbi străine			

Q17. Cât de probabil firma dvs. se va extinde în următorii doi ani (2014 și 2015)?

a. Cu siguranță se va extinde	b. Probabil se va extinde	c. Probabil nu se va extinde	d. Cu siguranță nu se va extinde	e. Nu pot estima
Se trece la Q19	Se trece la Q19	Se trece la Q20	Se trece la Q20	Se trece la Q20

Q18. Care credeți că este principalul efect al extinderii afacerii dvs. asupra localității / zonei?

O SINGURĂ ALEGERE

- Creare de noi locuri de muncă
- Mărirea veniturilor și a nivelului de trai

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

- c. Dezvoltarea economică a regiunii
- d. Dezvoltarea infrastructurii
- e. Creșterea veniturilor din impozite
- f. Revitalizarea obiceiurilor și tradițiilor
- g. Altceva, și anume

Q19. Cum ar putea sprijini autoritățile locale firma dvs. pentru a crea noi locuri de muncă?

	a. În mare măsură	b. Deloc	c. În mică măsură
1. Facilități fiscale și birocratice			
2. Ajutor pentru accesarea de fonduri			
3. Îmbunătățiri legislative			
4. Infrastructura			
5. Cursuri de formare profesională			
6. Licitatii publice			
7. Nu au mijloacele necesare			
8. Altceva, și anume.....			

Nr. chestionar.....

Nr. telefon (SAU numele și prenumele respondentului).....

Localitate

Operator

Declar că respondentul a fost selectat în conformitate cu instrucțiunile primite și am realizat interviul cu acesta în concordanță cu instrucțiunile pentru intervierea față în față.

Semnătura..... Data

Anexa 5: GHID FOCUS-GRUP privind dificultățile și oportunitățile de acces pe piața muncii a grupului țintă

Prezentarea proiectului și a scopului întâlnirii, prezentarea participanților și a moderatorului și stabilirea regulilor discuției.

Întrebări de deschidere

- De cât timp nu mai lucrați? Din ce motive nu mai lucrați?
- De cât timp sunteți în căutarea unui loc de muncă?
- Ce ocupație aveți?
- Care este ultimul loc de muncă pe care l-ați avut?
- Care este venitul pe membru de familie?

Teme de discuție

I. Obstacole privind accesul pe piața forței de muncă

1. Cum apreciați situația locurilor de muncă disponibile din zona dvs. de locuire în ultima perioadă? Ce s-a schimbat odată cu criza?
2. Care sunt meseriile/calificările care au căutat în comună și în localitățile din preajmă?
3. Ce experiență ați avut când ați încercat ultima oară să vă găsiți un loc de muncă? Ce anume v-a împiedicat până acum să aveți un loc de muncă? (*pregătirea, studiile, experiența, aspectul fizic*)
4. Ce ați făcut până acum pentru a găsi un loc de muncă? Care au fost obstacolele cu care v-ați confruntat?
5. Preferați să vă angajați în sectorul de stat sau în cel privat?

II. Comportamentul grupurilor vulnerabile pe piața forței de muncă

6. Ce credeți că ați putea face în plus pentru a avea mai multe șanse de a vă găsi un loc de muncă? (*calificare/recalificare profesională prin cursuri de formare, căutarea unui loc de muncă „din ușă în ușă”, utilizarea relațiilor personale - rude, prieteni, cunoștințe, posibilitatea de a oferi o sumă de bani pentru a obține un loc de muncă*)
7. Unde căutați anunțuri/locuri de muncă? Cum vă pregătiți pentru interviu? Cum se derulează interviurile (*aspecte dificile în cadrul interviurilor*)
8. Care este motivul principal pentru care v-ați înscris la cursurile de formare profesională? Ce așteptări aveți de la aceste cursuri?

III. Percepții privind munca în străinătate (ca alternativă pentru ocuparea unui loc de muncă)

1. Considerați că a crescut, a rămas același sau a scăzut numărul celor care pleacă la muncă în străintate din localitatea dvs.?
2. Plecarea la muncă în străinătate este o posibilă soluție pentru dvs.? Ați mai lucrat în străinătate până acum?

IV. Percepții privind antreprenoriatul (ca modalitate alternativă pentru inserția pe piața muncii)

3. Ce meserie considerați că este de viitor în localitatea dvs.? Ce activitate tradițională se desfășoară în localitatea dvs.?
4. Până acum, ați avut o afacere, dvs. personal sau cineva din familie?
5. Dacă ați avea posibilitatea, v-ați deschide propria afacere? În ce domeniu? De ce anume aveți nevoie pentru a le pune în practică în afară de banii necesari?
6. Să presupunem că dispuneți de o sumă de bani (să zicem, de aproximativ 10.000-20.000 de euro) pentru investiții economice în localitatea dvs., în ce afacere i-ați investi? Ați fi dispus(ă) să vă asociați cu cineva pentru a începe o afacere? Cu cine?

V. Percepții privind problemele sociale asociate perioadei de inactivitate

7. Cum este văzută de dvs. această perioadă de inactivitate?
8. Cum vă afectează viața personală faptul că nu aveți un loc de muncă?
9. Ce aspecte ale vieții dvs. au fost influențate negativ de perioada de inactivitate (*nivelul de trai, stabilitatea familiei, starea de sănătate, relațiile cu prietenii, cunoștințele, rudele*)

Anexa 6: CHESTIONAR DE RECRUTARE a participanților la sesiunile de focus-grup

Localitate

1. Care este vârsta dvs.?

.....

2. Sexul

- a. Masculin
- b. Feminin

3. Experiența pe piața muncii

- a. Nu a fost angajat(ă) niciodată
- b. Angajat(ă) (*în momentul derulării cercetării*)
- c. A fost angajat(ă) mai puțin de 6 luni
- d. A fost angajat(ă) mai mult de 6 luni

4. Statut ocupațional

- a. Șomer/persoană aflată în căutarea unui loc de muncă
- b. Angajat
- c. Persoană casnică
- d. Lucrător familial neremunerat

5. Nivelul de educație

- a. Școală primară
- b. Școală gimnazială
- c. Liceu
- d. Școală profesională/complementară/de ucenici
- e. Studii universitare

www.cercetare-sociala.ro

Copertă: Lungu Laurențiu

Bun de tipar: 2014. Apărut: 2014

Editura **Sodalitas**, Str. Col. Nicolae Holban, Nr. 10, Corp C1, CP 800217, Galați

Diagnoza factorilor care influențează accesul la ocupare a șomerilor, persoanelor inactive și persoanelor ocupate în agricultura de subsistență din mediul rural al județului Galați

Tel: 0336/106.365, Fax: 0336/109.281
